

ВИКТОР СУВОРОВ

ЛЕД ОРАЗБИВАЧЪТ

Част 1 от „Ледоразбивачът“

Превод от руски: Борис Мисирков, Надя Чекарлиева, 1996

chitanka.info

Виктор Суворов (Владимир Богданович Резун) е роден на 20 април 1947 г.

Единайсетгодишен постъпва в Калинското суворовско военно училище, а след завършването му — в Киевското общовойсково командно училище. Известно време работи като офицер в разузнавателното управление на щаба на военния окръг. От 1970 г. е зачислен в номенклатурата на ЦК на КПСС. През 1974 г. завършва Военно-дипломатическата академия към Генералния щаб на съветската армия, непосредствено след което е изпратен в Женева — столицата на световния шпионаж, където в продължение на четири години работи в резидентурата на съветското ГРУ (Главно разузнавателно управление) под прикритието на дипломат, акредитиран в ООН. През 1978 г. поисква политическо убежище във Великобритания, за което Военната колегия на Върховния съд на СССР го осъжда задочно на смърт. Присъдата му не е отменена до ден-днешен.

В. Суворов е автор на десет книги. „Ледоразбивачът“ — основното му произведение, заради което избягва на Запад, е международен бестселър, преведен на всички основни езици. Само в Русия книгата е издадена в тираж четири милиона екземпляра. Публично заклеймена от Горбачов, Елцин, Черномирдин, генералите Грачов и Волкогонов, тя става повод за публикуването на близо шестстотин критически статии и три отделни книги срещу нея, заснемането на два филма и свикването на три международни конференции, опровергаваци твърденията и изводите на автора.

Женен, с две деца, В. Суворов живее и преподава в една от военните академии на Великобритания. За „Ледоразбивачът“ е удостоен с почетното звание Професор хонорис кауза на Варшавския университет.

Това е първото законно, поправено и сверено с авторския оригинал издание на „Ледоразбивачът“ в България.

На брат ми.

*Не съм съгласен
с нито една дума,
която казвате,
но съм готов да умра
за правото ви да я кажете.*

Волтер

КЪМ РУСКИТЕ МИ ЧИТАТЕЛИ

Простете ми.

Ако не сте готови да прощавате, недейте четете по-нататък тези редове, проклинайте ме и мен, и книгата ми — без да я четете. Така правят мнозина.

Аз посегнах на най-святото, което има нашият народ, посегнах на едничката светиня, която му е останала — на паметта за Войната, за така наречената „велика отечествена война“. Аз това понятие го заграждам с кавички и изписвам с малка буква.

Простете ми.

Втората световна война е терминът, който комунистите ни приучиха да пишем с малка буква. А аз пиша този термин с главна буква и доказвам, че Съветският съюз е главният виновник за нея и главният и инициатор. Съветският съюз е участник във Втората световна война от 1939 година, още от първия ѝ ден. Комунистите съчиниха легендата, че ни били нападнали и че от този момент била започнала „великата отечествена война“.

Аз изритвам тази легенда изпод краката им, както палачът изритва столчето, на което е стъпил осъденият на обесване. Човек трябва да има жестоко сърце или изобщо да го няма, за да стане палач, още повече — палач, който убива националните светини на един велик народ. На собствения си народ. На този свят най-страшното е да си палач. Аз доброволно се нагърбих с тази роля. И тя ме докара до самоубийство.

Знам, че в милиони наши къщи и жилища по стените висят снимки на хора, които не са се завърнали от войната. Такива снимки висят и в моята къща. Не искам да оскърбявам паметта на милионите загинали, но като смъквам ореола на светостта от войната, с чието разпалване комунистите ни навлякоха безброй беди, аз все едно че неволно оскърбявам паметта на онези, които не са се завърнали от войната.

Простете ми.

Русия вече се отърва от насилствено натрапваната ѝ идеология и затова паметта за справедливата война остана сякаш едничката опора на обществото. Аз я разрушавам. Простете ми и нека потърсим друга опора.

Но недейте мисли, не в разрушаването и поругаването на светините аз намирам удовлетворение. „Ледоразбивачът“ не ми донесе радост. Наопаки. Работата над тази книга ме опустоши. Душата ми е празна, а мозъкът ми е препълнен с номера на дивизии. Не можех дълго да нося в мозъка си такава книга ТРЯБВАШЕ да я напиша. Но за целта трябваше да забягна от страната. За целта трябваше да стана предател. Станах такъв.

Тази книга донесе толкова мъка в моя дом! Баща ми — Богдан Василиевич Резун — е изкарал цялата война по фронтовете, от първия до последния ѝ ден, бил е раняван няколко пъти, и то тежко, почти смъртоносно. Аз го направих баща на предател. Какво ли му е? Не знам — не ми достига смелост да си представя... На всичко отгоре разруших представата му за войната като за война велика, освободителна, отечествена. Моят баща стана първата ми жертва. Молих го за прошка. Той не ми прости.

И пак моля за прошка баща си. Пред цяла Русия. На колене.

Тази книга донесе мъка на всички около мен. За да напиша „Ледоразбивачът“ пожертвах всичко, което имах: заради книгата на моя живот, която не ми носи нищо освен безсънни нощи и яростни нападки от страна на критиката. Сега „Ледоразбивачът“ е признат в много страни. Но не винаги беше така...

Аз напълно съм заслужил присъдите си. Не искам прошка за предателството си и не искам то да ми бъде простено. Простете ми за книгата. Моите смъртни присъди са справедливи до последната точка. И нека не си създават главоболия онези, на които им е заповядано да ги приведат в изпълнение: аз сам ще се накажа.

Не ме е страх от смъртта. Страхувах се да не умра, преди да съм написал тази книга, преди да изрека всичко, което съм проумял. Достраша ме, когато всички издатели на руски книги на Запад ми отказаха грубо или учтиво.

Книгата вече е издадена на единайсет езика. В Германия издържа осем издания, в Полша — три само през май 1992 година. Но на руски език нито един издател от 1980 година насам не посмя да публикува

пълния ѝ текст. Ето това беше страшното. Сега вече първият от трите тома излезе най-сетне и на руски и мен от нищо повече не ме е страх. Ругайте книгата, ругайте ме и мен. Проклинайте ме.

Но — както ме проклинате — опитайте се да ме разберете и да ми простите.

Моята дръзка книга, моето предизвикателство към обществото ми простиха мнозина. Сред издателите на руски книги в чужбина храбреци не се намериха, но глави от „Ледоразбивачът“ се поместваха в свободните руски вестници и списания. Веднага и докрай ме подкрепиха правозащитниците Владимир Буковски, Едуард Кузнецов, Ирина Ратушинская, Игор Герашченко, Арина и Александър Гинзбург, Ирина Алексеевна Иловайская — главният редактор на вестник „Русская мысль“, който в продължение на седем години публикуваше глави от книгата ми, славният триумвират от руската редакция на Би Би Си в състав Леонид Владимиров, Всеволод Новгородцев и Алексей Леонидов. Много хора са ме подкрепяли през тия трудни години от живота ми и аз съм благодарен на всеки от тях. Как ли само не ми се е налагало да пробутвам „Ледоразбивачът“, да доказвам и да настоявам, да хабя времето и нервите на мнозина. Станеше ли нужда да браня идеята си, започвах да се зъбя и да засягам, да оскърбявам противниците и опонентите си, а понякога — да изскубвам гръцмули. Всички, които неволно съм засегнал, още веднъж моля:

Простете ми.

Аз съм предател, изменник... За такива прошка няма, но аз все едно ви моля:

ПРОСТЕТЕ МИ.

Виктор Суворов

12 октомври 1992 година
Бристол

Западът с неговите империалистически людоеди се е превърнал в средище на тъма и робство. Задачата е да сринем това средище за радост и утеха на трудещите се от всички страни.

Й. Сталин, 1918 г.

КОЙ ЗАПОЧНА ВТОРАТА СВЕТОВНА ВОЙНА?

На този въпрос се дават различни отговори. Общо мнение няма. Съветското правителство, да речем, многократно е меняло мнението си по този въпрос.

На 18 септември 1939 година съветското правителство в официална нота обявило, че виновник за войната е Полша.

На 30 ноември 1939 година Сталин посочил във вестник „Правда“ и други виновници: „Англия и Франция нападнаха Германия и по този начин поеха върху себе си отговорността за сегашната война.“

На 5 май 1941 година в поверителна реч пред випускниците на военните академии Сталин посочил още един виновник — Германия.

След края на войната кръгът на „виновниците“ се разширил. Сталин заявил, че Втората световна война е била започната от всички капиталистически страни в света. Преди Втората световна война всички суверенни държави в цял свят освен СССР според Сталиновата класификация минавали за капиталистически. Ако повярваме на Сталин, ще излезе, че най-кръвавата война в историята на човечеството е била започната от правителствата на всички страни, та дори и на Швеция и Швейцария, с изключение само на Съветския съюз.

Сталиновото становище, че са виновни всички освен Съветския съюз, задълго се стабилизира в комунистическата митология. По времето на Хрущов и Брежнев, на Андропов и Черненко обвиненията срещу цял свят бяха повторени многократно. По времето на Горбачов в Съветския съюз се промениха доста неща, но не и Сталиновата гледна точка за виновниците за войните. Така например главният историк на съветската армия по Горбачово време генерал-лейтенант П. А. Жилин повтаря: „Виновници за войната бяха не само империалистите в Германия, а и в цял свят“ („Красная звезда“, 24 септември 1985 г.).

Имам смелостта да заявя, че съветските комунисти обвиняват всички страни в света в разпалването на Втората световна война единствено за да скрият своята позорна роля на подпалвачи.

Нека си припомним, че след Първата световна война Германия загубила правото да има мощна армия и настъпателно въоръжение, включително танкове, тежка артилерия и бойни самолети. На собствената си територия германските командири били лишени от възможността да се готвят за водене на агресивни войни. Известно време германските командири не нарушавали забраните и не се готвели за агресивни войни на своите полигони — вършели го... на територията на Съветския съюз. Сталин им предоставил всичко онова, което те нямали право да имат: танкове, тежка артилерия, бойни самолети. Отпуснал им учебни кабинети, полигони, стрелбища. Разрешил им да посещават най-мощните в света съветски танкови заводи: гледайте, запомняйте, усвоявайте.

Ако Сталин е искал мир, той би трябвало да прави всичко възможно, за да не допусне възраждането на ударната мощ на германския милитаризъм: тогава Германия би си останала слаба във военно отношение страна. Освен слабата във военно отношение Германия щели да останат Британия, която няма мощна сухопътна армия; Франция, която изразходвала кажи-речи целия си военен бюджет за подчертано отбранителни програми и строяла покрай границите си подобие на Великата китайска стена, и други по-слаби във военно и икономическо отношение страни. В тази ситуация Европа щяла да бъде далеч не толкова пожароопасна... Но Сталин с някаква цел не жали средства, сили и време за възраждането на германската ударна мощ. Защо? Срещу кого? Естествено, не срещу самия себе си! Тогава срещу кого? Отговорът е един: срещу цяла останала Европа.

Само възраждането обаче на мощната германска армия и на също толкова мощната военна промишленост не било достатъчно. Дори най-агресивната армия не започва сама войни. Нужен бил и фанатичен, безумен лидер, готов да започне война. Сталин направил доста, за да се озове начело на Германия тъкмо такъв лидер. Как Сталин създал Хитлер, как му помогнал да вземе властта и да се укрепи, е отделна голяма тема. Аз подготвям книга, посветена на нея. Но за това ще стане дума след време, а сега нека само си припомним, че Сталин методично и настойчиво подтиква дошлите на власт нацисти към

война. Върхът на тези усилия е пактът Молотов-Рибентроп. С този пакт Сталин гарантирал на Хитлер свобода на действие в Европа и фактически отворил шлюзовете на Втората световна война. Когато говорим лоши думи за кучето, което изпохапа половин Европа, нека не забравяме и Сталин, който отгледа това куче, а после го пусна от синджира.

Още преди Хитлер да дойде на власт, **съветските лидери** му дали тайната титла **Ледоразбивачът на революцията**. Определението е едновременно и точно, и пълно със смисъл. Сталин разбирал, че Европа е уязвима само в случай на война и че само Ледоразбивачът на революцията може да направи Европа уязвима. Без да си дава сметка какво върши, Адолф Хитлер разчистил пътя на световния комунизъм. Със светкавични войни той съкрушавал западните демокрации, при което раздробявал и разпръсквал силите си от Норвегия до Либия. Ледоразбивачът на революцията вършел огромни злодеяния срещу мира и човечеството и с действията си дал на Сталин моралното право всеки момент да се провъзгласи за Освободител на Европа и да замени кафявите концлагери с червени.

Сталин разбирал, че войната се печели не от онзи, който влиза в нея пръв, а от оня, който влиза последен, и любезно отстъпил на Хитлер позорното право да стане инициатор на войната, а в същото време търпеливо изчакал момента, „когато капиталистите ще си захаят взаимно гърлата“ (*Сталин, реч от 3 декември 1927 година*).

Аз смятам Хитлер за престъпник и мерзавец. Смятам го за людоед от европейски мащаб. Но ако Хитлер е бил людоед, от това далеч не произтича, че Сталин е бил вегетарианец. Доста е направено, за да бъдат разобличени престъпленията на нацизма и издирени палачите, извършвали тежките си злодеяния под неговото знаме. Тази работа трябва да бъде продължена и засилена. Но както разобличаваме фашистите, длъжни сме да разобличаваме и съветските комунисти, които поощряваха нацистите да извършват престъпления и се канеха да се възползват от резултатите на техните престъпления.

Архивите в Съветския съюз отдавна са прочистени твърде грижливо, а и да е останало нещичко — то е почти недостъпно за изследователите. Имал съм щастието да поработя много късо време в архивите на Министерството на отбраната на СССР, но напълно съзнателно почти не използвам архивни материали. Разполагам с

много материали от германските военни архиви, но и тях практически не използвам. **Главен мой извор са незасекретените съветски публикации.** Дори те са напълно достатъчни, за да бъдат изправени съветските комунисти до позорния стълб и сложени на подсъдимата скамейка редом с германските фашисти, а дори и пред тях.

Главните ми свидетели са Маркс, Енгелс, Ленин, Троцки, Сталин, всички съветски маршали по време на войната и мнозина видни генерали. Комунистите сами си признават, че с ръцете на Хитлер са разпалили войната в Европа и че са подготвили внезапен удар, за да заграбят разрушената от него Европа. **Ценността** на изворите ми се състои тъкмо в това, **че престъпниците сами разказват за своите престъпления.**

Знам, че ще се намерят много защитници на комунистите. Господа, след като комунистите са изплюли камъчето, оставете ги да се защитават самостоятелно.

Виктор Суворов

Декември 1987 г.
Бристол

ГЛАВА 1

ПЪТЯТ КЪМ ЩАСТИЕТО

Ние сме партия на класата, която е тръгнала да завоюва света.

М. Фрунзе

1

Маркс и Енгелс предричали световна война и продължителни международни конфликти с „трайност 15, 20, 50 години“. Тази перспектива не ги стряскала. Авторите на „Комунистическия манифест“ не призовавали пролетариата да предотврати войната, напротив, за Маркс и Енгелс бъдната световна война е желателна. Войната е майка на революцията, световната война е майка на световната революция. Според Енгелс резултатите от световната война ще са „всеобщо изтощаване и създаване на условия за окончателна победа на работническата класа“.

Маркс и Енгелс не доживели до световната война, но се намерил техен продължител — Ленин. В самото начало на Първата световна война Лениновата партия заявила, че желае поражението на собствената си страна. Нека врагът унищожи и разори страната, нека сваля правителството, нека оскверни националните светини: както знаем, пролетариите нямат отечество. В разорена, победена страна е къде по-лесно „да превърнеш империалистическата война в гражданска“. И тъй, нека се развихри буря!^[1]

Ленин се надявал, че и в другите страни ще се намерят истински марксисти, способни да се извисят „над теснонационалните интереси“ и да поведат борба срещу собствените си правителства за превръщане на световната война в световна гражданска. Но такива в другите страни не се намерили и затова перспективата за световна революция се отдалечила в недосегаемото бъдеще. Нищо. Ако не световна революция, то поне първата крачка към нея. Още през есента на 1914 година Ленин приема своеобразна програма минимум: ако в резултат от Първата световна война не настъпи световна революция, да отскубне поне нещичко. Ако не в целия свят, то поне в една страна. Все едно в коя. Да бъде завладяна една страна, а после тя да се използва като база за подготовката на нова световна война и за развитие на революцията в другите страни. „Победилият пролетариат на тази страна ще се изправи срещу целия останал свят“, като разпалва безредици или въстания в други страни „или пряко действа срещу тях

с въоръжена сила“ (*„Относно лозунга за Съединени европейски щати“*).

Въпреки че лансира програма минимум за заграбване на властта, Ленин не губи и перспективата. За Ленин, както и за Маркс, световната революция си остава пътеводна звезда. Но според програмата минимум в резултат на Първата световна война е възможна революция само в една страна. Как тогава ще настъпи световната революция? В резултат на какво? През 1916 година Ленин дава ясен отговор на този въпрос: в резултат на ВТОРА ИМПЕРИАЛИСТИЧЕСКА ВОЙНА (*„Военната програма на пролетарската революция“*).

Може да греша, но след като прочетох доста от написаното от Хитлер, не намерих абсолютно никакви указания, че Адолф Шикългрубер през 1916 година е мечтаел за Втора световна война. А Ленин мечтал. Нещо повече, Ленин още по онова време обосновал теоретично необходимостта от такава война за изграждането на социализма в цял свят.

Събитията се развиват устремно. След една година станала революцията в Русия. Ленин бърза да се прибере в Русия. Тук във водовъртежа на неразборията и слободията той и малката му, но организирана по военен тертип партия заграбват с внезапен преврат държавната власт. Ходовете на Ленин са прости, но коварни. Още в момента на образуването на комунистическата държава Ленин прокламира „Декрет за мира“. Това никак не е зле за пропагандата. Но мирът на Ленин му е нужен не заради самия мир, а за да се задържи на власт. След декрета милиони въоръжени войници побягнали от фронта към домовете си. С декрета за „мира“ Ленин превърнал империалистическата война в гражданска, тласнал страната към хаос, консолидирайки властта на комунистите и завоювайки малко по малко територии и подчинявайки ги на себе си. Забягналите от фронта войници изиграли ролята на ледоразбивач, който натрошил Русия. Резултат на гражданската война било мечтаното още от Маркс „всеобщо изтощаване“, което именно позволило на Ленин да удържи и укрепи властта.

Ходовете на Ленин във външната политика са не по-малко коварни. И тук той прилага същия принцип: вие се бийте, а аз засега ще ви понаблюдавам отстрани и когато взаимно се съсипете, тогава...

През март 1918-а Ленин сключва Бресткия мир с Германия и нейните съюзници. По това време положението на Германия вече е безнадеждно. Разбира ли това Ленин? Естествено. Тъкмо затова подписва мир, който:

— развързва ръцете на Ленин за борба за укрепване на комунистическата диктатура вътре в страната;

— дава на Германия значителни ресурси и резерви за продължаване на войната на Запад, която изтощила както Германия, така и западните съюзници.

С това, че сключил сепаративна сделка с противника, Ленин извършил предателство спрямо съюзниците на Русия. Но Ленин извършил предателство и спрямо самата Русия. В началото на 1918-а победата на Франция, Великобритания, Русия, САЩ и други страни над Германия и нейните съюзници вече била близка и неизбежна. Русия била загубила през войната милиони войници и имала пълното право да се нареди сред победителите заедно със западните си съюзници. Но на Ленин такава победа не му трябвала, трябвала му световна революция. Ленин признава, че Бресткият „мир“ бил сключен не в интерес на Русия, а в интерес на световната революция, в интерес на установяването на комунизма в Русия и в други страни. Ленин признава, че „поставил всемирната диктатура на пролетариата и всемирната революция над всякакви национални жертви“ (*Отчет на ЦК пред VIII конгрес на РКП(б)*).

Поражението на Германия вече приближавало, а Ленин сключва „мир“, според който Русия се отказва от правата си на победителка. Вместо това Ленин без бой дава на Германия един милион квадратни километра най-плодородни земи и изключително богати промишлени райони на страната, а на всичко отгоре изплаща и контрибуция в злато. Защо?!

Ето защо. Бресткият „мир“ направил ненужни милионите руски войници и тези милиони неуправлявани от никого хора тръгнали да се прибират по домовете си, като по пътя си рушали основите на държавния ред и току-що родената демокрация. Бресткият „мир“ сложил началото на изключително жестока гражданска война, значително по-кръвава и по-жестока от Първата световна война. Докато всеки воювал срещу всеки, комунистите укрепвали и

разширявали властта си, а след няколко години подчинили цялата страна.

Бресткият „мир“ бил насочен не само срещу националните интереси на Русия, той бил насочен и срещу Германия. По смисъла и духа си Бресткият „мир“ е първообраз на пакта Молотов-Рибентроп. Сметката на Ленин през 1918-а и сметката на Сталин през 1939 година е една и съща: нека Германия воюва на запад, нека изтощава себе си, а същевременно и западните съюзници до последна възможност. Ние ще дадем мило и драго, за да помогнем на Германия да се изтощава до краен предел, а тогава...

В момента, когато по заповед на Ленин в Брест се подписва „мирът“ с Германия, в Петроград се извършва интензивна работа за свалянето на германското правителство. По това време в Петроград се издава на немски език в половинмилионен тираж комунистическият вестник „Die Fackel“ още преди подписването на Бресткия „мир“ през януари 1918 година в Петроград е създадена германската комунистическа група „Спартак“. Вестниците „Die Rote Fahne“ и „Die Weltrevolution“ също са родени не в Германия, а в комунистическа Русия по заповед на Ленин, който подписал „мира“ с Германия. През 20-те години комунизмът ще пусне дълбоки корени в Германия. Нека не забравяме, че за това доста е допринесъл Ленин, и то тъкмо в момента, когато Германия водела изнурителна безнадеждна война на запад, а Ленин имал с Германското правителство „мирен“ договор.

[1] Цитат от „Песен за буревестника“ от Максим Горки. — Б.пр.

↑

Сметката на Ленин излязла точна: изтощената от войната Германска империя не издържала напрежението на бойните действия. Войната завършва с рухване на империята и с революция. Ленин незабавно анулира договора. В разорената от войната Европа върху развалините на империите възникват комунистически държави, които поразително приличат на Лениновия болшевишки режим. Ленин ликува: „Намираме се пред прага на световната революция!“ По това време Ленин е отхвърлил своята програма минимум. Той вече не говори за необходимостта от втора световна война, защото вярва, че световната революция ще може да се осъществи още в резултат на Първата световна война.

Ленин създава Коминтерна, който сам определя себе си като Световна комунистическа партия и си поставя за цел създаването на Световна съветска социалистическа република.

Но световна революция не последвала. Комунистическите режими в Бавария, Бремен, Словакия и Унгария се оказали хилави и нежизнеспособни, левите партии в западните страни проявили слабост и нерешителност в заграбването и удържането на властта, а Ленин по онова време можел да ги подкрепя само морално: всички сили на болшевиките били хвърлени на вътрешните фронтове, за борба срещу народите на Русия, които не искали да приемат комунизма.

Едва през 1920 година Ленин достатъчно укрепил позициите си в самата Русия и незабавно хвърлил огромни сили в Европа, за да даде тласък на революцията.

Благоприятният момент в Германия вече е изтърван, но все пак Германия през 1920 година е напълно подходящ терен за класови битки. Германия е разоръжена и унижена. Всички идеали са поругани и оплюти. В страната се шири изключително жестока икономическа криза: през март 1920 година Германия била разтърсена от всеобща стачка, в която според някои източници участвали над 12 милиона души. Германия е буре с барут и е достатъчна само една искра... Официалният марш на Червената армия (маршът на Будьони)^[1]

съдържа думите: „Ще превземем Варшава, ще превземем Берлин!“ Теоретикът на съветските комунисти Николай Бухарин издига във вестник „Правда“ още по-решителен лозунг: „Непосредствено към стените на Париж и Лондон!“

Но пътят на червените легиони се прегражда от Полша. Между Съветска Русия и Германия няма обща граница. За да бъде разпален пожарът на революцията, трябва да се срине разделителната бариера — свободна, независима Полша. За зла участ на комунистите начело на съветските войски се бил озовал командир, който не разбирал същината на стратегията — М. Н. Тухачевски. Армиите на Тухачевски били разгромени край Варшава и побягнали позорно. В критичния момент Тухачевски останал без стратегически резерви и това решило участието на грандиозното сражение. Поражението на Тухачевски не било случайно: половин година преди началото на съветския „освободителен поход“ към Варшава и Берлин Тухачевски теоретично обосновал ненужността на стратегическите резерви във войната.

В стратегията съществуват прости, но неумолими закони. Главният принцип на стратегията е концентрацията. Най-важното изискване на стратегията е в решаващия момент, в решаващата точка да съсредоточиш съкрушаваща мощ срещу най-уязвимото място на противника. За да съсредоточиш мощ, трябва да я имаш в резерв. Тухачевски не разбирал това и неговото неразбиране му струвало скъпо. Наложило се революцията в Германия да бъде отсрочена за 1923 година...

[1] Става дума за известния марш „Ние сме червени кавалеристи“ от 1919 г. — Б.р. ↑

3

Разгромването на ордите на Тухачевски в Полша имало за болшевиките неприятни последици. Русия, която болшевиките на пръв поглед напълно били удавили в кръв и подчинили на своя контрол, внезапно се сепнала и направила отчаян опит да се отърси от комунистическата диктатура. Започнал да стачкува работническият Питер^[1] И люлката на революцията. Работниците искат хляб. Работниците искат свобода. Болшевиките смазват работническите вълнения, но най-неочаквано на страната на работниците застава една ескадра от Балтийския флот. Моряците от Кронщад, тъкмо онези, които подарили властта на Ленин и Троцки, искат изгонване на комунистите от Съветите. През страната преминава вълна от селски бунтове. В тамбовските гори селяните създават добре организирана, но зле въоръжена антикомунистическа армия.

Няма как, Тухачевски, ще сърбаш каквото си надробил. И Тухачевски с чужда кръв измива позора на стратегическия си провал. Зверството на Тухачевски в Кронщад станало легендарно. Чудовищното изстребване на селяни в Тамбовска губерния станало една от най-страшните страници в историята на човечеството. И автор на тази страница е Тухачевски. XX век познава голям брой велики злодеи: Ежов, Химлер, Пол Пот. По количеството проляна от него кръв Тухачевски напълно е заслужил място сред тях, а по време бил техен предшественик.

[1] Неофициалното разговорно наименование на Санкт Петербург. — Б.пр. ↑

През 1921 година Ленин въвежда Новата икономическа политика — НЕП. В тази политика нямало нищо ново — това си бил добрият стар капитализъм. Комунистите искали да запазят властта си и били готови на всякакви отстъпки, включително и да въведат елементи на свободния пазар. Прието е да се смята, че Кронщад и Тамбов са главните причини, които подтикнали Ленин да въведе елементи на свободния пазар и да разхлаби идеологическата примка на врата на обществото. Аз смятам, че причините трябва да се търсят по-дълбоко: през 1921 година Ленин е разбрал, че Първата световна война не е предизвикала световна революция. Трябвало, както препоръчвал Троцки, да се премине към перманентна революция, тоест да се нанасят удар след удар по слабите звена на свободното общество и същевременно да се подготвя Втората световна война, която ще донесе окончателното „освобождение“. Непосредствено преди въвеждането на НЕП-а през декември 1920 година Ленин казал за световната война: „нова такава война е неизбежна“.

И пак се сещам за Хитлер. Не го защитавам, просто констатирам, че през 1920 година той не говорел публично за неизбежността и желателността на Втората световна война. А ето една декларация на Ленин от онова време: „Завършихме една поредица от войни, трябва да се готвим за втората.“ Тъкмо заради това се въвежда НЕП-ът. Мирът е почивка между две войни. Така казва Ленин, така казва Сталин, така казва „Правда“. НЕП-ът е кратка почивка преди бъдещите войни. На комунистите им е необходимо да потегнат страната си, да укрепят и консолидират своята власт, да развият свръхмощна военна промишленост и да подготвят населението за бъдещите войни, сражения и „освободителни походи“. И те тъкмо това вършат.

Въвеждането на елементи на свободния пазар далеч не означавало отказване от подготвянето на световната революция и на Втората световна война, която трябвало да породии такава революция. Още следващата година бил създаден Съюзът на съветските социалистически републики — СССР. В декларацията за образуването

на СССР се заявявало, че СССР е само първата решителна крачка към създаването на Световна съветска социалистическа република: предвиждало се броят на републиките да се увеличава, докато целият свят не влезе в състава на СССР.

Декларацията за образуването на СССР представлявала открито и директно **ОБЯВЯВАНЕ НА ВОЙНА НА ЦЕЛИЯ ОСТАНАЛ СВЯТ**. Тази декларация е в сила до ден-днешен. Никой не я е отменял^[1]. Между книгата на Хитлер „Майн кампф“ и декларацията има разлика. Хитлер е написал книгата си по-късно и тя е израз на личното становище на един човек: **МОЯТА** борба. Декларацията за образуването на СССР е официален документ за главната цел на една огромна държава: да разруши и подчини всички останали държави в света.

[1] Книгата е писана преди разпадането на СССР и възникването на ОНД. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 2

ГЛАВНИЯТ ВРАГ

Ако може да се очаква революционен трус в Европа, той ще настъпи в Германия... и победата на революцията в Германия е осигуряване на победата на международната революция.

Й. Сталин

1

През 1923 година Германия отново е пред прага на революция. Ленин вече не взема участие в ръководството на СССР. Властта вече почти напълно е завладяна от Сталин, макар че нито страната, нито светът, нито дори съперниците му в партията още не са осъзнали това.

Ето как самият Сталин описва ролята си в подготовката на революцията от 1923 година: „... германската комисия на Коминтерна в състав Зиновиев, Бухарин, Сталин, Троцки, Радек и редица немски другари беше приела редица конкретни предложения за пряко подпомагане на германските другари при вземането на властта“ (*Реч пред пленума на ЦК и ЦКК на ВКП(б) от 1 август 1927 г.*).

Личният секретар на Сталин Борис Бажанов описва подготовката по-подробно. Той казва, че за германската революция били опуснати огромни средства, а по-късно било взето решение средствата изобщо да не се ограничават. В Съветския съюз били мобилизирани всички комунисти от немски произход и всички комунисти, владеещи немски език. Те преминавали подготовка и се изпращали на нелегална работа в Германия. Там пристигали не само обикновени комунисти, а и ръководители от най-висок ранг, включително народният комисар В. Шмит, заместник-председателят на ГПУ Уншлихт, членовете на съветския ЦК Радек, Пятаков и други. Съветският пълномощен представител в Германия Крестински бил разгърнал мощна мрежа от тайни агенти. Съветското пълномощно представителство в Германия се било превърнало в организационен център на революцията. През пълномощното представителство минавали указанията от Москва и купищата пари, които незабавно бивали превръщани във вагони подривна литература, в лавини от оръжие и боеприпаси. „На Уншлихт бе възложено да организира отрядите на въоръженото въстание за преврата, рекрутирането им и снабдяването им с оръжие. Пак на него бе възложено задължението да организира германска ЧК за изстребване на буржоазията и противниците на революцията след преврата“ (Б. Бажанов. „Воспоминания бывшего секретаря Сталина“. Париж, „Третя волна“, 1980, с. 67)^[1]. Съветското Политбюро разработило и

утвърдило подробен план за преврата и определило датата му — 9 ноември 1923 година.

Но революцията не се състояла.

Причините били много.

Първата: масите избрали златната среда — тръгнали не подир комунистите, а подир социалдемократите. Германската компартия не разполагала с необходимата за завземането на властта подкрепа на масите, а освен това партията се била разцепила на две фракции и лидерите на двете фракции не проявявали решителност в духа на Ленин и Троцки.

Втората: между Съветския съюз и Германия нямало обща граница. Както и преди три години, Полша ги разделяла. Ако съществувала обща граница, Червената армия би могла да окаже помощ на германската комунистическа партия и на нейните нерешителни вождове.

Третата, и комай най-важната, причина: Ленин бере душа и отдавна вече не ръководи нито Съветския съюз, нито световната революция. Ленин има много наследници: Троцки, Зиновиев, Каменев, Риков, Бухарин. Покрай явните съперници работи скромният Сталин, когото никой не смята за претендент за властта, но който според Лениновите думи вече е „съсредоточил в ръцете си необятна власт“.

Германската революция от 1923 година се управлявала от Кремъл, но около кормилото на световната революция не спирало ожесточеното боричкане. Никой от явните претенденти за властта не искал да види противника си в ролята на вожд на германската, а следователно — и на европейската революция. Вождовете се блъскали край кормилото и давали на подчинените си противоречиви указания. Това в никой случай не можело да завърши с победа.

В тази ситуация мъдрият Сталин не се натискал да става кормчия. Той бил решил да насочи цялото си внимание първо към окончателното консолидиране на своята лична власт, а чак след това да се захване с всички останали проблеми, включително и със световната революция.

През идните няколко години Сталин ще смъкне всички претенденти за властта с един етаж по-долу, а после ще продължи да ги смъква все по-ниско и по-ниско — чак до подземията на „Лубянка“.

След като завземе властта, Сталин ще премахне всички бариери, които пречели на германската революция:

— ще въведе ред в германската комунистическа партия и ще я принуди да изпълнява безпрекословно заповедите на Москва:

— ще установи общи граници с Германия;

— ще унищожи германската социалдемокрация.

Ще унищожи социалдемократията не със собствените си ръце, естествено. Нима Сталин е убивал някого със собствените си ръце?

[1] Тук и по-нататък виж списъка на цитираната литература. —
Б.пр. ↑

Според писанията на Маркс и Ленин революцията възниква в резултат на война. Войната изостря противоречията, разорява стопанството, приближава нациите и държавите до фаталната черта, отвъд която настъпва рушене на привичния житейски ред. Сталин бил истински марксист ленинец и заел по въпросите на войната и мира принципна позиция: щом социалдемократите с техния пацифизъм отвличат пролетариата от революцията (и от войните, които пораждаат революция), значи трябва да се обяви безмилостна война на социалдемократите. На 7 ноември 1927 година Сталин издигнал лозунга „Невъзможно е да видим сметката на капитализма, преди да сме видели сметката на социалдемократизма“ („Правда“, бр. 255, 6–7 ноември 1927 година). През следващата година Сталин провъзгласил борбата срещу социалдемократията за главна задача на комунистите: „На първо място, неуморна борба срещу социалдемократизма по всички линии, включително и срещу буржоазния пацифизъм“ (т. 11, с. 202).

Спрямо онези, които искат реванш и война, например спрямо германските фашисти, позицията на Сталин е също толкова проста и принципна: те трябва да бъдат подкрепяни. Нека фашистите унищожат пацифистите и социалдемократите, нека фашистите започнат нова световна война. Всеки знае какво ще последва голямата война... През 1927 година Сталин предвижда идването на фашистите на власт в Германия и смята такъв един развой за желателен: „Именно фактът, че капиталистическите правителства се фашизират, именно този факт води до изостряне на вътрешното положение в капиталистическите страни и до революционни действия на работниците“ (Реч на обединения пленум на ЦК и ЦКК от 1 август 1927 година. За пръв път е публикувана едва след 25 години. Т. 10, с. 49). Сталин наричал Хитлеровия режим „терористична диктатура“ и подчертавал, че „революционната криза ще нараства толкова по-бързо, колкото повече буржоазията се заплита в своите комбинации, колкото по-често започне да прибегва до терористични методи“, а в отчетния си доклад

пред XVII конгрес на партията подчертал: „Говоря не за фашизма изобщо, а преди всичко за фашизма от германски тип.“

И Сталин подкрепя фашистите. Най-послушните сталинци, например членът на Политбюро на германската комунистическа партия Херман Ремеле, съвсем открито подкрепят германските фашисти, които напират към властта. Ролята на Сталин в завладяването на властта в Германия от фашистите е огромна. Засега само ще цитирам мнението на Лев Троцки, изказано през 1936 година: „Без Сталин нямаше да го има Хитлер, нямаше да го има гестапо!“ За проникателността на Троцки и за запознатостта му с въпроса говори друга една негова констатация от ноември 1938 година: „Сталин окончателно развърза ръцете на Хитлер, както и на неговите противници, и тласна Европа към война.“ Това е казано, когато Чембърлейн се радва, че няма да има война, Мусолини се мисли за миротворец, а Хитлер още не е дал директива да се подготви нападението срещу Полша, а още по-малко — срещу Франция.

В момента, когато Европа с облекчение си поела дъх и повярвала, че война няма да има, Троцки вече знае, че тя скоро ще избухне и знае кой е виновен за това. За да повярваме окончателно на Троцки, нека чуем още едно негово пророчество, изречено на 21 юни 1939 година. В този момент се водят интензивни преговори между Великобритания, Франция и СССР срещу Германия. Нищо не подсказва, че са възможни някакви изненади и усложнения. А Троцки казва: „СССР ще се измести с цялата си маса към границите на Германия тъкмо в момента, когато Третият райх ще е въввлечен в борбата за ново преразпределяне на света.“ Да, ще стане тъкмо това. Германия ще воюва във Франция, а Сталин „с цялата си маса“ ще съкрушава неутралните държави по западните си граници и ще се приближава по този начин към границите на Германия.

Като четем обобщенията и предсказанията на Троцки 50 години по-късно и оценяваме точността им днес, си задаваме въпроса: откъде е знаел той всичко това? Троцки не го криел. Той бил авторът на комунистическия преврат, съзателят на Червената армия, съветският представител на брестките преговори, той бил първият лидер на съветската дипломация и екскомандващ Червената армия, бивш вожд на СССР и бивш кормчия на световната революция. Той най-добре знаел какво е комунизъм и Червена армия, какво представлява Сталин.

Троцки казва, че всичките му предсказания се градят върху явни съветски публикации, по-специално върху декларациите на секретаря на Коминтерна Димитров.

Троцки пръв измежду всички схванал играта на Сталин, която не схванали западните лидери, която отначало не схванал и Хитлер.

А играта на Сталин била съвсем проста. Самият Троцки е жертва на такава игра и тъкмо заради това я проумява. Сталин отстранил Троцки от властта, като се съюзил със Зиновиев и Каменев, след това отстранил Зиновиев и Каменев, като се съюзил с Бухарин, после премахнал и Бухарин. Поколениято чекисти на Дзержински отстранил от властта с ръцете на Генрих Ягода, после премахнал Генрих Ягода и неговото поколение с ръцете на Ежов, после самия Ежов и неговото поколение — с ръцете на Берия, и т.н. Сталин продължава своята игра и на международната арена и Троцки вижда това. За Сталин германският фашизъм е инструмент.

Германският фашизъм е Ледоразбивачът на революцията.

Германският фашизъм може да започне войната, а войната ще доведе до революция. Нека ледоразбивачът направи Европа на парчета! За Сталин Хитлер е очистителната буря на Европа. Хитлер може да свърши онова, което на самия Сталин му е неудобно да върши.

През 1927 година Сталин обявил, че Втората империалистическа война е абсолютно неизбежна, както е неизбежно и включването на Съветския съюз в тази война. Но мъдрият Сталин не иска да започне войната и да стане неин участник още от първия ден: „Ние ще се включим, но ще се включим последни, за да хвърлим на блюдото на везните тежинката, която ще отклони стрелката“ (*т. 7, с. 14*).

На Сталин са му нужни в Европа кризи, войни, разруха и глад. Всичко това може да бъде извършено от Хитлер. Колкото повече престъпления извърши Хитлер в Европа, толкова по-добре ще е за Сталин, толкова повече основание ще има Сталин един ден да пусне в Европа Червената армия освободителка. Троцки разбира всичко това още преди да започне Втората световна война и дори преди Хитлер да дойде на власт. През 1932 година Троцки обяснил отношението на Сталин към германските фашисти: „Нека дойдат на власт, нека се компрометират, а тогава...“

От 1927 година нататък Сталин с всички сили (наистина, без да афишира това публично) подкрепя фашистите, които се стремят към

властта. Когато фашистите дойдат на власт, Сталин с всички сили ще ги подтиква към война. Когато те започнат войната, Сталин ще заповяда на комунистите от демократичните страни временно да станат пацифисти и да разлагат армиите на западните страни, като настояват за прекратяване на „империалистическата война“ и подкопават усилията на своите правителства и страни.

Но още когато тласкал ледоразбивача срещу демократична Европа, Сталин вече му бил произнесъл смъртната присъда. Пет години преди фашистите да дойдат на власт в Германия, Сталин вече планира унищожаването им: „... да разгромим фашизма, да съборим капитализма, да установим съветска власт, да освободим колониите от робство“ (*т. 11, с. 202*).

Фашизмът е палачът на Европа. Сталин подкрепя палача, но още преди палачът да започне кървавата си работа, Сталин вече вземал мерки палачът да сподели съдбата на жертвите си.

ГЛАВА 3
ЗА КАКВО ИМ Е НА КОМУНИСТИТЕ
ОРЪЖИЕ?

Днес се гине за метал...

През 1933 година германският полковник Хайнц Гудериан посетил съветския локомотивостроителен завод в Харков. Гудериан свидетелства, че освен локомотиви заводът произвеждал странична продукция — танкове. Броят на произвежданите танкове бил 22 на ден.

За да оценим СТРАНИЧНАТА продукция на ЕДИН съветски завод В МИРНО ВРЕМЕ, трябва да си припомним, че през 1933 година Германия изобщо не произвеждала танкове. През 1939 година Хитлер започнал Втората световна война, разполагайки с 3195 танка, тоест с по-малко, отколкото Харковският локомотивостроителен завод можел да произведе за половин година, работейки в мирновременен режим.

За да оценим какво значат 22 танка на ден, трябва да си припомним, че Съединените щати вече след започването на Втората световна война, през 1940 година, разполагали ЕДВА с около 400 танка.

А сега за качеството на танковете, които Гудериан видял в Харковския локомотивостроителен завод. Това били танкове, създадени от американския танков гений Дж. У. Кристи. Единствени съветските конструктори оценили постиженията на Кристи. Американският танк бил купен и прехвърлен в Съветския съюз с фалшиви документи, по които се водел за селскостопански трактор. В Съветския съюз „тракторът“ се произвеждал в огромни количества под марката БТ — бързоходен танк. Първите БТ достигали скорост 100 км в час^[1]. 60 години по-късно всеки танкист би завидял на такава скорост.

Формата на корпусите на танковете БТ била проста и рационална. Нито един танк в света по онова време, включително и произвежданите за армията на САЩ танкове, нямали такава форма на бронята. Най-добрият танк на Втората световна война — Т-34 — е пряк потомък на БТ. Формата на корпуса му представлява доразвиване на идеите на великия американски танков конструктор. След Т-34 принципът на наклонено разполагане на броневите плочи бил

използван на германската „Пантера“, а после и на всички останали танкове в цял свят.

През 30-те години практически всички танкове по света се произвеждали по схемата: двигателят — отзад, трансмисията — в предната част. БТ бил изключение: и двигателят, и трансмисията — отзад. След 25 години цял свят ще разбере предимството на компоновката на БТ.

Танковете БТ постоянно се усъвършенствали. Те можели да изминават без презареждане с гориво до 700 километра. Петдесет години по-късно това все още е мечта за повечето танкисти. През 1936 година серийните танкове БТ форсирали по дъното под водата дълбоки реки. В края на ХХ век не всички танкове на вероятните противници на СССР притежават такава способност. През 1938 година на танковете БТ започнали да монтират дизелови двигатели. Останалият свят ще започне да прави това 10–20 години по-късно. Най-сетне, танковете БТ имали мощно за времето въоръжение.

След като казахме толкова положителни неща за количеството и качеството на съветските танкове, редно е да отбележим и един съвсем дребен недостатък: тези танкове били НЕИЗПОЛЗВАЕМИ НА СЪВЕТСКА ТЕРИТОРИЯ.

[1] Съветските извори дават цифрата 86 км/час, дори 70. Обяснението е просто: по съветските пътища прекалено мощният двигател късал силовата предавка. За това се налагало монтирането на ограничител на мощността. При действия на автомагистрала ограничителят можел просто да се свали... Най-добрите западни изпитания на танковете БТ дават скорост не 70 км/час, а 70 мили/час. — Б.а. ↑

Основното предимство на танка БТ е скоростта му. Това качество до такава степен доминирало над останалите, че дори влязло в наименованието му — бързоходен.

БТ е танк агресор. По всичките си характеристики БТ прилича на дребния, но изключително подвижен конник от несметните орди на Чингис хан. Великият завоевател на света побеждавал всичките си врагове, като нанасял внезапен удар с колосални маси от изключително подвижни войски. Чингис хан унищожавал противниците си предимно не със силата на оръжието, а със стремителен маньовър. На Чингис хан му трябвали не тежки тромави рицари, а орди от леки, бързи, подвижни войски, способни да изминават огромни пространства, да форсират реки и да излизат в дълбокия тил на противника.

Тъкмо такива били танковете БТ. Бройката им към 1 септември 1939 надминавала тази на танковете от ВСИЧКИ типове във ВСИЧКИ страни по света. Подвижността, скоростта и способността им да изминават големи разстояния били постигнати за сметка на рационалната, но много лека и тънка броня. БТ можел да се използва само в агресивна война, само в тила на противника, само в стремителна настъпателна операция, когато танковите орди внезапно нахлували в територията на противника, заобикаляли огнищата на съпротива и се устремявали в дълбочина, където няма войски на противника, но се намират неговите градове, мостове, заводи, летища, пристанища, складове, командни пунктове и свързочни възли.

Смайващите агресивни характеристики на танковете БТ били постигнати и чрез използването на уникална ходова част. По черните пътища БТ се движел с вериги, но щом излезел на шосе, хвърлял тежките вериги и след това се впускал напред на колела като състезателен автомобил. Всеки обаче знае, че скоростта противоречи на проходимостта: или скоростен автомобил, който се движи само по добри пътища, или пъплец трактор, който минава през всякакви терени. Тази дилема съветските маршали решили в полза на бързоходния автомобил: танковете БТ били абсолютно безпомощни по

лошите пътища на съветска територия. Когато Хитлер започнал операцията „Барбароса“, практически всички танкове БТ били изоставени. Дори с вериги те почти не можели да се използват във от пътищата. А на колела не са използвани НИКОГА. Потенциалът на великолепните танкове БТ не е бил реализиран, но и НЕ МОЖЕЛ ДА БЪДЕ РЕАЛИЗИРАН НА СЪВЕТСКА ТЕРИТОРИЯ.

БТ бил създаван за действия само на чуждестранни територии, и то само на такива, където имало добри пътища. Нека погледнем съветските съседи. Тогава, както и сега, Турция, Иран, Афганистан, Китай, Монголия, Манджурия и Северна Корея нямали добри пътища. Жуков използвал танковете БТ в Монголия, където местността е гладка като тепсия, но ги използвал само с вериги и останал много недоволен: във от пътищата веригите често падали, а поради относително големия натиск на колелата извън пътищата и дори по черните пътища танковете затъвали в земята и боксували.

На въпроса къде все пак би могъл успешно да се реализира потенциалът на танковете БТ, отговорът е само един: в Централна и Южна Европа. А след хвърлянето на веригите танковете можели да се използват успешно само на територията на Германия, Франция и Белгия.

На въпроса кое е по-важно за танковете БТ — колелата или веригите — съветските учебници от онези години дават категоричен отговор: колелата. Главното качество на БТ е скоростта, тя се постига на колела. Веригите са само средство да се попадне на чужда територия, например да се прекоси с вериги Полша, а щом се стигне до германските автостради, веригите да се хвърлят и да се действа на колела. Веригите се разглеждали като спомагателно средство, което при война се предполагало да бъде използвано само веднъж, а след това да се захвърли и забрави. По същия начин парашутистът използва парашута само за да стигне до територията на противника. Там той захвърля парашута си и действа в тила, без да мъкне тежкия и вече ненужен товар. Тъкмо такава било отношението и към веригите на танковете. Съветските дивизии и корпуси, въоръжени с танковете БТ, нямали в състава си автомобили, предназначени за събиране и превозване на свалените вериги: танковете БТ след свалянето на веригите трябвало да завършат войната на колела, достигайки по отличните пътища до дълбокия тил на противника.

Някои типове съветски танкове били кръщавани в чест на комунистически лидери: КВ — Клим Ворошилов, ИС — Йосиф Сталин, но повечето типове съветски танкове получавали наименования, в които фигурирала буквата „Т“. Понякога към този индекс се прибавяла буквата „О“ (огнехвъргачен), „Б“ (бързоходен) или „П“ (плаващ). Между другото Съветският съюз бил единствената страна в света, която в масови количества произвеждала плаващи танкове. В отбранителна война танкът няма нужда да плава наникъде, затова, когато Хитлер започнал операцията „Барбароса“, наложило се съветските плаващи танкове да бъдат изоставени поради непригодността им за отбранителна война, а производството им незабавно било прекратено, както и производството на БТ.

Но тук се отклонихме от темата. Главното е друго. През 1938 година в Съветския съюз била започната интензивна работа по създаването на танк със съвсем необичайния индекс „А-20“. Какво означава „А“-то? Нито един съветски учебник не отговаря на този въпрос. Не изключвам, че след публикуването на тази книга комунистите със задна дата ще измислят някакво тълкуване на този индекс, но засега за мнозина експерти по света индексът си остава неразшифрован. Дълго търсих отговора на този въпрос и го намерих в завод № 183. Това е същият онзи локомотивен завод, който, както и дотогава, освен локомотиви давал и странична продукция. Не знам правилно ли е това обяснение, но ветерани казват, че първоначалният смисъл на индекса „А“ бил „автостраден“. Лично на мен обяснението ми изглежда убедително. Танкът А-20 представлява по-нататъшно развитие на фамилията БТ. Ако главната характеристика на БТ е изнесена в наименованието му, защо и главната характеристика на А-20 да не бъде изнесена в наименованието му? Главното предназначение на А-20 е да се добере с вериги до автострадите, а там, след като хвърли веригите, да се превърне в царя на скоростта.

Сега нека си припомним, че дори в края на ХХ век Съветският съюз не разполага с нито един километър път, който би могъл да се

определи с термина автострада. А преди 50 години за автостради на съветска територия изобщо не можело да става и дума. И в никоя от съседните държави през 1938 година нямало автостради. Обаче през следващата, 1939 година Сталин с пакта Молотов-Рибентроп разцепил Полша и установил общи граници с държава, която имала автостради. Тази държава се наричала Германия.

Казват, че Сталиновите танкове не били готови за война. Това не е така. Те не били готови за отбранителна война на своя територия. Просто били готвени за война на други територии.

На количеството и качеството на съветските танкове отговаряло количеството и качеството на съветските самолети. Днес комунистическите фалшификатори казват: да, имали сме много самолети, но те били лоши самолети. Били остарели и не трябва да бъдат включвани в сметката, нека броим само най-новите съветски самолети: МиГ-3, Як-1, Пе-2, Ил-2 и другите, а онези, които се произвеждали няколко години преди войната, не броим.

Ето какво мисли по повод на „вехториите“ британският летец Алфред Прайс, който през живота си е летял на четирийсет типа самолети и е прекарал във въздуха над 4000 часа. Мнението му за „остарелия“ съветски изстребител е: „Най-мощно въоръжение сред серийните изстребителите в света през септември 1939 година имаше руският И-16 на конструктора Поликарпов...

По огневата си мощ И-16 два пъти превъзхождаше Месершмит-109Е и близо три пъти Спитфайър-1. Сред всички предвоенни изстребителите в света И-16 беше уникален в такъв смисъл, че само той имаше бронева защита около пилота. Онези, които смятат, че преди Втората световна война руснаците са били изостанали селяни и след това са тръгнали напред под влияние на използването на германския опит, трябва да си припомнят фактите“ (*A. Price. World War II Fighter Conflict, p. 18–21*).

Тук трябва да добавим, че през август 1939 година съветските изстребителите *за пръв път в света* използвали като оръжие в бойна обстановка ракетите. Редно е да добавим и това, че съветските конструктори вече създавали единствения в света самолет с брониран корпус — същинския летящ танк Ил-2, който имал свръхмощно по всички стандарти въоръжение, включително и осем реактивни снаряда.

Но в такъв случай защо съветската авиация още от първия ден на войната отстъпила господството във въздуха? Отговорът е прост: по-голямата част от съветските летци, включително и летците изстребителите, НЕ БИЛИ ОБУЧАВАНИ ДА ВОДЯТ ВЪЗДУШНИ

БОЕВЕ. На какво тогава са ги учили? Учили са ги да нанасят удари по земни цели. Уставите на съветската изстребителна и бомбардировъчна авиация ориентирали съветските летци към провеждането на грандиозна внезапна настъпателна операция, в която съветската авиация с един удар ще унищожи цялата авиация на противника на аеродрумите и ще грабне господството във въздуха. Още през 1929 година съветското списание „Война и революция“ във фундаменталната статия „Началният период на войната“ било направило извода, който след това повторили съветските авиационни уставы, включително и уставите от 1940 и 1941 година: „Струва ни се твърде изгодно ние да проявим инициатива и първи да нападнем врага. Проявилият инициатива с нападение на въздушния си флот срещу аеродрумите и хангарите на своя враг после ще може да разчита на господство във въздуха.“

Съветските теоретици на авиацията имали предвид не някакъв враг изобщо, а твърде определен. Главният теоретик на съветската авиационна стратегия А. Н. Лапчински илюстрирал книгите си с най-подробни карти на стандартни обекти за бомбардиране, между които били Лайпцигският железопътен възел, „Фридрихщрасе“, Централната гара на Берлин и т.н. Лапчински обяснил как трябва да се отбранява съветската територия: „Решителното настъпление на земята привлича като магнит неприятелските въздушни сили и е най-доброто средство за отбрана на страната от въздушния противник... Въздушната отбрана на страната се осъществява не с маньовър от дълбочина, а с маньовър в дълбочина.“

Тъкмо поради това цялата съветска авиация през 1941 година била съсредоточена край самите граници. Полевият аеродром на 123-ти изстребителен авиационен полк например се намирал на два километра от германските граници. В бойна обстановка това дава икономия на гориво при излитане на самолета по посока към противника. В 123-ти полк, както и в много други, набирането на височина трябвало да се осъществява вече над германска територия.

Съветският съюз преди войната и през нея създал доста голям брой великолепни и в същото време учудващо прости самолети. Но най-добрите постижения на съветската авиация са не в областта на създаването на самолети, които унищожават самолетите на противника във въздуха, а в областта на създаването на самолети, които

унищожават самолетите и други цели на противника *на земята*. Най-високото съветско постижение в областта на авиационната техника от онзи период е Ил-2 и той бил предназначен за поразяване на противника на земята. Аеродрумите били най-важната му цел. Когато създавал този самолет агресор, конструкторът Илюшин предвидил една малка отбранителна подробност. В първоначалния си вариант Ил-2 бил двуместен: летецът управлява самолета и поразява целите, а зад гърба му картечарят прикрива задната полусфера от атаки на изстребителите на противника. Лично Сталин се обадил на Илюшин по телефона и му заповядал да махне картечаря и картечницата, Ил-2 бил ненужен за *ситуация, в която нито един изстребител на противника не ще успее да излети...*

След като започнало провеждането на плана „Барбароса“, Сталин пак телефонираше на Илюшин и му заповядал да произвежда Ил-2 двуместен: в отбранителна война дори самолетите агресори имат нужда от отбранително въоръжение.

1927-а е годината, когато Сталин окончателно и стабилно се настанил на самия връх на властта. От този момент нататък вниманието на Сталин е съсредоточено не само върху укрепването на неговата диктатура, а и върху проблемите на цялото комунистическо движение и на световната революция.

1927-а е годината, когато Сталин направил окончателен извод за неизбежността на Втората световна война, за необходимостта от решителна борба срещу социалдемократическия пацифизъм, който забавя започването на войната, и от подкрепа на напирещите към властта фашисти, които след това ще трябва да се унищожат.

1927-а е началото на индустриализацията на СССР. На неговата свръхиндустриализация. Индустриализацията се планирала на петилетки и първата петилетка започнала именно от 1927-а. За какво са били нужни петилетките, можем да съдим по следния факт. В началото на първата петилетка в Червената армия имало 92 танка, а в края ѝ — над 4000. Но все пак военното залитане в първата петилетка още е не чак дотам забележимо. Главното внимание се отделяло не на производството на въоръжение, а на създаването на индустриална база, която след това ще произвежда въоръжение.

Втората петилетка е продължение на развиването на индустриалната база. Това е създаването на коксови батерии и мартенови пещи, на гигантски електроцентрали и кислородни заводи, на валцовъчни машини и блуминги, на мини и рудници. Производството на въоръжение все още не е най-главното. Макар че другарят Сталин не забравя и за него: през първите две петилетки били произведени 24 708 бойни самолета.

А третата петилетка, която трябвало да приключи през 1942 година, щяла да стане петилетка на произвеждането на продукция. На военна продукция. В гигантски количества и с много високо качество.

За индустриализацията била платена висока цена. Заради индустриализацията Сталин жертвал жизненото равнище на населението, като го смъкнал доста ниско. Сталин продавал на

външния пазар гигантски запаси от злато, платина и диаманти. Сталин за няколко години продал онова, което нацията била трупала в продължение на стотици години. Сталин ограбил църквите и манастирите, императорските хранилища и музеите. За продан били изкарани икони и скъпоценни книги. В чужбина били изнесени картини на големи майстори от Възраждането, колекции от брилянти, съкровищата на музеи и библиотеки. Сталин засилвал за експорт дървен материал и каменни въглища, никел и манган, нефт и памук, хайвер, ценни кожи, жито и какво ли не още. Но валутата все не му достигала. И тогава през 1930 година Сталин започнал кървавата колективизация. Селяните насила били натиквани в колхозите, за да може после житото да им се отнема безплатно. Всичкото жито. На комунистическия жаргон това се наричало „изпомпване на средства от селското стопанство за тежката индустрия“.

Резултатът от колективизацията и последвалия я глад са 10-те — 16-те милиона убити, измрели от глад и загинали в лагерите. Над страната се изправил с целия си огромен ръст призракът на човекоядството. А Сталин в тия тежки времена продавал в чужбина по 5 милиона тона жито всяка година.

За какво е нужна колективизацията? За индустриализацията. А за какво е нужна индустриализацията? Дали за повдигане на жизненото равнище на народа? Далеч не. Преди индустриализацията и колективизацията по времето на НЕП-а животът бил напълно сносен. Ако другаря Сталин го е вълнувало жизненото равнище на народа, той не е имал нужда нито от индустриализация, нито от колективизация — искало се само да запази НЕП-а.

Индустриализацията и колективизацията изобщо не били предназначени за повдигане на жизненото равнище на народа. Наопаки, това равнище спаднало до такава страховита дълбочина, до каквата не било стигало дори по времето на Чингис хан. Неотдавна Робърт Конкуест публикува страшна книга за онези кървави петилетки със смразяващи снимки на деца скелети. Животът в СССР през ония години бил по-страшен, отколкото в комунистическа Етиопия и в комунистическа Камбоджа от времето на Пол Пот.

И тъй, индустриализацията и колективизацията се провеждали не за повишаване на жизненото равнище, а за да се произвежда оръжие в гигантски количества. За какво им е на комунистите оръжие? За да

защитават хората ли? Пак не. Ако Сталин плащал за автострадните танкове, за парашутната коприна и за западната военна технология не по пет милиона тона жито годишно, а само по четири, милиони деца щели да останат живи. Във всички страни оръжието служи за защита на населението и преди всичко на децата — бъдещето на нацията — от страшни бедствия. В Съветския съюз станало обратното: населението, включително и децата, били подложени на страшни бедствия, за да се набави оръжие.

Цялата Първа световна война била весел пикник в сравнение със сталинската индустриализация. През четирите години на войната загинали много хора — 10 милиона. Но ако тези 10 милиона се разпределят между всички участвали страни, жертвите ще се окажат сравнително малки. Русия например загубила през Първата световна война 2,3 милиона души. А в МИРНО време, за да се сдобие с автострадните танкове и със самолетите агресори, Сталин изтребил многократно повече хора. КОМУНИСТИЧЕСКИЯТ МИР СЕ ОКАЗАЛ МНОГОКРАТНО ПО-СТРАШЕН ОТ ИМПЕРИАЛИСТИЧЕСКАТА ВОЙНА.

Непрекъснатото увеличаване на съветската военна мощ в никой случай не било продиктувано от външна заплаха, защото започнало ПРЕДИ идването на Хитлер на власт. Унищожаването на милиони деца в името на масовото производство на оръжие протичало едновременно с гигантските усилия на Сталин да смаже западните пацифисти и да подпомогне фашистите.

Могат да ми възразят, че Сталин е пожертвал милиони хора, но е създал оръжие, за да защити останалите хора. Не, вече видяхме и по-нататък още много пъти ще видим, че създаваното оръжие изобщо не подходило за отбрана на своята територия и за защита на своите хора, та се наложило да бъде прилагано не по предназначение или изобщо да бъде изхвърлено.

За какво — пита се — комунистите са създавали своите гигантски арсенали от оръжие, ако не за защита на своята територия и своето население?

Другари комунисти, давам ви думата.

ГЛАВА 4

ЗАЩО СТАЛИН РАЗДЕЛИЛ ПОЛША?

*Вършим работа, която в случай на успех
ще преобърне целия свят и ще освободи цялата
работническа класа.*

Й. Сталин

1

На 22 юни 1941 година Германия внезапно и вероломно нападнала Съветския съюз. Това е исторически факт. Но това е много странен факт. Преди Втората световна война Германия нямала общи граници със Съветския съюз и поради това не можела да го нападне, още по-малко — внезапно.

Германия и Съветският съюз били разделени от една непрекъсната бариера от неутрални държави. За да можела да се състои съветско-германската война, било необходимо да се създадат съответни условия: да се премахне бариерата от неутрални държави и да се установят общи съветско-германски граници.

Всеки, когото го интересува датата 22 юни 1941 година, преди да започне да кълне Хитлер и да го обвинява във вероломство, е длъжен да даде поне на себе си честен отговор на два въпроса:

— Кой Премахна разделителната бариера от неутрални държави между Германия и Съветския съюз?

— Защо?

Барьерата между Германия и СССР била двойна и само на едно място — единична. Полша е единствената страна, която имала едновременно граници и със Съветския съюз, и с Германия. Полша е най-късият, най-прекият, най-удобният път между СССР и Германия. Полша е най-тънката част от разделителната стена. Ясно е, че потенциалният агресор, който искал да се състои съветско-германска война, е трябвало да се опита да издълбае коридор именно тук.

Наопаки, страната, която не искала съветско-германска война, би трябвало с цялата мощ на въоръжените си сили, с цялата си държавническа мъдрост, с цялата сила на своя международен авторитет да не допусне противника си на полска територия, в краен случай — да започне войната срещу него още и Полша, без да му позволява да наближи нейните граници.

Представете си, че в съседната стая живее човекоядец, който гръмогласно е декларира намерението си да ви излапа.

След като се е убедил, че вие съвсем ясно сте схванали човекоядските му намерения, той започва да кърти разделителната стена. Каква ще е вашата реакция? Представете си, че човекоядецът, къртейки стената, се е натъкнал на някаква трудност и ви моли да му помогнете в неговата трудна работа. Без вашата помощ той просто не може да направи отвор в стената, следователно не ще може да ви излапа. Как ще реагирате на такива предложения?

Хитлер декларира намеренията си съвсем открито. Сталин публично го наричал човекоядец. Но Хитлер не можел да нападне Сталин, тъй като нямало общи граници.

Хитлер направил на Сталин предложение да пробият с общи усилия отвора в разделителната стена. Сталин с възторг приел това предложение и с огромен ентузиазъм се заловил да кърти полската стена, прокопавайки коридор към Хитлер. Подбудите на Хитлер са разбираеми. А с какво да си обясним действията на Сталин?

Комунистическите историци са измислили обяснения на действията на Съветския съюз.

Обяснение първо: като сме смазали и удавили в кръв Полша ние сме изместили границите си на запад, тоест укрепиме сме своята безопасност. Странно обяснение. Съветските граници наистина били изместени с 200–300 километра, но в същото време Германия се изместила с 300–400 километра на изток. От това сигурността на Съветския съюз не се повишила, а, напротив, понижала се. Но ето че възникнал и съвсем нов фактор: общата съветско-германска граница. И като последица от това — възможността за избухване на война, включително и на внезапна.

Обяснение второ: като сме ударили с брадва Полша в гърба в момента на нейната отчаяна борба срещу фашистите, ние сме се опитали да отсрочим момента на започването на съветско-германската война... Това е обяснение от типа: подпалваме къщата на комшията си, за да сме сигурни, че преди нашата къща ще изгори друга.

Обяснение трето: Франция и Великобритания не са искали да сключат с нас договор, затова... Каква дивотия! Защо да са длъжни Франция и Великобритания да защитават Съветския съюз, след като Съветският съюз е провъзгласил за своя цел събарянето на демокрацията в цял свят, включително и във Франция и Великобритания? На Запада най-малкото му било все едно ще тръгне ли Хитлер на Изток, или няма да тръгне. Виж, на страните от Източна Европа хич не им било все едно. Ако Хитлер се насочи на Изток, те ще са първите му жертви: Затова страните от Източна Европа били естествени съюзници на Съветския съюз. Тъкмо с тях е трябвало да се търси съюз против Хитлер. Но Сталин не търсел такъв съюз, а в случаите, когато съществували договори, Съветският съюз не изпълнявал съюзническите си задължения. Сталин би могъл да остане неутрален, но вместо да постъпи така, удрял с бравата в гърба онези, които воювали срещу фашизма.

Комунистическите историци са измислили сума подобни обяснения на действията на Сталин. Но всяко от тях е порочно в основата си по две линии:

— измислено е със задна дата;

— напълно игнорира позицията на съветските ръководители, макар че тази позиция е изложена по-ясно и по-разбираемо, отколкото позицията на Хитлер в съчиненията и речите му.

3

След като прокопал коридора в разделителната стена, Хитлер сметнал, че това е достатъчно, и се заел със своите западноевропейски, африкански, средиземноморски и атлантически проблеми.

Какво е трябвало да направи Сталин, след като е имал пред себе си отвор с ширина 570 километра и известно време на разположение? Правилно. Трябвало е спешно да заякчи отбраната именно на този участък. Покрай старите граници съществувала мощна линия от укрепени райони. Тя спешно трябвало да бъде подсилена и усъвършенствана. А освен това да се създаде втора отбранителна линия, трета... пета. Трябвало спешно да се минират пътищата, мостовете, нивите, да се копаят противотанкови ровове, да се прикриват те с противотанкова артилерия... Малко по-късно, през 1943 година на Курската дъга Червената армия се готвела за отблъскване на настъпление на противника. За късо време на огромен фронт съветските войски създали шест непрекъснати отбранителни линии с дължина стотици километри всяка и с обща дълбочина 250–300 километра. Всеки километър бил пренаситен с окопи, траншеи, ходове за съобщение, блиндажи и огневи позиции. Средната плътност на минирането била докарана до 7000 противотанкови и противопехотни мини на километър от фронта на отбраната, а противотанковите плътности докарани до чудовищно равнище: 41 оръдия на всеки километър, като не се броят полевата и зенитната артилерия и вкопаните в земята танкове. Така насред голо поле за много късо време била създадена наистина непреодолима отбрана.

През 1939 година условията за отбрана били значително подобри: гори, реки, блатата. Малко пътища и много време. Съветските войски можели да създадат на новата съветско-германска граница мощен рубеж, тъй като отворът не бил широк.

Именно в този момент обаче Съветският съюз прекратил производството на противотанкови и зенитни оръдия. Вместо да направят местността непроходима, спешно започнали да я правят подстъпна. Строели пътища и мостове, железопътната мрежа се

разширявала, подсилвала и усъвършенствала. Съществуващите преди това укрепления се разрушавали и се запълвали с пръст.

Един от участниците в онези събития, полковникът от ГРУ^[1] И. Г. Старинов, доста откровено описва това така: „Глупаво положение се създаваше. Когато бяхме в досег със слабите армии на относително малки държави, през границите ни наистина пиле не можеше да прехвъркне. А когато наш съсед стана фашистка Германия, инженерните отбранителни съоръжения по старата граница се оказаха изоставени и частично дори демонтирани“ („Мини ждудт своего часа“, с. 176). „Инженерното управление на Червената армия бе пуснало заявка за 120 000 железопътни мини със закъснител. Това количество би било напълно достатъчно, за да се парализира в случай на нахлуване на германската армия цялото железопътно съобщение в тила ѝ, от което тя изцяло зависеше. Но вместо поръчаното количество бяха получени... 120 мини“ (пак там, с. 186). А мината е най-простото, най-евтино и много ефикасно оръжие.

Производството на мини в Съветския съюз било огромно, но след като бил пробит отворът в стената, производството им намаляло...

С какво се занимавал Сталин освен с разрушаване на собствената си отбрана? Занимавал се с разрушаване на бариерата от неутрални държави. На Хитлер единият отвор в стената? му бил достатъчен. На Сталин — не. Хитлер (с помощта на Сталин) унищожил държавната власт само в една от държавите от разделителната бариера. Сталин (без чужда помощ) направил това в три държави (Естония, Латвия и Литва), опитал се да го направи и в четвърта страна (Финландия) и активно се готвел да го направи в пета (Румъния), след като вече бил откъснал от нея огромно парче територия. Хитлер се стремил да направи само един отвор в стената, Сталин — да срине цялата стена.

И Сталин си постигнал целта. Само десет месеца след подписването на пакта „за ненападение“ с усилията на Сталин разделителната бариера била напълно съкрушена от Ледовития океан до Черно море. Между Сталин и Хитлер вече не останали неутрални държави и по този начин били създадени условията за нападение.

Всички западни съседи на Сталин през това кратко време станали негови жертви. Освен страните, които имали граница със

Съветския съюз, Сталин поробил и Литва, която дотогава изобщо нямала граници със Съветския съюз. Появата на съветски войски в Литва означавала, че те вече са стигнали до същинските граници на Германия. Преди това съветско-германската граница минавала през покорените полски територии. Сега съветските войски стигнали до границите на Източна Прусия. След всичко това смешно е да се твърди, че човекоядецът Хитлер пробивал коридори на изток, а глупавият Сталин му помагал. Не, Сталин също пробивал коридори на запад без чужда помощ.

На въпроса: „Защо Сталин се е съгласил да помага на Хитлер да пробие сравнително тесния коридор през Полша?“ комунистическите историци са се опитвали да измислят отговори, макар и неуспешно. Но въпроса защо все пак Сталин сринал цялата бариера, те предпочитат да не повдигат. Нека и ние не си блъскаме главите. Да дадем думата на Сталин. Той самият е отговорил на този въпрос кратко и ясно: „Историята казва, че когато една държава иска да воюва с друга държава, дори не съседна, тя започва да търси граници, през които би могла да се добере до границите на държавата, която иска да нападне“ (*„Правда“ 5 март 1936 година*).

Въпрос: „Канела ли се е Червената армия да спре на достигнатите рубежи?“

Отговора дава маршалът на Съветския съюз С. К. Тимошенко: „В Литва, Латвия и Естония е унищожена омразната за трудещите се власт на помещиците и капиталистите. Съветският съюз значително се разрасна и измести границите си на запад. На капиталистическия свят му се наложи да се посвие и да отстъпи. Но на нас, бойците от Червената армия, не ни подобава да се главозамайваме и да се задоволяваме с постигнатото!“ (*Заповед на народния комисар на отбраната №400 от 7 ноември 1940 година*).

Това не е реч, нито съобщение на ТАСС. Това е заповед по Червената армия. Но западно от съветските граници са само Германия или нейни съюзнички. Да се отместват границите още по на запад? За сметка на Германия? Но нали с нея е подписан пакт?...

[1] ГРУ — Главно разузнавателно управление, военното разузнаване на СССР. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 5

ПАКТЪТ И НЕГОВИТЕ РЕЗУЛТАТИ

Сталин беше по-хитър от Хитлер. По-хитър и по-коварен.

А. Антонов-
Овсеенко

На пръв поглед уж всичко е поравно: част от Полша — на Хитлер, част от Полша — на Сталин. Но само една седмица след подписването на пакта Молотов-Рибентроп Сталин си направил първата лоша шега. Хитлер започнал войната срещу Полша, а Сталин заявил, че неговите войски още не са готови. Той би могъл да каже това на Рибентроп преди подписването на договора, но не го сторил. Хитлер започнал войната и се оказал сам. Ето го първия резултат за Хитлер: той и само той е виновникът за Втората световна война.

Щом започнал войната срещу Полша, Хитлер незабавно получил война срещу Франция, тоест война на два фронта. Всеки германски ученик знаел как в последна сметка завършват за Германия войните на два фронта.

Незабавно обявява война на Германия и Великобритания. С Франция Хитлер можел да се справи, но Великобритания се намира на острови. За да стигнеш до тях, се иска продължителна и сериозна подготовка, иска се мощен флот, горе-долу равен на британския, иска се господство във въздуха. По такъв начин войната заплашвала да стане продължителна. Всеки знае как завършват продължителните войни за страните с ограничени ресурси.

Зад гърба на Великобритания стояли Съединените щати и в най-драматичния момент (както и през Първата световна война) можели да хвърлят на везните своята наистина неизчерпаема мощ. Целият Запад станал враг на Хитлер. А на приятелството на Сталин Хитлер можел да разчита само дотогава, докато имал сили. В една продължителна война срещу Запада тези сили щели да се стопят и тогава...

А ето положението на Сталин:

Полша била поделена не в Имперската канцелария, а в Кремъл. Хитлер не присъствал при подялбата, Сталин присъствал. Но виновен за започването на войната е Хитлер, а Сталин — не е. Сталин е невинна жертва. Сталин е освободителят на Източна Европа. Войските на Сталин извършвали на територията на Полша същите, а може би и по-големи престъпления, но Западът кой знае защо не му обявил

война. Сталин получил войната, която искал: западните хора се избивали взаимно и взаимно разрушавали градовете и заводите си, а Сталин останал неутрален и изчаквал сгодния момент. Но щом попаднал в тежко положение, Сталин незабавно получил помощ от Запада. В крайна сметка Полша, в името на чиято свобода Западът се включил във войната, не получила свобода, а била подарена на Сталин заедно с цяла Източна Европа, включително и с част от Германия. Независимо от това някои хора на Запад продължават да вярват, че те са победителите във Втората световна война. В резултат от всичко това Хитлер се самоубил, а Сталин станал неограничен властелин на огромната антизападна империя, създадена с помощта на Запада. На всичко отгоре Сталин съумял да запази реномето си на наивен доверчив балама, а Хитлер влезе в историята като коварен злодей! На Запад са издадени безброй книги, внушаващи идеята: Сталин не е бил готов за войната, а Хитлер е бил готов. А според мен готов за война е не онзи, който гръмогласно декларира това, а онзи, който я спечелва, разделяйки враговете си и насъсквайки ги един срещу друг.

Канел ли се е Сталин да спазва пакта? Давам думата на Сталин: „Въпросът за борбата... трябва да се обсъжда не от гледна точка на справедливостта, а от гледна точка на изискванията на политическия момент, от гледна точка на политическите потребности на партията във всеки конкретен момент“ (*Реч на заседанието на изпълкома на Коминтерна от 22 януари 1926 година*).

„Войната може да преобърне с краката нагоре всички и всякакви споразумения“ (*Йосиф Сталин. „Правда“, 15 септември 1927 година*).

Партията, на чиито конгреси държал речи Сталин, правилно разбираше своите ръководители и им дала съответни пълномощия: „Конгресът специално подчертава, че на Централния комитет се дава пълномощие по всяко време да скъса всички съюзнически и мирни договори с империалистическите и буржоазните държави, както и да им обяви война“ (*Резолюция на XVII конгрес на партията*). Между другото това решение на партията не е отменено до ден-днешен...^[1]

А кога трябвало да настъпи това време?

Сталин: „Доста неща зависят от това, ще ни се удаде ли да отсрочим войната с капиталистическия свят, която е неизбежна... до момента, когато капиталистите ще се сбият помежду си...“ (*т. 10, с. 288*). „Решителното сражение може да се смята за напълно нарязано, ако всички враждебни нам класови сили са се изтозили достатъчно в борбата, която не им е по силите“ (*т. 6, с. 158*).

На Сталин му била нужна ситуация, в която „капиталистите се ръфат като кучета“ (*„Правда“, 14 май 1939 година*). Пактът Молотов-Рибентроп създал тъкмо тази ситуация. „Правда“ се задавяла от възторг: „Разлюляха се основите на света, почвата се изплъзва изпод краката на хората и народите. Пламтят пожари и грохотът на оръдията разтърсва моря и континенти. Като перушина се разхвърчат цели държави... Колко великолепно, колко дивно прекрасно е, когато се тресат основите на света, когато гинат могъществата и падат величия“ (*„Правда“, 4 август 1940 година*). „Всяка такава война ни приближава

към щастливия период, когато вече няма да има изстребление между хората“ („Правда“, 18 август 1940 година).

Тези настроения от върховете се разпространявали надолу към Червената армия и партията. Генерал-лейтенант С. Кривошеин описва един разговор със своя заместник П. М. Латишев (по онова време Кривошеин командвал 25-и механизирани корпус, а малко преди това заедно с генерал Х. Гудериан командвал съвместния съветско-фашистки парад в Брест по случай кървавата подялба на Полша):

„— С германците сме сключили договор, но това нищо не значи... Тъкмо сега е времето за окончателно и конструктивно решаване на всички световни проблеми...“ („Ратная быль“, с. 8). Кривошеин (със задна дата) обръща всичко на шега. Интересното е, че в неговия корпус, както и в цялата Червена армия, се разказвали само такива шеги. А по въпроса как корпусът му и цялата Червена армия са подготвени за отбрана изобщо не ставало дума, дори и на шега.

За това колко са вярвали съветските комунисти в пакта за ненападение и как са се канели да го спазват, свидетелства маршалът на Съветския съюз Л. И. Брежнев. Той описва едно събрание на партийни агитатори в Днепропетровск през 1940 година:

„— Другарю Брежнев, налага се да разясняваме, че това с ненападението е насериозно, а който не вярва, разпространява провокационни измишльотини. Но на хората не им се вярва. Какво да правим? Да разясняваме ли, или да не разясняваме?“

Времето беше доста сложно, в залата седяха близо четиристотин души, всички очакваха моя отговор, а много време за мислене нямах.

— Непременно разяснявайте — му казах аз. — Ще разясняваме дотогава, докато от фашистка Германия не остане камък върху камък.“ (Л. И. Брежнев. „Малая земля“, с. 16).

Сталин се надявал, че ситуацията, когато „от Германия няма да остане камък върху камък“, ще възникне през 1942 година. Но бързото разгромяване на Франция и отказването на Хитлер от дебаркиране във Великобритания (това станало известно на съветското военно разузнаване още в края на 1940 година) объркали играта на Сталин. Освобожданието на Европа било изтеглено от лятото на 1942 година към лятото на 1941-ва. Поради това новата 1941 година била посрещната под лозунга „Да увеличим броя на републиките в състава на СССР!“:

*Мы в Сорок Первом свежие пласты
Земных богатств лопатами затронем.
И, может, станет топливом простым
Уран, растормошенный циклотроном.
Наш каждый год — победа и борьба
За уголь, за размах металлургии!...
А может быть — к шестнадцати гербам
Ещё гербы прибавятся другие...^[2]*

„Правда“, 1 януари 1941
година.

Не! Те не се готвели за отбрана. Не се готвели и нямали намерение да се готвят за нея. Били сигурни, че Германия вече воюва на Запад и затова няма да започне война на Изток. Били сигурни, че войната на два фронта е самоубийство за Хитлер. И така си било. Но тъй като знаел какво се прави зад гърба му, Хитлер се видял принуден да започне война на два фронта, макар че тя наистина завършила с неговото самоубийство.

Преди войната „Правда“ изобщо не призовавала съветския народ да подсилва отбраната. Тонът на „Правда“ бил съвсем друг: пактът си е пакт, но скоро цялата земя ще ни принадлежи. „Огромна е нашата страна: на самото земно кълбо му е нужно да се върти девет часа, за да може цялата ни безкрайна съветска страна да встъпи в Новата година на своите победи. Ще дойде време, когато за това ще са му необходими не девет часа, а цяло денонощие... И кой знае къде ще посрещаме Новата година след пет, след десет години, в кой часови пояс, на кой нов съветски меридиан?“ („Правда“, 1 януари 1941 година).

Колкото повече приближавала датата на съветското нахлуване в Европа (юли 1941 година), толкова по-откровена ставала „Правда“: „Разделете враговете си, временно задоволете исканията на всеки от тях, а след това ги разгромете един по един, без да им давате възможност да се обединят“ („Правда“, 4 март 1941 година).

Хитлер решил, че не си струва да чака повече. Започнал пръв, за да не дочака удара на освободителната бравда по гърба си. Но въпреки че започнал войната в най-благоприятната обстановка, съществувала някога за нападащия, той не можа да спечели тази война. Дори в най-

неблагоприятна обстановка Червената армия може да „освободи“ половин Европа и да се разпорежда в нея половин век. Интересно ми е каква ли ситуация би се създала, ако най-добрите германски сили се бяха прехвърлили от континента в Африка и на Британските острови, а зад гърба им Червената армия унищожеше единствения за Германия източник на нефт в Румъния?

[1] Съветският съюз се разпадна, партията се озова на подсъдимата скамейка, а тази резолюция още не е отменена. — Б.а. ↑

[2]

*През четирийсет и първа нови пластове
от земните богатства ще разровим.
И може би гориво просто ще ни стане
уранът, разигран от циклотрона.
Всяка наша година е победа и борба
за въглища, за размах на металургията!...
А може би към шестнайсетте герба
и други гербове ще се прибавят...*

(Шестнайсетият герб бил на ликвидираната по-късно Карело-финска ССР. — Б.пр.) ↑

ГЛАВА 6

КОГА Е ВЛЯЗЪЛ СЪВЕТСКИЯТ СЪЮЗ ВЪВ ВТОРАТА СВЕТОВНА ВОЙНА?

*Само една страна — Съветска Русия —
може да спечели в случай на всеобщ конфликт.*

А. Хитлер, 19
ноември 1937 г.

1

Всичко свързано с **началото** на Втората световна война в Съветския съюз е забулено от непроницаемия мрак на държавната тайна. Между многото страшни тайни около войната особено строго се пази една — датата на влизането на Съветския съюз във Втората световна война.

За да скрият истината, комунистите пуснаха в обръщение фалшивата дата 22 юни 1941 година. Комунистическите драскачи са измислили безброй легенди за 22 юни. Чувал съм дори такава: „Живеехме си тихо и мирно и ненадейно ни нападнаха...“ Ако повярваме на измишльотините на комунистическите пропагандисти, ще излезе, че Съветският съюз не е започнал доброволно Втората световна война, ами са го въвлекли в нея едва ли не насила.

За да изглежда версията за 22 юни по-правдоподобна, съветската пропаганда е снабдила тази дата със специални подпорки: от една страна, измислен е „предвоенният период“, в който са включени двете години, предхождащи 22 юни; от друга, измислена е цифрата 1418 — толкова дена продължила войната. Това е за в случай че някой любопитен реши сам да изчисли датата на започването на войната. Ако тръгне да се връща назад от момента на приключването на войната в Европа, той непременно (според сметките на съветските фалшификатори) ще стигне до „онзи съдбоносен неделен ден“.

Но митът за 22 юни много лесно може да бъде развенчан. За целта е достатъчно само да ритнем леко едната подпорка, „предвоенния период“, да речем. И цялата конструкция ще рухне заедно със „съдбоносната дата“ и с 1418-те дена на „великата отечествена война“.

„Предвоенен период“ никога не е съществувал. Той е измислен. Достатъчно е да си припомним, че през „предвоенния период“ **ВСИЧКИ** европейски съседи на СССР са станали жертви на съветска агресия. Червената армия изобщо не се канела да се ограничи с това или да прекрати кървавите „освободителни походи“ на Запад, а

западно от СССР се намирала само Германия (*Заповед на народния комисар на отбраната на СССР №400 от 7 ноември 1940 година*).

През септември 1939-а СССР се провъзгласил за неутрален и през „предвоенния период“ завзел територии с население над 23 милиона души. Не е ли твърде много за една неутрална държава?

На завзетите територии Червената армия и НКВД вършели страшни злодеяния. Съветските концлагери били претъпкани с пленени войници и офицери от европейски страни. Пленените офицери (не само полските) се изстребвали с хиляди. Ще изстребва ли една неутрална страна хиляди пленени офицери, на всичко отгоре през „предвоенен период“?

Интересна картина се получава: Германия нападнала Полша, значи Германия е инициатор на европейската, а следователно и на световната война. Съветският съюз направил същото през същия месец — но той не се квалифицира като инициатор на войната. И участието на Съветския съюз в световната война се брой едва от 22 юни 1941 година. Защо?

Полският войник, убит в бой срещу Червената армия, се смята за участник във Втората световна война и за нейна жертва, а съветският войник, който го е убил, се смята за „неутрален“. Ако в същия бой на полска територия е убит съветски войник, се смята, че той е убит не по време на война, а в мирно време, през „предвоенния период“.

Германия завзела Дания — и това се смята за акт на война, въпреки че нямало големи сражения. Съветският съюз завлаждал също без бой три прибалтийски държави, много сходни с Дания по географско положение, брой на населението, култура и традиции. Но действията на СССР не се смятат за акт на война.

Германия завзела Норвегия — това е по-нататъшно развитие на агресията, а Съветският съюз малко преди това пролял реки от кръв в съседна Финландия. Но кървавият списък на престъпленията на Германия през войната започва от 1 септември 1939 година, а списъкът на престъпленията на Червената армия през Втората световна война кой знае защо започва едва от 22 юни 1941 година. Защо? През „предвоенния период“ Червената армия в ожесточени сражения загубила стотици хиляди свои войници. Загубите на германската армия през същия период били значително по-малки. Ако при пресмятанията

си вземем за база загубите, Германия има значително повече основания да се смята за неутрална през 1939–1940 година.

Действията на Червената армия през „предвоенния период“ официално се именуват с термина „укрепване на сигурността на западните граници“. Това не е вярно. Границите били в безопасност, докато СССР имал за съседни неутрални европейски държави, докато нямало общи граници с Германия, и следователно Хитлер изобщо не можел да нападне СССР, особено пък внезапно. Но Сталин планомерно унищожавал неутралните европейски държави, за да установи обща граница с Германия. В резултат от това сигурността на съветските граници изобщо не можела да се повиши.

Но дори и да наречем агресията срещу шест неутрални държави в Европа с термина „укрепване на сигурността на границите“, защо да не използваме същия термин и спрямо Хитлер? Нима, като завземал съседни страни, той не укрепвал сигурността на своите граници?

Възразяват ми: през „предвоенния период“ Съветският съюз не е водил нито една непрекъсната война, това била поредица от войни и нахлувания с интервали между тях. Но и Хитлер водел войните си с интервали. Защо да използваме спрямо него други стандарти?

Твърдят, че през „предвоенния период“ Съветският съюз на никого официално не е обявявал война и затова не бива да бъде смятан за участник във войната. Но, моля ви, и Хитлер също не винаги обявявал война официално. Според декларациите на съветската пропаганда на 22 юни 1941 година също никой на никого не обявил официално война. Тогава защо тази дата трябва да се смята за водораздел между войната и мира?

22 юни просто е денят на започването на настъплението на въоръжените сили на една държава срещу въоръжените сили на друга държава вече в хода на войната, в която и двете държави участват отдавна.

Заловеният престъпник започва да излага станалото от момента, когато някой го е цапардосал по мутрата, като премълчава, че той самият дотогава е грабил и убивал хора на улицата. Червената пропаганда досущ като заловен престъпник започва изложението на историята на войната от момента, когато чужди войски се появили на съветска територия, и представя Съветския съюз за невинна жертва. Хайде, нека престанем да се изкарваме *невинна жертва*.

Нека си спомним за наистина невинните, загинали през „предвоенния период“ под щиковете на армията „освободителка“. Нека пишем историята на войната не от 22 юни, а от момента, когато комунистическите орди, без да обявят война, ударили в гръб обляната в кръв Полша, чиято героична армия в неравна борба се опитвала да спре движението на Хитлер на изток. Нека пишем историята на войната не от 22 юни, а от деня, когато Сталин е взел решение да започне войната.

На 1 септември 1939 година, на разсъмване, германската армия започнала война срещу Полша. Но през ХХ век война в Европа автоматично означава световна война. Войната наистина бързо обхванала и Европа, и почти целия свят.

По странно стечение на обстоятелствата тъкмо този ден — на 1 септември 1939 година — 4-та извънредна сесия на Върховния съвет на СССР приела закон за всеобщата военна повинност. Такъв закон нямало през цялата история на СССР.

Чудно нещо: докато с Хитлер плашели децата (и възрастните), докато Хитлер бил смятан за изверг и човекоядец — някак минавали и без всеобща. Но ето че е подписан договор за ненападение — и спешно станала необходима всеобщата военна повинност.

През септември 1939 година започнала „странната война“ на запад. На изток през същия месец започнал не по-малко странен мир.

За какво му е била на Съветския съюз всеобща военна повинност? Комунистите в един глас отговарят: същия ден започнала Втората световна война, ние не сме искали да вземем участие в нея, но сме взели предпазни мерки. Маршалът на Съветския съюз К. А. Мерецков е един от мнозината, които твърдят, че законът имал огромно значение и че бил приет „в условията на вече започналата Втора световна война“ (*„На службе народу“*, с. 181).

Но нека си представим полско-германската граница в онова трагично утро: мрак, мъгла, стрелба, рев на мотори. Надали на някого в Полша му е ясно какво става: провокация ли е това или възникнал от само себе си несанкциониран конфликт? А пък депутатите от Върховния съвет на СССР (овчарите от високопланинските пасища и еленовъдите от отвъдполярната тундра) вече знаят: не е провокация, не е конфликт, не е германско-полска и дори не е европейска война, а начало на световна война. Налага се ние, депутатите, да се съберем спешно в Москва (сесията е извънредна!) и да приемем съответните закони. Само не ми е ясно защо същите тези депутати не реагирали

толкова чевръсто, когато същото се случило на съветско-германската граница през 1941-ва.

Сутринта на 1 септември не само правителството на Полша, не само правителствата на западните страни, а и самият Хитлер не знаел това.

Той започнал войната срещу Полша с надеждата, че тя ще си остане само локална акция като завладяването на Чехословакия. И това не е Гьобелсова пропаганда. Съветските извори твърдят същото.

Генерал-полковник от авиацията А. С. Яковлев (по онова време личен референт на Сталин): „Хитлер беше сигурен, че Англия и Франция не ще се вдигнат да воюват заради Полша“ („Цель жизни“, с. 212).

И тъй, Хитлер не знае, че започва Втората световна война, а виж, другарите в Кремъл отлично го знаят! И още един момент: до Москва бързо не се стига. На някои депутати им трябва 7–10 дена, та дори и 12, за да се озоват в Москва. Това означава, че за да бъде обсъдена **започналата** в Европа война, някой **преди започването на войната** е дал сигнал на депутатите да се съберат в Кремъл. Дори нещо повече: **преди подписването на пакта Молотов-Рибентроп.**

Всеки опит за установяване на точната дата на започването на Втората световна война и на включването на СССР в нея неизбежно ни довежда до датата **19 август 1939 година.**

Сталин и преди това многократно на секретни съвещания излагал своя план за „освобождаване“ на Европа: „да въвлечем Европа във война, като самите ние останем неутрални, а след това, когато противниците взаимно се изтощят, да хвърлим на везните цялата мощ на Червената армия“ (т. 6, с. 158; т. 7, с. 14).

На 19 август 1939 година на заседание на Политбюро било прието окончателно решение този план да бъде осъществен.

Сведения за заседанието на Политбюро и за взетите решения почти незабавно били обнародвани в западния печат, Френската агенция Хавас публикувала съобщение за приетите решения.

Как е могъл свръхповерителният доклад на Политбюро да попадне в западната преса? Не знам. Възможни са няколко пътя. Един от най-вероятните може да е бил такъв: един или неколцина членове на Политбюро, стреснати от плановете на Сталин, са решили да го спрат. Открито те не можели да протестират. Имало само един начин да

принудят Сталин да се откаже от плановете си: да публикуват тези плановете на Запад. Членовете на Политбюро, особено онези, които контролирали Червената армия, военната промишленост, военното разузнаване, НКВД, пропагандата, Коминтерна, имали такава възможност. Този вариант не е чак толкова фантастичен, колкото може да ви се стори на пръв поглед.

През 1917 година членовете на Политбюро Зиновиев и Каменев, за да осуетят Октомврийския преврат, обнародвали плановете на Ленин и Троцки в „буржоазния“ печат. Длъжен съм да повторя, че не знам как е попаднал на Запад документът, само подчертавам, че е имало пътища, по които той можел да стигне до там.

Сталин реагира на съобщението на агенция Хавас светкавично и съвсем необичайно. Дал опровержение във вестник „Правда“. Сталиновото опровержение е много сериозен документ, който трябва да се чете непременно в пълния му вид. Ето го:

ЗА ЛЪЖЛИВОТО СЪОБЩЕНИЕ НА АГЕНЦИЯ ХАВАС

Главният редактор на „Правда“ се обърна към др. Сталин с въпроса: как се отнася др. Сталин към съобщението на агенция Хавас за „речта на Сталин“, уж произнесена от него пред Политбюро на 19 август, където уж се прокарвала мисълта, че „войната трябва да продължи колкото може повече, за да се изтощят воюващите страни“.

Др. Сталин ни изпрати следния отговор:

„Това съобщение на агенция Хавас, както и много други нейни съобщения, представлява лъжа. Аз, естествено, не мога да знам точно в кой кафе-шантан е изфабрикувана тази лъжа. Но колкото и да льготят господата от агенция Хавас, те не могат да отрекат, че:

а) не Германия нападна Франция или Англия, а Франция и Англия нападнаха Германия и с това поеха отговорността за сегашната война;

б) след започването на военните действия Германия се обърна към Франция и Англия с мирни предложения, а Съветският съюз открито подкрепи мирните предложения

на Германия, защото смяташе и продължава да смята, че колкото може по-скорошното приключване на войната би облекчило положението на всички страни и народи;

в) управляващите кръгове на Англия и Франция грубо отклониха както мирните предложения на Германия, така и опитите на Съветския съюз да постигне колкото може по-скорошно приключване на войната.

Такива са фактите.

Какво могат да противопоставят на тези факти кафе-шантанските политици от агенция Хавас?“

Й. Сталин

(„Правда“, 30 ноември 1939 година)

Нека читателят сам прецени кое е „лъжа“ — съобщението на агенция Хавас или Сталиновото опровержение. Смятам, че самият Сталин след известно време надали би повторил собствените си думи. Интересното е, че броят на вестник „Правда“ от 30.XI.1939 година в Съветския съюз практически не съществува. За голямо мое учудване установих, че този брой липсва дори в специалните хранилища на ГРУ. Той отдавна е унищожен. Можех да го открия едва на Запад.

Откровената лъжливост на Сталиновото опровержение, изненадващата за Сталин загуба на хладнокръвие говорят в полза на агенция Хавас. В случая е била засегната изключително чувствителна струна, затова последвал такъв резонанс. През десетилетията на съветската власт западният печат много е писал за Съветския съюз и лично за Сталин. Болшевиките и самият Сталин били обвинявани във всички смъртни грехове. За Сталин пишели, че е провокатор на полицията, че е убил жена си, че е деспот, садист, диктатор, човекоядец, палач и т.н., и т.н. Но Сталин обикновено не влизал в полемика с „буржоазните драскачи“. Защо в такъв случай мълчаливият хладнокръвен Сталин се унижил дотам, че прибягнал до площадни ругатни и евтини обиди? Отговорът е един: агенция Хавас е разкрила най-съкровени намерения на Сталин. Тъкмо затова Сталин реагира толкова необичайно. Все му е едно какво ще си помислят за неговото опровержение бъдните поколения (между другото те нищо не мислят за него), за Сталин в момента е важно да запази в тайна плановите си

за идните 2–3 години, докато европейските страни не се изтощят взаимно в изстребителната война.

Нека се съгласим за няколко минути с аргументите на Сталин: да, съобщението на Хавас е просто „лъжа, изфабрикувана в кафешантан“. В този случай редно е да изразим възхищението си на журналистите, от агенция Хавас. Ако те наистина са измислили съобщението си, това е било извършено на базата на дълбоко познаване на марксизма-ленинизма, на характера на Сталин и на грижлив научен анализ на военнополитическата ситуация в Европа. Журналистите от агенция Хавас, естествено, са разбирали ситуацията значително по-добре от Хитлер и лидерите на западните демокрации. Ако съобщението на агенция Хавас е било просто измислено, това ще е тъкмо случаят, когато измислицата напълно съответства на действителността.

Много години по-късно, когато всички отдавна били забравили за съобщението на агенция Хавас и за опровержението на Сталин, в Съветския съюз бяха издадени 13-те тома съчинения на Сталин. Между Сталиновите произведения има негови речи на закрити заседания на ЦК. През 1939 година журналистите от агенция Хавас са нямали достъп до тези речи. Но публикацията на Сталиновите съчинения потвърждава, че планът на Сталин е бил прост и гениален и тъкмо такъв, какъвто го описали френските журналисти. Още през 1927 година на закрито заседание на ЦК Сталин изказал мисълта, че в случай на война е необходимо да се запази неутралитет до момента, докато „враждуващите страни не се изтощят взаимно в борбата, която не им е по силите“. Тази мисъл след това многократно била повтаряна на закрити заседания. Сталин смятал, че в случай на война в Европа Съветският съюз неизбежно ще стане участник във войната, но трябва да влезе в нея последен, със свежи сили право във финала на играта срещу всички, които вече са изнемощели в борбата.

Интересното е, че последователите на Сталин — Хрушчов и Брежнев, макар че имаха различно отношение към Сталин, и двамата потвърдиха намерението му да изтощи Европа във войната, като той самият запазва неутралитет, а после да я „освободи“.

Но и предходниците на Сталин са казвали същото. Когато обосновавал плана си пред тесен кръг от съратници, Сталин просто цитирал Ленин, подчертавайки, че идеята принадлежи на Ленин. Той

на свой ред черпил идеите си от бездънната бъчва на марксизма. В това отношение е интересно писмото на Фр. Енгелс до Е. Бернщайн от 12 юни 1883 година: „Всички тези безделници от всякакъв вид трябва първо да се изпохапят взаимно, да се изстребят и компрометират взаимно и по този начин да подготвят почвата за нас.“

Сталин се различавал от своите предходници и последователи по това, че по-малко приказвал, а повече вършел.

Много важно е да знаем какво е казал Сталин на заседанието на Политбюро на 19 август 1939 година. Но дори ако не знаем думите му, виждаме делата му, а те значително по-ясно показват Сталиновия замисъл. Само четири дена след заседанието на Политбюро в Кремъл бил подписан пактът Молотов-Рибентроп, най-голямото постижение на съветската дипломация през цялата ѝ история и най-блестящата победа на Сталин през цялата му зашеметяваща кариера. След подписването на договора Сталин радостно викал: „Излъгах го! Излъгах Хитлер!“ Сталин наистина излъгал Хитлер така, както никой никога не бил лъгал през ХХ век. Само седмица и половина след подписването на договора Хитлер имал война на два фронта, тоест Германия от самото начало изпаднала в ситуацията, в която можела само да загуби войната (и я загуби).

С други думи, още на 23 август 1939 година **Сталин спечелил Втората световна война — още преди Хитлер да встъпи в нея.**

Едва през лятото на 1940 година Хитлер разбрал, че са го излъгали. Той се опитал да надхитри Сталин, но било твърде късно. Хитлер можел да разчита само на блестящи тактически победи, но стратегическото положение на Германия било катастрофално. Тя отново се била озовала между две воденични колела: от едната страна — Великобритания на своите недостъпни острови (и САЩ зад гърба ѝ), от другата страна — Сталин. Хитлер се обърнал с лице на запад, но ясно осъзнал, че Сталин подготвя нападение, че Сталин може с един удар да прекъсне нефтената аорта в Румъния и да парализира цялата германска промишленост, армията, авиацията и флота. Хитлер се обърнал с лице на изток, но получил стратегически бомбардировки, а след това и нахлуване от запад.

Казват, че Сталин е победил само благодарение на помощта и съдействието на Великобритания и САЩ. Това е самата истина! И именно в това се състои величието на Сталин, че той, главният враг на Запада, могъл да използва Запада за отбраната и укрепването на своята диктатура. Именно в това се състои гениалността на Сталин, че той

могъл да раздели противниците си и да ги насъска един срещу друг. Именно за такъв развой на събитията предупреждавал западният свободен печат още през 1939 година, когато Сталин на думи имитирал неутралитет, а в действителност бил най-главният и най-коварният инициатор на войната и неин участник.

ГЛАВА 7

„РАЗШИРЯВАНЕТО НА БАЗАТА НА ВОЙНАТА“

Национално освобождение на Германия — в една пролетарска революция, обхващаща Централна и Западна Европа и обединяваща я с Източна Европа във вид на Съветски съединени щати.

Л. Троцки

След изгонването на Бонапарт от Русия руската армия победоносно стигнала до Париж. Тъй като не заварила там Бонапарт, руската армия с песни се прибрала в родината си. За Русия цел на войната било разгромяването на армията на противника. Щом вече никой не заплашва Москва, руската армия няма работа в Западна Европа.

Разликата между Русия и Съветския съюз е в целите на войната. През 1923 година М. Н. Тухачевски, който вече се бил прочул с масовото изстребване на мирно население в Централна Русия, Северен Кавказ, Урал, Сибир и Полша, теоретично обосновал целта на войната — „да си осигурим свободно прилагане на насието, а за целта е нужно преди всичко да се унищожат въоръжените сили на противника“ („*Война и революция*“. Сборник № 22, с. 188). „Разгромяването на армията на противника и «поголовното ѝ изстребване» не представляват край на войната и насието, а само предварителен стадий, само първа крачка към «свободното прилагане на насието». Всяка завладяна от нас територия става след завладяването ѝ вече съветска територия, където ще се осъществява властта на работниците и селяните“ (*Маршал на Съветския съюз М. Н. Тухачевски. „Избранные произведения“*, т. I, с. 258).

В труда си „Въпроси на съвременната стратегия“ Тухачевски набляга на това, че съветските щабове „ще трябва навреме да дават указания на политическото управление и на съответните органи за подготовката на ревкоми и други местни административни апарати за едни или други райони“ (*пак там*, с. 196). С други думи, съветските щабове подготвят операцията по „освобождението“ в дълбока тайна, но същевременно трябва да предупредят комисарите и „съответните органи“, за да се заемат те с подготвянето на комунистически административен апарат за „освободените“ райони: Червената армия на щиковете си ще донесе на съседите щастлив живот заедно с предварително създадените органи на местната власт.

Съветизирането на завзетите територии по метода на „свободното прилагане на насилието“ и експлоатирането на всички ресурси на „освободените“ райони за нови „освобождения“ са получили у Тухачевски „научно“ наименование — „разширяване на базата на войната“. Този термин Тухачевски вкарва дори в Голямата съветска енциклопедия от 1928 година.

В речта си от 30 март 1941 година Адолф Хитлер обявил на своите генерали целта на войната на Изток: да бъдат разбити въоръжените сили, да бъде унищожена комунистическата диктатура, да бъде установен истински социализъм и да бъде превърната Русия в база за продължаване на войната. Между Хитлер и Тухачевски практически няма разлика. И двамата са социалисти, и двамата бълнуват за завладяване на света, и двамата планират да използват покорените територии за „разширяване на базата на войната“. Докато готвел нахлуването, Хитлер предварително формирал административен апарат за новите си територии, но и Тухачевски предлагал да се прави същото още през 1923 година.

Идеите са едни и същи, само че съветските социалисти ги декларирали много преди Адолф Хитлер. От Тухачевски би излязъл великолепен гаулайтер, но той не бил стратег. Бездарността на Тухачевски е добре известна. Тухачевски го прославят, въздигат го в ранг велик мислител. Но попитайте когото и да е от неговите почитатели кои книги на Тухачевски е чел. Прославянето на Тухачевски е сигурен признак за това, че прославящият го не е запознат с трудовете на Тухачевски, защото е невъзможно дори само след бегло запознаване с „гениалните творби“ да прославяш автора им. Методът на „таранната стратегия“ на Тухачевски дори при теоретично разглеждане демонстрира пълната си несъстоятелност. Стратегията на Тухачевски е методът на шахматиста, който се стреми да заеме колкото може повече празни квадратчета на шахматната дъска и смята унищожаването на фигурите на противника за нещо второстепенно. Опитайте се на шахматната дъска (това е най-примитивният модел на войната между две миниармии, които не искат нито пари, нито хляб и са ви покорни дотам, че са готови да изпълняват вашите заповеди дори когато те означават за тях самоубийство) да приложите метода на Тухачевски. Какво ще стане? Ще стане тъкмо онова, което станало с Тухачевски край Висла през 1920 година.

Комунистите ни уверяват, че след като унищожил Тухачевски, Сталин напълно отхвърлил методите му. Не е така. Сталин отхвърлил само неприемливия, явно водещ към поражение стратегически метод на Тухачевски, но запазил и позволил на други да развиват идеите на „разширяването на базата на войната“.

Освен Тухачевски и подобните нему Сталин си имал и истински стратегии. Пръв и най-блестящ измежду тях бил Владимир Триандафилов — бащата на оперативното изкуство. Тъкмо той дал през 1926 година първата приближена формулировка на теорията за „дълбоката операция“ в книгата си „Размахът на операциите на съвременните армии“. По-късно Триандафилов развил идеите си в книгата „Характерът на операциите на съвременните армии“. Тези книги и до ден-днешен продължават да са фундаментът на съветското военно изкуство. В. К. Триандафилов открил хора, които разбрали идеите му и ги прокарали в Генералния щаб. Между учениците на Триандафилов бил и бъдещият началник на Генералния щаб маршалът на Съветския съюз А. М. Василевски. Идеите на Триандафилов били използвани от Г. К. Жуков във всичките му операции, като се почне от Халхин Гол.

Ясно е, че Триандафилов не можел да поддържа нормални отношения с „гениалния“ Тухачевски. Триандафилов открито осмивал скудоумието на „таранната стратегия“ и сочел шарлатанския подход на Тухачевски към въпросите на военното изкуство и пълната му неграмотност във въпросите на военното дело. Можем само да се учудваме от смелостта на Триандафилов: Тухачевски бил негов пряк и непосредствен началник. Опърничавият теоретик не можел да избегне ревността и отмъщението на Тухачевски и знаел, че ще си изпати.

Макар че отричал военния метод на Тухачевски, Триандафилов обаче изцяло приел и развил неговите идеи за бързо съветизиране на „освободените“ територии. „Необходимо е в къси срокове (за 2–3 седмици) да се справим със съветизирането на цели държави или при по-големите държави — със съветизирането за 3–4 седмици на доста големи области.“ „При организирането на ревкоми трудно ще можем да разчитаме на местните сили. На място ще можем да намерим само част от техническия персонал и най-низовите отговорни работници. Всички отговорни работници и дори част от техническия персонал ще трябва да водим със себе си... Броят на тези отговорни работници, без

които не може да се проведе съветизирането на новозавоюваните области, ще бъде огромен“ („Характер операций современных армий“, с. 177–178).

Триандафилов изтъква, че би било неправилно да се отклоняват за съветизирането бойни части на Червената армия. Съвсем не е зле за целта да съществуват някакви специални части. Червената армия нека нанася на противника поражения, а специалните части да установяват в завоюваните тилове истински социализъм.

Вярно е, че по-късно Хитлер възприел същото гледище. Вермахтът съкрушава противника, СС установява „новия ред“.

Триандафилов издигнал военното изкуство до равнището на точните науки. Той разработил формули за математическо пресмятане на настъпателна операция на милионна армия на огромна дълбочина. Тези формули изящни като геометрични теореми. Триандафилов предложил свои формули за всички етапи на настъплението, включително и за пресмятане на броя на съветските политически лидери за всяка административна единица на завзетите територии.

За илюстрация Триандафилов привежда пресмятането на броя на административните служители в петте полски воеводства от съветската граница до река Сан. Триандафилов препоръчва за провеждането на съветизирането да се използват и чуждестранни комунисти, живеещи в СССР: предстояло завладяването на цяла Европа чак до Атлантика и само съветските комунисти нямало да стигнат.

Комунистическите историци ни уверяват, че Сталин бил разделил Полша, защото се страхувал от Хитлер, искал мир и т.н., и т.н. Но комунистите „забравят“, че преди пакта Молотов-Рибентроп и дори преди идването на Хитлер на власт в съветските щабове на математическа основа били разработени планове за съветизиране на Европа. При което полската територия от границата до река Сан, която се паднала на Съветския съюз според пакта Молотов-Рибентроп, се разглеждала просто като малък пример за това как трябва да се съветизира по-нататък Европа.

Пактът Молотов-Рибентроп отворил вратата за съветизацията. Сталин си бил оплел кошницата не само в областта на теорията. Съветските щабове разработили операциите в дълбока тайна, но не забравили да дадат указания на политическите комисари и на „съответните органи“ да се намират в пълна готовност за съветизацията.

През нощта срещу 17 септември 1939 година комбриг^[1] от НКВД И. А. Богданов дал заповед на чекистите: „Армиите от Белоруския фронт на разсъмване на 17 септември 1939 година преминават в настъпление със задача да подпомогнат въстаналите работници и селяни в Белорусия...“ И тъй, революцията в Полша е започнала, работниците и селяните сами ще се справят, а Червената армия и НКВД само ще ги подпомагат... Резултатите са известни. Катин също влиза в „подпомагането“. Между другото Сталин не се страхувал чак толкова от Хитлер, колкото се опитват да ни внушат комунистите. Ако се плашел от Хитлер, Сталин би запазил полските офицери и в случай на германско нахлуване би ги хвърлил начело на десетките хиляди полски войници да партизанстват на полска територия. Но плановете на Сталин не включвали отбрана срещу Хитлер. Сталин не само че не използвал полския потенциал, но и разформирал своите партизански отряди, създадени своевременно за в случай на война.

Съветизацията на Финландия се подготвяла още по-грижливо. В момента, когато „финландските милитаристи преминали към въоръжени провокации“, Сталин вече имал на разположение финландски комунистически „президент“, „министър-председател“ и цяло „правителство“, включващо и главния чекист на „свободна демократична Финландия“. В Естония, Литва и Латвия, в Бесарабия и в Буковина също се намерили „представители на народа“, настояващи за присъединяване към „братското семейство“, намерили се (смайващо бързо) председатели на революционни комитети, народни заседатели, депутати и т.н., и т.н.

Съветизацията се засилва, а Сталин увеличава резерва от партийни администратори за новите походи. На 13 март 1940 година Политбюро взело решение да се атестираат всички номенклатурни работници на партията и да им се дадат военни чинове. **Цялата партия от полувоенна става чисто военна.** На Народния комисариат на отбраната Политбюро поставя задачата да осъществи практически атестирането на цялата номенклатура и раздаването на военните чинове. Било решено, че „работниците от партийните комитети се задължават системно да преминават военна преподготовка, за да могат всеки момент при повикване в Работническо-селската Червена армия и Работническо-селския Червен флот да изпълняват работа на длъжности, отговарящи на квалификацията им“ (*Постановление на Политбюро „За военната преподготовка, преатестирането на работниците от партийните комитети и за реда за мобилизирането им в РККА^[2]“ от 13 март 1940 година*). Обърнете внимание на думите: „работа на длъжности, отговарящи на квалификацията им“. Каква друга квалификация може да има един партиен тартор освен секретар на райком? Тъкмо като секретари на районни (градски, областни и др.) комитети се канели да ги използват и след мобилизирането им в армията.

От май 1940-а до февруари 1941 година били преатестирани (тоест явили се на изпити и минали през комисии) 99 хиляди политработници от запаса, включително 63 хиляди ръководни „работници“ от партийни комитети. Преподготовката на номенклатурата се извършва усилено. И не само преподготовката. Провежда се набор. На 17 юни 1941 година още 3700 номенклатурни чинове получават заповед да се поставят на разположение на армията!

Нова съветизация ли се подготвя?

[1] Комбриг, командир на бригада — звание, отговарящо на генерал-майор, употребявано от 1935 до 1940 г. — Б.пр. ↑

[2] РККА — Рабоче-крестьянская Красная армия (Работническо-селска Червена армия). — Б.пр. ↑

Не само партийните босове съветизирали Естония, Литва и Латвия, Западна Украйна и Западна Белорусия, Бесарабия и Буковина, пръст в това имали и „съответните органи“. Зад гърба на „народните представители“ и на „слугите на народа“ НКВД „помага на въстаналите работници и селяни да укрепят властта на пролетариата“.

Първи прекосявали границите граничарите от НКВД. „Действайки на малки групи, те завземаха и удържаха мостовете, шосейните и железопътните възли“ (ВИЖ^[1] 1970, № 7, с. 85). През зимната война отряд граничари от НКВД тайно проникнал на територията на Финландия, извършил форсиран преход през тундрата и с внезапен удар завзел град Петсамо и пристанището му. Пет години по-късно във войната срещу Япония измежду граничарите били формирани „320 отряда за нападение с численост от 30 до 75 души всеки, въоръжени с картечници, автомати, винтовки и гранати. Отделни отряди наброяваха до 100–150 души“. „Подготовката се осъществяваше въз основа на предварително разработените и уточнени планове за внезапно нападение... Първостепенна роля в постигането на успеха трябваше да изиграе внезапността на действията“ (ВИЖ, 1965, №8, с. 12).

Но и във войната срещу Германия граничните войски на НКВД действали по същия начин. Там, където германските войски не преминали границата, съветските гранични войски по своя инициатива нарушили държавната граница: те били подготвени за това. Пример: на 25 юни 1941 година на румънската граница съветски граничарски катери стоварили десант в района на град Килия. Десантът завзел плацдарм, при което на десантниците оказали помощ с огън разузнавачите на НКВД, които още преди това се били дебаркирали на брега („Часовые советских границ“, с. 141).

Чудно нещо. Също толкова елитни и отлично тренирани граничари на НКВД в момента на нападението на Германия се намирали на граничните мостове, но не били готови за отблъскване на нападението и защита на мостовете и ги отстъпвали почти без бой.

Когато трябвало да се завземе западната част на граничния мост, граничарите демонстрирали отлична подготовка, смелост и храброст. Когато трябвало да се *отбранява* източната част на моста, същите тези хора демонстрирали пълна неподготвеност — тях просто никой не ги бил обучавал на това и не им бил поставял отбранителни задачи.

[1] ВИЖ — „Военно-исторический журнал“. — Б.р. ↑

Но главната сила на НКВД все пак не е в граничните войски. Освен граничните войски в състава на НКВД имало голям брой полкове и дивизии от оперативните, конвойните и охранителните войски. Всички те интензивно се занимавали с изстребване на „вражески елементи“ и „прочистване на територии“. През Зимната война с това се занимавали осем полка от НКВД освен самостоятелните батальони и роти и граничарските подразделения. За размаха на действията на НКВД по „прочистването на тила“ можем да добием впечатление например от операцията, проведена през 1944 година в тила на 1-ви Белоруски фронт. В операцията участвали пет граничарски полка на НКВД, седем полка от оперативните войски на НКВД, четири кавалерийски полка, отделни батальони, разузнавателна авиация. Общата численост на войските била 50 000 души. „Обработваната площ“ — 30 хиляди квадратни километра (*пак там, с. 181*). Но и преди Хитлеровото нападение НКВД работел с не по-малък размах, просто данните за провежданите през 1940 година операции в Естония, Литва и Латвия, в Западна Украйна и Белорусия, в Буковина и Бесарабия никъде не се публикуват. Но малко ли материали на тази тема са публикувани не от палачите, а от жертвите им?

1940 година по интензивност на действията на НКВД надминала и 1944-та, и 1945-а, и много от следващите. Достатъчно е да си припомним, че 1940-а е годината на Катин. Но полски офицери били изстребвани не само в Катин, а поне още на две места, при което жертвите не били по-малко, отколкото в Катин. А пак тогава се изстребвали и литовски офицери, и латвийски, и естонски. И не само офицери, а и учители, свещеници, полицаи, писатели, юристи, журналисти, трудолюбиви селяни, фабриканти и всички други слоеве на населението съвсем както по времето на Червения терор срещу руския народ. Мащабите на действията на НКВД нараствали... но изведнъж нещо се променило: от февруари 1941 година бойните подразделения на НКВД в непрекъснато нарастващи количества тайно започнали да се съсредоточават край държавните граници...

Днес комунистическите професори правят какво ли не, за да смалят мощта на Червената армия и да преувеличат мощта на вермахта. При това те прибягват до най-груби фалшификации. В Германия се слагат в сметката всички дивизии: вермахтът и СС. В Съветския съюз се изреждат само дивизиите на Червената армия, а елитните, отлично подготвени, напълно комплектувани и въоръжени дивизии на НКВД изобщо не се вземат под внимание, те са „забравени“. Комунистите заявиха, че непосредствено на границите се намирали 47 сухопътни и 6 морски гранични отряда (с численост около полк всеки) и 11 полка от оперативните войски на НКВД с обща численост около 100 000 души. Това е вярно. Но не е цялата истина. В момента на германското нахлуване непосредствено по границите имало не само полкове, а и отделни батальони на НКВД с внушителна численост, а освен това и цели дивизии на НКВД. Пример: 4-та дивизия на НКВД (командир — Ф. М. Мажирин) се намирала на румънската граница, при което подразделенията на 57-и полк на НКВД от тази дивизия — на самите гранични мостове. Близко до границата се намирала 8-а мотострелкова дивизия на НКВД. В района на Рава Руская се намирала 10-а дивизия на НКВД, а 16-и кавалерийски полк на НКВД от състава на тази дивизия бил разсредоточен непосредствено по граничните застави. 21-ва мотострелкова дивизия на НКВД се намирала на финландската граница. 1-ва дивизия на НКВД (полковник от НКВД С. И. Донсков) също се намирала там. 22-ра мотострелкова дивизия на НКВД се появява в германските бюлетини на 7-ия ден от нахлуването в Литва.

Частите на НКВД били разположени невероятно близо до границите. Някои се намирали буквално на няколко метра от тях. Пример: 132-ри самостоятелен батальон на НКВД се намирал в Тирасполското укрепление на Брестката крепост. За отбрана ли? Не. Крепостта не се готвела за отбрана, в нея се предполагало в случай на война да бъде оставен един стрелкови батальон от обикновените войски. Може би пък батальонът на НКВД е бил предназначен за

охраняване на границата? Не е бил, за целта на две крачки, в същите казарми се намирал 17-и граничен отряд (полк), а 132-ри батальон не е граничен, а КОНВОЕН. Той се използвал за конвоиране на „врагове“ от Западна Белорусия, но ето че го разположили на ЗАПАДНИЯ бряг на Западен Буг. Батальонът засега нищо не прави — пътят до Съветския съюз е много труден: чекистите трябвало да бъдат прехвърляни с лодки до старата цитадела през Буг, там трябвало да се мине през безброй порти и мостчета, през ровове, да се прекоси Мухавец и пак — ровове, редути и бастиони. В крепостта врагове няма, а градът е далеч. Така че батальонът засега си почива. Тирасполското укрепление (Граничният остров) всъщност се намира вече на полска, по-точно казано, по онова време — на германска територия; за да се озовеш в Германия, е достатъчно да минеш по мостчето.

Тъкмо в казармата на 132-ри самостоятелен конвоен батальон на НКВД сега се кипри надписът: „Умирам, но не се предавам! Сбогом, Родино! 20. VII. 1941 година.“ Тези герои са имали причина да не се предават — есесовците като нищо щели да се досетят кого са се канели чекистите да конвоират от отсрещната страна на държавната граница!

Големи открития ще направи всеки изследовател, който се залови да изучава сериозно състава и дислокацията на войските на НКВД в навечерието на германското нахлуване. А ние нека побързаме напред, нямаме време да се спираме на това, тук има материал за много томове. Ще кажа само, че 132-ри конвоен батальон не е бил единствен.

Намерих точни данни, че на самата граница е имало не само конвойни батальони и полкове на НКВД, но и конвойни дивизии. Например вече споменатата 4-та дивизия на НКВД била оседлала граничните мостове по река Прут. Сигурно за да ги хвърли във въздуха в случай на изостряне на обстановката? Не! Мостовете били минирани, но после ги разминирали и разположили край тях дивизията на НКВД. Според едни данни 4-та дивизия на НКВД уж е охранителна (опитайте се по аналогия със СС да отгатнете значението на думата „охранителна“), но според много други данни (*например ВИЖ, 1973, №10, с. 46*) 4-та дивизия на НКВД се води като конвойна. А и полковник Ф. М. Мажилин, командирът на дивизията, е стар гулаговски вълк, изкарал в конвоиране цялата си кариера.

Кого ли се е канела да конвоира гулаговската охрана през граничните мостове?

ГЛАВА 8

ЗА КАКВО ИМ Е НА ЧЕКИСТИТЕ ГАУБИЧНА АРТИЛЕРИЯ?

*Ще громим звяра в собствената му
бърлога.*

Л. Берия, генерален
комисар на държавната
сигурност
Февруари 1941 г.

1

Наказателната машина на комунистите имала два основни механизма: органи и войски. Става дума, разбира се, не за войските от Червената армия, а за специалните войски на ЧК — ГПУ — НКВД. Червената армия воюва срещу външния враг, наказателните войски — срещу вътрешния и тъкмо заради това се наричат вътрешни.

По времето, когато се утвърждавала комунистическата диктатура, наказателните войски играели по-голяма роля от наказателните органи. Главното оръжие на наказателните отряди през ония славни времена били бронираната кола, 75-милиметровото оръдие и картечницата. Вътрешната война срещу собствения народ по зверства и брой на жертвите изобщо не отстъпвала на обикновената грабителска война. За координиране на действията на наказателните войски било създадено Главно управление. От време на време наказателната машина сменяла наименованията си със същата лекота, с която змията сменя кожата си, но си оставала при това все същата змия. Обаче органът, координиращ действията на наказателните войски, оставал неизменен — Главно управление. Тази организация и подчинените ѝ войски са извършили страшни злодеяния срещу народите, които населяват Съветския съюз.

С укрепването на комунистическата диктатура органите започнали да заемат все по-важно място. Главно оръжие на терора става скрибуцащата перодръжка в ръката на доносника, пилата за изпилване на зъби в ръката на следователя и револверът система „Наган“ в ръката на палача. Наказателните войски не намаляват количествено и ролята им става подsigуряваща: обиски, хайки, арести, конвоиране, охраняване на наказателните и „възпитателните“ учреждения. А освен това наказателните войски охраняват вождовете, правителствените свръзки, държавните граници. Образът на боеца от наказателните войски се променил. Сега това не е престъпник с моряшка фланелка, качен на бронирана кола, а пазач с дълъг кожух срещу полярния вятър: щикът напред и вярното куче отстрани. Наказателните войски вече нямат бронирани коли. Те не им трябват.

Терорът се разгаря, угасва и пак се разгаря. Ето я и 37-а. Комунистите ни уверяват, че 37-а година била началото на терора. Не. Началото е през 17-а. Кулминацията — през 30-а. Просто през 37-а терорът, следвайки своята логика, се добрал до върховете, брадвата започнала да се стоварва и върху главите на комунистите, затова те запомнили тази година... А когато Якировци и Тухачевски удавяли в кръв цели губернии, не се смятало за терор. 37-а е не началото, а по-скоро победният финал на терора. Още една година — и чистките от всеобщи ще се превърнат в селективни. През този етап на палачите май и картечници вече не им трябвали кой знае колко: техните колеги, попадайки под ножовете на собствената си месомелачка, не се съпротивявали твърде.

И тъй, Голямата чистка е успешно приключена, терорът започнал да отслабва, от затворите и лагерите пускат част от зековете и се планира да бъдат пуснати още. Какво трябвало да стане в тази ситуация с наказателните войски и с Главното управление, на което те били подчинени? Правилно. Главното управление трябвало да бъде ликвидирано. Тъкмо така и станало. Чистката приключила в края на 1938 година. В началото на следващата година изчезва Ежов и веднага след това, на 2 февруари 1939 година, с постановление на Съвета на народните комисари се ликвидира Главното управление на граничните и вътрешните войски на НКВД.

Резонно е да се предположи, че вместо унищоженото ГУ ще бъде създаден някакъв нов орган със същото предназначение, но с по-нисък ранг. Логиката го подсказва. Но в дадената ситуация нещата се развивали противно на логиката.

На 2 февруари 1939 година вместо едното Главно управление били създадени ШЕСТ самостоятелни Главни управления на НКВД, занимаващи се с войските и с военните въпроси:

- ГУ на граничните войски на НКВД;
- ГУ на охранителните войски на НКВД;
- ГУ на конвойните войски на НКВД;
- ГУ на железопътните войски на НКВД;
- ГУ на военното снабдяване на НКВД;
- ГУ на военното строителство (Главвоенстрой) на НКВД.

След приключването на Голямата чистка настъпило не само рязко количествено нарастване на наказателните войски, но и

качествен скок: по решение на съветското правителство наказателните войски отново заемат челно място и оставят за наказателните органи спомагателната роля. Приключването на Голямата чистка е началото на небивало натрупване на мощ на наказателните войски. Те отново получават на въоръжение бронирани влакове, бронирани коли (БА-10) с най-нова конструкция, гаубична артилерия и накрая — танкове и авиация.

Започва разрастване на наказателните войски от всички видове, с всякакво предназначение. В състава на НКВД войските стават толкова много, че за управлението им се въвежда специална длъжност — заместник-нарком по войските (генерал-лейтенант от НКВД И. И. Масленников).

Но чудно нещо. НА СЪВЕТСКА ТЕРИТОРИЯ НАКАЗАТЕЛНИ ВОЙСКИ ВЕЧЕ НЕ СА НУЖНИ. Нова чистка през 1939 година в СССР явно не се предвижда: страната е сложена на колене и изцяло подчинена на Сталин. А дори и да е била набелязвана още една чистка, тогава револверите, пилите, бичовете и камшиците са щели да бъдат достатъчни. За какво са им на чекистите гаубици?

Развитието на войските на НКВД протича в много насоки. През 1939 година е създадена заградителната служба на НКВД. Могат да ми възразят, че заградителните отряди са били създадени през юли 1942 година със Заповед на НКО^[1] №227. Но този аргумент е измислен от комунистите. Ако повярваме на твърденията им, ще излезе, че през най-трудната първа година от войната Червената армия се е оправяла без наказателни батальони и заградителни отряди. Възможно ли е това? Благодарение на какво са издеядили? Да не би на ентузиазма? Изучаването на достъпните съветски източници ни довежда до простото заключение: другарите Троцки, Тухачевски, Якир и мнозина други изобщо не са си представяли войната без заградителна служба и широко са я използвали през годините на гражданската война. Задачата на заградителните отряди е да повишават устойчивостта на войските по време на бой, особено на настъпателен. Разгърнат зад войските, заградителният отряд „окуражава“ своите настъпващи с картечни откоси изотзад, спира войските в случай на самоволно оттегляне и изстребва на място непокорните. Ясно е, че в мирно време заградителна служба не е необходима. Веднага след гражданската война заградителните отряди били трансформирани в наказателни, охранителни и конвойни.

Но ето че през юли 1939 година заградителните отряди тайно се възродили.

Знаем, че ПРЕДИ подписването на пакта Молотов-Рибентроп Съветският съюз тайно бил започнал да формира армии в западните райони на страната. Съставен елемент на всяка армия бил самостоятелният мотострелкови полк на НКВД, състоящ се не от батальони, а от заградителни отряди.

Освен полковете, влизащи в състава на армиите, съществували самостоятелни мотострелкови полкове на НКВД, влизащи в състава на фронта. Пример: през юни 1941 година само зад Южния фронт имало девет полка, самостоятелен отряд и самостоятелен батальон на НКВД (ВИЖ, 1983, №9, с. 31).

Освен мотострелковите полкове се създавали самостоятелни заградителни отряди на НКВД, които незабавно се включвали в състава на новосформираните корпуси и армии.

В съветските извори ще намерим безброй указания за активни действия на заградителните отряди не от юли 1942 година, а от първите часове на войната. Ето едни съвсем стандартни редове за първите дни на войната. Генерал-полковник Л. М. Сандалов: „Тук слагам армейския заградителен отряд...“ „Спираха ги заградителните отряди“ („*Пережитое*“, с. 108, 143).

Да се чуди човек: нападението на Германия не сме очаквали, но не сме забравили да създадем и разгърнем заградителни отряди край самите граници.

[1] НКО — Народен комисариат на отбраната. — Б.пр. ↑

От началото на 1939 година рязко нараства количеството на граничните войски на НКВД. Преди това, още от Лениново време, съществували шест гранични окръга. Сега те станали осемнайсет и числеността на всеки от новите окръзи била значително по-голяма, отколкото на старите. Във всяка страна граничните войски са нещо отбранително, но Съветският съюз не е каква да е държава и вече имахме възможност да наблюдаваме агресивните наклонности на съветските граничари. Граничните войски на СССР не само били способни самостоятелно да водят настъпателни боеве, но освен това, и то е най-важното, винаги служели като база за създаване на формирования на Осназ (ОН)^[1]. Гледаш някоя гранична застава: фуражките зелени, съвестта чиста, кученцата джафкат, границата се варди, вие се мирен пушек и се лее сърдечна песен. Всичко както му е редът, формално — уж граничари, а по съдържание — Осназ.

Осназ са най-агресивните ударни формирования на съветската наказателна машина. Частите на Осназ се прочули с жестокостта си (дори според стандартите на ВЧК) през гражданската война. След нея Осназ бил рязко съкратен. Останала само една дивизия на Осназ в района на Москва (1-ва ДОН^[2] на НКВД, командир на дивизията — комбриг от НКВД Павел Артемиев).

Но ето че в началото на август 1939 година Г. К. Жуков подготвя внезапен удар по японските войски. Дава му се един самостоятелен батальон със специално предназначение (Осназ) от НКВД с численост 502 души. Не са кой знае колко много, но все отбор юнаци, научени да убиват, без да им мигне окото. Най-важната задача на батальона от Осназ е „прочистването на крайфронтския тил“ („*Часовые советских границ*“, с. 106). Осназ добре си свършил работата и Жуков останал доволен.

Този батальон явно бил първата лястовичка, последвана от цели ята новосъздадени осназовски формирования. Те се формирали измежду елитните гранични части там, където се подготвяли скорошно поредно „освобождение“ и „основни социално-политически

преобразувания“. От едно донесение на политотдела на гранични войски на Киевския военен окръг от 17 септември 1939 г. например научаваме, че батальоните на Осназ са току-що сформирани и готови за изпълняване на всякакви задачи.

Батальоните на Осназ първи преминавали границата по време на „освобожданието“ на Полша, Бесарабия, Буковина, Естония, Латвия, Литва и Финландия. Задачата им била: с внезапен удар да обезвредят граничните постове на противника, а после, действайки пред настъпващите войски, да овладяват мостове, да прекъсват телефонни линии, да унищожават малки групи на противника, да тероризират населението. След като частите на Червената армия изпреварят батальоните на Осназ, последните пристъпват към прочистване на територията, към залавянето на нежелателните елементи и към унищожаването им. За батальоните на Осназ на НКВД се споменава в официалната история на граничните войски (документи №185 и 193). А ето какъв бил резултатът от работата им: „През границата минаха под конвой близо 600 пленници, между които имаше офицери, чифликчии, попове, жандарми и полицаи...“ (пак там, документ №196). В сегашната публикация изречението е прекъснато по средата и не знаем още какви „пленници“ е имало сред тях. (Съвременната Съветска цензура, без да се стеснява, е оставила „поповете“ и „чифликчиите“ в числото на пленниците, но някого все пак се е наложило да съкратят в днешния текст, за да не избледнее героичният ореол около зелената фуражка на човека с кучето.) Документът носи датата 19 септември 1939 година и описва ситуацията само на една малка гранична застава на НКВД. Това е третият ден от „освободителния поход“ в Полша. (Днес това освобождение се представя като стремеж да бъдат обезопасени границите срещу Хитлер. Ако е така, редно би било най-малкото да не се настройва местното население срещу „освободителите“. В такъв случай защо е трябвало „чифликчиите“ и „поповете“ да бъдат прехвърляни през границата на Съюза и провъзгласявани за пленници? Между другото повечето „пленници“ Осназ не предавал на ГУЛАГ, а оставял под свое разпореждане. Да речем, лагерът на естонските офицери, заловени от частите на Осназ, съдържал в индекса си буквите „О“ и „Н“^[3]. Това е напълно достатъчно, за да си направим извода: другарят Сталин не е имал намерение да пусне някой ден тези хора живи.)

Но нека се върнем на 19 септември 1939 година. 600-те „пленници“ са само капка в огромния поток, който минавал не през една гранична застава, а през всички, а той рукнал още през първия ден на „освобождението“ и постепенно се усилвал. Най-високата точка в работата на осназовските батальони е 14 юни 1941 година. През този страшен ден било проведено депортирането на мирните жители от граничните райони. Повечето от тях никога не видели повторно родното небе. Това бил именно денят, когато ТАСС предавала толкова наивното, толкова успокояващото съобщение, че война няма да има. Тук му е мястото да кажем, че от другата страна на границата батальоните на СС провели съвсем същата операция по изселване на жителите от граничната зона. Всеки агресор, преди да вкара войските си в, граничната зона, изселва местните жители оттам. Германското нахлуване било насрочено с две седмици по-рано и затова операцията по изселването от другата страна на границата се паднала не на 14-и, а на 2 юни.

След 14 юни станало събитие, чието значение историците се стесняват да ни обяснят. Наказателните батальони на Осназ на НКВД „прочистили“ цялата гранична зона и ОСТАНАЛИ в нея. Защо? Обяснимо е присъствието на подобни войски там, където може да им се намери работа. Обяснимо е присъствието на хитлеристките наказателни войски в граничната зона. Те се готвят да прочистят Русия. А нашите родни съветски осназовци, те какво търсели в граничната зона? След публикуването на тази книга комунистите със задна дата ще обявяват, че Сталин е събирал осназовците край границата за отбрана. Ако е тъй, не е ли било по-добре да държи в граничната зона обикновена пехота? А ако тя не е била достатъчна, да превърне и осназовците в пехота? Но Сталин не разпуска вече създадените батальони на Осназ на НКВД, а формира нови батальони и освен батальоните — полкове на Осназ. И ето че се появила 2-ра дивизия на Осназ (ДОН-2), а след нея и цял корпус на Осназ на НКВД (командир — комдив от НКВД Шмирьов, комисар — Чумаков, началник-щаб — полковник от НКВД Виноградов).

Другарю Сталин, какви други територии сте се канели да „прочистите“? Освен Германия и нейните съюзници пред вас други не е имало. Нима Германия?

[1] Осназ идва от „особого назначения“ (със специално предназначение). — Б.пр. ↑

[2] ДОН — „дивизия особого назначения“. — Б.пр. ↑

[3] „ОН“ — особого назначения. — Б.пр. ↑

През втората половина на 1941 година, когато видял зор, Сталин създаде не прости сапърни батальони и полкове и дори не бригади, дивизии или корпуси, а ДЕСЕТ САПЪОРНИ АРМИИ, които разкопали страната от Балтийско до Черно море и създали заграждения и препятствия, непреодолими за която и да било армия на света. Виж, през първата половина на същата година Сталин сапърни армии не формирал, както не формирал нито сапърни корпуси, нито дивизии, нито бригади. През първата половина на 41-ва другарят Сталин бил зает с други проблеми и формирал войски с далеч не отбранително предназначение.

През първата половина на 41-ва в състава на НКВД се създава още едно ГУ, този път чисто военно: Главно управление на оперативните войски на НКВД. За началник на ГУОВ Сталин слага ветерана на Осназ Павел Артемиев, който до момента вече бил станал генерал-лейтенант от НКВД. Новото ГУ незабавно се включва в безсънния сталински ритъм. Започва разгръщането на войските. Основната бойна единица на подчинение на ГУОВ била мотострелковата дивизия на НКВД. Броят на дивизиите достигнал няколко десетици, а броят на личния състав — стотици хиляди. Съставът на всяка МСД: танков полк (или батальон), два-три мотострелкови полка, гаубичен артилерийски полк и други части. Числеността на всяка МСД на НКВД е над 10 000 души. Всяка от новосъздадените МСД се прехвърля на границата. Само на западната. Може би за отбрана? Не. Ако един тенисист очаква удар на противника, по-добре е да го чака не до самата мрежа, а по-далеч от нея, за да види по-добре накъде е насочен ударът, за да има време да реагира правилно. Същото е и с подвижното съединение: за да отблъснеш удар, редно е да си по-далеч от границата, за да имаш време и пространство за провеждане на отбранителен маньовър. А ако тенисистът се изнесе устремно до мрежата (мотострелковата дивизия — до границата), това в никой случай не се прави за отбрана. До

самата мрежа е най-доброто положение за нанасяне на удар, но най-лошото за отблъскване на удар на противника.

За настъпателните намерения на чекистите говорят и гаубичните артилерийски полкове в състава на войските на НКВД. Оръдията от малък и среден калибър стрелят с бръснещ огън и затова са добри при отбрана: с бръснещия огън принуждаваме настъпващия противник да се спре, да залегне, да се вкопае в земята. Виж, когато си сменим ролите — ние настъпваме, а противникът в окопите се отбранява — оръдията малко ще ни помогнат: траекториите са ниски, снарядите прелитат над окопите на противника, без да му причиняват вреда, и тогава на настъпващия му трябва гаубици. Гаубицата се различава от оръдието по стръмната си навесна траектория. Гаубицата е добра за изчопляне от окопите и траншеите на отбраняващи се войски на противника. Ако се готвим за настъпателна война, произвеждаме гаубици, ако очакваме, че ще водим отбранителна — оръдия, и, естествено, тогава въоръжаваме с тях бойните войски, а не наказателните.

На съветска територия наказателни дивизии с тежко настъпателно оръжие не са нужни: бунтовете и въстанията отдавна са потушени; Махно и Антонов не заплашват да разпалят всеруски пожар. На новите земи, завзети в съответствие с пакта Молотов-Рибентроп, цели две години бил осъществяван терор, но и там се оправяли без танкове и гаубици и само в случай на крайна нужда молели за съдействие Червената армия. Позволявам си да предположа, че мотострелковите дивизии на НКВД са били създавани през първата половина на 1941 година за нахлуване в Германия, за ситуация, когато войските на Червената армия ще напредват устремно, няма да се заплитат в продължителни боеве и ще оставят зад гърба си цели гарнизони и недоунищожени части на силния противник — тъкмо срещу тях са нужни мощни, добре въоръжени наказателни дивизии. Ако има други мнения, готов съм да ги изслушам и опровергая. Моля да не се лансира отбранителната версия. В една отбранителна война мощни, мобилни, грижливо комплектувани и великолепно въоръжени дивизии на НКВД изобщо не са нужни, както се оказали ненужни в самия край на войната наказателните дивизии на СС след навлизането на Червената армия на територията на Германия. С нахлуването си на 22 юни 1941 година Хитлер направил Бериевите танкисти,

мотострелковаци и артилеристи безработни. Главното управление на оперативните войски на НКВД в отбранителната война се оказало изобщо безполезно. То увехнало като засадено в неподходяща почва цвете. Още на четвъртия ден от войната (според някои сведения — на втория) Сталин изтегля П. Артемиев от ГУОВ и оставя управлението без началник. След 1941 година МСД на НКВД вече не били създавани, а всички съществуващи били превърнати в обикновени стрелкови дивизии от Червената армия. Така 8-а МСД на НКВД била превърната в 63-та СД на РККА (по-късно 52-ра гвардейска), 13-а МСД на НКВД става 95-а СД от РККА (по-късно 75-а гвардейска), 21-ва МСД на НКВД се превръща в 109-а СД от РККА. Общо от състава на НКВД в РККА били прехвърлени 29 дивизии (*Генерал-майор В. Некрасов. ВИЖ, 1985, № 9, с. 29*). В отбранителната война е нужна обикновена пехота, а не наказателна.

Но ето че през 1944 година Червената армия, а след нея и НКВД най-сетне се появиха в Централна Европа и установиха власт на работниците и селяните, социална справедливост и всички останали придобивки. И не бива да смятаме, че механизмът на изграждане на щастливия живот се е създавал и доизкусурявал през 1944 година. Не, Сталин го създавал още преди германското нахлуване. Просто Адолф Хитлер не позволил на Йосиф Сталин да се възползва от този механизъм преди 1944 година и така потрошил механизма, че щастливият живот можа да бъде установен само в някои страни от Европа, далеч не най-важните, и не завинаги.

ГЛАВА 9

ЗАЩО ОБЕЗОПАСИТЕЛНАТА ИВИЦА Е БИЛА УНИЩОЖЕНА В НАВЕЧЕРИЕТО НА ВОЙНАТА?

Мините са мощно нещо, но това е средство за слабите, за онези, които се отбраняват. На нас ни трябва не толкова мини, колкото средства за разминиране.

Маршал на
Съветския съюз Г. И.
Кулик,
началото на юни
1941 г.

1

Страна, която се готви за отбрана, разполага армията си не по самата граница, а по-навътре в своята територия. В този случай противникът не може с един внезапен удар да разгроми главните сили на отбраняващите се. В граничните райони отбраняващата се страна предварително създава обезопасителна ивица, тоест ивица от местността, наситена с капани, заграждения, препятствия и минни полета. В тази ивица отбраняващата се страна умишлено не извършва индустриално или транспортно строителство, не държи тук нито големи военни единици, нито големи запаси. Наопаки, в тази ивица своевременно се подготвят за взривяване всички съществуващи мостове, тунели и железопътни линии.

Обезопасителната ивица е своеобразен щит, който отбраняващата се страна използва срещу агресора. Щом попадне в обезопасителната ивица, той забавя движението си, войските му започват да търпят загуби още преди да са се срещнали с главните сили на отбраняващата се страна. В обезопасителната ивица действат само малки, но много мобилни отряди на отбраняващата се страна. Тези отряди действат от засада, извършват внезапни нападения и бързо се оттеглят на нови, предварително подготвени рубежи. Леките отряди се стараят да се представят за главни сили. Агресорът е принуден да се спира, да разгръща войските си, да хаби снаряди по празни площи, докато леките отряди вече скришом и бързо са се изтеглили и подготвят засади на нови рубежи.

Щом попадне в обезопасителната ивица, агресорът загубва главното си предимство — внезапността. Докато агресорът води изтощителна борба срещу леките отряди за прикритие, главните сили на отбраняващата се страна имат време да се приведат в готовност и да посрещнат агресора на удобни за отбрана рубежи.

Колкото по-дълбока е обезопасителната ивица, толкова по-голяма става ефикасността ѝ. От много глава не боли. Докато си проправя път през дълбоката ивица, агресорът неволно издава главната посока на движението си. Загубвайки предимствата на внезапността, агресорът

се превръща в нейна жертва: дълбочината на обезопасителната ивица му е неизвестна, затова срещата с главните сили на отбраняващите се става в момент, който не е предварително известен на агресора, но е известен на отбраняващата се страна.

В продължение на векове и дори на хилядолетия, още от предисторически времена славянските племена създавали мощни обезопасителни ивици с колосална дължина и огромна дълбочина. Използвали се различни начини за създаване на заграждения. Най-важен измежду тях била засеката. Засеката е ивица от гора, в която дърветата се отсичат на височина над един човешки бой така, че дънерът да остане свързан с пъна. Върховете на дърветата се повалят накръст към противника и се притискат към земята с колове. Тънките клони се изсичат, а дебелиите се заострят. Дълбочината на засеката е няколко десетки метра там, където появата на противник е почти изключена. Но на вероятните пътища за преминаване на противника дълбочината на засеките достигала чудовищни размери: 40–60 километра непроходими завали, подсилени с огради от заострени колове, надолби^[1], вълчи ями, страшни капани, способни да пречупят конски крак, и хитроумни клопки. Засечните черти на Руската държава се точели със стотици километри, а Голямата засечна черта, създадена през XVI век — над 1500 километра. Зад засечните черти се изграждали крепости и градове крепости. Засеките грижливо се охранявали от леки подвижни отряди. Леките отряди нанасяли; на противника внезапни удари и, без да се впускат в продължителни боеве, веднага изчезвали в многобройните лабиринти. Противникът скъпо плащал за опитите си да ги преследва: в засеките се създавали проходи, от които можел да се възползва само създателят им, а непосветения лабиринтите в засеките извеждали в зони на засади и капани.

В районите на засеките се забранявали горската сеч и прокарването на пътища. Когато границите на Руската държава започнали да се изместват на юг, старите ивици не се унищожавали, а изцяло се запазвали и се подсилвали, а по новите граници се издигала нова линия от укрепления, крепости и укрепени градове, пред които се създавала нова засечна черта. В края на XVII век противник, който би посмял да нападне Москва от юг, би трябвало да преодолее една след друга осем засечни черти с обща дълбочина 800 километра. Това е

непосилен труд за която и да било армия на света, дори съвременна. Но ако противникът преминел целия този близо хилядакилометров път, все едно нямало да постигне внезапност на нападението: твърде много сили и време щели да бъдат хвърлени за пробиването на път, твърде много жертви би дала всяка армия при внезапните нападения на леките отряди на отбраняващите се. Но дори и всичко това да преодолее той, в края на многострадалния му път го очаквала напълно мобилизираната, свежа, готова за бой руска армия.

Обезопасителните ивици не загубили значението си и през двайсетия век, дори и в самия му край: покрай съветско-китайската граница е създадена линия от укрепени райони и заграждения — „стоманеният пояс“ с дължина няколко хиляди километра и дълбочина от 1–2 до 20 и повече километра, където се използват заграждения, известни отпреди хиляди години, до ядрени фугаси.

Преди Втората световна война командирите от Червената армия отлично разбирали значението на обезопасителните ивици и имали горчив опит от действия в такива ивици. Един от примерите: през 1920 година Червената армия попаднала в подготвената от полската армия обезопасителна ивица. Ето как описва това главният маршал на артилерията Н. Н. Воронов: „При; отстъплението си полските войски разрушаваха всичко: гари, железопътни линии, мостове, опожаряваха селата, посевите, копите сено. Нашето напредване ни струваше огромен труд. Налагаше се да форсираме всяка рекичка през бродове или с подръчни средства. Все по-трудно ставаше снабдяването с боеприпаси“ („*На службе военной*“, с. 34).

След като разполагала с такъв опит, самата Червена армия създавала мощни обезопасителни ивици по своите граници, особено по западните. Специални правителствени комисии обиколили западните райони на страната и определили най-лесно и най-трудно проходимите за противника зони. След това ВСИЧКИ мостове в западните райони на държавата били подготвени за взривяване. Командите за охрана на мостовете били обучени да боравят с експлозиви, за да могат да ги хвърлят във въздуха. Например шейсетметровият железопътен мост край Олевек можел да бъде готов за взривяване при дублирана система от заряди само за две минути и половина (*И. Г. Стартов. „Мины ждуть своего часа“* с. 20). Освен мостовете за взривяване се подготвяли високите комини, депата, водните помпи, водонапорните

кули, високите насипи и дълбоките падини (*пак там, с. 18*). Още в края на 1929 година само в Киевския военен окръг били подготвени 60 подривни команди с обща численост 1400 души. За тях пък били подготвени „1640 напълно готови сложни заряда и десетки хиляди детонаторни запалки, които можеха да бъдат приведени в действие буквално мигновено“ (*пак там, с. 22*). Подобна работа се извършвала и в другите военни окръзи.

Освен командите от подривници в западните райони на страната били сформирани железопътни заградителни батальони, в чиято задача влизало пълното разрушаване на големите железопътни възли в случай на оттегляне и провеждането на заградителни работи по главните магистрали: разрушаване на линиите, залагане на мощни фугаси със закъснител за в случай че противникът се опита да възстановява линията. В Украйна още през 1932 година имало четири такива батальона (*пак там, с. 175*).

Освен това за евакуация се подготвяли железопътните стрелки, свързочната апаратура, телеграфните жици, а в някои случаи и релсите.

Съветската обезопасителна ивица постоянно се усъвършенствала. Броят на подготвените за взривяване или евакуиране обекти растял. Създавали се нови труднопроходими препятствия и заграждения, горски завали, изкуствени водоеми пред отбранителните съоръжения, участъци от местността се подготвяли за наводняване и заблатяване.

През есента на 1939 година на Съветския съюз много му провървяло: съгласно пакта Молотов-Рибентроп били присъединени нови територии с дълбочина 200–300 км. Вече създадената обезопасителна ивица станала значително по-дълбока. Новите територии от самата природа били създадени тъкмо за изграждането на такава ивица: гори, хълмове, блата, пълноводни реки с мочурливи брегове, а в Западна Украйна — бурни планински реки със стръмни брегове. „Местността беше благоприятна за отбрана и за създаване на заграждения“ (*Маршал на Съветския съюз А. И. Ерьоменко. „В начале войны“, с. 71*).

На всичко отгоре пътната мрежа тук била слабо развита. От 6696-те километра железопътни линии едва около 2000 били с два коловеца, но и те имали ниска пропускателна способност. А

превръщането им при нужда в съвсем непроходими било съвсем лесна работа.

Пак по това време Червената армия получила блестящо потвърждение на истината, че подготовката на обезопасителната ивица може много да облекчи положението на отбраняващата се страна. През есента Съветският съюз извършил агресия срещу Финландия, но не могъл да постигне внезапност на нападането: основните финландски сили се намирали далеч отвъд границата, зад обезопасителната ивица. Червената армия закъсала във финландската обезопасителна ивица. Необходимо е да отбележим, че несполуките на Червената армия са резултат не само от кривите сметки на съветското командване; по-важни са готовността на финландската армия за отбрана, готовността за жертви. Един от елементите на тази готовност била обезопасителната ивица пред главната линия на отбраната. Тази ивица имала дълбочина 40–60 км (*„Советская военная энциклопедия“*, т. 6, с. 504). Ивицата била наситена с минни полета и заграждения. Много активно действали снайперистите, сапърите и леките подвижни отряди. Резултатът: тази ивица Червената армия преодолявала 25 дена и стигнала до главната линия на отбраната с огромни загуби, потиснато морално състояние, без боеприпаси, без гориво и без продоволствие. Маньовърът бил рязко ограничен: една крачка встрани от пътя можела да стане последна крачка. Тиловете изостанали и се намирали под постоянната заплаха на повторните нападения на леките финландски отряди, които отлично познавали местността и имали тайни проходи в минните полета. Възхищението си от финландската обезопасителна ивица изказвали всички командири, които воювали там, и преди всичко К. А. Мерецков, който командвал 7-а армия (*„На службе народу“*, с. 184).

След като преодолел такава ивица и я оценил както трябва, Мерецков бил назначен за началник на Генералния щаб. Нека видим как използвал той опита си за подсилване на съветската обезопасителна ивица, създадена по западните ни граници.

Мерецков заповядал:

1. Съществуващата обезопасителна ивица по западните граници да се унищожи, командите от подривници да се разпуснат, зарядите да се махнат, мините да се обезвредят, загражденията да се изравнят със земята.

2. На новите земи обезопасителна ивица да не се създава.

3. Основните сили на Червената армия да се изкарат непосредствено до границите, без да се прикриват тези сили с обезопасителна ивица.

4. От вътрешността на страната право към границата да се съсредоточат всички стратегически запаси на Червената армия.

5. Спешно да се започне гигантско строителство, за да бъдат развити аеродрумната и железопътната мрежа в Западна Белорусия и Западна Украйна. Едноколовозните железопътни линии да бъдат превърнати в двуколовозни. Навсякъде да се повиши пропускателната способност на пътищата, да се правят нови пътища право към германските граници.

[1] Вкопани в земята каменни стълбове. — Б.р. ↑

Да видим резултатите от тази политика. През 1939 година Полша била разделена. Някои реки се превърнали в гранични. По тези реки били оцелели мостове, които никой не използвал. Например само в полосата на 4-та съветска армия имало шест такива моста. По разбираеми причини германската страна не повдигала въпроса за унищожаването им, макар че през мирно време те не били нужни никому. Но и съветската страна не повдигала въпроса за унищожаването им. В момента на започването на войната всички тези мостове били завладени от германските войски, през тях се прехвърлило огромно количество войски и 4-та съветска армия се оказала изненадана. Армията претърпяла съкрушителен разгром. Но разгромът на 4-та армия отварял пътя към тила на свръхмощната 10-а армия. Тази армия също претърпяла незапомнен разгром. Тъй като пред него вече нямало прегради, Гудериан се устремил към Минск.

Бившият началник-щаб на 4-та армия Л. М. Сандалов се пита: „А защо всъщност в полосата на 4-та армия бяха запазени толкова много мостове през Буг?“ („*Пережитое*“, с. 99). Наистина, защо? Германското командване се надявало да използва мостовете в агресивна война и не повдигало въпроса за унищожаването им. А съветското командване на какво се е надявало?

Историците са измислили едно обяснение, което върши работа почти във всички ситуации: съветските командири са идиоти. Но това обяснение никак не подхожда за Сандалов, който отговарял за тези мостове. Интересното е, че никой не му подирил сметка за тези мостове, а него самия не го разстреляли. Напротив, от полковник през юни 1941 година той много бързо стигнал до генерал-полковник, отличил се в много операции. Най-впечатляващата черта в характера му е изключителната предвидливост и внимание към подробностите. А лично моето впечатление: много голям хитрец. Какво ли го е прихванало през юни 1941 година?

3

По-нататък германските войски напредвали без затруднения, като завладявали мостовете на Даугава, Березина, Неман, Припят и дори на Днепър. Ако те не са били подготвени за взривяване, бихме могли да окажем това като престъпна немарливост. Но работата е по-сериозна. Те били ПОДГОТВЕНИ за взривяване, но след установяването на общата съветско-германска граница ги разминирали. Разминирали ги повсеместно, тоест това не била приумица на отделни идиоти, а държавна политика. „Нашата страна вече имаше на запад пряк допир със силната военна машина на фашистка Германия... Заплаха от нахлуване беше надвиснала над Англия... След като се запознах с подготовката за създаване на заграждения в граничната зона, бях направо зашеметен. Дори онова, което бяхме могли да създадем през 1926–1933 година, се оказва фактически ликвидирано. Вече не съществуваха складовете с готови заряди край важните мостове и други обекти. Нямаше не само бригади... а дори и специални батальони... Уляновското училище за специална техника — единственото учебно заведение, което подготвяше висококвалифицирани командири за подразделенията, снабдени с радиоуправляеми мини, беше реорганизирано в училище за свързочници“ (*Старинов, с. 175*).

Рязко би могло да се намали влиянието на фактора внезапност — ако главните сили не са били държани край самите граници. Празната територия, па макар и изобщо необорудвана, в този случай ще служи като своеобразна обезопасителна ивица — за обезопасяване от внезапно нападение. След като получат сигнал от челните отряди, главните сили ще имат известно време за привеждане на оръжието си в готовност. Но! „На армиите... им предстоеше да се разгръщат непосредствено по държавните граници... непосредствено по границата въпреки цялата неизгодност на нейното очертание за отбрана. Дори предвидената от нашите предвоенни наставления обезопасителна ивица не се оборудваше“ („*История Великой Отечественной войны Советского Союза*“. 1941–1945 г. 2, с. 49).

И тъй, началникът на Генералния щаб К. А. Мерецков действа в разрез с уставите? Нима Сталин не го е махнал? Махнал го. Но не задето разрушил обезопасителната ивица и не създал нова ивица, а задето не действал достатъчно активно по въпросите на изграждането на пътища, мостове и аеродруми в новите райони.

Вместо Мерецков на 1 февруари 1941 година началник на Генералния щаб станал армейски генерал Г. К. Жуков. И работата закипяла с истински жуковски размах. Дотогава в Червената армия имало пет железопътни бригади. Жуков незабавно увеличил бройката им на 13. (Всяка бригада се състояла от един полк, два самостоятелни батальона и подсигуриращи подразделения.) Почти всички железопътни войски били съсредоточени в западните крайгранични райони и интензивно работели по модернизирането на старите и прокарването на нови железопътни линии чак до самата граница (*„Красная звезда“, 15 септември 1984 година*). Ето някои от новите линии: Проскуров — Тернопол — Лвов, Лвов — Яворов — държавната граница, Лвов — Перемишъл, Тимковичи — Барановичи, Беловеж — Оранчица. Самото изброяване на крайните пунктове на железопътните линии подсказва, че съветското ръководство е разглеждало граничната ивица не като зона на сражения, а като своя тилова зона, където в случай на бързо напредване на запад ще трябва да бъдат прехвърлени милиони нови запасници, милиони тонове боеприпаси, горива и продоволствие.

Едновременно с изграждането на железопътни линии се извършвало интензивно изграждане на автомобилни пътища в западните райони на страната. Ето някои от тях: Орша — Лепел, Лвов — Перемишъл, Беля Церков — Казатин, Минск — Брест. При подготовка за отбранителна война се прокарват рокадни линии, тоест успоредни на фронта за маневриране с резервите от пасивните участъци на отбраната към застрашените. При това тези успоредни на фронта линии се изграждат не до границата, а далеч в дълбочина, за да се оставят граничните райони изобщо без железопътни линии и мостове. Но Червената армия строила и железопътни линии, и шосета от изток към запад, което се върши при подготовка за настъпление, за да стане възможно бързото прехвърляне на резервите от вътрешността на страната до държавната граница и по-нататъшното снабдяване на

войските, след като те преминат границата. Новите железопътни линии водели право към гранични градове: Перемишъл, Брест, Яворов.

Маршалът на Съветския съюз Г. К. Жуков си спомня: „Мрежата от автомобилни пътища в Западна Белорусия и Западна Украйна беше в лошо състояние. Доста от мостовете не издържаха тежестта на средните танкове и артилерията“ („*Воспоминания и размышления*“, с. 207).

Радвай се бе, Жуков! На тия паянтови мостове остава само да им поизпилиш малко подпорите! Да заложиш някоя и друга противотанкова мина по бреговете, да настаниш снайперисти в храсталаците и тук-там по някое противотанково оръдие. Да, да, ама не! Жуков интензивно строи пътища, заменя старите мостове с нови, та да могат по тях да минават всякакви танкове и артилерия!

В тази грандиозна работа Червената армия получавала огромна помощ от НКВД и лично от Лаврентий Павлович. В съветските източници много често се среща терминът „строителните организации на НКВД“ (*Главен маршал на авиацията А. А. Новиков. „В небе Ленинграда“*, с. 65). Само че ние знаем кого е използвал НКВД като работна сила. Защо е трябвало толкова концлагеристи да бъдат държани в граничната зона, и то в навечерието на войната?

А войната приближавала. Официалната „История Краснознаменного Киевского военного округа. 1919-1972“ (с. 147) казва: „В началото на 1941-ва хитлеристите пристъпиха към изграждането на мостове, странични железопътни линии и аеродруми.“ Всеки разбира, че това са явни признаци на подготовка за нахлуване. А ето какво вършели съветските железопътни войски по същото време. Цитираме същата книга (с. 143): „Железопътните войски в Западна Украйна работеха по разширяването и подсилването на железопътната мрежа.“

Създадените от Жуков железопътни бригади извършили огромна работа на съветска територия, но главното им предназначение било — действайки на територията на противника, непосредствено зад настъпващите войски, бързо да преодолеят обезопасителната ивица на противника, да възстановят пътищата и мостовете, в основните направления да разширят тесните западноевропейски коловози според съветския стандарт. След започването на войната тези бригади били използвани за извършване на заградителни работи — съвсем не за

това, за което били създадени. Заградителните работи са импровизация, „трудна и непозната задача“ („*Советские железнодорожники*“ с. 98). В състава на тези бригади нямало заградителни батальони. За сметка на това в състава им имало възстановителни батальони („*Советские вооруженные силы*“, с. 242).

В навечерието на войната съветските железопътни войски не подготвяли релсите за евакуация и взривяване, не изтегляли запасите от крайграничните райони. Наопаки, по самите граници те създавали мощни запаси от релси, сглобяеми мостове, строителни материали и каменни въглища. Всички тези запаси били завладени от германската армия. За това свидетелстват не само германските документи, а и съветски извори. Началникът на отдела за заграждения и минирание към инженерното управление на РККА Старинов описва граничната гара Брест на 21 юни 1941 година: „Слънцето огряваше планините от каменни въглища край коловозите, стифовете от новенички релси. Релсите лъщяха. От всичко лъхаше спокойствие“ („*Мины жддут своего часа*“, с. 190).

Всеки знае, че релсите бързо се покриват с тънък слой ръжда. Значи става дума за релси, които току-що, буквално в навечерието на войната, са били докарани на границата. За какво?

Постоянно ни набиват в главите мисълта: „Ах, ако Сталин не беше убил Тухачевски, всичко щеше да тръгне другояче!“ Я стига! Тухачевски се отличил с чудовищната си жестокост при изстребването на селяните от Тамбовска губерния и на пленените кронщадски моряци, но в истинска война бил пердашен от полската армия. Оттам нататък той по нищо не се различавал от другите съветски маршали: „В подготовката на операцията непременно трябва да бъдат включени мерки за осигуряване на дървени мостове и за съсредоточаване в нужните направления на железопътни възстановителни части... При разширяването на коловозите...“ и т.н. (*Маршал на Съветския съюз М. Н. Тухачевски. „Избранные произведения“, т. I, с. 62–63*).

Освен железопътните войски на западните граници били събрани практически всички съветски инженерни войски. В граничната зона преди войната действали не само сапъорни подразделения и части, влизащи в състава на съсредоточените по самата граница дивизии, корпуси и армии, но и от състава на формирования, които едва били започнали да се придвижват към германските граници. Ето с какво се

занимавали съветските сапъори: „С подготовката на изходни рубежи за настъпление, с прокарването на колонни пътища, с направата и преодоляването на заграждения, с оперативна и тактическа маскировка, с организиране на взаимодействието с пехотата и танковете, влизащи в състава на щурмовите групи, с осигуряване на форсирането на реките...“ („Советские вооруженные силы.“, с. 255). Нека читателят не се заблуждава от думите „направа на заграждения“. Преди решаващия щурм на „Линията Манерхайм“ съветските сапъори също създали няколко участъка заграждения, приличащи на финландските. Преди да влязат в бой, новопристигналите съветски войски минавали през тези тренировъчни заграждения и едва след това тръгвали на истински щурм.

При цялото ми уважение към германската армия трябва да призная, че тя катастрофално не била готова за сериозна война. Създава се впечатлението, че безгрижният германски Генерален щаб просто не е знаел, че в Русия понякога има зима, а пътищата донякъде се различават от германските. Смазката в германското оръжие замръзвала на студа и оръжието не действало. Казват, че виновен бил студът. Не. Това е просто калпава смазка. По-точно казано, калпав Генерален щаб, който не е поръчал смазка, годна за реално съществуващите условия. Казват, че светкавичната война не била постигната, защото са лоши пътищата. Това е лъжа. Хитлер знаел, че му предстои да воюва в Русия. Защо тогава не е поръчал въоръжение и техника, които биха могли да действат в Русия? Ако германската промишленост е произвеждала въоръжение, което можело да се използва само в Западна Европа и в Африка, но било неефикасно в Русия, редно ли е да смятаме, че Германия е била готова за войната?

Но на Хитлер му провървяло. Буквално в навечерието на войната в западните райони на СССР била извършена титанична работа по разширяването и модернизирването на железопътната мрежа. Вярно, и това не било достатъчно за германската армия. На какво щяло да ѝ се случи, ако Жуков, Мерецков и Берия не били построили линии буквално в навечерието на войната? Ако не били създали огромни запаси от релси, сглобяеми мостове и строителни материали? Ако била пусната в действие мощната система за самозащита: всички мостове — разрушени, подвижният състав и релсите — евакуирани, всички запаси — унищожени, линиите — разрушени, наводнени, заблатени, минирани? Отговорът е един: германската светкавична война щяла да забуксува не пред вратите на Москва, а значително по-рано.

За напредването на германската армия към центъра на страната са виновни Мерецков, Жуков, Берия. Разстрелял ли ги Сталин? Не, много скоро те и тримата станали маршали. Защо да ги разстрелва? Хитлер се възползвал от плодовете на труда им, но те строели железопътни линии и създавали запаси, естествено, не за Хитлер, а за

да могат да вкарат безпрепятствено и бързо в Европа армията освободителка и да я снабдяват в хода на съкрушителното внезапно вероломно настъпление.

В навечерието на войната никой в Червената армия не мислел за заграждения, всички мислели за преодоляването на заграждения на територията на противника. Ето защо под прикритието на съобщението на ТАСС от 13 юни на западната граница се появили (тайно) съветски маршали и видни експерти по въпросите на **разграждането**.

Ето как маршалът на Съветския съюз Г. Кулик (тайно посетил Белорусия) разговаря с полковник Старинов, който тогава бил началник на отдела за заграждения и миниране от Главното инженерно управление на РККА: „Минотърсачи ми дай, сапъори, тралове ми дай!“ (*„Мини ждуд своето часа“*, с. 179). А маршалът си е мислел за германската територия: на съветска територия всички мини вече са обезвредени и загражденията — свалени. А и разположението на собствените мини е известно, те могат да се обезвреждат без минотърсачи. Ето какво казва по-нататък маршалът: „Не сме нарекли отдела ви както трябва. Би трябвало в съответствие с нашата доктрина да го наречем отдел за **разграждане** и **разминиране**. Тогава и вие другояче щяхте да мислите. Какво сте ми заопявали: отбрана та отбрана?... Стига!“ (*нак там. Подчертавал е Старинов*). Същият проблем вълнува и командващия Западна специален военен окръг (окръга, вече тайно превърнат в Западен фронт) армейски генерал Д. Павлов. Той сърдито прави забележка, че на въпросите на разграждането не се отделя достатъчно внимание. Но чудно нещо: при отбранителна война на въпросите на разграждането изобщо не трябва да се отделя никакво внимание. Трябва да се създават само заграждения и, облягайки се на тях, да се изтощава противникът, а след това бързо да се изтеглиш на друга, предварително подготвена, линия от заграждения.

Червената армия имала горчив опит от преодоляването на финландската обезопасителна линии, затова толкова добре си била направила изводи от грешките и сега много старателно се подготвяла за преодоляването на германската ивица от заграждения. Ах, само да знаели съветските маршали, че ако започнели войната не през юли, както било запланирано, а на 21 юни, изобщо нямало да са им нужни

средства за разграждане: германската армия, нарушавайки собствените си устави, вършела същото: вадела мините, изравнявала със земята препятствията, съсредоточавала войските си на самата граница, без да има никаква защитна ивица!

В началото на юни германските войски започнали да свалят бодливия тел по самата граница. Маршалът на Съветския съюз К. С. Москаленко сметнал това за неопровержимо доказателство, че те скоро ще започнат агресия (*„На Юго-Западном направлении“*, с. 24).

Но и Червената армия вършела същото, само че, наистина, с известно закъснение. От Москва на западната граница се събрал цветът на военноинженерната мисъл, включително генерал-лейтенантът от инженерните войски професор Д. М. Карбишев. Когато потеглял от Москва в началото на юни, той заявил на свои приятели, че войната вече е започнала, и се споразумял с тях да се срещнат с него след победата и не в Москва, а „на мястото на победата“. Щом пристигнал на западната граница, той развил бурна дейност: присъствал на учения по форсиране на водни прегради (нещо, което не се прави при отбрана) и по преодоляване на препятствия от най-новите танкове Т-34 (което също не е нужно при отбранителна война). На 21 юни заминал за 10-а армия. Но „преди това Карбишев заедно с командващия 3-та армия В. И. Кузнецов и коменданта на Гродненския УР полковник Н. А. Иванов посетил една гранична застава. По границата, успоредно на пътя Августово — Сейно, още сутринта имало телени заграждения, а когато тръгнали да се връщат, загражденията се оказали свалени“ (*Е. Г. Решин. „Генерал Карбишев“*, с. 204).

Представяте ли си само каква картина: чекисти свалят бодливия тел по границите! Историците комунисти провъзгласиха всички съветски маршали и генерали за идиоти и с това обясниха причините за разгрома. Остава неясно само едно: защо Сталин не е изтребил всички тия идиоти. Но нека се съгласим. Да, всички военни са идиоти. Само че как да си обясним действията на доблестните чекисти? На същите онези чекисти, които току-що са приключили Голямата чистка? На същите онези чекисти, които държат границата под ключ? На същите онези чекисти, които били оплели цялата страна с бодлив тел? Германските шпиони ли искат да улеснят или своите бегълци?

А на самата граница били струпани огромни маси съветски войници и офицери, на които много им се искало да го вържат, все едно накъде. Пък и концлагеристите в граничната зона не били никак малко.

Интересното е, че командващият 3-та армия, на когото му предстои да воюва тук, комендантът на Укрепения район, който теоретически е предназначен за отбрана (всъщност — за настъпление), московският експерт от най-висока класа, който знае, че войната вече е започнала, никак не реагират на тези действия. Напротив, свалянето на загражденията по време съвпада с посещението на граничната застава. Възниква още един въпрос: какво фактически са търсили те там?

Можем ли да си представим командир на съветска гранична застава с чин старши лейтенант от НКВД, който на своя глава е започнал да сваля бодливия тел? Ако той даде такава заповед, няма ли подчинените му да я сметнат за „явно престъпна“? Но старши лейтенантът дал заповедта, а подчинените му чевръсто я изпълнили. Явно в случая не е минало без заповед на началника на граничните войски на НКВД на Белорусия генерал-лейтенант И. А. Богданов. Може би Богданов не разбира, че войната приближава? Не, разбира го. „На 18 юни 1941 година началникът на гранични войски на НКВД на Белорусия генерал-лейтенант Богданов взе решение да се евакуират семействата на военнослужещите“ („Дозорные западных рубежей“, с. 101).

Могъл ли е Богданов самостоятелно да взема такива решения: да евакуира семействата на граничарите и да реже тела без знанието на народния комисар на държавната сигурност Л. П. Берия? Не е могъл. А и Берия надали би посмял.

Берия действа в пълно взаимодействие с Жуков, тоест някой отгоре координира (и то доста добре) действията на армията и НКВД. Военните и чекистите вършат една и съща работа, при това много съгласувано по същина, по място и по време. А техните действия можел да координира само другарят Сталин.

Уверяват ни, че първите поражения на Червената армия се дължали на това, че тя не се била готвела за война. Глупости! Ако не се е готвела за война, бодливият тел по границата е щял да си остане непокътнат. Армейските подразделения в този случай са щели да имат

поне малко време да приведат оръжието си в готовност. И не са щели да настъпят такива страшни катастрофи.

Чекистите сваляли бодливия тел по границата, разбира се, не за да може германската армия да се възползва от тези проходи. Телът се свалял за други цели. Нека си представим, че германската агресия беше закъсняла по някакви причини. Какво са щели да направят чекистите по границата? Дали да унищожат граничните бариери, да подържат границата отворена и да започнат на нова сметка да правят заграждения? Не, разбира се! Остава само един вариант: чекистите режели тела, за да пуснат армията освободителка да навлезе в територията на противника. По същия начин чекистите режели своя тел преди „освобождението“ на Полша, Финландия, Естония, Латвия, Бесарабия и Буковина. Сега бил дошъл редът на Германия.

Казват, че Сталин искал да нападне Хитлер през 1942 година. Такъв план наистина имало, но после сроковете били изтеглени по-напред.

Ако Сталин е готвел „освобождението“ за 1942 година, граничният тел е можел да бъде срян през 1942 година.

В най-последния момент.

ГЛАВА 10

ЗАЩО СТАЛИН УНИЩОЖИЛ „ЛИНИЯТА СТАЛИН“?

Само наивниците си мислят, че отбраната е главната задача на укрепените райони. Не, укрепените райони се изграждат за по-сигурна подготовка на настъплението. Те трябва да прикриват сигурно разгръщането на ударните групировки, да отблъскват всеки опит на противника да провали разгръщането, а с преминаването на нашите войски в настъпление — да ги подкрепят с цялата мощ на огъня си.

Генерал-майор П. Г.
Григоренко, участник в
изграждането на „Линията
Сталин“

1

През 30-те години по западните граници на СССР били изградени тринайсет укрепени района — УР-ове. Тази ивица от укрепени райони получила неофициалното наименование „Линия Сталин“.

Всеки УР е военно формирование, равно на бригада по численост на личния състав, но по огнева мощ равно на корпус. Всеки УР включвал в състава си командване и щаб, от два до осем картечно-артилерийски батальона, артилерийски полк, няколко самостоятелни батареи тежка капонирна артилерия, танков батальон, рота или батальон свързочници, инженерно-сапъорен батальон и други подразделения. Всеки УР заемал район от 100–180 км по фронта и 30–50 км в дълбочина. Районът се оборудвал със сложна система от железобетонни и броневи бойни и подсигуряващи съоръжения. Вътре в самия УР се създавали подземни железобетонни помещения за складове, електроцентрали, лазарети, командни пунктове, свързочни възли. Подземните съоръжения се свързвали чрез система от тунели, галерии и покрити ходове за съобщение. Всеки УР можел самостоятелно да води бойни действия дълго време в условията на изолация.

УР-ът се състоял от опорни пунктове, всеки от които на свой ред имал кръгова отбрана и бил в състояние да се отбранява самостоятелно при пълно обкръжаване от противника, отвлечайки върху себе си значителни негови сили. Основна бойна единица на укрепения район бил дотът — дълговременната огнева точка. „Красная звезда“ (25 февруари 1983 година) описва един от съвсем стандартните дотове от „Линията Сталин“ — дот № 112 от 53-ти УР в района на Могильов Подолски: „Това беше сложно фортификационно подземно съоръжение, състоящо се от ходове за съобщение, капонири, отсеци и филтрационни устройства. В него се намираха складове за оръжие, боеприпаси и продоволствие, лазарет, трапезария, водопровод (действащ между другото и до ден-днешен), «червен кът», наблюдателен и команден пункт. Въоръжението на дота е

триамбразурна картечна точка със сложени върху стационарни турели три «Максим»-а и два полукапонира със 76-мм оръдие във всеки.“

Такъв дот може да се смята за среден. Освен тях били изградени хиляди малки бойни съоръжения за една-две картечници, същевременно се строели и гигантски фортификационни ансамбли.

Генерал П. Г. Григоренко описва в мемоарите си един от тях, изграден пак в същия този могилъовскоподолски УР: осем могъщи дота са свързани помежду си с подземни галерии. Друг участник в изграждането на „Линията Сталин“ — полковник Р. Г. Умански — споменава в книгата и за многокилометровите подземни съоръжения в Киевския УР („*На боевых рубежах*“, с. 35).

Още един участник в строителството — генерал-полковник А. И. Шебунин — съобщава, че за три години само в Проскуровский УР били изградени над хиляда железобетонни отбранителни съоръжения, много от които били прикривани от изкуствени водни прегради („*Сколько нами пройдено*“, с. 58).

Строителството на „Линията Сталин“ не се афиширало като строителството на френската „Линия Мажино“. „Линията Сталин“ се изграждала в мрака на държавната тайна.

При изграждането на всеки опорен пункт НКВД „блокирал“ няколко участъка така, че „лошо пиле да не може да прехвъркне над тях“. Строителството се извършвало едновременно на всички участъци, но само на някои било истинско, на повечето от останалите — лъжливо. Не само местните жители, но и самите участници в строителството имали превратна представа за това какво и къде се строи.

Между съветската „Линия Сталин“ и френската „Линия Мажино“ имало много разлики. „Линията Сталин“ не можела да бъде заобиколена: фланговете ѝ стигали до Балтийско и Черно море. „Линията Сталин“ трябвало да спира не само пехотата, но преди всичко танковете на противника и имала мощно зенитно прикритие. „Линията Сталин“ имала значително по-голяма дълбочина. Освен железобетона при изграждането на „Линията Сталин“ била използвана в голямо количество бронева стомана, както и запорожки и черкаски гранит. За разлика от „Линията Мажино“ „Линията Сталин“ се строела не край самата граница, а навътре в съветската територия.

Линия от укрепени райони навътре в територията означава, че първият удар на противниковата артилерия ще бъде нанесен не по бойните съоръжения, а по празно място. Това означава, че при внезапно нападение гарнизоните имат минимум няколко дена, за да заемат своите каземати и да приведат оръжието и съоръженията в окончателна готовност. Укрепените райони навътре в територията означават, че противникът, преди да започне щурмуването им, ще трябва да премине от 10 — 30 до 100–150 километра по терени, наситени с минни полета, фугасни други неприятни изненади. Това значи, че на агресора ще му се наложи да форсира десетки реки и рекички с взривени мостове. Това значи, че войските на противника преди щурма ще понесат огромни загуби в стотиците и хилядите дребни засади по пътя им. Обезопасителната ивица пред „Линията Сталин“ не само намалявала скоростта на движението на противника и изтощавала силите му, но и служела като своеобразна мъгла в морето, зад която се крие верига от айсберги. Тъй като не знаел точното разположение на предния край на „Линията Сталин“, противникът можел ненадейно да се озове точно пред съветските бойни съоръжения в зоната на убийствения им огън. Разполагането на „Линията Сталин“ навътре в съветската територия зад обезопасителната ивица позволявало да се противопостави на внезапността на нападението внезапността на отбраната: укрепените райони били замаскирани и скрити така, че натъкването на войските на агресора на сталинските фортове в повечето случаи би било внезапно за агресора. При определени условия това натъкване би могло да прилича на сблъсъка на „Титаник“ с огромния, но невидим поради мъглата айсберг.

Разликата с „Линията Мажино“ се състояла и в това, че „Линията Сталин“ не била непрекъсната: между укрепените райони били оставени доста широки проходи. В случай на необходимостходите бързо можели да бъдат затворени с минни полета, инженерни заграждения от всички видове и полева отбрана на обикновените войски. Ноходите можели да останат и отворени, сякаш предлагайки на агресора да не щурмува укрепените райони фронтално, а да направи опит да се промуши между тях. Ако противникът рече да се възползва от предложената възможност, масата на настъпващите войски ще бъде раздробена на няколко изолирани потока, всеки от които ще напредва по прострелван от двете страни коридор, като

фланговете, тиловете и комуникационните му линии се намират под постоянна и много сериозна заплаха.

По-нататък ще видим, че проходите между УР-овете имали и още едно предназначение.

Тринайсетте УР-а по „Линията Сталин“ са резултат от титанични усилия и гигантски разходи през първите две петилетки. През 1938 година било взето решение всичките тринайсет УР-а да бъдат подсилени посредством изграждането в тях на тежки артилерийски капонири, освен това започнало изграждането на още осем. За една година в новите УР-ове били бетонирани над хиляда бойни съоръжения. И тъкмо в този момент бил подписан пактът Молотов-Рибентроп...

Пактът означавал, че е започнала Втората световна война. Същият пакт означавал, че между СССР и Германия вече няма разделителна бариера: сега те имат обща граница.

В тази толкова застрашителна обстановка Сталин можел да направи доста много, за да повиши сигурността на съветските западни граници и да гарантира неутралитета на СССР в хода на войната. Сталин например можел:

- да даде заповед за подсилване на гарнизоните на укрепените райони по „Линията Сталин“;

- да заповяда на заводите, които произвеждали въоръжение за УР-ове, рязко да увеличат продукцията си;

- да заповяда същото на заводите, които произвеждали отбранително въоръжение: противотанкови оръдия и противотанкови пушки;

- да мобилизира цялата строителна техника на държавата, всички ресурси, за да ускори рязко изграждането на „Линията Сталин“;

- след като привърши изграждането на „Линията Сталин“ и я приведе в пълна бойна готовност, да започне изграждането на втора подобна (или още по-мощна) отбранителна система пред „Линията Сталин“;

- освен двете мощни отбранителни системи можел да изгради и трети пояс от укрепени райони, зад „Линията Сталин“, да речем, по източния бряг на Днепър;

— да заповяда на войските на Червената армия да изкопаят хиляди километри траншеи, противотанкови ровове, окопи и ходове за съобщение от Балтийско до Черно море, преплитайки полевата отбрана на войските с ивиците на укрепените райони, използвайки последните като стоманена арматура на една непреодолима за противника отбрана.

Така би могъл да действа Сталин. Но той действал другояче... През есента на 1939 година, в момента на започването на Втората световна война, в момента на установяването на общи граници с Германия всички строителни работи по „Линията Сталин“ били прекратени (В. А. Анфилов. „Бессмертный подвиг“, с. 35). Гарнизоните на укрепените райони по „Линията Сталин“ били отначало съкратени, а после напълно разформирани. Съветските заводи прекратили производството на въоръжение и специално оборудване за фортификационни съоръжения. Съществуващите УР-ове били разоръжени; въоръжението, боеприпасите, приборите за наблюдение, свръзка и управляване на огъня били прибрани в складове (ВИЖ, 1961, № 9, с. 120). Процесът на унищожаване на „Линията Сталин“ набира скорост. Някои от бойните съоръжения били дадени на колхозите за складиране на зеленчуци. Повечето бойни съоръжения били запълнени с пръст. Освен че престанала да произвежда въоръжение за УР-ове, съветската промишленост след започването на Втората световна война прекратила производството и на много други видове отбранително оръжие. Така например напълно било прекратено производството на противотанкови оръдия и на 76-мм полкови и дивизионни оръдия, които можели да бъдат използвани като противотанкови (ВИЖ, 1961, №7, с. 101).

Всичко свързано с отбраната безмилостно се разрушавало и унищожавало.

Редно е да споменем, че през лятото на 1940 година непосредствено по новата съветско-германска граница започнало изграждането на ивица от укрепени райони, която обаче никога не била довършена. В съветския Генерален щаб тези нови укрепени райони с известна доза ирония неофициално били наричани „Линията Молотов“. Решението за започване на строителството било взето на 26 юни 1940 година (В. А. Анфилов. „Бессмертный подвиг“, с. 162).

Отбранителното строителство по новите граници се извършвало много бавно, а разрушаването по старата граница — учудващо бързо.

През пролетта на 1941 година трагедията на „Линията Сталин“ достигнала апотеоза си. „Не знам как бъдещите историци ще обяснят това злодеяние срещу нашия народ. Днешните отминават това събитие с пълно мълчание, а аз не знам как да си го обясня. Много милиарди рубли (според моите пресмятания най-малко 120) изцеди съветското правителство от населението, за да построи по цялата западна граница непристъпни за врага укрепления — от море до море, от беловласата Балтика до Черно море. И в навечерието на самата война — през пролетта на 1941 година — заехтяха мощни експлозии по цялата 1200-километрова линия на укрепленията. Могъщите железобетонни капонири и полукапонири, три-, дву- и едноамбразурните огневи точки, командните и наблюдателните пунктове — десетките хиляди дълговременни отбранителни съоръжения бяха хвърлени във въздуха по личната заповед на Сталин“ (*Генерал-майор П. Г. Григоренко. „В подполье можно встретить только крыс“*, с. 141).

И тъй, „Линията Сталин“ по старата граница вече е унищожена, а „Линията Молотов“ по новата граница още не е изградена. Съветските генерали и маршали след войната и смъртта на Сталин в хор изказаха възмущението си. Да чуем главния маршал на артилерията Н. Н. Воронов: „Как можа нашето ръководство, преди да е изградило нужните отбранителни полоси по новата западна граница от 1939 година, да вземе решение за ликвидирането и разоръжаването на укрепените райони по старите рубежи“ („На службе военной“, с. 172).

Възмущението на маршал Воронов е фалшиво. Той ругае „нашето ръководство“. Но нима в момента на унищожаването на „Линията Сталин“ Воронов не е заемал висши командни постове в Червената армия? Нима той самият по това време не е имал званието генерал-полковник от артилерията? Нима без негово знание е било прекратено производството на противотанкови и капонирни оръдия? Нима не е знаел за разоръжаването и унищожаването на артилерийските капонири по „Линията Сталин“? Самият начин, по който Воронов поставя въпроса, е неправилен и има за цел да отвлече вниманието ни от същината на проблема. Воронов задава въпроса: защо едната линия е унищожена, преди да бъде изградена другата? С въпроса си Воронов оправдава действието на „нашето ръководство“, упреквайки го не в унищожаването на „Линията Сталин“, а само в абсолютната преждевременност на това унищожаване. Според Воронов излиза, че е трябвало първо да се изгради „Линията Молотов“ и чак тогава да се срине „Линията Сталин“. А дали да не си зададем друг въпрос: защо изобщо е трябвало да бъде сривана „Линията Сталин“? Нима не е по-добре да имаш две линии вместо една? Нима при отбрана има излишни отбранителни съоръжения, излишни траншеи, фортове и каземати, излишни минни полета и телени заграждения? 1940 година на два пъти потвърди, че е по-добре да разполагаш с две отбранителни линии, отколкото с една. През 1940 година Червената армия, заплащайки с много кръв, проби финландската „Линия Манерхайм“ и това принуди Финландия да

преговаря със Сталин и да направи исканите от него отстъпки. Но нека си представим, че зад „Линията Манерхайм“ навътре във финландската територия има още една линия! През 1940 година германската армия избиколила отстрани „Линията Мажино“, бързо си осигурила оперативен простор и за Франция това означавало край на войната. Нека си представим, че навътре във френската територия има още една линия, която не може да се избиколи. За съжаление нито Франция, нито Финландия По онова време нямали втора линия навътре в територията си. А Сталин имал такава линия! И тъкмо по това време интензивно я сривал.

Комунистите са измислили безброй най-различни обяснения на станалото. Едно от тях е: по новата граница не достигало въоръжението за новите укрепени райони, затова се наложило въоръжението да бъде свалено от „Линията Сталин“... Такова обяснение може да задоволи само комунистическите пропагандисти. А всеки нормален човек ще си зададе въпроса: щом на „Линията Молотов“ не достигало въоръжение, защо не е била дадена заповед на артилерийските заводи да увеличат производството на въоръжение? Но такава заповед никой не дал, напротив, била дадена противоположната заповед: производството на въоръжение за УР-ове да бъде намалено или изобщо прекратено (*Маршал на Съветския съюз М. В. Захаров. Вопросы истории, 1970, №5, с. 33*).

При комунистите всичко излиза много просто: не достигало специалното уровско въоръжение по новата граница, затова се е наложило да разоръжим „Линията Сталин“. Сиреч сиромашията ни е принудила. Но нека си припомним, че разоръжаването на „Линията Сталин“ започнало през есента на 1939 година, при което сваленото оръжие се прибирало в складове. Друго приложение за специалното уровско въоръжение в онзи момент никой не можел да измисли, защото по новата граница не се извършвало никакво фортификационно строителство. „Линията Молотов“ не съществувала, не съществувало дори решението за нейното изграждане. Това решение било взето от съветското правителство значително по-късно — на 26 юни 1940 година. И излиза, че първо била разоръжена „Линията Сталин“ и чак след това, близо година по-късно, възникнали причината, нуждата и необходимостта да се предприеме тази стъпка. Не, другари комунистически историци, такова обяснение не можем да приемем,

следствието не може да изпреварва причината. Напънете се да измислите причина. Обяснението за прехвърляне на оръжието от „Линията Сталин“ на „Линията Молотов“ не можем да приемем и поради това че „Линията Молотов“ в сравнение с „Линията Сталин“ представлявала рехавя верижка от относително леки укрепления, на които не им било потребно много въоръжение. Пример: в Западния специален военен окръг, тоест в Белорусия, били построени по новата граница 193 бойни съоръжения, а преди това по старата граница били разоръжени 876 по-мощни бойни съоръжения. В другите военни окръзи съотношението между новопостроените съоръжения и вече разоръжените е още по-смайващо. В Одеския военен окръг разоръжили три свръхмощни УР-а по старата граница, а по новата изобщо не започнали строителство: извършвала се подготвителна работа... За да се въоръжи „Линията Молотов“, достатъчно било да се свали от „Линията Сталин“ само част от въоръжението, при това по-малката част. Защо в такъв случай от „Линията Сталин“ било свалено цялото ѝ въоръжение?

Но дори ако забравим за здравия разум и повярваме на комунистите, пак ще получим незадоволителен, предназначен за глупаци отговор на въпроса защо е била разоръжена „Линията Сталин“. Нямаме обаче никакъв, дори фалшив отговор на въпроса защо са я унищожили.

Казематно оръдие, картечници, боеприпаси, перископи, свързочни средства, газови филтри могат да се свалят от „Линията Сталин“ и да се прехвърлят на „Линията Молотов“. Но могат ли да се прехвърлят от едната линия на другата железобетонните съоръжения? Най-малкият едноамбразурен картечен дот представлява железобетонен монолит с тегло 350 тона, вкопан в земята „чак до очите“, а върху него са натрупани гранитни канари (за да се предизвика преждевременно взривяване на снаряда), и всичко това е засипано с пръст, от която вече са поникнали дървета за допълнителна защита и маскировка. А наоколо — ровове и изкуствени езера. Може ли да бъде замъкнато всичко това на 200 километра по на запад? Ами съоръженията с по-големи размери, представляващи хилядитонни монолити дълбоко под земята. Могат ли те да бъдат замъкнати на „Линията Молотов“? Също не могат. Ако от една прекрасна масивна

къща пренесете мебелите си в друга, достатъчно основание ли е това, за да хвърлите първата къща във въздуха?

„Сиромашията ни принуди да разоръжаваме.“ Нека бъде така. Но защо е трябвало да взривявате? Аз, да речем, живея във Великобритания. Бродя по крайбрежните хълмове. Наоколо тук-там се виждат железобетонни бункери от времето на войната. След войната вдигнали оръжието от тях, но на никого и през ум не му минава да хвърля във въздуха тези прекрасни конструкции, чиято гледка радва всеки нормален човек. Нека си стоят. Хляб не искат. Да си стоят, защото някой ден може пак да потрябват. Разоръжен бункер може да се въоръжи. В краен случай в старите бункери може да се вкара и обикновена пехота с нейното обикновено въоръжение и те в края на ХХ век ще бъдат също толкова полезни, колкото са били и през миналата война.

В отбрана пехотинецът, въоръжен с винтовка и лопатка, може да изкопае окоп, да го превърне в труднопроходим, а понякога и в непроходим за противника рубеж. А ако настаниш същия този войник с винтовката (или с лека картечница) не в кален трап на сред полето, а в най-прост, макар и разоръжен бункер, неуязвимостта и устойчивостта на този войник ще пораснат няколко десетки пъти: войникът ще има над главата си поне един метър подсилен фортификационен железобетон, метър и половина отпред и по един метър — откъм фланговете. И всичко това предварително е скрито и замаскирано от любопитния поглед на противника. Ако са били настанени в подобни, па макар и разоръжени кутии сто и седемдесетте съветски дивизии от първи ешелон, пробиването на тяхната отбрана никак нямало да бъде толкова лесна работа. Войските в отбрана винаги имат нужда от нещо, в което да се вкопчат: в разоръжените фортове на Вердюн, в неподготвените за отбрана бастиони на Брест, в стените на Сталинград и дори в изоставените две години преди това траншеи на Курската изданина, а след като се вкопчи, пехотата така ще се вкопае в земята, че с нищо не можеш я изчопли от дупките и бърлогите. И пехотата ще превърне развалините на завода, бастионите от деветнайсетия век или цитаделата от тринайсетия в непристъпна крепост. „Линията Сталин“, дори напълно разоръжена, би могла да стане онзи гребен, вкопчена в който Червената армия щяла да създаде отбранителна линия и нямало да пусне противника във вътрешността на страната. И щели да

свършат работа както разоръжените дотове, така и подземните командни пунктове, и лазаретите, и защитените с бетон складове, и подземните галерии и тунели, линиите за свързка и управление, електроцентралите и водопроводните системи... Но Първи стратегически ешелон на Червената армия, след като унищожил „Линията Сталин“, бил изкаран извън пределите на държавните граници на СССР, които съществували преди започването на Втората световна война. Под прикритието на съобщението на ТАСС от 13 юни 1941 година започнало прехвърлянето на Втори стратегически ешелон в западните райони на СССР. Но и неговите армии се изкарвали извън пределите на старите граници, извън пределите на разрушената, изоставена и унищожена „Линия Сталин“.

Отбраната трябва да се усъвършенства постоянно — това е изискване на бойния устав. Всеки войник знае това изискване и знае какво означава то: колкото и мощна да е отбраната, всеки войник минимум десет часа на ден продължава неуморно да дълбае земята. Дали войникът ще се намира в отбрана един ден или една година, това не променя ситуацията: той ще дълбае земята, ще разширява и задълбочава противотанковите ровове, ще допълва първата траншея с втора, трета, пета. Изискването на устава отбраната да се усъвършенства постоянно и неуморно означава, че ситуация „достатъчно“ не съществува и не може да съществува. Ако са изкопани десет противотанкови рова един след друг, няма как, започвайте да копаете единайсетия!

Простата истина, че няма излишни отбранителни съоръжения, както няма и остарели, е известна на войниците от всички армии от хиляди години. Затова всички нови отбранителни съоръжения се създават не за да заместят вече изградените, а за да ги подсилят и допълнят. Нека разгледаме който и да е замък: в центъра му има кула от десетия век, около нея — стени от тринайсетия век, опасани с пръстен от бастиони от седемнайсетия век, които на свой ред са заобиколени от фортове от деветнайсетия век, подсилени с бункери от дваисетия. „Линията Молотов“ би могла да стане допълнение на „Линията Сталин“, но не да я замени. Обаче „Линията Молотов“ се създавала не като допълнение на „Линията Сталин“, нито пък като неин заместител. „Линията Молотов“ рязко се различавала от „Линията Сталин“ и по замисъла, и по детайлите си. Има най-малко четири главни разлики между укрепленията, които се сивали по старите граници, и онези, които се създавали по новите:

— „Линията Молотов“ се изграждала така, че ПРОТИВНИКЪТ ДА Я ВИЖДА;

— „Линията Молотов“ се създавала на ВТОРОСТЕПЕННИ НАПРАВЛЕНИЯ;

— „Линията Молотов“ **не се прикривала** с обезопасителна ивица, с минни полета и други инженерни заграждения;

— строителите **не използвали** голям брой възможности за усиляване на „Линията Молотов“ и **не бързали** да я довършат.

Строителството на „Линията Молотов“ е не по-малка загадка на съветската история от разрушаването на „Линията Сталин“. Странни неща ставали при изграждането на новите укрепления. През 1941 година огромни маси съветски войски били съсредоточени в Лвовската издатина в Украйна. Втората по мощ групировка съветски войски била съсредоточена в Белостокската издатина в Белорусия. Съветските маршали обясняват: главния удар очаквахме в Украйна, а спомагателния — в Белорусия. Щом е тъй, главните усилия при изграждането на „Линията Молотов“ е трябвало да бъдат съсредоточени преди всичко в Украйна и на второ място — в Белорусия. Но! Половината от всички средства, отпуснати за изграждането на „Линията Молотов“, се планирало да бъдат използвани... в Прибалтика! Но това е второстепенно направление! Защо в Прибалтика? Четвърт от средствата се планирали за Белорусия и едва 9% за Украйна, където според съветските маршали „се очаквал главният удар“ (В. А. Анфилов, *пак там*, с. 164). Не само в стратегически план, а и в тактически укрепленията на „Линията Молотов“ се изграждали на второстепенни направления. Пример: в района на Брест граничната река се пресичала от цели шест железопътни и автомобилни моста. Варшава — Брест — Минск — Смоленск — Москва — това е главното стратегическо направление на войната. Мостовите в Брест са мостове с огромна стратегическа ценност. В района на Брест се строил нов УР. Но не където са мостовите, а далеч настрани, където няма никакви мостове!

Укрепените райони от „Линията Молотов“ били изтеглени досами границата. Укрепените райони отсега нататък не се прикривали с обезопасителна ивица и в случай на внезапно нападение гарнизоните вече нямали време нито да заемат бойните си съоръжения, нито да приведат оръжието си в готовност. За разлика от „Линията Сталин“ укрепените райони по „Линията Молотов“ имали много малка дълбочина. Всичко, което можело да се построи по самата граница, се строило именно по нея. Тилови отбранителни рубежи не се строели и дори не се планирали (Генерал-лейтенант В. Ф. Зотов. „На Северо-

Западном фронте“. Сборник, с. 175). Новите укрепления се строели не на тактически изгодните за отбрана рубежи, а покрай държавната граница, повтаряйки всичките ѝ извивки и криволици. Новите бойни съоръжения не се прикривали с бодлив тел, с мини, ровове, надолби, ежове и тетраедри, в района на строителството не се създавали никакви инженерни заграждения. Новите съоръжения НЕ СЕ МАСКИРАЛИ. Например във Владимирволинския УР „от 97-те бойни съоръжения покрити с пръст бяха 5–7, останалите бяха фактически демаскирани“ (ВИЖ, 1976, № 5, с. 91). Ако читателят ми някой ден прекосява съветската граница в района на Брест, нека обърне внимание на сивите бетонни кутии почти на самия бряг — това са дотовете от южния край на Бресткия УР. Както не били покрити с пръст тогава, така си стоят голи и до днес. По-рано дотовете от „Линията Сталин“ се строели тайно далеч от границата и противникът не можел да знае къде се намират укрепленията и къде — проходите между тях, а и съществуват ли изобщо такива проходи. Сега противникът от своя бряг можел не само да гледа цялото строителство и точно да знае къде се намират укрепленията, а и да определи предназначението им и дори да установи посоката на стрелбата от всяка амбразура. Въз основа на това той можел да определи цялата огнева система. След като знаел направлението на секторите на обстрел, противникът можел да избере непрострелваните участъци, да се промъкне до демаскираните дотове и да затъкне амбразурите с торбички с пясък, което между другото противникът направил на 22 юни 1941 година.

Маршалът на Съветския съюз Г. К. Жуков свидетелства: „Укрепените райони се строят твърде близо до границата и имат крайно неизгодна оперативна конфигурация, особено в района на Белостокската издатина. Това позволява на противника да удари от районите на Брест и Сувалки по тила на нашата белостокска групировка. Освен това поради малката си дълбочина УР-овете не ще могат да устоят дълго, тъй като изцяло се прострелват от артилерията“ („Вспоминания и размъшления“, с. 194).

Щом противникът може да ни удари откъм районите на Брест и Сувалки, защо да не използваме изоставените стари руски гранични крепости Брест, Осовец, Гродно, Перемишъл, Каунас? Всяка от тези крепости по мощ не отстъпва на Вердюн. Всяка от тези крепости, ако бъде включена в системата на отбраната на съветските войски, може да

се превърне в непристъпен бастион, повишаващ устойчивостта на цялата отбранителна система. Освен старите крепости в същите райони имало стари, не толкова мощни укрепления: капонири, всеки за една стрелкова рота. Дебелината на стените и на покривните плочи е три метра фортификационен железобетон. Дебелината три метра не е кой знае колко голяма. Съгласен съм. Но пак е за предпочитане в сравнение с нищото. Ако дебелината три метра не задоволява някого, тя може да бъде увеличена. Та къде сте гледали, другари от ГВИУ — Главното военноинженерно управление на Червената армия? „Началникът на ГВИУ предложи да използваме старите руски крайгранични крепости и да създадем зони от заграждения. Това предложение изобщо не бе прието. Излишно било“ (И. Г. Старинов, „Мини ждудт своего часа“, а 177).

През февруари 1941 година длъжността началник на Генералния щаб на Червената армия заел Г. К. Жуков — най-големият пълководец на XX век. През нашия век няма нито един друг генерал или маршал, който да е заемал толкова високи постове и в същото време да не е претърпял нито едно военно поражение. И тъй великият Жуков (величието му вече е доказано край Халхин Гол чрез внезапното разгромяване на 6-а японска армия) се нагърбил с едва ли не върховна военна власт. Е, хайде дано той въведе някакъв ред по „Линията Молотов“! Но не. Не бързайте. На строителството на „Линията Молотов“ след идването на Жуков нищо не се подобрило. Напротив, строителството на някои укрепени райони, например на Бресткия, било прехвърлено към второетапните (Анфилов, с. 166). На практика това означава едва ли не напълно замразено строителство. Но този медал си има и опаката страна. Тъкмо за Бресткия укрепен район е известно повече, отколкото за другите. По-специално, от трофейните документи на германския 48-и моторизиран корпус е известно, че германското командване си било създало съвсем друго впечатление: германските войски виждали интензивно строителство, което не преставало нито денем, нито нощем, дори нощно време „руснаците строят бункерите си при пълно осветление“.

Как да го разбираме? Нима са били такива идиоти, че да демаскират строителните си площадки край самата граница всяка нощ с пълно осветление?! И как да свържем в едно „второетапното строителство“ и „ден и нощ при пълно осветление“?! Нима това е била

демонстрация? Точно така. Ние и по-нататък ще се връщаме към строителството на „Линията Молотов“, която маршалът на Съветския съюз И. Х. Баграмян е характеризирал като „преднамерена демонстрация“.

Генерал-полковник Л. М. Сандалов в мемоарите си („*Пережитое*“, с. 64) предава думите на коменданта на Бресткия укрепен район генерал-майор К. Пузирьов: „Изтеглянето на укрепления район до самата граница е нещо непривично. Преди това винаги строяхме дотозете на известно разстояние от границата. Но няма накъде. Трябва да се ръководим не само от военните, а и от политическите съображения...“

Има и още една загадка: съветските войски биват карани да се крият в горите, забранява им се да се показват. Причината: „За да не бъде провокирана война.“ В същото време, изхождайки от някакви неизвестни нам политически съображения, денем и нощем натрапчиво демонстрират на противника интензивна подготовка за отбрана, без да ги е страх от никакви дипломатически и военни усложнения.

И тъй как все пак да разгадаем всички тези догадки? Как да обединим всички тези противоречиви факти в едно обяснение? Подсказват ни: тъпаци са тия червени командири, идиоти, всичко се дължи на глупостта им. Бих приел това обяснение. Само че за беля „Линията Сталин“ и „Линията Молотов“ имат едни и същи „татко“ — генерал-лейтенант от инженерните войски професор Д. М. Карбишев. На „Линията Сталин“ той вършел всичко правилно, на равнището на световните стандарти и дори над него. На „Линията Сталин“ предвидил всичко: и грижливата маскировка на всеки дот, и огромната дълбочина на всеки УР, и загражденията, и обезопасителната ивица, и още много други неща. Но ето че е подписан пактът Молотов-Рибентроп и един от най-видните военни инженери на века изведнъж изглупява и започва да върши всичко неправилно. А над Карбишев бил великият Жуков. Той винаги постъпвал правилно. И преди това, и след това. Но ето че през първата половина на 1941 година Жуков изведнъж се превърнал в идиот и започнал да дава идиотски заповеди. Защото тъкмо когато Жуков дошъл в Генералния щаб, „укрепените райони по старите граници все така се разоръжаваха, а строителството по новите граници вървеше едва-едва“ (*Старинов, с. 178*).

Версията за глупавите съветски командири няма да мине и защото в същия момент германските генерали вършели същото. Те вземали съвсем същите решения и никой не ги упреква за действията им.

През 1932–1937 година по бреговете на Одер били изградени свръхмощни укрепления, прикриващи Германия от удари откъм изток. Това били първокласни бойни съоръжения, вписани в местността и великолепно замаскирани. Няма да описвам всичко това с подробности. Нека читателят си спомни за германската точност, старателност и трудолюбие. Укрепените райони в междуречието на Одер и Варта могат да се окачествят като висше постижение на военноинженерната мисъл от първата половина на нашия век.

Но ето че в Москва е подписан пактът Молотов-Рибентроп и германската армия тръгнала на изток. И тогава германските командири неочаквано започнали да вършат същите „глупости“, които вършели съветските им колеги. Великолепните укрепления по старата германска граница били изоставени и НИКОГА повече не били заети от войски. Много бойни съоръжения били използвани за други нужди: например в района на Хохвалд имало мощен фортификационен ансамбъл, включващ в състава си двацет и две четириетажни бойни съоръжения, свързани с 30-километров подземен тунел. Всичко това било дадено на авиационната промишленост за настаняване на завод за самолетни двигатели. Когато тръгнали в настъпление и се срещнали с Червената армия наред Полша, германските войски започнали да изграждат нова линия от укрепени райони. Те се изграждали НА ВТОРОСТЕПЕННИТЕ НАПРАВЛЕНИЯ и били изтеглени съвсем близо до съветските граници. Пред новите укрепени райони не се създавали минни полета и заграждения. Работело се и денем, и нощем и съветските граничари много добре виждали какво се върши, след което докладвали „където трябва“ („Пограничные войска СССР. 1939 — июнь 1941. Сборник документов и материалов“. Документи №344 и 287). Строителството се извършвало интензивно до май 1941 година;

след което, казано на съветски език, „строителството било прехвърлено в категорията на не най-неотложните“. От осемдесетте бойни съоръжения, запланирани по бреговете на граничната река Сан, били довършени само седемнайсет. Всички те били недостатъчно замаскирани. Всяко от тези съоръжения в сравнение с онова, което съществувало на старата германска граница, може да бъде окачествено като леко: стените и покривните плочи по метър и половина, бронята — 200 мм. На старата граница по линията на Одер се използвали значително по-мощни брони — до 350 мм.

Същото се вършело и откъм съветската страна. По „Линията Сталин“ имало мощни бронирани похлупаци и много тежки броневни плочи, а при строителството на „Линията Молотов“ по бреговете на същата тази река Сан съветските инженери използвали значително по-тънки броневни плочи — до 200 мм. Докато бях съветски офицер, ми се е случвало да видя германски и съветски дотове на срещуположните брегове на една и съща рекичка. Ако покажете снимки на тези дотове на някой експерт и го помолите да познае кои са германските и кои — съветските, няма да ги различи: като близнаци са.

Докато имали за съседка слабата Полша, германските войски изграждали по границите си свръхмощни укрепления, а щом смазали Полша и установили обща граница със Съветския съюз, изоставили старите укрепления и започнали да изграждат по новите граници само леки отбранителни съоръжения, и то без да бързат кой знае колко. Всичко съвсем като в Червената армия! Дали не били изглупели германските генерали? Не, не били изглупели. Просто нямали намерение дълго да се отбраняват тук, на новите граници.

Фортификацията може да е отбранителна, а може да е и настъпателна. Ако се каните да настъпвате, при изграждането на укрепени райони спазвайте следните правила:

- на главните направления събирайте ударните войсковы групировки, като смело оголвате второстепенните направления и прикривате ВТОРОСТЕПЕННИТЕ направления с укрепени райони;

- не се старайте да маскирате укрепленията си, нека противникът смята, че се готвите за отбрана;

- не правете УР-овете дълбоки; всичко, което може да се разположи по самите брегове на граничните реки, разполагайте тъкмо там: когато войските ви минат в настъпление, всички изнесени към

границата дотове ще подкрепят вашето настъпление с огън, а всеки дот, разположен дълбоко в отбраната ви, е обречен на пасивно бездействие;

— не прикривайте дотовете с минни полета и телени заграждения — с това ще попречите на собствените си настъпващи войски;

— не изразходвайте прекалено много цимент и стомана за изграждането на УР-ове — и без друго не се каните да седите дълго в отбрана.

Тъкмо от тези правила се ръководели германските генерали. Тъкмо така действали и съветските. Малко преди това, през август 1939 година, великият Жуков край Халхин Гол блестящо приложил всички тези правила: „С тези мероприятия се стремяхме противникът да остане с впечатлението, че откъм нашата страна липсват каквито и да било мерки от настъпателен характер, стремяхме се да му покажем, че извършваме широко разгърната дейност по изграждането на отбрана и само на отбрана“ (Жуков, с. 161). Японците се хванали на въдицата, повярвали на „отбранителната“ дейност на Жуков и веднага скъпо си платили, когато неговият съкрушителен удар се стоварил върху тях. След това, само че в значително по-голям мащаб, Жуков извършва същата дейност и по германската граница. Но той не могъл да излъже германските генерали. Работата е там, че те си имали свой, съвсем същия, опит. Жуков край Халхин Гол нанесъл внезапен удар на 20 август 1939 година, а на 22 август същата година, докато траели преговорите между Молотов и Рибентроп, а германската армия интензивно се подготвяла за нахлуване в полска територия, генерал Х. Гудериан получил заповед да оглави „фортификационния щаб на Померания“. Целта била да се успокоят поляците с чисто отбранителни приготовления, а същевременно бързо да се изградят относително леки укрепления на второстепенните направления, за да бъдат освободени повече полеви войски за главния удар. През пролетта и лятото на 1941 година Гудериан пак се заема с отбранително строителство, сега вече на съветската граница.

Ако Гудериан изгражда бетонни кутии по бреговете на гранична река, това съвсем не значи, че той се кани да се отбранява. Не, това означава тъкмо обратното. А ако Жуков демонстративно строи съвсем

същите кутии по бреговете на същите тези реки, какво би могло да означава това?

„Линията Сталин“ била универсална: тя можела да бъде използвана за отбрана на държавата или да служи като плацдарм за настъпление. Тъкмо затова между УР-овете били оставени широки проходи: за да пропускат масата на настъпващите войски на запад. Когато границата била изместена с около двеста километра по на запад, „Линията Сталин“ напълно загубила значението си като укрепваща плацдарма за по-нататъшна агресия, а да се отбранява след пакта Молотов-Рибентроп Сталин повече не се канел. Ето защо линията била разоръжена, а след това и срината: тя пречела на масите от съветски войски да се съсредоточат тайно край границата; би пречила и да се осигурява снабдяването на Червената армия в хода на победоносния освободителен поход с милиони тонове боеприпаси, продоволствие и горива. В мирно време проходите между УР-овете били напълно достатъчни и за военните, и за икономическите нужди, но по време на война потоците от товари трябвало да се разсредоточават на хиляди ручейчета, за да станат неуязвими за противодействието на противника. Укрепените райони един вид стягали транспортните потоци в относително тесни коридори. Това именно решило съдбата на вече ненужната „Линия Сталин“.

Хитлер постъпвал по същия начин не само по източните граници, а и по западните. Там през 30-те години била изградена „Линията Зигфрид“. Традиционно германският удар срещу Франция още от времето на френско-пруската война се планирал на север. „Линията Зигфрид“ е изградена южно от това направление, тоест на второстепенно направление по принципа: на главното направление настъпваме, второстепенното — прикриваме. През 1940-а германската армия стигнала далеч на запад и „Линията Зигфрид“ се оказала ненужна. По онова време на Хитлер и през ум не му минавало, че след четири години пак ще му се наложи да се отбранява по собствените си граници. „Линията Зигфрид“ била изоставена. Използвали я по доста своеобразен начин: предали бойните съоръжения на фермерите, за да складират в тях картофи. Една част от бойните съоръжения с

непристъпни бронирани врати били заключени... Когато се видели натясно, потърсили ключовете, но не ги намерили... (K. Mallory and A. Ottar. „Architecture of Aggression“, p. 123).

Може, разбира се, да наричаме видните съветски и германски генерали идиоти. Но тук не става дума за глупост. Просто и едните, и другите били агресори. И едните, и другите мислели с настъпателни категории и когато укрепленията вече не можели да се използват за настъпателни цели, сривали ги, за да отворят път на своите настъпващи войски или, ако било възможно, давали бетонните бункери на фермерите, за да си държат в тях картофите...

ГЛАВА 11

ПАРТИЗАНИ ИЛИ ДИВЕРСАНТИ

*Хитлер... ще удари с главните си сили на
Запад, а Москва ще поиска да се възползва
напълно от предимствата на положението си.*

Л. Троцки
21 юни 1939 г.

След подписването на пакта Молотов-Рибентроп Съветският съюз предприел планомерно унищожаване на неутралните държави, за да може „да се измести с цялата си маса“ към границите на Германия тъкмо в момента, когато Третият райх е въввлечен в борба за ново „преразпределяне на света“. „Освободителните походи“ вървят успешно, но във Финландия станала засечка. Както знаем, там Червената армия попаднала във финландската обезопасителна ивица. Съветска колона от танкове, моторизирана пехота и артилерия се движи по горски път. Надясно и наляво не може да се шавне — има мини. Отпред се вижда мост. Сапъорите проверяват — мини няма. Първите танкове тръгват по моста и излитат във въздуха заедно с него: експлозивът е бил заложен в пилоните на моста още при построяването му, откриването му не е чак толкова лесна работа, но дори ако зарядите бъдат открити, всеки опит за обезвреждането им ще доведе до експлозия. И тъй, съветската колона, проточила се като змия на много километри, е спряна на пътя. Сега идва редът на финландските снайперисти. Те не бързат: тряс, тряс. И в гората отново настава тишина. И пак: тряс, тряс. Снайперистите стрелят някъде отдалеч. Снайперистите се целят само в съветските командири: тряс, тряс. И в комисарите. Претърсването на гората е невъзможно: нали помним — вдясно и вляво от пътя има непроходими минни полета. Всеки опит на съветските сапъори да се приближат до взривения мост или да обезвредят мините от двете страни на пътя завършва със самотен изстрел на финландския снайперист: тряс! Съветската 44-та стрелкова дивизия, заклещена на три успоредни пътя пред три взривени моста, за един ден бой загубила целия си команден състав. И в другите дивизии картината била същата: колоната е закъсала, нито напред, нито назад. А през нощта върху съветската колона се стоварва минохвъргачен залп някъде иззад далечната гора. Понякога нощем по безпомощната колона минава картечен откос откъм храстите и пак всичко утихва.

Казват, че Червената армия се изложила във Финландия. Това е вярно. Но нека си представим на мястото на съветската дивизия, дивизия от която и да е друга армия. Какво може да се направи в тази ситуация? Да изтеглиш колоната назад? Но тежките артилерийски трактори, теглещи огромни гаубици, не могат да бутат заднешком многотонните си ремаркета. А снайперистите започват да стрелят по водачите на тракторите: тряс, тряс. Колоната криво-ляво започва да се изтегля, но в това време зад нея хвърква във въздуха още един мост. Колоната е залостена. Край втория мост също са минирани всички подходи и снайперистите там също не бързат — по командирите, по комисарите, по сапъорите, по шофьорите: тряс, тряс. Далеч отпред е почти непристъпната линия от финландски железобетонни укрепления — „Линията Манерхайм“. Пробивът ѝ е невъзможен без артилерия, без хиляди тонове боеприпаси. Съветските войски са стигнали до финландските укрепления, а тежката артилерия е изостанала далеч, тя е тук, по горските пътища, между минните полета и взривените мостове под огъня на снайперистите...

Сигурно, след като получили такъв урок във Финландия, съветските командири са си направили съответни изводи? Сигурно в западните райони на страната още през мирно време са били създадени леки партизански отряди, които да пресрещат евентуалното нахлуване на противника? Западните райони на Съветския съюз от самата природа са създадени за водене на партизанска война по комуникациите на агресора, който ще тръгне на изток. Създал ли е Сталин леки подвижни отряди, оставил ли ги е в горите за в случай на германско нападение? Да, Сталин създал такива отряди. Те били създадени още през 20-те години. Само в Белорусия в мирно време съществували шест партизански отряда с численост по 300–500 души всеки. Малката численост не бива да ни смущава. Отрядите се комплектували само от командири, организатори и специалисти. Всеки мирновременен партизански отряд е своеобразно ядро, около което в самото начало на войната се създава мощно формирование, наброяващо няколко хиляди души.

За партизанските формирования още в мирно време в непроходимите гори и по островчетата сред безкрайните блата били създадени тайни бази. В мирно време били изградени подземни скривалища, лазарети, складове, подземни работилници за

производство на боеприпаси и въоръжение. Само в Белорусия за евентуална партизанска война в подземни скривалища били складирани въоръжение, боеприпаси и снаряжение за 50 000 партизани.

За подготовка на партизански водачи, организатори и инструктори били създадени тайни школи. Секретни научноизследователски центрове разработвали специални средства за партизанска война, специфично снаряжение, въоръжение и свързочни средства. Партизаните редовно преминавали през учебни сборове, при което в ролята на противник обикновено действали дивизии от Осназ на НКВД.

Освен партизанските формирования се подготвяли малки нелегални групи, които в случай на агресия нямало да излязат в трите, а щели да останат в градовете и селата със задачата „да спечелят доверието на противника“ и „да му оказват съдействие“, а след като спечелят доверието...

Точно такава дейност се провеждала не само в Белорусия, а и в Украйна, в Крим, в Ленинградска област и в други райони. Освен тайната полиция успоредно, но съвсем независимо от НКВД съвсем същата работа извършвало съветското военно разузнаване: оборудвали се тайни бази, скривалища, тайни квартири, янки, подготвяли се линии за конспиративна връзка и още ред други неща. Съветското военно разузнаване си имало свои собствени тайни школи, свои организатори и инструктори.

Комунистическата партия също подготвяла някои свои лидери в западните райони на страната за преминаване в нелегалност при завземане на територията от противник. Комунистите имали стари криминални традиции, умеели да пазят тайните си. През 20-те и 30-те традициите на нелегалната дейност още се пазели и при необходимост партийните организации можели отново да се превърнат в дълбоко за конспирирани центрове на тайна борба.

Нека не забравяме, че партизанските отряди се създавали в т.нар. „зона на смъртта“ — в съветската обезопасителна ивица, където при оттеглянето на съветските войски всички мостове трябвало да бъдат взривени, тунелите — затрупани, железопътните възли — разрушени, стрелките и дори релсите и телефонните кабели — евакуирани. На партизаните им оставало само да не допуснат възстановяването на вече

разрушените обекти. Партизаните щели да бъдат почти неуязвими, защото партизанските водачи знаели проходите в гигантските минни полета, а противникът не ги знаел; партизаните лесно могли да се измъкнат от всяко преследване в минираните гори и блата, където противникът не можел да припари.

Да, всичко това съществувало. „Линията Сталин“, обезопасителната ивица пред нея и партизанските отряди, готови още от първата минута да действат в зоната на разрушенията, образували великолепно система за самозащита на Съветския съюз. Но Хитлер през 1939 година се озовал в много неприятна стратегическа ситуация — станала неизбежна войната със Запада. От този момент нататък на Сталин вече не му трябвали отбранителни системи. Едновременно с „Линията Сталин“ и с обезопасителната ивица било ликвидирано и съветското партизанско движение: партизанските отряди били разпуснати, оръжието, боеприпасите и експлозивите — иззети, тайните скривалища и хранилища — затрупани с пръст, партизанските бази — опустошени. Всичко това става през есента на 1939 година. А в самия край на есента Червената армия пристъпва към „освобождането“ на Финландия и веднага се натъква на всички онези елементи на самозащита, които доскоро съществували и в Съветския съюз: линия от железобетонни укрепления, обезопасителна ивица пред нея и леки отряди от партизански тип в тази ивица. Може би, след като получил жесток урок във Финландия, Сталин е променил мнението си и пак е създал партизански формирования в западните райони на Съветския съюз? Не, не го променил. Не, не създал.

На 22 юни 1941 година започнали многобройни импровизации, включително и създаването на партизанско движение. Да, създали го. Разгърнали го. Но го създали и разгърнали с пълна мощ едва през 1943–1944 година. Ако не го били унищожили през 1939-а, то щяло да набере мощ още от първите дни на войната. То можело да бъде многократно по-ефикасно. През войната на партизаните им се налагало да плащат с много кръв всеки взривен мост. За да взривиш мост, първо трябва да го завземеш, а той се охранява и дърветата наоколо са изсечени, и всичко наоколо е минирано. А експлозиви откъде да се набавят? Дори и да ги има, колко може да понесе на гръб една партизанска група? При подготовката за взривяването поради бързане се налагало зарядите да бъдат залагани не в опорите на моста,

а **върху** платното. След взривяването противникът лесно можел да възстанови такъв мост и партизаните трябвало да започват всичко отначало. Докато противникът ремонтира един мост, останалите мостове действат — противникът може да регулира транспортния поток.

А всичко било подготвено за хвърляне на **ВСИЧКИ** мостове във въздуха. И то така, че да не остане нищо за възстановяване. Взривяването можело да се извърши чрез просто натискане на копче в таен партизански бункер, а после поради непроходимите минни полета на партизаните би им останало само да стрелят от време на време със снайперистки пушки по офицерите, по сапърите, по шофьорите. Германската армия била изключително чувствителна към пътищата. Пълната липса на мостове, милионите партизански мини по пътищата, засадите и снайперисткият терор можели рязко да намалят скоростта на германската „светкавична война“.

Но кой унищожил съветското партизанско движение **В МОМЕНТА НА ЗАПОЧВАНЕТО НА ВТОРАТА СВЕТОВНА ВОЙНА** и защо?

Един от родоначалниците на съветския военен тероризъм, полковникът от ГРУ професор И. Г. Старинов, през ония години командвал тайна школа, която подготвяла партизански групи, подчинени на съветското военно разузнаване. В мемоарите си полковникът сочи виновника: „Надеждно скритите в земята оръжие и експлозивни чакаха своя час. Но преди да дойде този час, скришните партизански бази бяха опустошени, безусловно със знанието и сигурно дори по пряка заповед на Сталин“ („*Мины ждуд своего часа*“, с. 40).

Един от ветераните на съветския политически тероризъм, полковникът от КГБ С. А. Ваупшас, по онова време командвал партизански отряд на НКВД в Белорусия. Той обяснява причината за унищожаването на партизанските формирования. „През ония сурови предвоенни години надделя доктрината за война на чужда територия... тя имаше ярко изразен настъпателен характер“ („*На тревожных перекрестках*“, с. 203).

Можем да се съгласяваме с полковника от КГБ, можем да го оборваме. Но друга причина за унищожаването на партизанските формирования и бази досега никой не е посочил.

Изслушахме мненията на двамата полковници, а сега нека видим какво са вършили самите те в началото на юни 1941 година. Вършили са същото, което и останалите партизански водачи и бойци. След разформирането на партизанските отряди, предназначени за действие на собствена територия, пред бившите партизани се отваряли три пътя:

- към подразделенията на въздушнодесантните войски, които тъкмо в този момент изведнъж започнали да се разрастват бурно;
- към наказателните формирования на Осназ на НКВД;
- към малките тайни групи, които с някаква цел събирали по границите на Германия и нейните съюзници или прехвърляли през границата още преди започването на бойните действия.

Военният разузнавач полковник Иля Старинов се озовал сред последните. Нека скромното му офицерско звание не смущава читателя. Той бил полковник от особен род и професор по особени науки. Още от първите дни на войната полковник Старинов ще има в джоба си предписание от наркома на отбраната маршал С. К. Тимошенко и ще се подчинява само на него. Скоро той ще заеме поста заместник-главнокомандващ партизанското движение по диверсиите, тоест ще стане главен диверсант на Червената армия. През 1943 година по плановете и под ръководството на Старинов ще бъдат проведени операциите „Концерт“ и „Релсова война“, във всяка от които едновременно ще участват над сто хиляди партизани и диверсанти. Старинов ще стане лидер на гигантската армия от съветски диверсанти съвсем не случайно, той притежавал съответните данни и бурна диверсантска биография. И тъй този изпечен диверсантски тартор се появява на 21 юни 1941 година точно в района на същите онези брестки мостове, които имат толкова важно значение за отбраната на съветската територия. Какъв късмет! На този човек му е достатъчно да поработи на мостовете два-три часа и тогава в случай на германска агресия ще трябва просто да се натисне копчето... Но отбранителните приготовления не интересуват Старинов, както не интересуват и началниците му. А защо са го изпратили на границата? Официално —

на учения. Но още с пристигането си в Брест Старинов разбира, че ученията са само предлог. Ученията са отменени (а може би и изобщо не са се планирали). Щом не става дума за учения, нито за подготовка на отбраната, каква работа има диверсант от такъв ранг на самата граница? Той никога не научил причината за посещението си в Брест. През нощта започнало германското настъпление и на полковник Старинов все пак му се наложило да се позанимава с подчертано отбранителни задачи... Още един щрих към портрета на тази личност. През цялата война Старинов няма да се раздели със своя верен, надежден и пъргав шофьор. Той се казвал Шлегер. По националност бил германец. Изведнъж сред съветските командири, особено сред десантниците, разузнавачите и диверсантите, се появила такава мода — да имат край себе си като свързка, ординарец или шофьор истински германец. Тя възникнала през февруари 1941 година. По-нататък пак ще се върнем към нея...

Чекистът С. Ваупшас бил не по-малко забележителна личност. Животът му бил не по-малко бурен: до 1926 година воювал в полските гори. Официално войната с Полша отдавна била приключила, а съветски „партизански отряди“, комплектувани от главорези от ЧК и ГПУ, избиват хора в името на световната революция. След завръщането си Ваупшас е голямо началство на великите строежи на ГУЛАГ — хиляди гладни концлагеристи копаят сталинските канали, а строителството се ръководи от чекисти. Ваупшас е сред ръководителите. А после нашият герой контролирал не концлагеристите от ГУЛАГ, а Политбюро на испанската комунистическа партия, насочвал дейността на републиканското контраразузнаване и на диверсионните формирования. Следват Белорусия и подготовката на съветски партизани за в случай на нахлуване на противник на съветска територия. Но ето че е подписан пакт и партизаните стават излишни. Ваупшас се озовава във формированията на Осназ на НКВД и се занимава с благородна задача: „прочиства териториите от вражески елементи“ по време на „освободителните походи“. Виж, 22 юни 1941 година той посрещнал не на границата, а ОТВЪД границата, на територията на „вероятния противник“, имайки в джоба си дипломатически паспорт. Защо този главорез, терорист, гулаговски дипломат е бил изпратен в чужбина? Може би в интерес на укрепването на сигурността на страната „в

очакване на предстоящата отбранителна война“? Не, в отбранителна война там той изобщо не бил нужен. Щом започнала такава война, спешно го върнали в Съветския съюз и го изпратили в Белорусия да партизанства, да създава унищоженото неотдавна партизанско движение, започвайки от нулата...

Ако се е подготвяла отбранителна война, за какво е бил целият този маскарад с костюмиране? Не е ли било по-просто този човек (и хилядите подобни нему) да бъдат държани в районите на вероятна окупация в готовност да посрещнат агресора още през първите часове на войната? Но не — „надделяла доктрината за война на чужда територия“. Това не са просто думи на полковник от КГБ. Това е исторически факт, потвърден от съдбата на човека, който е изрекъл тези думи, и от хиляди съдби на такива като него.

ГЛАВА 12

ЗА КАКВО СА МУ НА СТАЛИН ДЕСЕТ ВЪЗДУШНОДЕСАНТНИ КОРПУСА?

В бъдните боеве ще действаме на територията на противника. Така предписват нашите уставаи.

Полковник А. И.
Родимцев
Реч пред XVIII
конгрес на партията, 1939
г.

1

Въздушнодесантните войски са предназначени за настъпление! Това е аксиома, която не се нуждае от доказателства. Преди! Втората световна война кажи-речи никое правителство не замисляло агресивна война, а щом е тъй, в много страни въздушнодесантните войски не получили развитие.

Имало две изключения. За агресивни войни се готвел Хитлер и през 1936 година той създаде въздушнодесантни войски. Числеността на парашутистите в тези войски при започването на Втората световна война е 4000 души. Другото изключение бил Сталин. Той създаде въздушнодесантните войски още през 1930 година. При започването на Втората световна Съветският съюз имал НАД ЕДИН МИЛИОН отлично подготвени десантници парашутисти.

Ако преброим всички военни парашутисти в света в момента на започването на Втората световна война, ще излезе, че Съветският съюз е имал приблизително ДВЕСТА ПЪТИ ПОВЕЧЕ подготвени десантници от всички страни в света, взети заедно, включвайки и Германия.

Съветският съюз бил първата страна в света, в която били създадени въздушнодесантни войски. Когато Хитлер дошъл на власт, Сталин вече имал няколко въздушнодесантни бригади, а в страната бушувала парашутна психоза.

По-старото поколение помни времето, когато без парашутна кула не бил останал нито един градски парк, когато парашутистката значка се била превърнала за всеки младеж в абсолютно необходим символ на мъжко достойнство. А да получиш значка никак не било лесно. Значката се давала за истински скокове от самолет, а до скокове допускали само онези, които предварително били покрили нормите по бягане, плуване, стрелба, хвърляне на гранати (при което се вземали под внимание и далечината, и точността на хвърлянето), преодоляване на препятствия, боравене с противохимически защитни средства и много други необходими по време на война навици, фактически

скоковете от самолет били заключителният етап от индивидуалната подготовка на боеца от крилатата пехота.

За да оценим напълно сериозността на Сталиновите намерения, трябва да си припомним, че парашутната психоза бушувала в Съветския съюз едновременно със страшния глад. В страната децата подпухват от глад, а другарят Сталин продава в чужбина жито, за да купи парашутна технология, да построи гигантски комбинати за копринен плат и парашутни фабрики, за да покрие страната с мрежа от аеродруми и аероклубове, за да издигне във всеки градски парк парашутна кула, за да подготви хиляди инструктори, за да построи парашутни сушилки и складове, за да подготви един милион охранени парашутисти, необходимото за тях въоръжение, снаряжение и парашути.

В отбранителна война парашутистите не са нужни. Да използваш парашутист в отбрана като обикновен пехотинец е все едно да използваш в строителството златна арматура вместо стоманена: златото е по-меко от стоманата.

Десантните подразделения нямат такова тежко и мощно оръжие като обикновената пехота и затова устойчивостта им в отбрана е значително по-ниска, отколкото на обикновената пехота. А и скъпичко излиза, ако използваш злато вместо стомана. Но подготовката на един милион съветски парашутисти струвала по-скъпо от златото. За подготовката на парашутистите и парашутите Сталин плащал с живота на огромен брой съветски деца. За какво са били подготвяни парашутистите? Сигурно не за да защитават измиращите от глад деца.

Комунистите ни уверяват, че Сталин не се е готвил за война, а в нашето село в Украйна хората помнят една млада жена, която убила и изяла дъщеричката си. Помнят я, защото убила **своята** рожба. Онези, които убивали чужди деца, можеш ли ги запомни? В моето село хората изполяли всички колани и ботуши, изяли жълъдите в близката келява горичка. А причината е, че другарят Сталин се готвел за война. Готвел се така, както никой никога не се бил готвил. Наистина, за отбранителната война цялата тази подготовка се оказала ненужна.

При отбранителна война не е нужно да хвърляш десантчици в тила на противника, много по-просто е при оттеглянето си да оставяш в горите партизански отряди.

Могат да ми възразят, че милионите съветски парашутисти в навечерието на Втората световна война са само материал за създаване на бойни подразделения. Подразделенията трябва да се формират и да се тренират интензивно. Помни ли за това Сталин? Помни.

През 30-те години западните райони на страната многократно били раздрусвани от огромни маневри. Всеки път се отработвала само една тема — „Дълбока операция“ — внезапен удар на гигантски танкови маси на огромна дълбочина.

Сценарият винаги бил прост, но страховит.

Внезапният удар на сухопътните войски в процеса на всяко от ученията се предхождал от не по-малко внезапен и не по-малко съкрушителен удар на съветската авиация по аеродрумите на „противника“, след което се извършвало хвърляне на парашутен десант за завземане на аеродрумите и подир вълната на парашутистите на завзетите аеродруми кацат транспортните самолети с втората вълна десантници с тежко оръжие.

През 1935 година на прочутите киевски маневри по време на грандиозна операция бил хвърлен парашутен десант от 1200 души, а веднага след него със самолети бил стоварен десант от 2500 души с тежко въоръжение, включващо артилерия, бронирани коли и танкове.

През 1936 година в Белорусия при отработването на същата настъпателна тема бил хвърлен парашутен десант от 1800 души, последван от самолетен десант на 5700 души с тежко оръжие. Същата година по време на настъпателните маневри на Московския военен окръг 84-та стрелкова дивизия в пълен състав била десантирана със самолети.

През 1938 година, предвиждайки „освободителните походи“, Сталин създава допълнително шест въздушнодесантни бригади с численост 18 000 парашутисти. През 1939 година Сталин унищожава партизанските бази и формирования, предназначени за действия на своя територия, а вместо това се създават нови десантни подразделения: полкове и самостоятелни батальони.

В Московския военен окръг например се създавали три полка с трибатальонен състав и няколко самостоятелни батальона с 500–700 парашутисти във всеки батальон („*Ордена Ленина Московский военный округ*“, с. 177).

През 1940 година Сталин съкрушил всички неутрални държави от разделителната бариера и навсякъде, където можело, стигнал до самите граници на Германия. След това Сталин според нас би трябвало да съкрати количеството на въздушнодесантните си подразделения: по-нататък на запад оставали Германия и съюзните ѝ държави, а с Германия бил подписан пакт.

Но Сталин не разформира своите въздушнодесантни подразделения. Напротив, през април 1941 година в Съветския съюз тайно са разгърнати ПЕТ ВЪЗДУШНОДЕСАНТНИ КОРПУСА. Всички корпуси се създават в западните райони на Съветския съюз.

За да оценим този факт, трябва да си припомним, че в края на ХХ век на нашата планета не съществува нито едно формиране, което да има пълното право да носи наименованието въздушнодесантен корпус. Корпусът е нещо твърде голямо и твърде скъпо, за да бъде издържано в мирно време.

Воздушнодесантните корпуси освен обикновената десантна пехота имали доста мощна артилерия и дори батальони леки плаващи танкове. Всички десантни корпуси се създавали на такова разстояние от границите, че да могат да бъдат хвърляни на териториите на противника без допълнително пребазиране. Всички корпуси били съсредоточени в горите далеч от чужди погледи. При това 4-ти и 5-и корпус можели без пребазиране да бъдат използвани срещу Германия, 3-ти — срещу Румъния, 1-ви и 2-ри можели без пребазиране да бъдат използвани както срещу Германия, така и срещу Румъния, а освен това срещу Чехословакия или Австрия, за да се прекъснат в планините нефтените магистрали от Румъния за Германия.

На 12 юни 1941 година в Червената армия се създава Управление на въздушнодесантните войски, а през август — още пет въздушнодесантни корпуса. Редно е да отбележим, че втората серия десантни корпуси не представлявала отговор на германското нахлуване.

В отбранителна война използването на десантници в такива маси е невъзможно. От всички корпуси от втората серия нито един не е взел

участие във войната по прякото си предназначение. От първата серия по пряко предназначение бил използван един корпус само веднъж в хода на контранастъплението край Москва. Трябва да кажем, че съществувала и трета серия десантни корпуси, един от които се десантирал през 1943 година.

Петте корпуса от втората серия се дължат на това, че Червената армия се развивала по инерция: решението за разгръщане на корпусите било взето преди германското нахлуване, а после, след Хитлеровото нападение, всички били толкова улисани, че просто забравили да отменят решението. Във всеки случай парашутите, въоръжението и самите десантници за втората серия десантни корпуси били подготвени ПРЕДИ германското нахлуване.

Освен въздушнодесантните корпуси, бригади и полкове в състава на обикновената съветска пехота се формирал доста голям брой самостоятелни парашутнодесантни батальони. Маршалът на Съветския съюз И. Х. Баграмян съобщава например, че в 55-и стрелкови корпус непосредствено на румънската граница в началото на 1941 година се извършвала интензивна подготовка на няколко парашутнодесантни батальона. От описанието на Баграмян и от други извори следва, че 55-и стрелкови корпус (общо в Червената армия в онзи момент имало шейсет и два стрелкови корпуса) е бил не изключение, а правило.

А освен чисто парашутните подразделения за прехвърляне по въздуха и десантиране с транспортни самолети на територията на противника се подготвяли някои наглед обикновени стрелкови дивизии. Пример: на 21 юни 1941 година по време на ученията в Сибирския военен окръг цяла стрелкова дивизия се стоварвала със самолети в тила на условния противник. Веднага възниква въпросът: защо дотогава подобни експерименти и учения се провеждали само в европейската част на страната, а сега изведнъж се провеждат в Сибир? В това няма нищо загадъчно. Войските от Сибирския окръг вече тайно са превърнати в 24-та армия и се готвят за прехвърляне към германската граница. Преди да се натовари на влаковете, 24-та армия, провежда заключителни маневри на войските. Ако 24-та армия се подготвя за отбрана, няма смисъл да се тренира дивизията за стоварване в тила на противника. В отбранителната война не е проблем да прехвърлиш войски в тила на противника и обратното:

танковите клинове на настъпващия противник са се устремили напред и отрязват десетки и стотици хиляди наши войници от главните сили, затова грижата на отбраняващия се не е как да прехвърли в тила на противника още една дивизия, а как криво-ляво да евакуира поне някои свои генерали и знамена на дивизии от завзетата от противника територия.

Но на 21 юни 1941 година командващите съветските армии не си мислели за отбранителна война, те били подготвили дивизиите си на грандиозните маневри за съвсем друга война.

Комунистите историци прахосват стотици хиляди тонове хартия за историческите си книги, но защо Сталин е създал през 41-ва година десет въздушнодесантни корпуса, нито една комунистическа книга не обяснява.

Докато събирах материали за съветските въздушнодесантни войски, които били разгърнати през първата половина на 1941 година и които се готвели за разгръщане през втората половина на същата година, ми направи впечатление една интересна подробност. Всеки съветски десантен командир, особено на равните полковник или генерал, имал в най-близкото си обкръжение войник или сержант от немски произход. Същата картина се наблюдава и в съветската кавалерия. Впрочем (и това ще го видим по-нататък) между въздушнодесантните войски и кавалерията съществувала пряка връзка: и десантниците, и кавалеристите са предназначени за решителни настъпателни действия, за смели рейдове и внезапни удари по тиловете на противника. И двата рода войски изискват инициативни командири, способни да действат самостоятелно, без връзка със съседни, щабове и тилове. Кавалерията отмирала, а личният ѝ състав се насочвал към танковите или десантните войски. Същото ставало и в Германия.

Та старшите десантни командири или онези, които се канели да се прехвърлят във въздушнодесантните войски от кавалерията, изведнъж се сдобили със съветски войници германци. На един германец му е шофьорът, на друг — ординарецът, на трети — свързката. Всеки бивш съветски командир десантник (или кавалерист) съобщава като забавна подробност: вече воювахме с германците, но личният ми радист какъв, мислите, беше? Германец! Вярно, много добър момък, дисциплиниран, проверен. Полковник К. Щейн, командир на 2-ра въздушнодесантна бригада от 2-ри въздушнодесантен корпус, си взел германец за ординарец, на командира на 5-а ВДБр^[1] от 3-ти ВДК^[2] полковник А. Родимцев шофьорът му бил германец. Между другото, това е същият онзи Родимцев, който през 1939 година на конгреса на партията си дерял гърлото, че уставите на Червената армия ни предписвали да воюваме само на територията на противника! Имал съм възможността да слушам Родимцев, когато той вече беше не полковник, а генерал-

полковник. Много свестен генерал. Не си хвърля думите на вятъра и не прилича на дърдорко. През 41-ва се наложило неговата въздушнодесантна бригада спешно да бъде преправена на обикновена пехота, наложило се да ѝ се приберат (както и на всички останали) парашутите, а вместо тях да ѝ се даде повече отбранително въоръжение и неговите момчета, след като дали големи жертви и придобили под огъня на противника отбранителни навици, в края на краищата се представили в отбрана доста добре. Именно той със своите гвардейци през 42-ра удържал най-последните къщи в Сталинград на самия бряг на Волга. Само че в началото на юни 41-ва Родимцев и момчетата му не си помисляли за отбрана. Скатавали парашутите си и учили езици, като наблюдавали най-вече на немския.

Въздушнодесантните войски набъбват, нови и нови кавалерийски офицери и генерали вечерно време зубрят немския език, защото очакват да бъдат прехвърлени в десантните войски. Между другото нашият герой другарят Родимцев току-що бил дошъл от кавалерията. А кавалерийският полковник (по-късно генерал-майор) Лев Доватор все още не бил станал десантник, но и той се поддал на модата: започнал да учи немски и си намерил войниче германец. Вдовицата на генерала си спомня началото на 41-ва година: „В нашия полк имаше един германец. И Лев Михайлович взе да го води вкъщи кажи-речи всеки ден, да се упражняват в разговор значи и до започването на войната вече свободно говореше на немски“ („Красная звезда“, 17 февруари 1983 година). Я колко предвидлив излязъл. Цял живот все някак я карал без езици, а непосредствено преди войната ненадейно изпитал влечение към тях, и не само той.

Връзките на Червената армия с германските комунисти били отдавнашни и тесни. Лично Телман, когато пристигнал в Съветския съюз, без да се стеснява, открито се появявал със съветска военна униформа. Валтер Улбрихт се водел в списъците на 4-та стрелкова дивизия „Германски пролетариат“. Но това е, така да се каже, видимата част, а имало и друга част, не толкова забележима. Още през 1918 година, след като подписал с Германия Бресткия „мир“, другарят Ленин наредил да бъде създадено учебно заведение за подготовка на командири на бъдещата Германска Червена армия. Школата била създадена под наименованието „Специална школа за немски червени командири“. Първият началник на школата бил Оскар Оберт. Школата

сменяла наименованията си, ставала ту тайна, ту явна, ту пак тайна. Завършили я доста командири, но поради липсата на Германска Червена армия им се наложило да служат в съветската. Някои от тях стигнали и до генералски звания. В началото на 1941 година голяма част от абсолвентите на тази и други подобни школи се озовали под бойните знамена на съветските въздушнодесантни войски.

Изучаването на публикациите за създадените през 1941 година съветски въздушнодесантни корпуси ни доведе до извода, че броят на войниците, сержантите и офицерите с явно германски фамилни имена в тези формирования, меко казано, е бил над стандартния.

[1] ВДБр — въздушнодесантна бригада. — Б.рус.изд. ↑

[2] ВДК — въздушнодесантен корпус. — Б.рус.изд. ↑

ГЛАВА 13

ЗА КРИЛАТИЯ ТАНК

Авиацията трябва да се смазва и унищожшава на аеродрумите. Успехът в смазването на авиацията на аеродрумите зависи от внезапността на действията. Важно е да сvariш авиацията на аеродрумите.

Маршал на
Съветския съюз И. С.
Конев

Да подготвиш стотици хиляди десантници и парашутите за тях значи, че си свършил само половината от работата: нужни са освен това военнотранспортни самолети и планери. Съветските лидери много добре разбирали тази истина, ето защо парашутната психоза от 30-те години била съпроводвана и от планерна психоза. Съветските планеристи и техните планери категорично били на равнището на световните стандарти. Достатъчно е да си припомним, че до започването на Втората световна война от 18-те световни рекорда в областта на планеризма 13 принадлежали на Съветския съюз.

Най-добрите конструктори на съветски бойни самолети от време на време се откъсвали от основното си занимание, за да създават планери. Дори бъдещият създател на първия спътник Сергей Корольов бил изпратен да разработва планери. Между другото той доста преуспял в тази насока. Явно създателите на бойни самолети и ракети били карани да се занимават с разработването на планери не просто заради световните рекорди. Ако Сталин се е интересувал от рекорди, защо най-добрите умове не са били насочени към създаването на нови спортни велосипеди?

Военната насоченост на съветския планеризъм е неоспорима. Още преди Хитлер да дойде на власт, в СССР бил създаден първият в света товарен десантен планер Г-63 на конструктора Б. Урлапов. След това в СССР били създадени тежки планери, способни да повдигнат камион. Конструкторът П. Гороховски създал гумен надуваем планер. След изпращането в тила на противника на няколко такива планера те можели да бъдат натоварени на един транспортен самолет и върнати на своя територия за повторно използване.

Съветските генерали мечтаели не само да хвърлят в Западна Европа стотици хиляди десантници парашутисти, а и стотици, може би дори хиляди танкове. Конструкторите интензивно търсели пътища за осъществяване на тази мечта по най-прост и евтин начин. Олег Антонов, същият, който по-късно ще стане създател на най-големите в света военнотранспортни самолети, предложил да се прикачат на

обикновен сериен танк крила и опашка, при което корпусът на танка ще служи като рама на цялата конструкция; Тази система получила наименованието КТ — „крила за танк“. Предавките на въздушните кормила се закрепяли за оръдието на танка. Екипът на танка осъществявал управляването на полета, намирайки се в танка, посредством завъртане на купола и повдигане или сваляне на оръдието. Естествено, рискът при полет с танк надхвърлял, меко казано, привичните норми, но в Съветския съюз човешкият живот струвал дори по-малко от едни прикачени за танк крила.

През 1942 година КТ летял. В книгата на видния западен експерт Стивън Залого има уникална снимка на летищ в небето танк с крила и опашка.

Преди кацането двигателят на танка се включвал и веригите се завъртали до максимална скорост. КТ кацал на собствените си вериги и полека-лека спирал. След това крилата и опашката се откачали и танкът отново се превръщал от крилат в обикновен.

Олег Антонов позакъснял със създаването на крилатия танк, войната го изпреварила, а и започнала не както я планирал Сталин, затова крилатите танкове се оказали също толкова ненужни, колкото и милионите парашутисти.

В работата на съветските създатели на планери имало грешки и несполуки, имало провали и поражения. Но успехите им били безспорни. Съветският съюз се включил във Втората световна война, разполагайки с много пъти повече планери и планеристи от целия останал свят. Само през 1939 година в СССР едновременно се обучавали да пилотират планери 30 000 души. Техниката на пилотиране често достигала много високо равнище. Например през 1940 година в СССР бил демонстриран полет на единайсет планера, теглени от един самолет.

Сталин правел всичко, за да осигури на своите планеристи достатъчно количество планери. Става дума, естествено, не за едноместните спортни планери, а за многоместните десантни.

В края на 30-те години в Съветския съюз едновременно повече от десет конструкторски бюра водели жестока конкурентна борба за създаването на най-добрия транспортно-десантен планер. Олег Антонов освен крилатия танк създал многоместния десантен планер А-7. В. Грибовски разработил великолепия десантен планер Г-11. Д. Колесников създал планер за прехвърляне на два̀сет войници — КЦ-20, а Г. Корбула работел над създаването на планер гигант.

През януари 1940 година с решение на Централния комитет (тоест с решение на Сталин) в състава на Народния комисариат на авиационната промишленост било създадено управление по производството на транспортно-десантни планери. 1940 година отишла за интензивна подготвителна работа, а от пролетта на 1941 година подчинените на това управление заводи започнали масовото производство на десантни планери...

Ето че стигаме до един доста интересен момент. Произведените през пролетта на 1941 година планери можели да се използват през лятото на 1941-ва или най-късно в началото на есента. А да се съхранят транспортно-десантните планери до 1942 година било невъзможно. Всички хангари, а в Съветския съюз те не били чак толкова много, били задръстени с вече произведените планери. Да

държиш огромен десантен планер под открито небе на есенните дъждове и ветрове, на студа и под многотонния товар на снега е невъзможно.

Масовото производство на транспортно-десантни планери през 1941 година означавало намерение те да бъдат използвани през 1941 година.

Ако Сталин се е канел да хвърли стотици хиляди свои десантници в Западна Европа, масовото производство на планери е трябвало да се планира за пролетта на 1942 година.

3

Планерът е средство за прехвърляне на товари и групи от десантници без парашути. Десантниците с парашути се прехвърлят в тила на противника с военнотранспортни самолети.

Най-добрият военнотранспортен самолет в света в началото на Втората световна война бил легендарният американски самолет С-47. Резонно е да се предположи, че щом най-добрият военнотранспортен самолет е бил създаден в САЩ, Съветският съюз е влязъл във война, заемайки в областта на военнотранспортните самолети максимум второ място.

Това предположение е неправилно. Работата е там, че американският С-47, наистина, под друго име (Ли-2), представлявал основата на съветската военнотранспортна авиация. Правителството на САЩ по някаква причина преди започването на войната продало на Сталин лиценз за производството му и необходимото количество извънредно сложно оборудване. Сталин използвал максимално предоставената му възможност: в СССР С-47 се произвеждал в толкова големи серии, че според някои американски експерти в началото на войната СССР имал повече такива самолети от САЩ.

Освен С-47 Съветският съюз имал неколкостотин остарели стратегически бомбардировача ТБ-3, преквалифицирани във военнотранспортни самолети.

Всички гигантски десанти през 30-те години били хвърляни от ТБ-3. Те били достатъчно много, за да вдигат едновременно няколко хиляди парашутисти и тежко оръжие, включително леки танкове, бронирани коли и артилерия.

Колкото и военнотранспортни самолети да строял Сталин, във всички случаи би се наложило те да се използват много интензивно: денем и нощем в продължение на няколко седмици или зори месеца, за да могат с множество полети първо да прехвърлят масата на съветските десантници в тила на противника, а след това — да ги снабдяват там. Възниквал проблемът: как да бъдат опазени военнотранспортните самолети при първия полет за втория и как да ги опазят при втория — за следващите. Загубите в самолети, планери и десантници при първия полет можели да бъдат чудовищни. Загубите при втория полет можели да бъдат още по-големи, защото щяла да липсва внезапността.

Съветските генерали отлично разбирали всичко това. Очевидно било, че хвърлянето на един милион парашутисти може да бъде осъществено само при условието на абсолютно съветско господство във въздуха. „Красная звезда“ от 27 септември 1940 година казва открито и направо, че хвърлянето на такива маси десантници без господство във въздуха е невъзможно.

Основният документ, определящ действията на Червената армия по време на война, бил Полевият устав. По онова време действал Полевият устав от 1939 година — ПУ-39. Уставът еднозначно и категорично определя, че провеждането на „Дълбока операция“ изобщо, а по-конкретно — масовото, стоварване на въздушни десанти, са възможни само в условията на масово господство на съветската авиация във въздуха. Полевият устав, както и Бойните авиационни устава и „Инструкцията за самостоятелно използване на авиацията“, предвиждал масово провеждане през първия период на войната на гигантска стратегическа операция за смазване на авиационната мощ на противника. В такава операция според замисъла на съветското командване трябвало да участват авиацията на няколко фронта, на флотовете, авиацията на Главното командване и дори изтребителната авиация на ПВО.

Според съветските уставаи главен залог за успеха на операцията е нейната внезапност. Внезапната операция за разгромяване на авиационната мощ на противника трябва да се провежда „в интерес на войната като цяло“. С други думи, внезапният удар по аеродрумите трябва да е толкова мощен, че авиацията на противника да не може да се съвземе от него чак до края на войната.

През декември 1940 година висшите командири на Червената армия в присъствието на Сталин и членовете на Политбюро на тайно съвещание обсъждали най-подробно именно такива операции. На съветския жаргон те се наричали „специални операции от началния период на войната“. Командващият съветската авиация генерал П. В. Ричагов особено подчертавал необходимостта старателно да се замаскира подготовката на съветската авиация за нанасяне на внезапен удар, за да „заварим цялата авиация на противника по нейните аеродруми“.

Съвсем очевидно е, че „да завариш авиацията на противника по аеродрумите“ във военно време е невъзможно. Това е възможно само в мирно време, когато противникът не подозира за опасността. Не можеш да започнеш войната, а после да нанесеш внезапен удар по повечето аеродруми с надеждата, че ще завариш цялата авиация на земята, но можеш да нанесеш удар в мирно време и този удар ще стане началото на войната.

Сталин бил създал толкова много десантни войски, че те можели да се използват само в една ситуация: **ЧЕРВЕНАТА АРМИЯ ВНЕЗАПНО И ВЕРОЛОМНО ЗАПОЧВА ВОЙНАТА С УДАР НА СВОЯТА АВИАЦИЯ ПО АЕРОДРУМИТЕ НА ПРОТИВНИКА.** Във всяка друга ситуация използването на стотиците хиляди десантници и хилядите транспортни самолети и планери просто е невъзможно.

ГЛАВА 14

ЧАК ДО БЕРЛИН

*Работническо-селската Червена армия ще
бъде най-нападащата от всички нападали
когато и да било армии.*

Полеви устав на
РККА от 1939 г.

Хитлер се обърнал гърбом към Сталин, когато хвърлил дивизиите си срещу Франция. В това време Сталин интензивно унищожаваше своята отбрана и подсилва настъпателната мощ на Червената армия.

Една от многото отбранителни системи на Съветския съюз била Днепърската военна флотилия. Голямата река Днепър прегражда пътя на агресорите от запад към вътрешността на съветската територия. Всички днепърски мостове до 1939 година били минирани и можело да бъдат взривени така, че после да няма какво да се възстановява. Във всички дотогавашни кампании на германските войски не им се било случвало да форсират нито една водна преграда, равна на Днепър. Германските танкови клинове поне в средното и долното течение на Днепър като нищо можели да бъдат спрени с натискането на няколко копчета. За да не се допуска форсирането на реката и изграждането на понтонни мостове, по Днепър в началото на 30-те години била създадена Днепърската военна флотилия, която преди започването на Втората световна война наброявала 120 бойни кораби и катери, включително осем мощни монитора, всеки с водоизместимост до две хиляди тона, с броня над 100 мм и оръдия от калибър 152 мм. Освен това Днепърската флотилия имала своя собствена авиация, брегови и зенитни батареи. Левият бряг на Днепър е много удобен за действия на речни бойни кораби: тук има безброй острови, протоци, заливи и ръкави, които позволяват на бойните кораби, включително и на най-големите, да се крият от противника и след това да нанасят внезапни удари и да осуетяват опитите за форсиране.

Мощната водна преграда Днепър, подготвените за взривяване мостове и речната флотилия, действаща във взаимодействие с полевите войски, артилерията и авиацията, можели сигурно да завардят пътя към индустриалните райони на Южна Украйна и към черноморските бази на СССР.

На Днепър германската „светкавична война“ можела да бъде спряна или поне забавена с няколко месеца. В този случай целият

развой на войната щял да бъде съвсем друг. Но... В момента, когато Хитлер се обърнал гърбом към Сталин, Сталин заповядал днепровските мостове да се разминират, а военната флотилия да се разформирова.

Днепровската флотилия можела да се използва само на територията на Съветския съюз и само в отбранителна война. Ясно е, че на Сталин такава флотилия не му трябвала.

Вместо едната отбранителна флотилия Сталин създава две нови флотилии: Дунавската и Пинската. Отбранителни ли са били те? Нека видим.

През 1940 година с дързък „освободителен поход“ Сталин откъснал от Румъния Буковина и Бесарабия. В самото устие на Дунав източният бряг на реката на участък от няколко десетки километра преминал към Съветския съюз. Незабавно насам била насочена вече сформираната за целта Дунавска флотилия. Прехвърлянето на корабите ѝ от Днепър не било лесна работа: малките кораби били превозени по железопътни линии, а големите с голяма предпазливост при тихо време прекарани по Черно море.

Дунавската военна флотилия включвала в състава си близо седемдесет бойни речни кораби и катери, подразделения изстребителна авиация, зенитна и брегова артилерия. Условията за базиране били ужасни. Съветският бряг в делтата на Дунав е гол и открит. Корабите стоят до кейовете, а румънските войски са съвсем наблизко, понякога на триста метра от съветските кораби.

В случай на отбранителна война цялата Дунавска флотилия от първия момент на войната попадала в капан: тя нямало къде да се изтегли от делтата на Дунав — отзад било Черно море, флотилията не можела и да маневрира. В случай на нападение противникът можел просто с картечници да обстрелва съветските кораби, лишавайки ги от възможност да вдигнат котва и да отплават. В отбранителна война Дунавската флотилия не само че не можела поради характера на базирането си да решава отбранителни задачи, но и отбранителни задачи тук не можели да възникнат! Делтата на Дунав представлява стотици езера, непроходими блата и папурени гъсталаци, заемащи стотици квадратни километри. Ако противник ще тръгне да напада Съветския съюз през делтата на Дунав?!

Съществувал само един вариант за действия на Дунавската флотилия — в хода на всеобщото настъпление на войските от Червената армия да води бойни действия нагоре по течението на

реката. Ако сте събрали в делтата на една голяма река седемдесет речни кораба, те няма накъде другаде да тръгнат освен нагоре по течението. Други направления няма. Но нагоре по течението означава, че ще им предстои да действат на територията на Румъния, България, Югославия, Унгария, Чехословакия, Австрия и Германия.

В отбранителна война Дунавската флотилия никому не е нужна и е обречена на незабавно унищожаване по откритите си бази до прострелвания от противника бряг. Виж, в настъпателна война Дунавската флотилия би била изключително опасна за Германия: достатъчно било тя да измине 130 км нагоре по течението, и стратегическият мост край Черна вода ще се окаже под обстрела на оръдията ѝ, а това означавало, че превозът на нефт от Плоещ до пристанището Констанца ще се наруши. Още двеста километра нагоре по течението — и цялата германска военна машина ще спре просто защото германските танкове, самолети и бойни кораби повече няма да получават гориво...

Интересна подробност: в състава на Дунавската флотилия имало няколко подвижни брегови батареи, въоръжени с оръдия от калибър 130 и 152 мм. Ако съветското командване наистина е смятало, че някой ще нападне Съветския съюз през делтата на Дунав, бреговите батареи трябвало незабавно да бъдат вкопани в земята, а при първата възможност — да се построят за тях железобетонни капонири. Но никой не строял капонири, оръдията били подвижни и си останали подвижни. Имало само една възможност да се използва мобилността им и само едно направление, в което те могли да се движат: при настъпателни операции подвижните батареи съпровождат флотилията, движейки се по брега и поддържайки корабите с огън.

Смайваща е реакцията на командването на Дунавската военна флотилия в началото на съветско-германската война. Думата „война“ за съветските командири означавала не отбрана, а настъпление. Щом получили съобщението за започването на войната, съветските командири довършили последните приготовления за провеждане на десантна операция. Действията на съветските флотски командири, както и на командването на 14-и стрелкови корпус, чиито дивизии се намирили в района на дунавската делта, и на командването на 79-и граничен отряд на НКВД, предварително били планирани и старателно отработени. На 25 юни 1941 година бойните кораби от Дунавската флотилия под прикритието на бреговите батареи и на артилерията на стрелковия корпус и влизащите в състава му дивизии стоварват разузнавателно-диверсионните подразделения на НКВД на румънския бряг. След тях се извършва прехвърляне на полковете на 51-ва стрелкова дивизия от 14-и стрелкови корпус. Съветските десантници действат решително, дръзко и бързо. Сложната операция с участието на речни кораби, авиация, полева и корабна артилерия, на подразделения от Червената армия и НКВД е отработена изключително прецизно. Всичко е подготвено, съгласувано и проверено многократно. Сутринта на 26 юни 1941-ва над централната катедрала на румънския град Килия се развяло червеното знаме; В ръцете на съветските войски се оказал мощен плацдарм на румънска територия с ширина 70 километра. Дунавската флотилия се готви за настъпателни действия нагоре по течението на Дунав. Тя трябва да измине нагоре само 130 км, което при липсата на съпротива (а такава почти няма) ще ѝ отнеме само една нощ. На помощ на флотилията може да бъде хвърлен разположеният в района на Одеса 3-ти въздушнодесантен корпус.

Дунавската флотилия лесно можела да измине няколко десетки километра нагоре по течението. Сформирана повторно през 1944 година, без да разполага нито с авиация, нито с тежки монитори, Дунавската военна флотилия изминала с боеве 2000 км нагоре по

течението на Дунав и посрещнала края на войната във Виена. През 1941 година Дунавската флотилия имала значително повече сили и срещала значително по-слаба съпротива от страна на противника.

И Хитлер, и Сталин много добре разбирали какво значи изразът „нефтът е кръвта на войната“. Генерал-полковник А. Йодъл свидетелства, че при един спор с Гудериан Хитлер заявил: „Искате да настъпвате без нефт — добре, нека видим какво ще излезе от това.“ Сталин сериозно се заел с въпросите на задаващата се Втора световна война **през 1927 година**. За Сталин централен въпрос на стратегията бил въпросът за нефта. Ето едно негово изявление от 3 декември 1927 година: „Без нефт не може да се воюва, а който има преднина в добива на нефт, ще има шансове за победа в бъдещата война.“

Като имаме предвид тези две гледища, нека се постарам да открием виновника за възникването на съветско-германската война. През **юни** 1940 година, когато никой не заплашвал Съветския съюз, десетки съветски речни бойни кораби се появили в делтата на Дунав. Тази стъпка нямала никакво отбранително значение, но представлявала заплаха за незащитените румънски нефтопроводи, а следователно и смъртна опасност за цяла Германия. През **юли** 1940 година Хитлер провежда интензивни консултации със своите генерали и стига до неутешителния извод, че никак не ще е лесно да брани Румъния: пътищата за снабдяване са разтеглени и минават през планини. Ако бъдат хвърлени много войски за отбраната на Румъния, Западна Полша и Източна Германия с Берлин ще се окажат открити за съветски удар. Ако бъдат съсредоточени в Румъния много войски и им се възложи да я удържат на всяка цена, това пак няма да помогне: територията може и да бъде удържана, но нефтените полета все едно ще изгорят от обстрелите и бомбардировките.

През **юли** 1940 година Хитлер за пръв път изказва мисълта, че Съветският съюз може да стане много опасен, ако германските войски бъдат прехвърлени от континента на Британските острови и в Африка. На 12 ноември 1940 година в разговор с Молотов Хитлер посочва необходимостта да държи в Румъния много германски войски, явно намеквайки на Молотов за съветската военна заплаха, застрашаваща румънския нефт. Молотов игнорирал намека му. Ето защо Хитлер след

отпътуването на Молотов още веднъж обмислил всичко и през декември дал директивата за провеждането на операция „Барбароса“.

През юни 1940 година, когато германската армия воювала във Франция, Жуков по заповед на Сталин без каквито и да било консултации с германските съюзници откъснал парче от Румъния — Бесарабия — и вкарал речни кораби в делтата на Дунав. Ако Хитлер направи още една крачка на запад, към Британия, къде е гаранцията, че Жуков по заповед на Сталин няма да направи още една крачка пак в Румъния, крачка от едва сто километра, която ще се окаже смъртоносна за Германия?

Хитлер помолил главата на съветското правителство да оттегли съветската заплаха от нефтеното сърце на Германия. Сталин и Молотов не оттеглили заплахата. Тогава кой е виновен за започването на войната? Кой кого е заплашвал? Кой кого е провокирал към ответни действия?

Големият британски военен историк Лидъл Харт след грижливо проучване на този въпрос установил, че германският план през юли 1940 година бил много прост: за да се защити Румъния в случай на съветска агресия, трябва да се нанесе германски удар на друго място и по този начин да се отвлече вниманието на Червената армия от нефтените полета.

При разглеждането на вариантите било признато, че отвличащият удар ще бъде успешен само ако е мощен и внезапен. Количеството войски за участие в такъв удар постепенно се увеличавало, докато в края на краищата не било признато, че в удара трябва да участват практически целите германски сухопътни войски и по-голямата част от авиацията.

Хитлеровите пресмятания се оправдали: ударът на друго място принудил съветските войски да се оттеглят по целия фронт. Дунавската военна флотилия се оказала откъсната от своите войски, без възможност да се оттегли. Наложило се повечето от корабите и да бъдат взривени и потопени, а гигантските запаси, предназначени за осигуряване на движението на флотилията нагоре по течението на Дунав — просто изоставени.

Ударът на Хитлер бил силен, но не смъртоносен. Още Макиавели е казал, че силният, но не смъртоносен удар означава смърт за онзи, който нанася такъв удар. От внезапния удар Сталин се съвзел, макар й

с мъка. Сталин създаде нови армии и флотилии, за да замени загубените през първите дни на войната, но все пак прерязал нефтената аорта на Германия, наистина, няколко години по-късно, отколкото бил замислил...

Защо Сталин заграбил Бесарабия от Румъния през юни 1940 година, ни разкрива телеграмата на Сталин до командващия Южния фронт армейски генерал И. В. Тюленев, от 7 юли 1941 година. Сталин настоява Бесарабия да бъде удържана на всяка цена, „като се има предвид, че територията на Бесарабия ни е нужна като изходен плацдарм за организирането на настъпление“. Хитлер вече бил нанесъл внезапния си удар, а Сталин дори не си помисля за отбрана, главната му грижа е да организира настъпление от Бесарабия. Но настъплението от Бесарабия означава настъпление към румънските нефтени полета.

В кариерата на Сталин имало малко грешки. Една от малкото, но най-важната, е завземането на Бесарабия през 1940 година. Трябвало или да завземе Бесарабия и веднага след това да продължи по-нататък до Пloeц и това би означавало крах за Германия; или да изчака Хитлер да дебаркира в Британия и чак тогава да завземе Бесарабия и цяла Румъния и това също щяло да стане краят на „хилядолетния райх“. А Сталин направил една крачка към нефта, завзел плацдарм за бъдещо настъпление и се спрял, изчаквайки. С това показал интереса си към румънския нефт и стреснал Хитлер, който дотогава воювал на запад, на север и на юг, без да обръща внимание на „неутралния“ Сталин.

Завземането на Бесарабия от Съветския съюз и концентрирането тук на мощни сили за агресия, включително на въздушнодесантен корпус и на Дунавската флотилия, накарали Хитлер да осмисли стратегическата ситуация от съвсем друга гледна точка и да вземе съответните предпазни мерки. Но вече било твърде късно. Дори внезапният удар на вермахта по Съветския съюз не можел да спаси Хитлер и империята му... Хитлер разбрал откъде идва главната опасност, но късно. За това трябвало да мисли преди подписването на пакта Молотов-Рибентроп.

В книгата на маршала на Съветския съюз Г. К. Жуков има карта на разположението на съветските военноморски бази през първата половина на 1941 година. Сред тях има една, настанена в района на град Пинск в Белорусия. До най-близкото море има поне петстотин километра. Военноморска база в белоруските блата — това много ми прилича на елин виц от детските ми години — „подводница в степите на Украйна“. Но в случая няма нищо смешно.

След разформироването на чисто отбранителната Днепърска военна флотилия част от корабите ѝ били прехвърлени в делтата на Дунав, а другата част изкачили нагоре по течението в притока на Днепър — река Припят. Корабите стигнали едва ли не до изворите и, там където ширината на реката достига едва петдесет метра. Именно там построили базата за новата флотилия.

Минската военна флотилия по мощта си почти не отстъпвала на Дунавската — в състава ѝ имало не по-малко от четири огромни монитора и двайсетина други кораби, авиационна ескадрила, рота морска пехота и други подразделения. В отбрана Пинската военна флотилия не можела да се използва: стигналите дотук монитори били насочени с носовете на запад, а обръщането на всеки от тях представлявало цяла операция. Ако корабите били нужни за отбрана, трябвало просто да ги върнат в Днепър, а в тихата горска река Припят те нямали работа и противникът надали щял да се завре в непроходимите гори и мочурищата.

Предназначението на Пинската военна флотилия няма да ни стане ясно, ако не си спомним за Днепро-Бугския канал. Веднага след „освобождането“ на Западна Белорусия Червената армия се заловила да прокопава канал от Пинск до Кобрин с дължина 127 км. Каналът се строил и зиме, и лете. В строителството му участвали сапърорните части на 4-та армия и „строителните организации на НКВД“, тоест хиляди концлагеристи от ГУЛАГ. За чисто военното предназначение на канала говори самият факт, че строителството се ръководело от полковник (по-късно — маршал от инженерните войски) Алексей

Прошляков. Условието, в които се прекопавал каналът, били наистина ужасни. Техниката затъвала в блатата и имало само една възможност да се построи каналът в установените от Сталин срокове: всичко да се прави на ръка. Каналът бил построен. Колко ли човешки живота е струвал той, надали някой може да каже. А и броил ли е някой покойниците? Каналът свързал басейна на река Днепър с басейна на река Буг. Защо? За търговия с Германия ли? Но търговията се извършвала по Балтийско море и по железопътните линии. Търговските кораби с голяма товароподемност не можели да се разминат в канала. А и доста дълъг става пътят: от Днепър в Припят, от Припят — по канала — до Мухавец, оттам към Буг, по който между другото тогава търговско корабоплаване нямало, а от Буг можело да се стигне до Висла. Не, явно в случая не ставало дума за търговия. Това бил чисто военен канал. За отбрана в района на Буг? Но Съветският съюз имал съвсем малка отсечка от Буг в района на Брест, откъдето Буг рязко завива към Варшава. Отбрана в тези райони не се подготвяла и дори Брестката крепост в случай на война трябвало да има само един батальон, и то не за отбрана, а за гарнизонна служба.

Единственото предназначение на канала е да позволи на корабите да стигнат до басейна на Висла и да продължат по-нататък на запад. Друго предназначение на канала не може да се измисли. В отбранителна война би се наложило взривяването му, за да не се допуснат германските речни кораби от басейна на Висла в басейна на Днепър. В отбранителна война всички кораби от Пинската флотилия би трябвало да бъдат взривени и изоставени.

Но ето че в края на 1943 година на Днепър отново била създадена флотилия и тя отново тръгнала нагоре по Припят, и съветските сапъори отново прокарали канал от Припят до малката рекичка Мухавец, която се вливала в Буг. Адмирал В. Григориев, който през 1943 година приел в района на Киев новата флотилия, си спомня думите на маршал Жуков: „По Припят можете да се прехвърлите към Западен Буг, Нарев и Висла до Варшава, а след това да стигнете до реките на Германия. Кой знае, може би и чак до Берлин! — Той рязко се извърна, погледна ме изпитателно и повтори, натъртвайки всяка дума: — Чак до Берлин! А?“ (ВИЖ, 1984, №7, с. 68).

Адмирал Григориев стигнал с флотилията си до Берлин. Във всяка книга по история на съветския флот ще намерим символичната

снимка на флага на съветския военноморски флот на фона на райхстага.

Така се случило, че Сталин стигнал до Берлин в отговор на Хитлеровото нападение. Но това е вариантът, който Сталин не предвиждал. Ако е вярвал, че е възможно германско нападение, той щял да хвърли милионите концлагеристи да копаят противотанкови ровове по границите. Сталин се канел да стигне до Берлин, но не в отговор на нападение, а по собствена инициатива. Ето защо съветските концлагеристи и сапъорите от Червената армия не копаели противотанкови ровове, а заравяли изкопаните преди това и на всичко отгоре правели канал от изток на запад.

Нека не забравяме и концлагеристите, които Сталин погубил през 1940 година в тресавищата, за да може знамето на комунистите да се развее над столицата на Третия райх.

ГЛАВА 15

МОРСКАТА ПЕХОТА В ГОРИТЕ НА БЕЛОРУСИЯ

*Учеха ни, че войните сега се започват без
рицарското: „Пазете се, идем.“*

Флотски адмирал на
Съветския съюз Н. Г.
Кузнецов

В Червената армия нямало морска пехота. За сухопътни сражения по-просто и по-евтино било да се използва обикновената пехота, а десантите на далечни брегове сега-засега не влизали в плановете.

Но ето че Хитлер запитал на запад, показвайки на Сталин незащитения си гръб. Тази непредпазлива стъпка на Хитлер предизвикала най-радикални структурни промени вътре в Червената армия: унищожавали се остатъците от отбраната и рязко се усилвал ударният юмрук. 1940-а е годината, когато се родила съветската морска пехота. Тя се родила през юни, месеца, когато Хитлер съкрушил Франция. По това време в състава на съветските въоръжени сили имало два океански и два морски флота и две речни флотилии: Амурската и Днепърската. Океанските флотове морска пехота не получили. Тихият и Ледовитият океан засега не интересуват Сталин. Амурската военна флотилия охранявала съветските далекоизточни граници и също не получила морска пехота. Днепърската военна флотилия, както знаем, била разделена на две настъпателни флотилии, при което Пинската, намираща се в горите на Белорусия, получила рота морска пехота. Ама наистина е интересно: по океаните морска пехота няма, а в белоруските блата има. От това можем да си правим изводи къде Сталин подготвя отбрана, а къде — настъпление.

В състава на Балтийския флот, чийто единствен противник можели да бъдат само Германия и нейните съюзници, била сформирана бригада от морската пехота с численост няколко хиляди души.

На 22 юни 1941 година съветската морска пехота получила бойното си кръщение в отбранителни боеве, защитавайки военноморската база Лиепая. Базата се намирала на по-малко от сто километра от границата с Германия, но нямала никаква сухопътна отбрана и за отбрана изобщо не се била подготвила. Както според свидетелствата на съветските адмирали, така и според германските трофейни документи Лиепая била натъпкана със съветски подводници

„като каче със солена риба“. Официалната история на съветския военноморски флот, издадена от Академията на науките на СССР, открито признава, че Лиепая се подготвяла за челна база на съветския флот за водене на настъпателна война по море („*Флот в Великой Отечественной войне. 1941-1945*“, с. 138).

Морската пехота в Лиепая се намирала толкова близо до германските граници, че участвала в отбранителни боеве още през първия ден от войната, макар че, естествено, морската пехота била създавана за съвсем други цели. В отбранителните боеве обикновената пехота е по-добра от морската.

Дунавската военна флотилия имала две роти сухопътни войски, но в документите те официално не се водят като морска пехота. Това обаче не говори за голямо миролюбие. Вече знаем, че още преди германското нахлуване поне две съветски стрелкови дивизии — 25-а Чапаевска и 51-ва Перекопска от състава на 14-и стрелкови корпус — в района на Дунавската делта се готвели (и добре се били подготвили) за действия като морска пехота.

Още по-мощни сили притежавал Черноморският флот. Официално той нямал морска пехота, но в началото на 1941 година от Закавказието в Крим тайно бил прехвърлен 9-и специален стрелкови корпус на генерал-лейтенант П. И. Батов. Корпусът бил абсолютно необикновен по своя състав, въоръжение и насоченост на бойната подготовка. На 18–19 юни Черноморският флот провеждал грандиозни учения с настъпателна тематика, при което една от дивизиите на 9-и специален стрелкови корпус била качена на бойни кораби и след това извършила десант на крайбрежието на „противника“. Дотогава в Червената армия никога не било провеждано десантиране на цяла дивизия от бойни кораби.

На съвместните тренировки на флота и 9-и специален стрелкови корпус Москва придавала изключително значение. Тези тренировки преминавали под наблюдението на специално пристигнали от Москва командири от висок ранг.

Един От тях, вицеадмирал И. И. Азаров, открито свидетелства: всички участници в ученията чувствали, че ученията не се провеждат току-тъй и че скоро ще им се наложи да използват получените навици във война — не на своя територия, естествено (*„Осажденная Одесса“*, с. 3–8).

Ако започне война и съветското командване използва 9-и специален стрелкови корпус в съответствие с профила и насочеността на подготовката му, къде би могло да го стовари? Ще тръгне ли някой да стоварва на съветска територия корпус откъм морето?! Тогава къде? Теоретично съществуват само три възможности: Румъния, България и

Турция. Но където и да стоварим корпуса, ще трябва веднага да започнем да го снабдяваме и за целта ще трябва да стоварваме допълнителни войски или на съветските войски ще им се наложи стремително да се съединят с 9-и специален стрелкови корпус, а това във всички случаи може да стане само през Румъния.

По странно съвпадение по същото време 3-ти въздушнодесантен корпус пак в Крим провеждал грандиозни учения с десантиране на управлението, щаба на корпуса и щабовете на бригадите.

Съветските историци никога не са свързвали ведно тези събития: тренировките на 14-и стрелкови корпус за дебаркиране от корабите на Дунавската флотилия, на 3-ти въздушнодесантен корпус — от самолети и планери, на 9-и специален стрелкови корпус — от бойни кораби от Черноморския флот. Но тези събития са свързани. Те са свързани по място, време и цел. Това е подготовка за агресия с гигантски мащаби. Това е подготовка в най-последния стадий.

ГЛАВА 16

КАКВО ПРЕДСТАВЛЯВАТ „АРМИИТЕ ЗА ПРИКРИВАНЕ“?

В съвременната „армия за прикриване“ е заложена основната и доминираща оперативно-стратегическа идея за АКТИВНО ВНЕЗАПНО НАХЛУВАНЕ. Оттук е ясно, че съвременният отбранителен термин „армия за прикриване“ е по-скоро параван на ВНЕЗАПНИЯ настъпателен удар на „армията за нахлуване“.

„Проблемы
стратегического
развертывания“

Изд. на Военната
академия на РККА
„Фрунзе“, 1935 г.

(Подчертано от авторите)

1

В европейската част на Съветския съюз имало пет военни окръга, граничещи с чужди държави. Войските на петте гранични окръга и три флота образували Първи стратегически ешелон, Граничните и всички други окръзи имали в състава си дивизии и корпуси, но армии в състава им нямало.

Армиите съществували през гражданската война, а след нея били разформирани. Армиите са прекалено големи формирования за мирно време. Единствено изключение била Специалната червенознаменна армия. Но нея не можем да я слагаме в сметката, тъй като под този термин се разбирали всички съветски войски в Далечния изток и Забайкалието, както и техните авиация, морски сили, военни селища и пр. Тази огромна безформена конфигурация включвала в състава си дори колхози и свои собствени концентрационни лагери. Необичайността на това формирование се подчертавала от това, че то нямало номер, а начело на тази гигантска организация стоял маршал на Съветския съюз.

През 1938 година в Далечния изток за пръв път в мирно време били сформирани две армии: 1-ва и 2-ра. Тази стъпка на съветското правителство е съвсем обяснима — отношенията с Япония били много лоши и периодите на продължителна вражда многократно прераствали в истински боеве и сражения с участието на огромно количество войски.

В европейската част на страната армии нямало от времето на гражданската война. Идването на Хитлер на власт, политическите и военните кризи в Европа, прекият сблъсък на съветските комунисти с фашистите в Испания, поглъщането на Австрия и завладяването на Чехословакия от Германия — всичко това и още много други събития не ловели до създаването на съветски армии в Европа.

Но ето че Голямата чистка е приключена и от началото на 1939 година Съветският съюз навлиза в нова епоха от своето съществуване. Началото на тази епоха слага речта на Сталин пред XVIII конгрес на партията, която в Берлин според думите на Рибентроп била

„посрещната с разбиране“. Съветската външна политика рязко променя курса си: Великобритания и Франция открито се провъзгласяват за подпалвачи на война. Сталин не подава на Хитлер приятелска ръка, но съветската дипломация достатъчно ясно намеква на Хитлер, че ако той подаде ръка, тя няма да бъде отблъсната. Между другото подадената ръка на Хитлер стиснал не лично Сталин, а неговият верен слуга Молотов. Но това е видимата страна на началото на новата епоха, а ето я и подводната: **през 1939 година Съветският съюз започнал да формира армии в европейската си част.** Но позволете ми да запитам, срещу кого? Срещу „подпалвачите на война“ — Великобритания и Франция — сухопътни армии не можели да се използват просто по географски причини. Срещу кого тогава? Нима срещу Хитлер, с когото толкова интензивно се водят задкулисни преговори за сближаване?

И тъй съветската дипломация „търси пътища към мира“, а по западните граници тайно се появяват армии, внезапно и на пели серии: 3-та и 4-та армия — в Белорусия, 5-а и 6-а — в Украйна. 7-а, 8-а и 9-а — по финландската граница. Армиите набират мощ, а междуременно към тях се добавят нови: 10-а и 11-а — в Белорусия, 12-а — в Украйна.

Комунистическата пропаганда понякога се опитва да изкара, че първо била започнала Втората световна война и чак тогава Съветският съюз започнал да формира армиите си. Но не е така. Съществуват достатъчно доказателства, че първо Сталин взел решение да формира армии, а след това започнали войните и конфликтите. Процесът на създаване на армиите спорел съветските официални извори предхождал пазарлъка между Молотов и Рибентроп. За 4-та и 6-а армия е известно, че през август 1939 година те вече съществували. Има сведения, че 5-а армия съществувала още през юли. 10-а и 12-а били създадени „преди започването на Втората световна война“, тоест преди 1 септември 1939 година. А за останалите също е известно, че първо се създавали в района на предстоящите конфликти, а след това конфликтите възниквали.

Всяка от тези армии много скоро след създаването си вземала участие в някаква акция: и седемте армии, разгърнати по полската граница, „освобождавали Полша“, а трите армии по финландската граница „помагали на финландския народ да се отърве от игото на

потисниците“. Като не стигнали трите армии — ето ти нови: 13-а, 14-а и 15-а.

След Зимната война четири от съветските армии по финландските граници все едно че се изпарили. 15-а скоро се появила в Далечния изток, 8-а се появила на границите на прибалтийските държави, а 9-а — на границите на Румъния. Идва ред на „молбите на трудещите се“ да бъдат освободени. И доблестните съветски армии „освобождават“ Естония, Литва, Латвия, Бесарабия и Северна Буковина. След това 9-а отново изчезва. Тя, както и 13-а, е готова да се появи всеки момент. И ще се появи.

След приключването на боевете и „освободителните“ походи нито една армия не била разформирана. Това бил невиждан прецедент в цялата история на СССР. Дотогава армии се формирали **само** по време на война и **само** за война. Но СССР бил „освободил“ всичко, което можело да се „освободи“. В Европа не били останали страни за освобождаване. По-нататък започвала Германия. И тъкмо в този момент процесът на създаване на нови армии рязко се ускори.

През юни 1940 година в Забайкалието се формират две армии: 16-а и 17-а. 16-а се създавала и разполагала така, че да може всеки момент да бъде прехвърлена бързо на запад. Но тя не ни интересува. По-интересна е 17-а армия. Създаването на армия с номер 17 е момент от изключителна важност. През гражданската война, в най-драматичния момент от кървавата борба за опазване на комунистическата диктатура, най-големият номер за означаване на армия бил 16. Появяването на армия с такъв номер означавало, че по брой на общовойсковите армии Съветският съюз в мирно време, без да очаква нападение отвън, е надхвърлил равнището, което било достигнато само веднъж, само за кратък интервал от време и само в хода на една изключително жестока война.

Съветските лидери съвсем ясно разбирали, че след създаването на армия с номер 17 Съветският съюз е прекрачил един невидим отстрани Рубикон. Само преди две години държавата не била в състояние да си позволи издръжката на нито едно формирование, което можело да бъде определено с военния стандарт — армия. Сега те са създадени толкова, колкото не са съществували никога преди това, дори при всеобщата тотална мобилизация на цялото население, при пълно налягане на целия икономически потенциал на страната, на душевните и физическите сили на цялото общество. Съветският съюз надхвърлил критичната степен на могъществото си и отсега нататък развитието на страната протичало в съвсем нови условия, с каквито тя не се била срещала дотогава.

Ясно е, че създаването на 17-а армия било държавна тайна от най-висша категория и Сталин направил всичко възможно тази тайна да не бъде разкрита нито в чужбина, нито дори в страната. 16-а и 17-а армия се създавали така, че да е почти невъзможно да ги забележи външен човек. Освен това били взети допълнителни мерки за неразпространяването на слухове относно увеличаването на съветската военна мощ. Заповедта за създаването на 17-а армия била подписана от маршала на Съветския съюз С. К. Тимошенко на 21 юни 1940 година

(Заповед на народния комисар на отбраната №4, точка 3), а на другия ден, на 22 юни, съветското радио предало съобщението на ТАСС. Автор на съобщението както винаги бил самият Сталин. Германският посланик безпогрешно определил автора и веднага казал за откритието си на Молотов. Молотов не е сметнал за нужно да опровергае „предположението“ на Шуленбург...

В съобщението на ТАСС Сталин прилага любимия си похват: първо приписва на своите противници думи, които те не са казвали, а след това много лесно разобличава лъжата. „Разпространяват се слухове, че по литовско-германската граница са съсредоточени 100 ли, 150 ли съветски дивизии...“ Това е Сталинова измислица. Проверих вестниците на Великобритания, Франция и САЩ, които Сталин разобличава като клеветници, — нито един вестник не споменава такива фантастични цифри. След като приписва на западния печат нещо, което той не е казвал, Сталин много лесно опровергава тази несъществуваща клевета и преминава към най-важното:

„В отговорните съветски кръгове смятат, че разпространителите на тези нелепи слухове преследват специална цел — да помрачат съветско-германските отношения. Но тези господа представят тайните си желания за действителност. Те явно са неспособни да разберат очевидния факт, че добросъседските отношения, които се създадоха между СССР и Германия в резултат от сключването на пакта за ненападение, не могат да бъдат разклатени с някакви слухове и мизерна пропаганда“ („Правда“, 23 юни 1940 година).

В Сталиновото съобщение има известна доза истина: съветските войски се създават не край самата граница. Сталин го казва. Но премълчава това, че дълбоко в страната, далеч от любопитни погледи, се създават свръхмощни формирования, които под прикритието на друго (също лъжливо) съобщение на ТАСС един ден ще се появят на германската граница.

3

Съвсем очевидно е, че армиите от „предвоенния период“ по маневреност, техническо въоръжаване, огнева, ударна и бойна мощ били на неизмеримо по-високо равнище от армиите от гражданската война. Но разликата се състояла не само в това. Тогава армиите били разпръснати в шест различни направления, сега били събрани само на две, при това далеч не равномерно: срещу Япония, конфликтите с която не секват — пет армии, срещу Германия, с която е подписан мир, и нейните съюзници — дванайсет армии.

С това бурният процес на създаване на армии не престанал. През юли 1940 година на германската граница се създава още една армия... 26-а.

Какъв е този номер? Как да си го обясним? Никога в Червената армия не е имало такива номера и редът на даване на номера стриктно се спазвал. Следващият номер трябвало да бъде 18. Откъде накъде 26-а? Защо се нарушава номерацията?

В писанията на съветските маршали и на известните комунистически историци няма да намерим отговор на този въпрос. Но ако изучим внимателно целия процес на създаване на армиите, самата история ще ни подсказе отговора. През 1940 година номерацията на армиите не била нарушена. Просто по онова време всички номера от 18 до 28 включително вече били заети. След като разгръща пет армии срещу Япония и дванайсет срещу Германия и нейните съюзници, през лятото на 1940 година съветското правителство взема решение за създаването на **единайсет армии**. Една срещу Япония, десет — срещу Германия.

В тази грандиозна серия 26-а армия се създавала до самата граница и във формирането си изпреварила останалите. Но всички други армии от тази серия също се намирали в стадий на формиране или вече било взето решение за създаването им. Армиите от тази серия приключили формирането си малко по-късно от 26-а, но безспорно е това, че те се създавали ПРЕДИ германското нахлуване.

23-та и 27-а армия тайно се появили в западните военни окръзи през май 1941 година. През същия месец от мрака изплувала вече познатата ни армия призрак — 13-а. След няколко седмици още една такава армия — 9-а — се превърнала от мержелеещ се мираж в реалност. На 13 юни 1941 година, в деня, когато било предадено съобщението на ТАСС, се появили и всички останали призраци: 18-а, 19-а, 20-а, 21-ва, 24-та, 25-а (срещу Япония) и 28-а, образувайки една непрекъсната поредица от номера.

Да. Официално всички тези армии приключили формирането си през първата половина на 1941 година. Но това е само краят на процеса. А къде е началото му? Това комунистическите историци го крият и имат причини да постъпват така. Създаването на тези армии твърде много издава коварството на Сталин: докато Хитлер бил враг — армии нямало, докато делели Полша, когато съветските и германските войски се намирали лице срещу лице, на Сталин му било достатъчно да има на запад 7–12 армии, но ето че Хитлер се обърнал гърбом към Сталин, хвърлил вермахта срещу Дания, Норвегия, Белгия, Холандия, Франция с явното намерение да стъпи и във Великобритания. По съветските граници кажи-речи не били останали германски войски. И тъкмо в този момент Съветският съюз започва тайно да създава огромно количество армии, сред които била и 26-а. Колкото по на запад, на север и на юг се отдалечавали германските дивизии, толкова повече съветски армии се създавали срещу Германия. Нека си представим, че Хитлер беше продължил нататък, че беше стоварил свои войски във Великобритания, завзел Гибралтар, Африка и Близкия изток, колко ли армии би създал тогава Сталин на беззащитната германска граница? И с каква цел?

И Сталин разгръщал армиите си преди прочутите „предупреждения“ на Чърчил и дори преди възникването на плана „Барбароса“.

Основа на съветската стратегия била теорията за „дълбока операция“. Образно казано — това е теория за нанасяне на внезапни, много дълбоки удари по най-уязвимото място на противника. Заедно с теорията за „дълбоката операция“ се родила и теорията за „ударната армия“ — инструмента, с който се нанасят такива удари. Ударните армии се създавали за решаване само на настъпателни задачи (*СВЭ, т. I, с. 256*). Те включвали в състава си значително количество артилерия и пехота, за да пробият отбраната на противника, и мощен танков юмрук — 1–2 механизирани корпуса с по 500 танка във всеки — за нанасяне на свръхмощен удар в дълбочина.

Германската теория за „светкавичната война“ и съветската „дълбока операция“ поразително си приличат не само по дух, а и в подробностите. За осъществяването на „светкавичната война“ също бил създаден специален инструмент — танковите групи. За нахлуването във Франция се използвали три такива групи, за нахлуването в СССР — четири. Всяка от тях имала 600–1000 танка, понякога до 1250 танка и значително количество пехота и артилерия за осигуряване на проход за танковете.

Разликата между съветския и германския военен механизъм се състояла в това, че в Германия наричали всяко нещо със собственото му име, при което танковите групи имали една номерация, а полевите армии — друга. В Съветския съюз ударните армии съществували в теорията, а след това били създадени и на практика, но формално не се титулували „ударни армии“. Това наименование официално било въведено едва след германското нахлуване. Дотогава всички съветски армии имали обща номерация и наименованията им не ги различавали една от друга. Това вкарвало в заблуда и тогава, и сега: в Германия виждаме ярко изразени механизми за агресия — танковите групи. В Червената армия не ги виждаме толкова отчетливо. Но това говори не за по-голямо миролюбие, а за по-голяма потайност.

Съветските армии на пръв поглед са като строени войници — приличат си, сякаш една майка ги е раждала. Но щом се повгледаме в

тях, много бързо ще установим разликите. Например за „освобождането“ на Финландия няколко месеца преди „финландската агресия“ на съветска територия са разгърнати няколко армии. Ето състава им през декември 1939-а (изреждането на армиите върви от север на юг):

14-а армия — корпуси няма, две стрелкови дивизии;

9-а армия — корпуси няма, три стрелкови дивизии;

8-а армия — корпуси няма, четири стрелкови дивизии;

7-а армия — 10-и танков корпус (600 танка); три танкови бригади (по 300 танка във всяка); 10-и, 19-и, 34-ти и 50-и стрелкови корпус (по три стрелкови дивизии във всяка); самостоятелна бригада; единайсет самостоятелни артилерийски полка освен влизащите в състава на корпусите и дивизиите от тази армия; няколко самостоятелни танкови батальони и артилерийски дивизиони; авиацията на армията.

Виждаме, че 7-а армия, макар и да не се различавала по наименованието си от своите съседи, по количеството на танковете и артилерията неколнократно превъзхожда другите три армии, взети заедно. Освен това 7-а армия се командва от К. А. Мерецков — Сталинов любимец и командващ Ленинградския военен окръг. В най-скоро време той ще бъде назначен за началник на Генералния щаб, а после ще получи званието маршал на Съветския съюз. В 7-а армия той не е сам. Армията е комплектувана с най-перспективни командири, които вече са заемали високи постове, а след време ще се изкачат още по-нагоре, например щабът на артилерията на 7-а армия се ръководел от Л. А. Говоров — бъдещ маршал на Съветския съюз. А другите армии се командвали от командири, които с нищо не се били изявили в миналото и нямало да се изявят след време.

Интересно е разположението на 7-а (ударна) армия. Там, където съветското командване разгърнало тази армия, „финландските милитаристи“ след няколко месеца започнали „въоръжени провокации“ и получили „ответен удар“. А там, където били разгърнати слабите съветски армии (всъщност не армии, а просто корпуси), „финландските милитаристи“, кой знае защо, не извършвали провокации.

Съветската организация се отличавала с изключителна гъвкавост. С просто добавяне на корпуси всяка армия по всяко време можела да бъде превърната в ударна и също толкова бързо — върната в

първоначалното си положение. Ярък пример е същата тази 7-а армия. След като била най-силна през 1940 година, станала най-слаба през 1941 година — без корпуси, с четири дивизии — всичките стрелкови.

За да разберем смисъла на събитията, които ставали по съветско-германската граница, трябва ясно да определим кои армии са ударни и кои — обикновени, формално всички армии са еднакви и никоя от тях не носи наименованието „ударна“. Но в състава на някои армии почти няма танкове, а в други армии те са стотици. За да открием ударните армии, ще използваме елементарното сравняване на ударната мощ на съветските армии с германските танкови групи и със съветските предвоенни стандарти, определящи какво представлява ударната армия. Елементът, който превръща една обикновена армия в ударна, е механизираният корпус, който според новата организация трябва да има по щат 1031 танка. Включваш един такъв корпус в обикновена армия и тя ще се изравни по ударна мощ с която и да било германска танкова група.

И тук правим неочаквано за себе си откритие: на 21 юни 1941 година ВСИЧКИ съветски армии по германската и румънската граница, както и 23-та армия на финландската граница, напълно отговаряли на стандартите на ударна армия, макар че, повтарям, формално нямали такова наименование. Изброявам ги от север на юг: 23-та, 8-а, 11-а, 3-та, 10-а, 4-та, 5-а, 6-а, 26-а, 12-а, 18-а и 9-а. Към тях се присъединявала докараната с влакови композиции 16-а армия — типично ударна, имаща в състава си над 1000 танка (*Централный архив Министерства обороны СССР; фонд 208, опис 2511, папка 20, с. 128*). На този стандарт напълно съответствали тайно прехвърляните към германските граници 19-а, 20-а и 21-ва армия.

Германия притежавала мощни механизми за агресия — танковите групи, Съветският съюз притежавал същите по принцип механизми за агресия. Разликата е в наименованията и в количеството: Хитлер имал четири танкови групи, Сталин — шестнайсет ударни армии.

Не всички ударни армии били докрай комплектувани с танкове. Това е вярно. Но за да оценим правилно намеренията на Сталин, трябва да вземаме под внимание не само онова, което той бил свършил, а и онова, което не му позволили да свърши.

Германското нахлуване заварило Съветския съюз в процес на създаване на небивало количество ударни армии. Били създадени кофражите на тези чудовищни механизми и се извършвало тяхното доизграждане, доизпипване и дотъкмяване. Не всички армии били докарани до планираното равнище, но работата вървяла. И Хитлер я осуетил, защото бил достатъчно благоразумен да не изчаква, докато всички тези механизми за агресия бъдат достроени и дотъкмени.

През двайсетте години съветските експерти използвали термина „армия за нахлуване“. Нека се съгласим, че този термин звучал не чак дотам дипломатично, особено за съседните страни, с които съветската дипломация се напъвала да установи „нормални“ отношения. През трийсетте години прекалено откровеният термин бил заменен с по-благозвучен — „ударни армии“. Змията си сменила кожата, но пак си останала змия: съветските извори подчертават, че е станала само промяна на наименованията, без да се засяга същината — „армия за нахлуване“ и „ударна армия“ било едно и също (ВИЖ, 1963, №10, с. 31). Както виждаме обаче, дори смекченият термин „ударна армия“ не се прилагал до започването на войната, макар че повечето съветски армии напълно го заслужавали. За да направят термина съвсем благозвучен, съветските експерти въвели за същото понятие и трети термин — „армия за прикриване“. Помежду си комунистите много ясно определили лукавия смисъл на тези думи. В комунистическия жаргон има безброй такива понятия. „Освободителен поход“, „контраудар“, „завладяване на стратегическата инициатива“ съответно означават агресия, удар, внезапно нападане на съседа без обявяване на война. Всеки от тези термини е нещо като куфар с двойно дъно: видимото съдържание на куфара има предназначението само да прикрива тайния товар. Много ми е жал, че някои историци преднамерено или поради неосведоменост използват съветските военни термини, без да поясняват на читателите същинското им значение.

„Армиите за прикриване“ наистина се предназначавали за прикриване на мобилизацията на главните сили на Червената армия. Но било планирано „прикриването“ да се осъществява не чрез отбрана, а с внезапно нахлуване на територията на противника и тъкмо това внезапно нахлуване се смятало за най-добро прикриване, за да могат главните сили на РККА спокойно да проведат мобилизацията си и да се включат организирано в настъплението. Още на 20 април 1932 година Реввоенсъветът на СССР бил постановил, че прикриването ще

се осъществява посредством нахлуване, и тъкмо в този смисъл крайграничните армии получили наименованието „армии за прикриване“. Съветските стратегии смятали, че е неправилно първо да започне войната и едва след започването ѝ съветските групи и армии за нахлуване да преминат границата. Не, смятали те: първо съветските групи и армии за нахлуване ще преминат границата и тъкмо техните действия ще са начало на войната.

Юли 1939-а е моментът, когато теорията започнала да се въплъщава в практика. Съветският съюз започнал масово разгръщане на „армии за прикриване“ по границите си. Колкото по̀ на запад отива Хитлер, толкова повече съветските дипломати говорят за мир и толкова повече „армии за прикриване“ се създават по съветските западни граници.

За да не се хванем в капана на съветската демагогия, ще трябва или да слагаме термина „армии за прикриване“ в кавички и всеки път да поясняваме на читателя, че се е планирало „прикриването“ да бъде извършвано по метода на внезапното нахлуване, или просто да използваме същинския термин: „армии за нахлуване“.

Между обикновените съветски армии за нахлуване (един механизирани, два стрелкови корпуса и няколко самостоятелни дивизии) срещаме и недотам обикновени армии за нахлуване. Те са три: 6-а, 9-а и 10-а. Във всяка от тях имало не по три корпуса, а по шест: два механизирани, кавалерийски и три стрелкови. Всяка от тях е максимално приближена до границата, при което, ако границата има издатина към противника, необичайните армии за нахлуване се намират именно в тези издатини. Всяка от трите е въоръжена с най-ново оръжие, например 6-и механизирани корпус от 10-а армия освен останалите има 452 най-модерни танка Т-34 и КВ, а 4-ти механизирани корпус от 6-а армия освен останалите има 460 танка Т-34 и КВ. Авиационните дивизии на тези армии имали стотици най-модерни самолети Як-1, МиГ-3, Ил-2 и Пе-2.

След пълното си комплектуване всяка от тези три армии трябвало да има в състава си 2500 танка, 698 бронирани коли, над 4000 оръдия и миномети, повече от 250 000 войници и офицери. Освен основния си състав всяка от тези армии трябвало да получи допълнително 10–12 тежки артилерийски полка, части от НКВД и още ред неща.

Не знам как да нарека тези армии, но ако използваме формално наименованията им: 6-а армия, 9-а, 10-а, ще влезем в капана, заложен от съветския Генерален щаб още през 1939 година. В този случай просто ще загубим бдителността си и ще си ги представяме като най-обикновени армии за нахлуване. Но те са абсолютно необикновени! Нито в Германия, нито в която и да било друга страна нямало нищо подобно. Всяка от тези армии по броя на танковете си била равна приблизително на половин вермахт при абсолютен качествен превес. Но и това не е всичко. Съветското командване имало в ръцете си достатъчно количество механизирани корпуси, които не влизали в състава на армиите, но били разположени близо до границите. Просто включете един самостоятелен механизирани корпус в състава на обикновена армия и тя веднага ще стане ударна. Или вкарайте втори

точно такъв корпус в състава на ударната армия за нахлуване и тя ще стане свръхударна (или и аз не знам как да я нарека). И всичко това, без да се сменят номерът и наименованието на армията. А може в състава на свръхударната армия да се вкара и трети механизирани корпус и тогава броят на танковете в една армия ще надхвърли целия вермахт... Кажете ми, как да нарека такава армия? И ако наричаме германските танкови групи по 600–1000 танка механизми за агресия, как да наречем армии с по две-три хиляди танка във всяка?

Трите свръхударни армии са изключение сред останалите армии за нахлуване. Но сред трите изключително мощни армии една особено изпъква. Това е 9-а. Съвсем доскоро, през Зимната война, 9-а армия била просто стрелкови корпус (три стрелкови дивизии) с гръмко наименование. След Зимната война 9-а армия се изпарила и ето че под прикритието на съобщението на ТАСС от 13 юни 1941 година тя пак се появява от мрака не е окончателно комплектувана. Прилича на кофраж на небостъргач, който още не е достроен, но с исполинската си маса вече затуля слънцето. През юни 1941 година 9-а армия била недостроен кофраж на най-мощната армия в света. В състава ѝ има шест корпуса, включително два механизирани и един кавалерийски. Общо в 9-а армия към 21 юни 1941 година има седемнайсет дивизии, включително две авиационни, четири танкови, две моторизирани, две кавалерийски и седем стрелкови. Доста прилича на другите свръхударни армии, но в състава на 9-а армия е запланувано включването на още един механизирани корпус — 27-и, на генерал-майор И. Е. Петров. Корпусът е създаден в Туркестанския окръг и, преди да е довършил формирането си, тайно бива прехвърлен на запад. След включването му в състава на армията ще има дванайсет дивизии, включително шест танкови. Ако всичко това се комплектува, в състава на седем корпуса на 9-а армия ще има 3341 танка.

По количество това е горе-долу целият вермахт, по качество — по-добро. Генерал-полковник П. Белов (по онова време генерал-майор) свидетелства, че дори кавалерията на тази армия трябвало да получи танкове Т-34 (*ВИЖ, 1959, №11, с. 66*).

Съвсем доскоро 9-а армия имала командири, които с нищо не се били изявили нито преди, нито след това. Сега всичко се променило. Начело на 9-а армия стои генерал-полковник. По онова време това било изключително високо звание. В целите въоръжени сили на СССР имало едва осем генерал-полковници, при което в свръхмощните съветски танкови войски — нито един, в авиацията — нито един, в НКВД — нито един. Начело на трийсетте съветски армии са сложени

генерал-майори и генерал-лейтенанти, 9-а армия е единственото изключение сред тях. А на всичко отгоре в тази изключителна армия са събрани много перспективни офицери и генерали. Сред тях са трима бъдещи маршали на Съветския съюз; Р. Я. Малиновски, М. В. Захаров и Н. И. Крилов, бъдещият маршал от авиацията и три пъти герой на Съветския съюз А. И. Покришкин, бъдещият маршал от авиацията И. П. Пстиго, бъдещите армейски генерали И. Е. Петров, И. Г. Павловски, П. Н. Лашченко и много други талантливи и агресивни командири, които вече се били проявили в боеве, като 28-годишния генерал-майор от авиацията А. С. Осипенко, или многообещаващи (които в повечето случаи блестящо оправдали възлаганите на тях надежди). Създава се впечатлението, че нечия грижовна ръка старателно подбирала всичко най-добро и най-перспективно за тази необикновена армия. А къде била разположена тя?...

Тук стигаме до едно малко, но знаменателно откритие: през първата половина на 1941 година в Съветския съюз се създавала най-мощната армия на света, но се създавала НЕ НА ГЕРМАНСКАТА ГРАНИЦА.

Това е потресаващ факт (поне лично за мен). Има достатъчно доказателства, че титаничното натрупване на съветска военна мощ по западната граница изобщо и по-специално в Първи стратегически ешелон е било предизвикано **не от германската заплаха**, а от други съображения. Положението на 9-а армия ясно сочи тези съображения: тя се създавала по РУМЪНСКАТА ГРАНИЦА.

След първото си изчезване 9-а армия внезапно се появява през юни 1940 година на румънската граница вече не като второстепенна армия, сега тя възникнала в ново качество — като истинска ударна армия. Предстоял „освободителният поход“ в Бесарабия и съветските извори сочат, че „9-а армия се създаваше специално за решаването на тази важна задача“ (*ВИЖ, 1072, М 10, с. 83*). Подготовката на армията се осъществявала от най-агресивните съветски командири. Непосредствено преди „освободителния поход“ армията инспектираше пуснатият от затвора К. К. Рокосовски. 9-а армия влязла в състава на Южния фронт като ключова водеща армия, изпълнявайки същата роля като 7-а армия във Финландия, фронтът се командвал лично от Г. К. Жуков. След краткия „освободителен поход“ 9-а армия пак ще изчезне. И ето че под прикритието на съобщението на ТАСС от 13 юни 1941

година тя отново се появява на същото място, където преди една година завършила „освобождането“. Сега тя вече не е просто ударна армия за нахлуване, тя е свръхударна, тя се кани да стане най-мощната армия на света. За какво? За отбрана ли? Моля, но откъм румънската страна има съвсем малко войски, а дори и те да са много, нито един агресор няма да нанася главния удар през Румъния просто по най-елементарни географски съображения. Виж, един нов „освободителен поход“ на 9-а армия в Румъния би могъл да промени цялата стратегическа ситуация в Европа и в света. Румъния е основният източник на нефт за Германия. Ударът по Румъния означава смърт за Германия, това означава спиране на танковете и самолетите, на всички машини и кораби, на промишлеността и транспорта. Нефтът е кръвта на войната, а сърцето на Германия, колкото и чудно да изглежда това, се намирало в Румъния. Ударът по Румъния щял да бъде удар в сърцето на Германия.

Ето защо именно тук се били озовали най-перспективните командири. 9-а армия се появила внезапно в средата на юни 1941 година. Но тази внезапност можела да озадачи само външния наблюдател. 9-а армия през цялото време си била тук, поне от средата на 1940 година. Просто известно време наименованието ѝ не се употребявало официално, а заповедите от щаба на окръга се предавали направо на корпусите. Щабът на 9-а армия и щабът на Одеския военен окръг (създаден между другото през октомври 1939 година) просто се сливали в едно цяло и също толкова просто се разделяли. На 13 юни 1941 година било извършено именно такава разделяне.

Опитът показва, че след появата на ударна армия на границата на малка държава най-много след един месец се получавала заповед да бъдат „освободени“ съседните територии. Както и да се развивали събитията след нахлуването на съветските войски в Германия (която между другото, както и Съветският съюз, не се готвела за отбрана), изходът на войната можел да бъде решен далеч от основните полесражения. Сталин явно разчитал на това. Ето защо 9-а армия била най-мощната. Ето защо още през март 1941 година, когато 9-а армия дори не съществувала официално, ненадейно се появил твърде младият, но изключително дързък генерал-майор Р. Я. Малиновски. Същият Малиновски, който след четири години ще смае света с

потресаващия си скок през пустинята и планините на гигантска дълбочина в Манджурия.

През 1941 година на Малиновски и колегите му от 9-а армия била поставена съвсем проста задача. Предстояло им да преодолеят не 810 километра, както в Манджурия, а 180, не през пустиня и планини, а през равнина с доста добри пътища. Трябвало да се нанесе удар не по японската армия, а по значително по-слаба, по румънската. Освен това било запланувано на 9-а армия да бъдат дадени три пъти повече танкове, отколкото 6-а гвардейска танкова армия получила през 1945 година.

Хитлер не допуснал да се случи всичко това. В декларацията на германското правителство, предадена на съветското правителство в момента на започването на войната, се посочват причините за германската акция срещу Съветския съюз. Сред тези причини е необоснованата концентрация на съветски войски по границите на Румъния, която представлявала смъртна опасност за Германия. Всичко това не са измишльотини на „Гьобелсовата пропаганда“. 9-а свръхударна армия се създавала изключително като настъпателна армия. Генерал-полковник П. Белов свидетелства, че дори след започването на германските операции на съветска територия в 9-а армия „всяка отбранителна задача обикновено се разглеждаше като кратковременна“ (ВИЖ, 1959, № 11, с. 65). Впрочем от този недъг страдала не само 9-а, а и всички други съветски армии.

Значително по-интересно съобщение за настроенията в 9-а армия прави три пъти героят на Съветския съюз, маршалът от авиацията А. И. Покришкин (по онова време старши лейтенант, заместник-командир на изстребителна ескадрила в състава на 9-а армия). Ето разговора му с един „недоклан богаташ“, на когото освободителите били отнели магазина. Случката станала на територията на „освободена“ Бесарабия през пролетта на 1941 година.

„— О, Букурещ! Да можехте да видите какъв град е това!

— Някой ден ще го видя — убедено му отговорих аз.

Стопанинът ми се ококори и зачака да чуе какво друго ще кажа.

Трябваше да сменя темата на разговора“ (Л. И. Покришкин. „Небо войны“, с. 10).

Ние не искаме да вярваме на Хитлер, че с плана „Барбароса“ той е защитавал Германия от предателския удар на съветските войски към

Букурещ и Плоещ.

В случая нека повярваме на противоположната страна! А противоположната страна казва същото: да, дори лейтенантите са знаели, че скоро ще се озоват в Румъния. Като турист един съветски офицер няма право да се разхожда из чужбина. Съветският съюз не е Руската империя с нейните свободи. Как другояче можел Покришкин да попадне в Румъния освен в качеството си на „освободител“? В думите на младия офицер нямало никакво самохвалство: след войната Големият брат, другарят Покришкин, посетил „освободения“ Букурещ. Хитлер направил всичко каквото можел, за да поотложи малко неизбежното „освобождение“.

ГЛАВА 17

ПЛАНИНСКИ ДИВИЗИИ В СТЕПИТЕ НА УКРАЙНА

Ефикасни ще бъдат въздушните десанти в планински райони. Поради особената зависимост на войските, щабовете и органите на тила в тези условия от пътищата е възможно прилагането на въздушни десанти в тила на противника по неговите съобщения и пътища, командни височини, теснини, проходи, железопътни възли и т.н., което в последна сметка може да доведе до изключително важни резултати... Извън рамките на настъпателна операция хвърлянето на десант надали изобщо е целесъобразно.

„Военный вестник“
1940 г., №4, с. 76–77

Дори само беглото запознаване със съветските армии от Първи стратегически ешелон разкрива пред нас смайващата картина на една старателна подготовка за война. Установяваме, че всяка армия е имала своя неповторима структура, свой характер, свое предназначение. Всяка армия „за прикриване“ се създавала за решаването на точно определена, присъща само на нея задача в предстоящата „освободителна“ война.

Публикувани са достатъчно много материали, за да може за всяка от трийсетте съветски армии, съществували през първата половина на 1941 година, да се напише отделно увлекателно изследване. Ако бъдат изучени структурата, дислокацията, насочеността на бойната подготовка дори само на една съветска армия (все едно коя), тогава „освободителната“ насоченост на съветските приготовления ще стане очевидна.

Тъй като не разполагам с място да описвам всички армии в първия том, сега ще си позволя само да се спра много накратко на една от тях. Официално тя се именува 12-а армия. В състава ѝ има един механизирани и два стрелкови корпуса и други части; дивизиите са общо девет, от които две са танкови, а една — моторизирана. На пръв поглед — обикновена армия за нахлуване. Нито по номера си, нито по наименованието си, нито по състава си тя не се различава от другите подобни армии за нахлуване. Историята ѝ е стандартна: създадена е в момента на подписването на пакта Молотов-Рибентроп. Няколко седмици след създаването си участва в акция: „освобождава“ Полша. Тогава в състава ѝ имало танков корпус, две самостоятелни танкови бригади, два кавалерийски корпуса и три стрелкови дивизии. Това, че артилерията и пехотата са малко, не е случайно: не предстоел пробив на мощна отбрана. За сметка на това подвижните войски били много. „12-а армия... всъщност беше подвижна група“ (СБЭ, т. 8, с. 181).

Стандартна е и по-нататъшната съдба на тази армия: „освободителният поход“ в Полша бил приключен, армията по кой знае какви причини не била разформирана и я оставили на германската

граница. За какво? Разправят, че Сталин бил наивен, че вярвал на Хитлер. Тогава защо не разпуска армиите си, които се създават само за в случай на война?

По-нататък 12-а армия преживява същата трансформация като всички съседни армии за нахлуване. Главният ѝ ударен механизъм сега се нарича не танков корпус, а механизирани. Това се прави, за да не се тревожат лидерите на съседната приятелска държава. Вярно, промяната на наименованието довежда не до намаляване, а до увеличаване на броя на танковете в армията. Кавалерията е махната от армията. Възможностите за пробив на противниковата отбрана са повишени: броят на стрелковите дивизии е увеличен два пъти, количеството на артилерията във всяка дивизия също е увеличено два пъти, освен това армията получила в състава си артилерийска бригада и четири самостоятелни артилерийски полка. Възможностите за преодоляване на инженерните заграждения на противника също пораснали — на армията бил придаден самостоятелен инженерен полк.

Но кое е необикновеното в тази армия? Всички армии за нахлуване се развивали приблизително в същата насока. Необичаен е националният състав на армията. През 1939 година, когато се готвел за нахлуване в Полша, Сталин комплектувал 12-а армия с украинци, очевидно разчитайки на отдавнашната полско-украинска вражда. Начело на армията застанал С. К. Тимошенко, а около него откриваме доста командири с украински произход. Армията се създавала в Украйна. Затова и запасниците идвали оттам; в 12-а армия те представлявали устойчиво мнозинство.

След „освобождането“ на Полша започва бавен и почти незабележим, процес на промяна на националния състав на 12-а армия. Вече през 1940 година забелязваме много дълбоки промени. За да не бие на очи националната особеност на тази армия, начело на нея и на някои ключови постове стоят руснаци. Но армията по своето мнозинство вече не е украинска, нито руска. Тя е кавказка. В другите армии също се срещат грузинци, арменци, азербайджанци. Но в 12-а армия това се чувства особено ясно. Тук сред офицерите фамилиите имена от типа на Парцвания, Григорян, Кабалава, Хусаинзаде и Саркошян се срещат с десетки и стотици. И не само на равнище командири на роты и батальони. Командващият окръга армейски

генерал Г. К. Жуков издирил сред преподавателите във военната академия своя стар приятел арменец, полковник И. Х. Баграмян, и го изпратил за началник на оперативния отдел (планиране на войната) не в коя да е, а в 12-а армия. А там вече има не само полковници кавказци, а и доста генерали.

Самият началник-щаб на армията генерал Баграт Арушунян е от Кавказ.

Командващият окръга Г. К. Жуков е чест гост в тази армия и съвсем не току-тъй събира в нея хора, родени в Кавказ — армията тайно, но неотклонно се превръща в планинска. Жуков лично изисква от командването на армията абсолютно познаване на карпатските проходи, и то не по описания, а на практика. Заповядва „през есента да бъдат пратени през проходите по всички що-годе проходими маршрути специално комплектувани групи, съставени от различни бойни машини и транспортни средства, за да се убедим на практика във възможността те да бъдат преодолені от танковете, камионите, тракторите, впряговете и товарните животни“ (*Маршал на Съветския съюз И. Х. Баграмян. ВИЖ, 1967, № 1, с. 54*). Става дума за 1940 година. Хитлер воюва във Франция, застанал гърбом към Съветския съюз, а Жуков провежда експерименти по преодоляването на планинските проходи. Жуков, естествено, не знаел, че съвсем малко преди това германските генерали провеждали съвсем същите експерименти, за да са сигурни, че войските, танковете, артилерийските трактори и транспортът ще могат да минат през Ардените.

Но може би Жуков подготвя 12-а армия за отбрана? Не. Баграмян, който отговарял за плана за войната, свидетелства: Докато изучавах оперативните планове, бях смаян от следния факт: нашата гранична армия няма план за разгръщане и прикриване на границата. „Докато изучавах оперативните планове“ означава, че сейфът на оперативния отдел на 12-а армия не е бил празен. Там имало планове. С тях човек не можел да се запознае отгоре-отгоре. Това били сложни документи, които трябвало да се изучават. Само че сред плановете за войната нямало отбранителни планове.

Интересно е описанието на ученията на 12-а армия, за които пристига лично Жуков. Отработват се само настъпателни задачи, при което на картите войната се води на германска територия. Първото, с

което започва проиграването на картите, е форсирането на граничната река Сан от съветските войски. Военната игра се води не срещу някакъв измислен противник, а срещу реален, с използване на абсолютно поверителна разузнавателна информация. Между Жуков и командващия армията възникват разногласия. Не, не дали да се настъпва или да се премине към отбрана. Командващият армията Парусинов настоява: „Трябва да се стремим да нанесем на противника максимални щети още с първия удар.“ Мъдрият Жуков разбира, че това са само мераци, че удар трябва да се нанесе, но не на широк фронт, а на много тесен. В това се състоял спорът им.

Жуков не се задоволил с теоретичното опровергаване на командващия армията. Много скоро Парусинов престанал да е командващ армията, а на негово място бил сложен старият приятел на Жуков генерал П. Г. Понеделин.

След това експериментите по преодоляване на планинските проходи продължават. Ръководи ги лично Баграмян. По време на тези експерименти той стига до държавната граница, където се наблюдава „явна демонстрация на отбранителна дейност“ — строителство на железобетонни укрепления по самия бряг на граничната река, че противникът добре да ги вижда.

Чудно нещо: Жуков се интересува от проходите и от тяхната пропускателна способност. Но далеч не от отбранителна гледна точка. Ако на Жуков му трябвало да направи проходите непреодолими за противника, необходимо било да хвърли войските в планините, да прекъсне с ровове всички планински пътеки и пътища и да строи железобетонни укрепления не в долината край самата река, а в района на същите тези проходи. Хем по-икономично, хем противникът няма да открие строителството и не ще може да преодолее проходите. Впрочем нима някой ще тръгне да атакува Съветския съюз през планински вериги, след като има толкова много открити пространства? Виж, за съветското командване планините имали изключителна ценност: Германия и главният ѝ източник на нефт са разделени с двойна бариера от планини: в Чехословакия и в самата Румъния. Един удар на съветските войски през планините ще е смъртоносен за Германия.

Ако минели през своите проходи и завладеели проходите в Чехословакия или Румъния, Съветските войски щели да прекъснат

нефтената аорта.

Маршалът на Съветския съюз Г. К. Жуков: „Слабото място на Германия беше нефтодобивът, но това донякъде се компенсираше с вноса на румънски нефт“ („*Воспоминания и размышления*“, с. 224). Всичко гениално е просто. Жуков нямал нито едно военно поражение в живота си, защото винаги спазвал един много прост принцип: да открие слабото място на противника и внезапно да нанесе удар по него.

Жуков знае слабото място на Германия: ето защо експериментите в планините продължават. Възможностите на всеки род войски, на всеки тип бойни и транспортни машини в условията на карпатските проходи се изучават на научна основа. Установяват се и грижливо се проверяват стандартите, отработват се препоръки за войските. Времето за преодоляване на карпатските проходи от различните типове машини старателно се фиксира и анализира. Всичко това, естествено, е много необходимо за планирането на настъпателни операции, при това светкавични. Тук както при подготовката за банков обир трябва да се вземат под внимание дори и най-дребните подробности и да се пресметне всичко с най-голяма точност. Тъкмо с това се занимава Баграмян по проходите: фиксира времето, за да може планирането да се опира на съвсем конкретен опит. Тук му е мястото да кажем, че за отбрана всичко това изобщо не е нужно. Ако се наложило да се отбраняват карпатските проходи от противник, изобщо не било нужно да се измерват скоростите. Просто трябва да кажеш на войниците: стойте тук и не пущайте противника да мине. Стойте година, две, стойте, ако щете, до победата или до смъртта си!

Събитията се развиват стремглаво. Жуков получава повишение, а след него и Баграмян. Но нито единият, нито другият не забравят толкова необикновената 12-а армия. Под техния контрол, по техни заповеди бавно, но неспирно се променя структурата ѝ.

В 12-а армия, както и във всички други съветски армии, нещата не се наричат със собствените им имена. В началото на юни 1941 година четири стрелкови дивизии (44-та, 58-а, 60-а и 96-а) са превърнати в планинскострелкови. На всичко отгоре по същото време в състава на армията влязла тайно прехвърлената от Туркестан току-що сформирана 192-ра планинскострелкова дивизия. Как да наречем корпус, в който има две дивизии, и двете планинскострелкови? Как да наречем друг корпус, в който от четирите дивизии три са планинскострелкови? Как да наречем армия, в която от трите корпуса два фактически са планинскострелкови; в която планинскострелковите дивизии представляват категорично мнозинство? Аз бих нарекъл корпуса планинскострелкови, а армията — планинска. Но съветското командване си има причини да не прави това. Корпусите продължават да се наричат 13-и и 17-и стрелкови, а армията — просто 12-а.

Тук виждаме крайния резултат от преобразуванията, но самият процес е скрит от нас. Знаем само, че официалното наименование планинскострелкови дивизиите получили на 1 юни 1941 година, но заповедта било издадена на 26 април, а прекрояването на дивизиите от стрелкови в планинскострелкови било започнало още в началото на есента на 1940 година, още преди Баграмян да започне експериментите си. Освен че се превръща в планинска, 12-а армия оказва влияние и на съседните армии. Подготвената в 12-а армия 72-ра планинскострелкова дивизия (генерал-майор П. И. Абрамидзе) се предава на съседната, 26-а армия.

Зад 12-а и 26-а армия тайно се разгръща прехвърлящата се от Северен Кавказ 19-а армия на генерал-лейтенант И. С. Конев. В състава ѝ също откриваме планинскострелкови дивизии, например 28-а (командир полковник К. И. Новиков). И ето че тъкмо по това време

под прикритието на съобщението на ТАСС от 13 юни 1941 година в Източните Карпати между 12-а (планинска) и 9-а (свръхударна) армия започва разгръщането на още една армия — 18-а. Хитлер не ѝ позволил да довърши разгръщането си и не можем да установим с точност състава на тази армия във вида, в който бил замислен от съветското командване. Но все пак имаме достатъчно документи, за да можем да направим извода, че 18-а армия според първоначалния замисъл е била точно копие на 12-а (планинска) армия, макар че тя също не носела такова наименование. Изучаването на архивите на 12-а и 18-а армия смайва всеки изследовател с абсолютната им структурна прилика. Това е съвсем необичаен пример за армии близнаци. Приликата стига дотам, че в 18-а армия, както и в 12-а щабът се ръководи от кавказки генерал. Това е генерал-майор (по-късно армейски генерал) В. Я. Колпакчи.

Процесът на нагаждане към планинския профил бил поставен на солидна база. Планинскострелковите дивизии били комплектувани със специално подбрани и обучени войници. Тези дивизии били прехвърлени на специален щат, който рязко се различавал от щата на обикновената стрелкова дивизия; те получили специално въоръжение и снаряжение.

В Кавказ в навечерието на войната била създадена школа за алпийска подготовка, която обучавала най-добрите съветски алпинисти за инструктори. Подготвените инструктори спешно се изпращали на западната граница, тъй като именно тук, а не в Кавказ, нито в Туркестан, през юни 1941 година било съсредоточено огромно количество планинскострелкови войски. За тази школа има кратка статия в „Красная звезда“ (от 1 ноември 1986 година), озаглавена именно така: „Готвехме се да воюваме в планините.“

Тъкмо сега му е времето да попитаме: В КОИ ПЛАНИНИ?

По съветските западни граници се намира само сравнително малкият масив на Източните Карпати, които приличат повече на полегати хълмове, отколкото на планини. Да се създава мощна отбрана в Карпатите през 1941 година било излишно по следните причини:

1. Карпатите на това място са неудобни за агресия от запад към изток. Противникът от планините слиза в равнини, а армиите му ще трябва да бъдат снабдявани през целите Карпати, Татрите, Рудните

планини, Судетите и Алпите. Това е много неудобно и опасно за агресора.

2. Източните Карпати представляват тъп клин, насочен към противника. Ако тук се концентрира голямо количество съветски войски за отбрана, те още през мирно време ще бъдат заградени от противника от три страни. Като използва равнините южно и най-вече северно от Източните Карпати, противникът всеки момент може да удари в тил укрепилите се в планините войски и да прекъсне пътищата им за снабдяване.

3. През 1941 година в Карпатите нямало войски на противника, достатъчни за агресия, и съветското командване добре знаело това (*Генерал-лейтенант Б. Арушунян. ВИЖ, 1973, №6, с. 61*).

Концентрирането на две съветски армии в Източните Карпати имало катастрофални последици. Естествено, никой не атакувал тези армии фронтално. Но ударът на 1-ва германска танкова група към Ровно поставял пред съветското командване дилемата: да остави двете армии в Карпатите и те да загинат там без подвоз на боеприпаси и продоволствие или спешно да ги изтегли от този капан за мишки. Било взето второто решение. Двете планински армии, непригодени за бой в равнини, с олекотено въоръжение и големи количества ненужно в равнините снаряжение, побягнали от планините и попаднали под фланговия удар на германския танков клин. След като разгромила с лекота бягащите откъм планините съветски армии, 1-ва танкова група на германските войски се устремила напред, излизайки в тила на 9-а (свръхударна) армия. Нейната участ била печална. След всичко това пред германските войски се отворили пътищата към незащитените бази на съветския флот, към Донбас, Харков, Запорожие и Днепропетровск — все изключително важни индустриални райони. Губейки ги, Съветският съюз могъл да произведе през годините на войната едва 100 000 танка. Наистина, това е повече от произведеното в Германия, но ако не били загубени тези райони, съветското танково производство (както и артилерийското, авиационното и военноморското) щяло да бъде няколко пъти по-голямо.

Напредването на германските войски към южната част на Украйна поставило в много тежко положение съветските войски в района на Киев, а освен това отворило на Германия пътя към Кавказ —

към нефтеното сърце на Съветския съюз, и към Сталинград — към нефтената му аорта.

Нека пак дадем думата на Баграмян: „Запознаването с Източните Карпати ми помогна по-ясно да разбере колко остро необходимо е час по-скоро да се трансформират тежките, слабоподвижни, неприспособени за действия в планините стрелкови дивизии в олекотени планинскострелкови съединения. Когато сега си спомням за това, установявам едно свое неволно заблуждение. Та нали в началото на войната на тези дивизии им се наложи да водят боеве предимно в условията на равнините, затова трансформирането им в планински само ги бе отслабило“ (ВИЖ, 1976, №1, с. 55).

Повтарям, че двете армии в Карпатите през 1941 година изобщо не са били нужни за отбрана. Но дори ако на някого му хрумнело да ги използва за отбрана, и в този случай не е трябвало да се трансформират тежките стрелкови дивизии в леки планинскострелкови. Опитът от Първата световна война, включително и руският, показвал, че тежката пехотна дивизия в ниски полегати планини е значително по-подходяща за отбрана от олекотената планинскострелкова. Ако се била заровила в земята и завладяла проходите, билата, върховете и височините, обикновената пехота щяла да ги удържа до края на войната и нямало никакви военни причини тази отбрана да не продължи още дълги години. Макар че знаело това, съветското командване преобразува стрелкови дивизии в планинскострелкови, които могат да се използват предимно в настъпление. В съветските дивизии се появят и групи специално подготвени алпинисти катерачи. Но в съветските Източни Карпати те явно нямало какво да правят. За да им се намери приложение, съветските войски трябвало да се изнесат на запад, и то с неколкостотин километра.

Всички фактори, които правят Източните Карпати неудобни за агресия от запад към изток, ги правят удобни за агресия от изток към запад:

1. Войските напредват в планините, но техните снабдителни линии остават на съветска територия, предимно на много равна местност.
2. Източните Карпати са издадени далеч напред на запад като тъп клин и разсичат групировката на противника на две части. Това е

естествен плацдарм, който ти позволява още в мирно време, след като си съсредоточил огромни сили, да се намираш, така да се каже, в тила на противника; остава ти само да продължиш движението напред, заплашвайки тиловете на противника и принуждавайки го по този начин да отстъпи по целия фронт.

3. В Карпатите се намирали незначителни сили на противника, съветското командване знаело това и тъкмо поради тази причина съсредоточило тук две армии.

Две армии нямало какво да правят тук, тук нямало място за две армии, а в отбрана те не са нужни и не са пригодени за отбрана. Единственият начин за използване на тези армии във война било изпращането им напред. Ако предположим, че планинска армия се създава за действия в планини, съвсем лесно е да определим посоката на нейното движение. От Източните Карпати започват две планински вериги: едната отива на запад към Чехословакия, другата на юг — към Румъния. Други направления за действие на планински армии няма. Две направления — две армии, всичко е съвсем логично. Всяко направление е еднакво важно, защото извежда към главните нефтени магистрали. Най-добре е тези магистрали да се прекъснат на две места, за по-сигурно. Но успехът дори само на едната армия ще бъде смъртоносен за Германия. Дори ако действията и на двете армии се окажат безуспешни, и в този случай техните действия по двете планински вериги ще отслабят притока на германски резерви към Румъния. Нека не забравяме, че освен двата удара през планините по аортата удар по сърцето се канела да нанесе 9-а (свръхударна) армия. Нейните действия са прикрити от две планински вериги. За да защитят Румъния от съветската 9-а армия, на германските войски ще им се наложи да ги преодоляват последователно, срещайки на всяка планинска верига по цяла съветска армия.

Най-важното в действията на съветските планински армии е внезапността и бързината. Ако те сполучат бързо да завладеят проходите, обикновени полеви войски трудно ще ги изтласкат оттам. За да е по-сигурно завладяването на проходите, не всички съветски дивизии в планинските армии били превърнати в планински, освен това в състава на армията има танкови и моторизирани дивизии, тежки противотанкови бригади. Един бърз внезапен скок напред — и Германия ще остане без нефт... Ето защо Баграмян тренира със

секундомер танкистите по проходите. А Жуков много внимателно наблюдава тези експерименти.

За предназначението на планинскострелковите дивизии в състава на 12-а и 18-а армия може да се спори, все пак армиите се намирили в Карпатите. Но за предназначението на такава дивизия в 9-а (свръхударна) армия не може да се спори, 9-а се намирала в околностите на Одеса, но и в нейния състав по заповед на Г. К. Жуков, който лично отговарял за Южния и Югозападния фронт, била създадена планинскострелкова дивизия. Какви планини има край Одеса? 30-а Иркутска, наградена е орден „Ленин“ и три пъти е орден „Червено знаме“, носеща името на Върховния съвет на РСФСР, планинскострелкова дивизия от 9-а армия можела да се използва по предназначението ѝ само в Румъния. Не случайно тези дивизия (командир генерал-майор С. Г. Галактионов) се намира в 48-и стрелкови корпус на генерал Р. Я Малиновски. Първо, това е най-агресивният командир на корпус не само в 9-а армия, а и в целия Южен фронт. Второ, 48-и корпус е най-десният фланг на 9-а армия. На съветска територия това няма никакво значение. Но ако 9-а свръхударна армия бъде вкарана в Румъния, тя цялата ще се намира в равнината, а десният ѝ фланг ще забърше планинската верига. Резонно е тъкмо за такава ситуация да разполагаш с една планинскострелкова дивизия и именно на най-десния си фланг.

Освен това с железопътни ешелони от Туркестан тайно се прехвърля насам 21-ва планинскокавалерийска дивизия на полковник Я. К. Кулиев. С нападението си Хитлер объркал нещата и се наложило всичко, което било предназначено за юга, да бъде хвърлено към Белорусия, дори 19-а армия с нейните планинскострелкови дивизии. Пак там се озовала и 21-ва планинскокавалерийска, макар че никому не била нужна, не била подготвена за боеве в блата и дочакала там безславната си гибел. Но тя изобщо не била предназначена за Белорусия.

Комунистическата пропаганда заявява, че Червената армия не се била готвила за война и оттам произлизили всички беди. Това не е вярно. Хайде, разглеждайки 12-а армия и нейното копие, 18-а армия, да проследим какво би могло да се случи, ако Съветският съюз наистина не се бил готвил за война.

1. В този случай щели да бъдат икономисани огромните средства, които били направо прахосани за създаването на две планински армии и на голям брой самостоятелни планинскострелкови дивизии в състава на обикновените армии за нахлуване.

Ако дори само част от тези средства били използвани за създаване на противотанкови дивизии, развоят на войната щял да бъде друг.

2. Ако Съветският съюз не се е готвил за война, в Карпатите нямало да се озоват две армии, нямало да се наложи те да бъдат изкарвани панически от този капан и ударът на германския клин нямало да се стовари върху тях в момента на изтеглянето им от планините.

3. Ако не сме се били готвили за война, северно от Карпатите германските танкови дивизии щели да срещнат не олекотени дивизии, бягащи от планините, а тежки дивизии, пригодени за война на равнини, с тяхната многобройна мощна артилерия, включително и противотанкова.

4. Дори ако германският танков клин бил разкъсал отбраната на тези наникъде небягащи дивизии, последиците пак нямало да са катастрофални: по румънската граница нямало да има струпване на войски и ударът щял да се стовари не върху тила им, а просто върху празно място.

Ако Червената армия не се била готвила за война, всичко щяло да протече другояче.

Но тя се готвела, и то много напрегнато.

ГЛАВА 18

КАКВО БИЛО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕТО НА ПЪРВИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ЕШЕЛОН?

Трябва да се има предвид възможността за едновременно провеждане на военния театър на две и дори на три настъпателни операции на различни фронтове с намерението да се раздруса колкото може по-широко стратегически отбранителната способност на противника.

Народен комисар на
отбраната, маршал на
Съветския съюз С. К.
Тимошенко

31 декември 1940 г.

1

Нека повторим накратко състава на Първи стратегически ешелон: шестнайсет армии; няколко десетки корпуса, както влизащи в състава на армиите, така и самостоятелни; общ брой на дивизиите — 170. Най-мощната армия е по румънската граница. От общия брой на армиите две са планински, готови да откъснат Румъния и нейния нефт от Германия. От десетките корпуси пет са въздушнодесантни, един морски десант и няколко планинскострелкови.

А каква е общата задача на Първи стратегически ешелон? За какво е бил предназначен той? Не казвам собственото си мнение. Давам думата на съветските маршали.

Маршалът на Съветския съюз А. И. Егоров смятал, че във войната ще участват десетки милиони войници, които предстои да бъдат мобилизирани. Той предлагал да не се изчаква краят на мобилизацията, а да се започне нахлуването в територията на противника в момента на обявяването на мобилизацията. За целта според неговия замисъл трябвало постоянно в мирно време в Първи стратегически ешелон да се държат „групи за нахлуване“. Задачата им е: щом започне мобилизацията, незабавно да прекосят границата и по този начин да провалят мобилизацията на противника и да прикрият мобилизацията на Червената армия, позволявайки на главните сили да се разгърнат и да влязат във войната в най-благоприятни условия (*Доклад на началник-щаб на РККА пред Реввоенсъвета на СССР от 20 април 1932 година*).

Маршалът на Съветския съюз М. Н. Тухачевски не бил съгласен с това. Нахлуването трябва да се извърши незабавно, но не с групи за нахлуване, а с цели армии за нахлуване. Армията за нахлуване трябва да се създаде още през мирно време и да се държи край самите граници в състава на Първи стратегически ешелон на РККА. „Съставът и дислокацията на челната армия трябва да се подчиняват преди всичко на възможността за прекосяване на границата още с обявяването на мобилизацията“, „механизираните корпуси трябва бъдат разположени на 50 — 70 км от границата, за да могат да я

прекосят още през първия ден на мобилизацията“ (М. Н. Тухачевски. „Избранные произведения“, т. 2, с. 219).

Тухачевски и Егоров, разбира се, допускали грешки. Наложило се да бъдат разстреляни, а на върха на военната власт се изкачил властният, жесток, непоклатим Г. К. Жуков. Той изобщо не бил склонен към абстрактни размишления. Бил практик и през живота си не претърпял нито едно военно поражение. През август 1939 година Жуков провел смайващата по внезапността, бързината и дързостта си операция по разгромяването на 6-а японска армия (по-късно той използвал същия метод срещу 6-а германска армия край Сталинград). Светкавичното разгромяване на 6-а японска армия било прологът към Втората световна война. Едва след като получил телеграмата от Жуков от 19 август 1939 година, че главното е постигнато: японците не подозират за готвещия се удар, Сталин дал съгласието си да бъдат установени общи граници с Германия.

Пазарлъкът между Молотов и Рибентроп се водел под съпровода на страховитата музика на Жуков, който извършил в Монголия нещо непостигано дотогава: разгромил цяла японска армия. Именно след това по западните граници започнало разрушаването на всичко предназначено за отбрана и създаването на грандиозни ударни армии. Жуков станал командващ на най-важния и най-мощния от съветските окръзи — Киевския. След това бил издигнат още по-високо — на поста началник на Генералния щаб. И тъкмо тогава Генералният щаб направил теоретичен извод от изключителна важност: „Изпълняването на задачите на армиите за нахлуване трябва да се възложи на целия Първи стратегически ешелон“ (ВИЖ, 1963, № 10, с. 31). И тъй всичките шестнайсет армии от Първи ешелон, в чийто състав влизали 170 дивизии, се предназначавали именно за нахлуване.

Най-интересното е, че Първи стратегически ешелон не само получил задачата да извърши нахлуване, но и започнал да я изпълнява! Под прикритието на съобщението на ТАСС от 13 юни 1941 година целият Първи стратегически ешелон се насочил към границите с Германия и Румъния.

Да, в Първи стратегически ешелон имало едва около три милиона войници и офицери, но и лавината започва от снежинка. Мощта на Първи стратегически ешелон нараствала стремително.

Маршал на Съветския съюз С. К. Куркоткин: „Военните части, които потеглиха преди войната към държавната граница... взеха със себе си целия неприкосновен запас от дрехи и обувки“ (*„Тыл Советских Вооруженных сил в Великой Отечественной войне“*. 1941–1945 г. с. 216). Веднага след това маршалът казва, че в резервите на центъра практически не останали никакви дрехи и обувки. Това означава, че дивизиите, корпусите и армиите са мъкнали със себе си дрехите и обувките за милиони запасняци.

С каква друга цел освен екипирането на милионите, които трябвало да бъдат мобилизирани в най-скоро време?

Когато говорим за мощта на Първи стратегически ешелон, трябва да мислим не само за това колко войници имало в него, но да се сетим и за онези милиони, които Хитлер не позволил да бъдат мобилизирани, облечени и обути близо до границите. Прехвърлянето на войските от Първи стратегически ешелон към границата предварително се планирало много грижливо и се съгласувало с действията на съветската наказателна машина. Окончателното решение за прехвърлянето им напред било взето на 13 май 1941 година. На другия ден, 14 май, било взето решение за насилствено изселване на жителите от западните гранични райони: на 13 юни започнало всеобщото прехвърляне на войските към границите, на 14 юни започнало изселването на жителите на граничната зона. Войските доближили границите след няколко дена, когато там вече нямало жители. Не се предвиждало спиране на войските от Първи стратегически резерв на държавните граници, ето защо съветските граничари разчиствали проходи в своите заграждения чак до граничните пирамиди.

ГЛАВА 19

СТАЛИН ПРЕЗ МАЙ

Сталин си е поставил в областта на външната политика цел от огромна важност, която се надява да постигне с личните си усилия.

Граф фон
Шуленбург
Поверителен доклад,
12 май 1941 г.

1

За да разберем събитията от юни 1941 година, неизбежно трябва да се върнем в май. Май четирийсет и първа е най-загадъчният месец изобщо в цялата руска комунистическа история. Всеки ден и всеки час от този месец са запълнени със събития, чийто смисъл тепърва трябва да се разгадава. Дори събитията, които се извършвали пред очите на цял свят, още не са обяснени от никого.

На 6 май 1941 година Сталин станал глава на съветското правителство. Тази стъпка озадачила мнозина. От трофейни документи знаем например, че германското ръководство изобщо не можало да намери никакво задоволително обяснение на това събитие. За пръв път в цялата съветска история **официално** висшата партийна и държавна власт се оказала съсредоточена в едни ръце. Но това изобщо не означавало укрепване на Сталиновата лична диктатура. Нима дотогава цялата власт фактически не била съсредоточена в ръцете на Сталин? Ако властта се измерваше с броя на звучните титли, Сталин още десет години прели това би могъл да събере пищна колекция от всевъзможни титли. Но съвсем съзнателно не го правел. Още от 1922 година, когато заел поста генерален секретар, Сталин се отказал от всички държавни и правителствени постове. Сталин издигнал своя команден пост **над** правителството и **над** държавата. Контролирал всичко, но официално за нищо не отговарял. Ето как описва **Л. Троцки** още през 1931 година механизма на подготовката на комунистическия преврат в Германия: „В случай на успех на новата политика хорицата от типа на Мануилски и Ремеле ще провъзгласят, че инициативата ѝ принадлежи на Сталин. А в случай на провал Сталин си запазва пълната възможност да издири виновника. Тъкмо в това се състои квинтесенцията на неговата стратегия. В тази област си го бива“ (БО^[1], №24, с. 12).

Превратът не се състоял и Сталин наистина издирил виновниците и сурово ги наказал. Така управлява той и в страната: всички успехи се дължат на Сталин, всички провали — на враговете, на ментърджиите, на присламчилите се карьеристи, изопачаващи генералната линия, „Победата на колхозния строй“ е рожба на

Сталиновия гений, а милионите загинали по време на осъществяването — „главозамайване от успехите“ на известен брой ръководни другари от районен мащаб. Към Големите чистки изобщо нямал каквото и да било отношение — ежовщина! И пакта с Хитлер не бил подписан от Сталин. Пактът влязъл в историята с имената на Молотов и Рибентроп. В Германия официалната отговорност за този пакт носел не толкова Рибентроп, колкото Адолф Хитлер — канцлерът, въпреки че не бил присъствал на подписването му. Виж, Йосиф Сталин, който присъствал на подписването, в момента не заемал нито държавни, нито правителствени длъжности. Присъствал просто като гражданина Йосиф Сталин, непритежаващ никакви държавни, правителствени, военни или дипломатически пълномощия и следователно неотговарящ за онова, което става.

По съвсем същия начин на 13 април 1941 година бил подписан договорот с Япония: Сталин присъства, но не носи отговорност за това, което става. Резултатът е следният: в критичен за Япония момент Сталин нанася удар в гърба на изтощената от войната Япония. Съвестта на Сталин е чиста: той договор не е подписвал.

Но ето че нещо станало (или трябвало да стане) и Сталин през май 41-ва официално се нагърбва с бремето на държавната отговорност. За Сталин новата титла означава не засилване на властта му, а нейно ограничаване, по-точно казано — самоограничаване. От този момент насетне той не само взема най-важните решения, но и носи официална отговорност за тях. До този момент властта на Сталин се ограничавала само от пределите на Съветския съюз, и то не винаги. Какво ли го е накарало **доброволно** да се нагърби с тежкото бреме на отговорността за действията си, след като спокойно е можел да остане на върха на непогрешимостта, предоставяйки на други възможността да грешат?

Цялата ситуация по нещо ми прилича на Хрущовия лов на елени. Докато животното било далеч, Никита подвикнал на горските и пускал шеги по адрес на госта си Фидел Кастро, на когото този ден не му вървяло. Но той самият не стрелял и дори не държал пушка. А когато викачите изкарали животното пред ловците и вече нямало как да не го улучи, Никита взел пушката... 17 години Сталин не вземал в ръцете си инструментите на държавната власт и сега изведнъж... Защо ли?

Според флотския адмирал на Съветския съюз Н. Г. Кузнецов (по онова време адмирал, нарком на ВМФ на СССР): „Когато Сталин пое задълженията на председател на Съвета на народните комисари, системата на ръководство фактически не се промени“ (*ВИЖ, 1965, №9, с. 66*). Щом практически нищо не се променя, за какво му е на Сталин тази титла? А „същевременно всички постъпки, действия и престъпления на Сталин са логични и строго принципиални“ (*А. Авторханов. „Загадка смърти Сталина“, с. 132*).

Къде е тогава Сталиновата логика?

„Не ми е известен нито един проблем, който да се отнася до вътрешната ситуация в Съветския съюз и да е толкова сериозен, че да предизвика такава стъпка от страна на Сталин. С голяма увереност бих могъл да твърдя, че ако Сталин е решил да заеме най-високия държавен пост, причината за това трябва да се търси във външната политика.“ Така докладвал на правителството си германският посланик в Москва фон Шуленбург. Съветските маршали казват същото, само че с други думи: назначаването на Сталин е свързано с външни проблеми (*Маршал на Съветския съюз И. Х. Баграмян. „Так начиналась война“, с 62*). Но на нас и без това ни е ясно, че на Сталин му е било значително по-удобно да решава вътрешните проблеми, без да се товари с отговорност. Какви ли външни проблеми са го накарали да предприеме тази стъпка?

През май 1941 година много от европейските държави били съкрушени от Германия. Проблем в отношенията с Франция например просто не можел да съществува. Запазилата независимостта си Великобритания подавала на Сталин приятелска ръка (писмото на Чърчил, връчено на Сталин на 1 юли 1940 година). Рузвелт се отнасял към Сталин повече от приятелски: предупреждавал го за опасностите и американската технология вече течала към СССР като река. Вероятните противници били само два. Но Япония, след като получила представа за съветската военна мощ през август 1939 година, току-що била подписала договор със Съветския съюз и устремила погледа си в посока, срещуположна на съветските граници. И тъй само Германия била причината, която накарала Сталин да предприеме тази на пръв поглед необяснима стъпка. Какво можел да предприеме Сталин спрямо Германия, използвайки новата си титла на държавен глава?

Съществуват само три възможности:

- да установи траен и нерушим мир;
- официално да възглави въоръжената борба на Съветския съюз в отблъскването на германска агресия;
- официално да възглави въоръжената борба на Съветския съюз в агресивна война срещу Германия.

Първият вариант отпада веднага. Мирният договор с Германия вече е подписан от Молотов. След като заел мястото на Молотов в качеството си на държавен глава, Сталин не предприел абсолютно никакви стъпки, за да се срещне с Хитлер и да започне преговори с него. Сталин продължава да използва Молотов за мирните преговори. Известно е, че дори на 21 юни Молотов се опитал да се срещне с германските ръководители, докато Сталин такива опити не е правил. Значи заел е официалния пост не за да води мирни преговори.

Комунистическата пропаганда набляга на втория вариант: очаквайки нападението на Германия, Сталин е решил лично и официално да възглави отбраната на страната. Но този финт на другарите комунисти няма да мине: германското нападение било за Сталин внезапно и явно неочаквано. Излиза, че Сталин се е нагърбил с отговорността в навечерието на събития, които не е бил предвидил.

Нека разгледаме още веднъж поведението на Сталин през първите дни на войната. На 22 юни главата на правителството бил длъжен да се обърне към народа и да му съобщи страшната новина. Но Сталин пренебрегнал преките си задължения и натоварил с тази работа заместника си Молотов.

Тогава за какво му е било да се настани през май на креслото на Молотов, щом през юни ще се крие зад гърба му?

Вечерта на 22 юни съветското командване разпратило на войските директива.

Давам думата на Г. К. Жуков:

„Генерал Н. Ф. Ватутин каза, че Й. В. Сталин е одобрил проекта на директива №3 и е заповядал под нея да бъде сложен моят подпис.

— Добре — казах аз, — сложете моя подпис“ (Г. К. Жуков. „Воспоминания и размышления“, с. 251).

— От официалната история знаем, че директивата била подписана от „народния комисар на отбраната маршал С. К. Тимошенко, от члена на съвета и секретар на ЦК на ВКП(б) Г. М.

Маленков и от началника на Генералния щаб генерал Г. К. Жуков“ („История второй мировой войны (1939–1945)“, т. 4, с. 38).

И тъй Сталин кара други да подпишат заповедта, измъквайки се от лична отговорност. Защо тогава се е нагърбвал с нея през май? Издава се директива на въоръжените сили да разгромят нахлулия противник. Документът е изключително важен. Какво търси тук „членът на съвета и секретар“?

На другия ден бил обявен съставът на щаба на Върховното главнокомандване. Сталин отказал да го възглави и се съгласил да влезе в този висш орган на военното ръководство само като един от членовете му. „При съществуващия ред така или иначе без Сталин наркомът С. К. Тимошенко самостоятелно не можеше да взема принципни решения. Излизаше, че има двама главнокомандващи: наркомът С. К. Тимошенко — юридически, в съответствие с постановлението, и Й. В. Сталин — фактически“ (Г. К. Жуков, *пак там*). В отбранителната война Сталин прилага своя изпитан метод на ръководене: принципните решения взема той, а официалната отговорност носят Молотовци, Маленковци, Тимошенковци, Жуковци. Чак след един месец членовете на Политбюро принудили Сталин да заеме официалния пост нарком на отбраната, а на 8 август — поста Върховен главнокомандващ. Струвало ли си е Сталин „в очакване на отбранителна война“ да се нагърбва с отговорност, за да започне да се измъква от отговорност още от първия момент на тази война? След като знаем Сталиновия маниер на ръководене през първия месец от отбранителната война, редно би било да предположим, че в навечерието й той ще се опита да не се нагърбва с никакви титли и с никаква отговорност, като изтика на декоративните постове второстепенни чиновници, които изцяло контролира. И тъй, второто обяснение също не може да ни удовлетвори. Затова сме принудени да приемем третата версия, която досега никой не е могъл да опровергае: с ръцете на Хитлер Сталин съкрушил Европа и започнал да подготвя внезапен удар в гърба на Германия. Сталин се е канел лично да възглави „Освободителния поход“ в качеството си на глава на съветското правителство.

Комунистическата партия втъпявала на съветския народ и на армията, че заповедта за започване на освободителната война в Европа ще бъде дадена лично от Сталин. Комунистическите фалшификатори

пуснаха в обръщение версията, че Червената армия била подготвяла „контраудари“. Но тогава и дума не ставало за каквито и да било контраудари. Съветският народ знаел, че решението да се започне война ще бъде взето в Кремъл. Войната ще започне не с нападение на някакви си врагове, а по Сталинова заповед: „И когато маршалът на революцията другарят Сталин даде сигнал, стотици хиляди летци, щурмани и парашутисти ще връхлетят врага с цялата сила на своето оръжие, оръжието на социалистическата справедливост. Съветските въздушни армии ще донесат щастие на човечеството!“ Това било казано в момент, когато Червената армия вече стояла на германската граница (*„Правда“*, 18 август 1940 година) и щастиято на човечеството можело да се пренесе единствено през територията на Германия, а силата на оръжието на социалистическата справедливост през август 1940 година — стоварена преди всичко върху германските глави.

Заемайки поста генерален секретар, Сталин можел да даде каквато си иска заповед и тази заповед се изпълнявала незабавно и точно. Но всяка заповед на Сталин била неофициална и в това именно се състояла неговата неуязвимост и непогрешимост. Сега вече такова положение на нещата не удовлетворява Сталин. Той трябва да даде заповедта (Главната Заповед на живота му), но така, че това официално да е Сталинова заповед.

Според думите на маршала на Съветския съюз К. К. Рокосовски (*„Солдатский долг“*, с. 11) всеки съветски командир имал в сейфа си „специален поверителен оперативен плик“ — „Червен плик буква М“. Червеният плик можел да бъде отворен само по заповед на председателя на совнаркома (до 5 май 1941 година — Вячеслав Молотов) или на наркома на отбраната на СССР (маршала на Съветския съюз С. К. Тимошенко). Но, както твърди маршалът на Съветския съюз Г. К. Жуков, Тимошенко „без Сталин все едно не можеше да взема принципни решения“. Така Сталин заел поста на Молотов, за да може Главната Заповед да изхожда не от Молотов, а от Сталин.

Пликовете лежали в сейфа на всеки командир, но на 22 юни 1941 година Сталин не дал заповед да се разпечатат. Според Рокосовски някои командири се престрашили и на своя глава сами разпечатали Червените пликове (за самоволно разпечатване на Червен плик ги

чакал разстрел по чл. 58). Но не открили там нищо, което би могло да им е от полза в отбрана. „Разбира се, имахме подробни планове и указания какво да вършим в деня «М»... всичко беше изредено по минути и най-подробно... Всички тези планове съществуваха. Но за съжаление в тях изобщо не пишеше какво трябва да правим, ако противникът внезапно премине в настъпление“ (*Генерал-майор М. Грецов. ВИЖ, 1965, №9, с. 84*).

И тъй съветските командири имали **планове за война**, но **планове за отбранителна война** нямали. Висшето съветско ръководство знае това. Ето защо през първите минути и часове на войната, вместо да даде кратката заповед да бъдат разпечатани пликите, то се занимава с импровизации — съчинява нови директиви до войските. Всички планове, всички пликите, всичко „изредено най-подробно и по минути“ в условията на отбранителна война става ненужно.

Между другото първите директиви на висшето съветско ръководство също не препоръчват на войските да се вкопаят в земята. Това пак са не отбранителни, нито контранастъпателни, а чисто настъпателни директиви. Съветските ръководители мислят и планират само с тези категории дори след натрапената им отбранителна война. Тонът на Червените пликите бил много решителен, но в неясната обстановка настъпателният порив на войските трябвало да се поукроти до пълното изясняване на станалото. Ето защо първите директиви имат настъпателен характер, но тонът им е сдържан: да се настъпва, но не така, както пише в Червените пликите!

В неясната обстановка Сталин не иска да рискува и тъкмо затова под най-важните директиви за „великата отечествена война“ — директивите да се започне война — липсва подписът на Сталин. Той се канел да изпълни друго почетно задължение, като подпише други директиви, в друга обстановка — не за натрапената отбранителна война, а за мисия, която ще освободи народите на света.

Хитлер четял телеграмите на мъдрия Шуленбург, а и сам сигурно се е досещал, че Сталин се надява „в областта на външната политика да постигне цел от огромна важност с личните си усилия“. Ето защо под първите директиви в неочакваната за Сталин и натрапена отбранителна война се появява подписът му на „член на съвета и секретар“.

[1] БО — „Бюллетень оппозиции“ (большевиков-ленинцев), №79-80. Бил издаван в Берлин и Париж. — Б.р. ↑

Когато встъпва в длъжност, всеки глава на правителство излага своята програма за действия. А Сталин? И Сталин. Наистина, речта на Сталин, която може да бъде сметната за програмна, била произнесена, но никога не е публикувана.

На 5 май 1941-ва, когато назначаването на Сталин било предрешено (а може би дори извършено), той държал реч в Кремъл на прием в чест на абсолвентите на военните академии. Сталин говори 40 минути. Като вземем под внимание Сталиновата способност да мълчи, 40 минути са необикновено много. Смайващо много. Сталин говорел пред абсолвентите на военните академии далеч не всяка година. През цялата история такива речи той държал само два пъти. Първия — през 1935 година: Киров е убит няколко месеца преди това, над страната е вдигната наточената брадва, тайно се подготвя Голямата чистка, а другарят Сталин говори пред абсолвентите на военните академии. Той казва: кадрите решават всичко. Тогава надали някой бил в състояние да разбере същинския смисъл на Сталиновите думи. А Сталин бил замислил не какво да е, а почти поголовна смяна на своите кадри с почти поголовен кървав финал за повечето от слушателите си.

А през май 1941-ва Сталин за втори път казва нещо важно на абсолвентите на военните академии. Сега се замисля по-сериозна и потъмна работа, затова този път Сталиновата реч е поверителна. Речта на Сталин **никога не е публикувана** и това е допълнителна гаранция за важността ѝ. Сталин говорил за войната. За войната срещу Германия. В съветски източници със закъснение от 30–40 години се появили откъслечни сведения за тази реч. „Генералният секретар на ЦК на ВКП(б) Й. В. Сталин, говорейки на 5 май 1941 година на приема за абсолвентите на военните академии, ясно даде да се разбере, че германската армия е най-вероятният противник“ (*ВИЖ*, 1978, № 4, с. 85). „История второй мировой войны“ (*т. 3, с. 439*) потвърждава, че Сталин е говорил за война, а именно за война с Германия. Маршалът на Съветския съюз Г. К. Жуков отива дори малко по-далеч. Той съобщава, че Сталин в присъщия му стил задавал въпроси и сам си

отговарял на тях. Сталин задал наред е другите въпроса непобедима ли е германската армия и отговорил отрицателно. Сталин наричал Германия агресор, завоевател, покорител на други страни и народи и предричал, че за Германия такава политика няма да завърши с успех („*Воспоминания и размышления*“, с. 236).

Златни думи. Но защо трябва да се държат в тайна? Ясно е, че през май 1941 година на Сталин не му идело отръпки да нарече съседа си агресор и завоевател. Но след месец и половина Хитлер нападнал СССР и редно би било Сталин незабавно да публикува майската си реч. Редно би било да застане пред народа и да каже: братя и сестри, аз този вариант го бях предвидил и тайно предупредих офицерите си още на 5 май. В залата освен абсолвентите на академиите седяха всички висши военни и политически лидери на страната и всеки от тях може да потвърди това. Ето, вижте стенограмата на речта ми...

Само че не се сетил Сталин за речта си и не повикал за свидетели слушателите си. Свършила войната, Сталин бил въздигнат в ранг генералисимус и провъзгласен за най-мъдър сред стратегите. Как не им е дошло наум на Сталиновите лакеи да си спомнят за речта от 5 май 1941 година: човекът ни предупреждаваше още през май, ах, ако бяхме достойни за великия си учител! Но никой не си спомнил за речта приживе на Сталин. Спомниха си много по-късно, но пак не я публикуваха. Причината за това е само една: на 5 май 1941 година Сталин говорил за война срещу Германия, но че е възможно германско нападение НЕ казал. Сталин си представял войната срещу Германия БЕЗ германско нападение срещу СССР, а с някакъв друг сценарий за започване на войната.

Сталиновите съчинения до ден-днешен заемат първо място в света по брой на издадените томове. Публикувано е какво ли не, дори бележките му по полетата на чужди книги: всичко това са скъпоценни извори на мъдрост, обаче речта му за войната срещу Германия вече толкова десетилетия си остава поверителна. Нещо повече, взети са специални мерки тази реч да бъде забравена завинаги. Веднага след войната в многомилionни тиражи на какви ли не езици излезе книгата на Сталин „За Великата отечествена война“. Книгата започва с речта на Сталин по радиото от 3 юли 1941 година. Предназначението на книгата е ясно: да ни набие в главите идеята, че Сталин е започнал да говори за съветско-германска война едва след германското нахлуване и

е говорил само за отбрана. А Сталин започнал да говори за война не след германското нахлуване, а преди него, и говорил не за отбрана, а за нещо друго.

Интересно, за какво ли?

3

Вече знаем, че след подписването на пакта Молотов-Рибентроп видните съветски пълководци Жуков и Мерецков и видният полицейски лидер на всички времена и народи Лаврентий Берия направили доста много за масовото разрушаване на всичко, което било свързано с отбраната на съветската територия. Но ето че Сталин заговорил за война срещу Германия. Заговор рил на тайно съвещание, но така, че да го чуят всички абсолвенти на военните академии, всички генерали, всички маршали. Какво ли ще направят в тази ситуация Жуков, Мерецков, Берия? Вероятно все пак ще започнат да изграждат по границите минни полета и телени заграждения, да минират мостове? Не. Тъкмо наопаки. „В началото на май 1941 година след речта на Сталин на приема за абсолвентите на военните академии всичко, което се вършеше по създаването на заграждения и минирането, тръгна още по-мудно“ (*Старинов, с. 186*).

Ако не вярваме на полковника от ГРУ Старинов и на неговата действително великолепна книга, можем да разгърнем германските архиви и там ще намерим същото: германското разузнаване по всяка вероятност никога не можало да се сдобие с пълния текст на Сталиновата реч, но по голям брой косвени и преки признаци смятало, че речта на Сталин от 5 май 1941 година е реч за война срещу Германия. Същото това германско разузнаване наблюдавало вдигането на съветските минни полета и други заграждения през май и юни 1941 година.

Вдигането на загражденията по границите е необходим елемент от последните приготовления за война. Не за отбранителна война, разбира се...

През май 1941 година цялата съветска пропаганда прави рязък завой. Дотогава комунистическите вестници прославяли войната и се радвали на това, че Германия унищожава все повече и повече държави, правителства, армии, политически партии. Съветското правителство просто е във възторг — „Съвременната война в цялата ѝ страшна красота!“ („Правда“, 19 август 1940 година).

Или ето едно описание на Европа през войната: „... бунище за трупове, порнографска гледка, където чакали ръфат чакали“ („Правда“, 25 декември 1939 година). На същата страница е поместена приветствена приятелска телеграма на Сталин до Хитлер. Комунистите искат да ни убедят, че Сталин е вярвал на Хитлер и е искал да поддържа с него приятелски отношения, а като доказателство ни пробутват Сталиновата телеграма от 25 декември: „До главата на Германската държава господин Адолф Хитлер.“ Точно под приятелската Сталинова телеграма обаче четем „чакали ръфат чакали“. Ами че това е валидно и за Хитлер! Какви други чакали се ръфат на трупното бунище на Европа?

И изведнъж всичко се променило.

Ето какъв станал тонът на „Правда“ на другия ден след Сталиновата тайна реч: „Отвъд границите на нашата родина бушуват пламъците на Втората империалистическа война. Цялата тежест на неизброимите ѝ бедствия пада върху гърбовете на трудещите се. Народите не искат война. Погледите им са устремени към страната на социализма, която жъне плодовете на мирния труд. Те с право виждат във въоръжените сили на нашата родина — в Червената армия и Военноморския флот — сигурна опора на мира... В днешната сложна международна обстановка трябва да бъдем готови за всякакви изненади...“ („Правда“, 6 май 1941 година, уводната статия).

Я виж ти! Отначало Сталин чрез пакта Молотов-Рибентроп отворил шлюзовете на Втората световна война и се радвал, като гледал как „чакали ръфат чакали“, а сега се сетил и за народите, на които им се е приискал мир и които с надежда гледат Червената армия!

Лично Сталин през март 1939 година обвинявал Великобритания и Франция, че искат да тласнат Европа към война, самите те оставайки настрана от нея, а после „да излязат на сцената със свежи сили, да се намесят, естествено, «в интерес на мира» и да продиктуват на изнемошелите участници във войната своите условия“ (*И. В. Сталин. Доклад от 10 март 1939 година*).

Какви сметки са си правила „империалистите“, не знам. Но на подписването на пакта, който станал ключът за войната, присъствал само един лидер — Сталин. При подписването на пакта не присъствали нито японски, нито американски, нито британски, нито френски лидери. Дори германският канцлер отсъствал. А Сталин бил там. И именно Сталин засега оставал настрана от войната. И именно сега той заговорил за Червената армия, която може да сложи край на кръвопролитие!

Съвсем наскоро, на 17 септември 1939 година, Червената армия била нанесла внезапен удар по Полша. На другия ден по радиото съветското правителство обявило защо: „Полша бе станала удобен плацдарм за всякакви случайности и изненади, които са в състояние да създадат заплаха за СССР... Съветското правителство повече не може да се отнася неутрално към тези факти. С оглед на това съветското правителство нареди на Главното командване на Червената армия да даде заповед на войските да прекосят границата и да вземат под своя закрила живота и имуществото на населението...“ (*„Правда“, 18 септември 1939 година*).

Тук му е времето да зададем въпроса: А кой превърна Полша в „удобен плацдарм за всякакви случайности“? Но с това ще се занимаем в следващия том на книгата.

Цинизмът на Молотов (и на Сталин) е безграничен. Хитлер дошъл в Полша „да разшири жизненото пространство за германците“. А Молотов — с друга цел: „Да отървем полския народ от злополучната война, в която бе вкаран от неразумни ръководители, и да му дадем възможност да заживее мирен живот“ (*пак там*).

Съвременната комунистическа историография не е променила мнението си за тогавашните събития. През 1970 година бе издаден официален сборник с документи по история на съветските гранични войски (*„Пограничные войска СССР. 1939 — июнь 1941“*). Например документ №192 твърди, че съветските действия през септември 1939

година имали за цел „да се помогне на полския народ да излезе от войната“.

Съветският съюз на всички и винаги „безкористно“ помагал да намерят път към мира. Да речем, на 13 април 1941 година Молотов подписва пакта за неутралитет с Япония: „... да поддържахме мирни и приятелски отношения и взаимно да зачитаме териториалната цялост и неприкосновеност... в случай че една от Договарящите се страни се окаже обект на военни действия от страна на една или няколко трети държави, другата Договаряща се страна ще спазва неутралитет, докато трае целият конфликт.“

Когато Сталин се намира на ръба на гибелта, Япония удържа думата си. Но ето че Япония е на ръба на гибелта. Червената армия нанася внезапен съкрушителен удар. След това съветското правителство заявява: „Такава политика е единственото средство, способно да приближи настъпването на мира, да спаси народите от по-нататъшни жертви и страдания и да даде възможност на японския народ да се избави от опасности и разрушения...“ (*Декларация на съветското правителство от 8 август 1945 година*). Трябва да отбележим, че формалната декларация била направена на 8 август, а съветските войски нанесли удар на 9 август. На практика ударът се нанасял по местно време в Далечния изток, а декларацията била направена няколко часа по-късно в Москва по московско време.

На езика на военните това се нарича: „Подготовка и нанасяне на внезапен първоначален удар с откриване на нов стратегически фронт“ (*Армейски генерал С. П. Иванов. „Началный период войны“, с. 281*).

На езика на политиците това се нарича: „Справедлив и хуманен акт на СССР“ (*Полковник А. С. Савин. ВИЖ, 1985, №8, с. 56*).

Маршалът на Съветския съюз Р. Я. Малиновски след нанасянето на първия съкрушителен удар се обърнал към войските си с думите: „Съветският народ не може спокойно да живее и да се труди, докато японските империалисти дрънчат с оръжие край нашите далекоизточни граници и изчакват удобен момент, за да нападнат нашата родина“ (*„Коммунист“, 1985, № 12, с. 85*). Съветските маршали винаги се страхуват, че някой ще ги нападне. Малиновски изрекъл тези думи на 10 август 1945 година. Хирошима вече я няма и Малиновски знае това. Нима след Хирошима „японските

империалисти“ няма да си имат друга работа, а само ще „изчакват удобен момент“?

Съвременните съветски публикации (*например ВИЖ, 1985, №8*) настояват, че „включването на СССР във войната срещу Япония отговаряше и на интересите на японския народ...“ „Съветският съюз си беше поставил за цел да избави народите от Азия, включително и японския, от по-нататъшни жертви и страдания...“

През май 1941 година съветският печат изведнъж заговорил, че народите на Европа са зажаждали за мир и с надежда гледат Червената армия. Това бил същият онзи тон, това били същите онези думи, които се изричат преди всяко комунистическо „освобождение“.

В края на 1938 година приключила Голямата чистка в Съветския съюз. Настъпил нов етап. Нови времена — нови цели — нови лозунги. През март 1939 година Сталин за пръв път заговорил, че трябва да се готвим за някакви „изненади“, и то не вътре в страната, а на международната арена. През август 1939 година Сталин сервира първия сюрприз, първата „изненада“, която накарала да ахне не само целия съветски народ, а и цял свят: пакта Молотов-Рибентроп. Веднага след това германските, а след тях и съветските войски навлизат в Полша. Официалното съветско обяснение е: „Полша се е превърнала в поле за разни изненади.“ Е, тази заплаха била ликвидирана с безкористния акт на съветското правителство, на Червената армия и на НКВД. Но Сталин приканва съотечествениците си да бъдат готови за „нови изненади“, тъй като „международната обстановка става все по-заплетена“.

На пръв поглед може ли да има нещо по-просто: мирът с Германия е подписан, къде е тази заплетеност на ситуацията? Но Сталин настойчиво повтаря предупреждението си да не се вярва на привидната простота, всички да са готови за изненади, за някакви резки обрати и промени.

Май 1941 година е месецът, когато лозунгът „да бъдем готови за изненади“ ненадейно проехтял като тревожна камбана над цялата страна. Той екнал още през първия ден на май от първа страница на „Правда“ и бил повторен хилядократно от всички други вестници, от стотици хиляди комисари, политработници и пропагандисти, които разяснявали на масите Сталиновия лозунг. Призивът „да бъдем готови за изненади“ зазвучал в заповед на наркома на отбраната № 191, прочетена „във всички роти, батареи, ескадри, ескадрили и кораби“.

Може би Сталин е предупреждавал страната, че е възможно внезапно германско нападение? Не, разбира се. Германското нападение било изненада за самия Сталин. Как така щял да предупреждава за опасности, които той самият не предвиждал?!

На 22 юни 1941 година всички приказки за изненадите секнали и този лозунг никога вече не бил повторен. В съвременните съветски публикации изобщо не се споменава за лозунга „гответе се за изненади“. А това е една от най-звучните теми в съветската пропаганда от „предвоенния период“.

На пръв поглед учудващо е, че самият Сталин никога след това не се е сетил за своя лозунг. Все някъде би могъл да каже: Хитлер ни нападна, внезапно, но аз бях ви предупредил да сте готови за изненади! Но Сталин такова нещо никога не е казвал. Маршал Тимошенко би могъл някой път да напомни след войната: помните ли заповед №191? Ами че аз в тази заповед ви предупреждавах! Съвременните съветски историци и партийни бюрократи (без да споменават имената на Сталин и Тимошенко) биха могли да обяснят: я вижте колко мъдра е била нашата партия! На страниците на централния си вестник едва ли не всеки ден предупреждавала, че трябва да се готвим за изненади! Но нито Сталин, нито Тимошенко, нито който и да било друг нито веднъж не се сетили за тревожния призив от май и юни 1941 година. Защо? Ами защото под лозунга „гответе се за изненади“ се разбирало не германско нахлуване, а нещо противоположно. Под лозунга „гответе се за изненади“ чекистите не поставяли мини по границите, а махали поставените и знаели, че това е подготовката за Централната изненада на XX век.

Когато призовавала армията и народа да са готови за изненади от международен мащаб, съветската преса никога не идентифицирала този призив с възможността за чуждестранно нахлуване и отбранителна война на своя територия.

За да получим представа за същинското значение на лозунга, естествено, трябва да разгърнем първата страница на вестник „Правда“ от първи май 1941 година. Именно тази страница дала тон на многогласния хор, който просто послушно повтарял солото й изпълнение.

И тъй „Правда“, бр. 120 (8528) от 1 май 1941 година. На най-важната, първа страница на вестника сред многото дърдорковски фрази има само два цитата. И двата са от Сталин.

Първият е в самото начало на уводната статия: „Осъществено в СССР може да бъде осъществено и в други страни“ (*Сталин*).

Вторият е в заповедта на наркома на отбраната за готовността за случайностите и „фокусите“ на външните ни врагове (*пак от Сталин*).

Всичко останало на първа страница е: за жестоката война, обхванала Европа, за страданията на трудещите се, за стремежа им към мир, за това колко се надяват те на Червената армия. Все в този смисъл вторият цитат допълва първия.

Много говори първа страница за съветските усилия за запазване на мира, но като пример за съсед, с когото най-сетне са установени нормални отношения, се сочи Япония (нейният час още не е дошъл), а Германия вече не фигурира сред добрите приятели.

Разбира се, излиза според „Правда“, врагът е хитър и коварен и ние ще отвърнем на домогванията му, но не в смисъл на защита на собствената ни територия, а в смисъл на освобождаване на народите на Европа от бедствията на кръвопролитната война.

В очакването на такива именно изненади пет дена след започването на гръмотевичната кампания във всички съветски вестници Сталин поел поста глава на правителството и държал тайната си реч, в която определил Германия като главен противник.

През май 1941 година се нагърбил с държавна отговорност в очакване на „изненадите“. През юни Хитлер нападнал, но това била такава „изненада“, която накарала Сталин да бяга от държавната отговорност като дявол от тамян.

Очевидно Сталин се е готвел не за германско нахлуване, а за „изненади“ от противоположен характер.

ГЛАВА 20

ДУМИ И ДЕЛА

Думите не винаги съответстват на делата.

В. Молотов
Из разговор с
Хитлер на 13 ноември
1940 г.

1

На 5 май 1941 година в поверителна реч Сталин заявява, че „войната с Германия ще започне не по-рано от 1942 година“. Тая фраза е най-известният фрагмент от поверителната реч. Като изхождаме от онова, което знаем сега за последвалите събития, грешката на Сталин е очевидна. Но да не бързае да се присмивае на Сталиновите грешки.

Ето на какво ще обърнем внимание. Сталин държи поверителна реч, която не се публикува. Щом е така, значи Сталин е държал да опази тайните си от противника на всяка цена. Но когато произнася тая реч, в Кремъл присъстват ВСИЧКИ випускници и ВСИЧКИ преподаватели от ВСИЧКИ военни академии, висшето политическо ръководство на страната и висшето военно ръководство на Червената армия. Освен това съдържанието на речта е доведено до знанието на всички съветски генерали и полковници.

Генерал-майор Б. Трам: „В средата на май 1941 година председателят на Централния съвет на Осоавиахим^[1] генерал-майор от авиацията П. П. Кобелев събра ръководния състав на Централния съвет и ни съобщи основните положения от речта на Й. В. Сталин, произнесена на правителствения прием в Кремъл пред випускниците от военните академии.“

От една страна, речта на Сталин е поверителна, а от друга — съдържанието ѝ се знае от хиляди хора. Има ли обяснение подобен парадокс? Има. От спомените на адмирал Н. Г. Кузнецов знаем, че след назначението на Г. К. Жуков за началник на Генералния щаб е разработена „много важна директива, която насочва командващите военни окръзи и флота към Германия като най-вероятен противник в една бъдеща война“ („Накануне“, с. 331).

Два месеца директивата е била държана в Генералния щаб, а на 6 май е изпратена в граничните военни окръзи за изпълнение. Например за нея говори маршалът на Съветския съюз И. Х. Баграмян. Изобщо съветските маршали и генерали много често я споменават, но не я цитират. За половин век в печата се е промъкнало само едно изречение: „... да са готови по нареждане на Главното командване за

нанасяне на светкавични съкрушителни удари срещу противника, за пренасяне на бойните действия на негова територия и завземане на важни позиции“ (В. А. Анфилов. „Бессмертный подвиг“, с. 171).

Ако в тая директива е имало поне една дума за отбрана, комунистическите историци непременно щяха да я цитират. Но целият останал текст на директивата от 5 май никак не е подходящ за цитиране. Дори половин век след края на войната тя се пази в тайна.

Съветската цензура е пуснала само едно изречение, но и то достатъчно пълно разкрива смисъла на целия толкова усърдно укриван документ. Работата е там, че войникът влиза в отбранителна война без заповед. Векове наред руският войн е влизал във война с агресорите, без да чака заповеди отгоре. Противникът прекосява граничната река и за войника това значи начало на война. Огромни армии завоеватели са минавали границите на Русия и всеки път, още от праисторическо време, руският воин, както и воинът на всяка друга страна, знае, че минаването на границата от страна на противника означава война, и действа, без да чака заповеди. Затова и се стои на пост — всеки войник трябва многократно да бъде поставян в ситуация, при която се изисква да взима самостоятелно решение за употреба на оръжие. Право и задължение на войника е да убива всеки, който се опитва да проникне в охранявания обект. Съветският закон гарантира правото на всеки войник да взима самостоятелно решение за употреба на оръжие и жестоко наказва всеки войник, който не се е възползвал от оръжието си, когато обстоятелствата са налагали.

Войникът на държавната граница е войник на боен пост. В отбранителна война той няма нужда от заповеди и директиви.

Нормално начало на една отбранителна война е ситуацията, при която премръзналият през нощта войник, преди да се завие с шинела си и да заспи, преди да срита смяната си, изведнъж е разтъркал очи и е видял противника, който минава реката. Войникът открива огън по врага, гърмежите от стрелбата вдигат всички по тревога. Събужда се командирът на отделението, псува в просъница и след като разбира какво става, отвежда войниците си в траншеята. А на стотици километри по цялата граница вече се стреля. Командирите на взводове започват да координират стрелбата на своите поделения. Появяват се и командирите от по-висок ранг. Сражението придобива организиран

характер. Към щаба на полка лети донесение за нападението, оттам — към щаба на дивизията...

Така би трябвало да започне отбранителната война. А строго поверителната директива от 5 май 1941 година предвижда влизане във война на милиони войници от Червената армия по заповед, която ще дойде единствено от съветското Главно командване. Съненият войник на границата може и да е видял нападението на противника, но как другарите от Кремъл ще научат за началото на войната?

Единствено ако те самите са определили датата на нейното начало.

В отбранителната война първо влиза войникът, после сержантът, после взводният командир. При агресивната война всичко върви по обратен ред. В нея първо влиза главнокомандващият, началникът на Генералния щаб, после командващите фронтовете, флотовете, армиите. Редникът научава за началото на агресивната война последен. В отбранителната война милионите войници влизат поотделно, в агресивната — всички като един.

Войниците на Хитлер влязоха на територията на противника като един, точно на часа, точно на минутата. Войниците на Сталин правеха същото: и във Финландия, и в Монголия, и в Бесарабия. Точно така те трябваше да влязат и във война срещу Германия.

Директивата от 5 май е изготвена, но датата на началото на войната остава в пълна тайна. Чакайте сигнал и бъдете готови всеки момент, казва директивата на съветските генерали. След 5 май Сталин незабавно оглавява съветското правителство, за да може лично да даде сигнала за изпълнението на директивата.

Хитлер дава заповед на своите войски малко преди Сталин...

[1] Общество за съдействие на авиацията и авиационно-химическа защита. — Б.р. ↑

Ние не знаем и вероятно никога няма да узнаем съдържанието на строго поверителната директива — от 5 май 1941 година; ясно е, че в нея е ставало дума за война с Германия, но войната не е трябвало да започне с нахлуването на германците, а по някакъв друг начин. Ако между различните варианти е имало и вариант, според който Германия ще започне войната на 22 юни 1941 година, съветските лидери в Кремъл биха могли просто по телефона, в прав текст или по някакъв друг, най-примитивен начин да съобщят на командващите граничните окръзи: „Отворете сейфовете, извадете директивата от 5 май и правете това, което е написано в нея.“

Ако в директивата от 5 май е имало няколко варианта и между тях един отбранителен, би могло просто по телефона да се каже на командващия граничния окръг: задраскай първите девет варианта, изпълнявай последния — десети. Но в директивата не е имало варианти за отбрана. Ето защо тя никога не е била вкарана в действие. Още в първия миг след нахлуването на германците съветската директива напълно е изгубила смисъла си и остаряла по същия начин, по който са „остарели“ съветските автострадни танкове, включително произведените на 21 юни 1941 година.

Вместо да пристъпят към изпълнение на директивата, която е била в сейфовете на всеки командващ, съветските лидери в Кремъл от първия миг на войната са принудени да импровизират. Принудени са да се откажат от готовата инструкция, която е в ръцете на всеки командващ граничен военен окръг. Вместо да я използват, Тимошенко и Маленков губят време за съчиняване на нова. После ще се загуби време за шифроване, предаване, приемане, дешифриране. Между другото директивата, дадена на 22 юни, също е изцяло агресивна, но до известна степен съдържа настъпателния устрем на съветските войски: до изясняване на обстановката да не се преминава държавната граница.

3

Не бива обаче да се мисли, че строго секретната директива от 5 май 1941 година си е стояла в сейфовете и просто е чакала за удари нейният час. Не, не е така. Директивата е била дадена за изпълнение и командващите военните окръзи направили доста много неща за реализирането ѝ. Според нейните изисквания са проведени грандиозни прегрупировки на съветски войски по границите, вдигнати са стотици километри телени заграждения, разминирани са граничните райони, закарани са до границите стотици хиляди тонове боеприпаси, стотици хиляди тонове най-различни запаси, необходими за светкавична и неизбежна война.

На 15 юни 1941 година за генералите, командващи армии, корпуси и дивизии, настъпва време да научат малко повече за намеренията на висшето съветско ръководство. На тая дата щабовете на пет гранични военни окръга са издали бойни заповеди, разработени въз основа на строго поверителната директива от 5 май.

Кръгът на посветените се разширява с неколкостотин души. Заповедите, издадени в средното командно звено на Червената армия на 15 юни 1941 година, също остават строго секретни, но те са няколко и затова се цитират по-често и по-пълно. Ето едно изречение, известно на историците от заповед, издадена от Прибалтийския специален военен окръг до командващите армии и командирите на корпуси: „Трябва всеки момент да бъдем готови за изпълнение на бойна задача.“

А сега да се върнем към поверителната реч на Сталин от 5 май 1943 година. В препълнена зала, **в поверителна реч**, Сталин говори за агресивна война срещу Германия, която ще започне... през 1942 година. Същия ден в **строго поверителна** директива командващите гранични военни окръзи получават указание да бъдат готови всеки момент за агресия.

И още едно съвпадение: на 13 юни 1941 година ТАСС предава съобщение, че Съветският съюз няма намерение да напада Германия и че прехвърлянето на войски към границите с Германия не излиза извън рамките на обичайните учения, а на 15 юни съветските генерали от

граничните окръзи получават заповед, предназначена само за техните уши: да бъдат готови всеки момент да заемат позиции на чужда територия.

През май-юни 1941 година вече е невъзможно да се скрие съветската подготовка за „освобождането“ на Европа. Сталин знае това. Ето защо „наивно“ заявява пред цял свят чрез съобщението на ТАСС, че СССР не се готви за нападение. Разбира се, Хитлер и германското разузнаване няма да повярват на такъв груб фалшификат и тъкмо поради това Сталин съобщава „строго поверително“ на хилядите си офицери, а заедно с това и на германското разузнаване, че Съветският съюз ще нападне Германия през... 1942 година.

Намеренията вече не могат да се скрият, но датата — може, което и цели Сталиновата „поверителна“ реч; ти, Хитлер, не вярваш на моите публични съобщения, тогава вярвай на „строго поверителните“.

Хитлер е проявил достатъчно благоразумие: не е вярвал нито на едните, нито на другите.

ГЛАВА 21

ЗЪБАТО МИРОЛЮБИЕ

Противникът трябва да се издебне, когато е неподготвен, да се хване моментът, в който войските му са разпръснати.

Й. Сталин

1

На 8 май 1941 година, два дни след поверителната реч на Сталин, ТАСС предава опровержение. А един месец по-късно, на 13 юни, ще предаде едно много странно съобщение^[1]. За да го разберем, трябва внимателно да прочетем и да разберем опровержението от 8 май.

Ето го:

„Японските вестници публикуват съобщение на агенция Домей Цусин, в което се казва... че Съветският съюз съсредоточава крупни военни части на западните си граници... че съсредоточаването на войските се извършва в изключително голям мащаб. Във връзка с това било преустановено движението, на пътнически влакове по Сибирската жп линия, тъй като войските от Далечния изток се прехвърляли главно към западните граници. От Средна Азия в същото направление се прехвърляли големи военни части. Военна мисия начело с Кузнецов била излетяла от Москва за Иран. Целта на мисията била, отбелязва агенцията, свързана с въпроса за предоставянето на летища на Съветския съюз в централната и западната част на Иран.

ТАСС е упълномощена да заяви, че това подозрително гръмко съобщение на Домей Цусин, получено от анонимен кореспондент на Юнайтед прес, е плод на болната фантазия на неговите автори... никакво «съсредоточаване на крупни военни части» по западните граници на СССР няма и не се предвижда. Частицата истина, която се съдържа в съобщението на Домей Цусин, при това предадена в грубо изопачен вид, се състои в следното: от района на Иркутск в района на Новосибирск се прехвърля една стрелкова дивизия с оглед на по-добрите квартирни условия в Новосибирск. Всичко останало в съобщението на Домей Цусин, от началото до края, е абсолютна фантастика.“

А сега да видим кой е правият — Домей Цусин и Юнайтед прес или ТАСС.

В съобщението на Домей Цусин се говори за съветска мисия в Иран, което ТАСС опровергава. Три месеца по-късно съветските войски влизат в Иран и наистина построяват там свои летища (и не само летища, а и много други неща). За кой Кузнецов става дума е трудно да се каже, защото у нас Кузнецови, както и Иванови, дал Бог. Пък и въпросът не опира до Кузнецов. Просто нахлуването в Иран е факт. Японските вестници, използвайки американски източници, точно са предсказали събитията. Дори само от тая гледна точка опровержението на ТАСС е невярно.

Домей Цусин: „Съсредоточаването на войските се извършва в изключително големи мащаби.“ Точно така е. Сталин е съсредоточил на западните граници двайсет механизирани и пет въздушнодесантни корпуса. Кой друг преди или след това в историята на всички цивилизации е съсредоточавал такова количество чисто настъпателни войски срещу един противник?

В опровержението на ТАСС се говори за „прехвърляне на една стрелкова дивизия от Иркутск в Новосибирск“. Да чуем други свидетели. Генерал-лейтенант Г. Шелахов (по това време генерал-майор, началник-щаб на Първа Червенознаменна армия от Далекотоизточния фронт): „Съгласно заповед на народния комисар на отбраната от 16 април 1941 година от състава на Далекотоизточния фронт на запад са изпратени управленията на 18-и и 31-ви стрелкови корпус, 21-ва и 66-а стрелкова дивизия, 211-а и 212-а въздушнодесантна бригада и някои специални части“ (ВИЖ, 1969, №3, с. 56). Прехвърлянето на въздушнодесантни бригади плюс пет въздушнодесантни корпуса, сформирани в западните райони на страната, е доказателство за подготовката на настъпателна операция в чудовищни мащаби, каквато преди това никога не е била провеждана и, дай Боже, никога в бъдеще да не се провежда. А „невярното“ опровержение на ТАСС, което скрива прехвърлянето на войски, включително въздушнодесантни, говори, че настъпателната операция се е подготвяла като напълно внезапна за противника и в условия на абсолютна секретност. В това отношение Жуков е бил голям спец.

Между другото — 212-а въздушнодесантна бригада е любимата бригада на Жуков. През август 1939 година тя е била в личния резерв на Жуков наред с батальона на НКВД за специални задачи и е използвана за нанасяне на внезапен съкрушителен удар срещу японските войски. Бригадата е била включена в завършващия удар срещу тила на 6-а японска армия.

Сега Жуков тайно прехвърля тая най-добра бригада на Червената армия от Далечния изток в състава на въздушнодесантния корпус на границата с Румъния. Хитлер осуетява използването на тая бригада и на целия 3-ти въздушнодесантен корпус (впрочем както и на всичко останало) по прякото им предназначение. След началото на „Барбароса“ 3-ти въздушнодесантен корпус, негоден за отбранителната война, е бил трансформиран в стрелкова дивизия (по-късно — 13-а гвардейска), която наистина се отличава в отбранителните битки. Ако Сталин се е готвил за отбрана, защо поначало не са били формирани традиционните стрелкови дивизии, а въздушнодесантни бригади и корпуси?

Тайно предислоциране на далекоизточните войски може да се проследи по много източници. Маршалите Г. К. Жуков и И. Х. Баграмян потвърждават пристигането на 31-ви стрелкови корпус от Далечния изток в Киевския специален военен окръг на 25 май 1941 година. Това означава, че в момента, в който се е предавало „опровержението“, 31-ви стрелкови корпус се е намирал някъде по Транссибирската магистрала. Генерал-полковник И. И. Людников съобщава, че след като е комплектувал и оглавил стрелкова дивизия № 200, е получил заповед да влезе в състава на 31-ви стрелкови корпус. После корпусът (както и всичките му събрата) се е насочил директно към западната граница. Хитлер не позволява на 31-ви стрелкови корпус да извърви пътя си докрай.

Пътищата на другите корпуси, дивизии и бригади, тайно прехвърляни от Далечния изток, могат да се проследят от всеки, който желае, по многобройните спомени на съветски генерали и маршали, по показанията на съветски войници, които на 22 юни са се озовали на румънската граница, по сводките на германското разузнаване и по много други източници.

[1] Прието е да се счита, че това съобщение на ТАСС е от 14 юни. Но то е излъчено по съветското радио на 13 юни 1941 г. — Б.а. ↑

В опровержението на ТАСС се говори за една стрелкова дивизия, която се прехвърля от Иркутск в Новосибирск „с оглед на по-добри квартирни условия“. Години наред безуспешно търся следите на тая тайнствена дивизия. Всички, които обявяват съобщенията на ТАСС за глупави и наивни, всички, които не вярват в тая трогателна наивност, моля да ми окажат съдействие и да намерят поне някакви данни за дивизията, която е пристигнала в Новосибирск през пролетта на 1941 година.

Вместо такива сведения намирам множество други: дивизиите в Иркутск и Новосибирск, в Чита и Улан Уде, в Благовещенск и Спасск, в Иман и Барабаш, в Хабаровск и Ворошилов, наистина са били предислоцирани, но не на неколкостотин километра, а на западните граници. Попаднах на една книга, публикувана точно в Иркутск (Забайкалски военен окръг), в която се говори за странното транспортиране на много дивизии и всички — към западната граница. Ето сведения за 57-а танкова дивизия на полковник В. А. Мишулин, която през април тайно се предислоцира, но нейният командващ не знае къде.

А 57-а танкова дивизия попада в Киевския специален военен окръг и получава заповед да се разположи в района на Шепетовка.

В същото време потокът от войски по Транссибирската магистрала (и по всички останали магистрали) нараства. Знаем, че на 25 май 1941 година далекоизточните корпуси започват да пристигат в Украйна (например 31-ви стрелкови корпус е в района на Житомир), а на другия ден командващият Уралския военен окръг получава заповед да прехвърли две стрелкови дивизии в Прибалтика (*Генерал-майор А. Грилев, проф. В. Хвостов. „Коммунист“, 1968, №12, с. 67*). Същия ден заповядват на Забайкалския военен окръг и на Далекотоизточния фронт да подготвят за прехвърляне на запад още девет дивизии, от които три танкови (*пак там*). А на Транссибирската магистрала вече е 16-а армия, в същата посока се запътват 22-ра и 24-та армия.

3

Основната лъжа в „опровержението“ на ТАСС не са „квартирните условия“. „Няма и не се предвижда никакво съсредоточаване на войски“ — ето кое е основното. Първо, това е факт и нахлуването на германците в СССР потвърждава, че съсредоточаването на съветските войски надминава и най-смелите предположения. Второ, в момента на прехвърлянето на всички тия бригади и корпуси е била планирана още помощна и наистина небивала в световната история жп операция — предислоцирането на Втори стратегически ешелон на Червената армия.

Заповедта на командващия за предислоцирането на Втори стратегически ешелон е била издадена на 13 май и тъкмо в навечерието на тая операция е било публикувано „опровержението“ на ТАСС. Точно след един месец предислоцирането започва и ТАСС отново излиза със съобщение, че в Съветския съюз не става нищо сериозно освен обичайното транспортиране на запасници за учения.

Нека ТАСС си приказва за запасниците, а ние да чуем други свидетели.

Генерал-майор А. А. Лобачов по това време е бил член на военния съвет на 16-а армия. Ето какво разказва той за 26 май 1941 година:

„Началник-щабът доложи, че от Москва е получена важна шифрограма, която се отнася до 16-а армия... Според заповедта от Москва 16-а армия трябваше да се предислоцира, генерал М. Ф. Лукин — незабавно да се яви в Генералния щаб, за да получи указания, а полковник М. А. Шалин и аз — да организираме транспортирането на ешелоните.

— Къде отиваме? — попитах Курочкин.

— На запад.

Посъветвахме се и решихме, че първи ще заминат танкистите, след тях — 152-ра дивизия и останалите съединения, и накрая — щабът на армията с частите, зачислени към него.

— Ешелоните да заминават нощем. Никой не бива да разбере, че войската се вдига — предупреди командващият.

Преди танковите ешелони да тръгнат, пристигнаха Курочкин и Зимин, събраха ръководния състав на 5-и корпус и пожелаха на генерал Алексеенко и на всички командири да останат верни на добрите традиции на забайкалци...

Хората слушаха тия топли напътствия и всеки си мислеше, че май скоро ще стане дума не за бойна подготовка, а за бойни действия“ („Трудными дорогами“, с. 123).

По-нататък генерал Лобачов разказва учудващи неща. Командващият армията генерал Лукин, самият Лобачов и началник-щабът полковник А. Шалин (бъдещ началник на ГРУ — б.а.) са знаели, че 16-а армия се прехвърля на запад, но не са знаели точно къде. На всички останали генерали от 16-а армия съобщават „поверително“, че крайната цел е иранската граница; на по-нисшия команден състав се казва, че заминават на учения; на жените на командния състав — че армията отива на летен лагер.

В отбранителната война поне генералите не бива да бъдат лъгани къде ще действа армията. Но в 16-а армия трима души от висшия команден състав знаят за западните граници, а останалите генерали получават преднамерено невярна информация за Иран.

По това време в германската армия се прави абсолютно същото: разпространява се лъжата, която много прилича на истина, за операция „Морски лъв“. Преднамерената лъжа за посоката на действията винаги е верен признак за подготовка на внезапно нападение. За да се скрие от противника, тя трябва да се крие и от собствените войски. Така са правили всички агресори. Така прави Хитлер. Така прави и Сталин.

Интересно, но през април 1941 година всички разбират, че 16-а армия отива на война. Ето жената на Лобачов например пита направо:

„— На война ли отиваш?

— Откъде ти хрумна такова нещо?

— Да не би да не чета вестници?!“

Това е един много интересен психологически момент, на който трябва да се спрем. Разпитвал съм стотици хора от това поколение и те всички са предчувствали: ще има война. Чудех се откъде са идвали тия предчувствия. Ами от вестниците! отговаряха всички.

Ние, съвременните хора, рядко намираме из пожълтелите страници преки доказателства за предстояща и неизбежна война. Но ето че хората от онова поколение, четейки между редовете, са знаели че войната е неизбежна. В Сибир не са могли да знаят за подготовката на Хитлер, но може би по съветската подготовка са чувствали, че войната няма да им се размине?

Но аз се отклоних. Да се върнем към разказа на генерал Лобачов. Той си спомня за невероятната степен на секретност, при която е ставало прехвърлянето на армията; ешелоните са тръгвали само нощем; влаковете не са спирали нито на големите, нито на малките гари; прехвърлянето на щаба е ставало с товарни вагони с плътно затворени врати и прозорци; на малките жп станции, където ешелоните са спирали, слизането от вагоните е било забранено за всички. По онова време пътническите влакове са изминавали Транссибирската магистрала за 11 денонощия, а товарните са се движили много по-бавно. В затворени вагони могат да се карат войници и офицери, но щаб на армия?! Такава степен на секретност е била необичайна дори според съветските стандарти. През 1945 година по Транссибирската магистрала се е движел поток от войски в обратна посока. Целта е била — внезапен удар срещу японските войски в Манджурия и Китай. Тогава всички генерали са пътували в офицерска униформа, с много по-малко звезди на пагоните, отколкото са заслужавали, но все пак пътували са с пътнически вагони. А през 1941-ва генералите са били карани в товарни. Защо?

ГЛАВА 22

ОЩЕ ВЕДНЪЖ ЗА СЪОБЩЕНИЕТО НА ТАСС

*Сталин не е от тия, които открито
оповестяват намеренията си.*

Робърт Конкуест

1

На 13 юни 1941 година московското радио предава доста странно съобщение на ТАСС, в което се твърди, че „Германия също така неотклонно спазва условията на съветско-германския пакт за ненападение, както и Съветският съюз...“ и че „тия слухове (т.е. слуховете, че Германия се готви да нападне СССР — б.а.) са несръчно пропагандно съчинение на сили, враждебни на СССР и Германия, заинтересувани от разширяването и подпалването на война...“ На другия ден централните съветски вестници публикуват това съобщение, а само след една седмица Германия напада СССР.

На всички е ясно кой е авторът на съобщението. И генералите на съветските щабове, и лагерниците, и западните експерти разпознават стила на Сталин.

Не е безинтересно, че след войната Сталин „прочиства“ ТАСС, но на никого от ръководителите на тая организация не е предявено обвинение за разпространяването на съобщение, което би могло да се счита за „явно вредителско“. Вината за съобщението на ТАСС от 13 юни 1941 година Сталин би могъл да стовари върху всеки член на Политбюро (във време, удобно за Сталин). Но той не е направил това и по тоя начин е поел цялата отговорност пред историята единствено върху себе си.

За това съобщение се е писало много и в съветския, и в чуждия печат. Всички, които са засягали тая тема, са се присмивали на Сталин. Съобщението на ТАСС понякога се разглежда едва ли не като проява на късогледство. Но то е по-скоро загадъчно, отколкото смешно. Ясен е само един въпрос — за неговия автор. Всичко останало е загадка.

Съобщението на ТАСС никак не се връзва с характера на Сталин.

Човекът, който познава Сталин много по-добре от всички останали, неговият личен секретар Борис Бажанов, го характеризира по следния начин: „Изключително потаен и хитър. Той в много голяма степен притежаваше таланта да мълчи и в това отношение беше уникален в страната, в която всички говореха прекалено много.“

А ето и други характеристики. „Той беше непримирим враг на инфлацията на думите — на дърдоренето. Не казвай какво мислиш...“ (А. Авторханов).

„В критични моменти действията на Сталин изпреварваха думите му“ (Антонов-Овсеенко).

Видният изследовател на Сталиновата епоха Робърт Конкуест отбелязва мълчаливостта и потайността на Сталин като една от най-силните черти на неговата личност: „много сдържан и потаен“, „все още сме принудени да се вглеждаме в мрака на изключителната му потайност“, „Сталин никога не е казвал какво мисли дори когато е ставало дума за политически цели“.

Умението да се мълчи според точния израз на Д. Карнеги е много по-рядко срещан талант, отколкото всички други. От тая гледна точка Сталин е бил гений — умее да мълчи. И това не е само много силна страна на характера му, но и свръхмощно оръжие за борба. С мълчанието си той е приспивал бдителността на противниците и затова неговите удари винаги се били внезапни и неотразими. Но защо Сталин изведнъж се е разприказвал, и то така, че да го чуят всички? Къде е прословутата му потайност? Къде е хитростта му? Къде са действията, които изпреварват думите му? Ако Сталин е имал някакви съображения за по-нататъшното развитие на събитията, защо не ги е обсъдил в тесен кръг от съратници? И в края на краищата защо не е премълчал? Към кого се обръща Сталин? Към Червената армия? Но кой е тоя, дето предава важни съобщения (става дума за война и мир, за живот и смърт) на армията си чрез столичното радио и централния печат? Армията, флотът, тайната полиция, лагерите, промишлеността, селското стопанство, всички хора от по-нисък и по-висок ранг са част от държавната система и се подчиняват не на вестникарски съобщения, а на началниците си, които по специални (често — тайни) канали получават заповеди от висшестоящото началство.

Сталиновата империя беше централизирана като никоя друга и механизмът на държавното управление особено след Голямата чистка е бил регулиран така, че всяка заповед се е предавала от най-високото равнище до най-последните изпълнители незабавно и се е изпълнявала моментално и безпрекословно. Грандиозните операции например, арестуването и унищожаването на привържениците на Ежов и фактическата смяна на целия ръководен апарат на тайната полиция са

били проведени бързо и ефективно, при това така, че сигналът за операцията не само не е бил разшифрован от никого, но дори и сега не се знае как и кога Сталин го е дал.

Ако през юни 1941 година Сталин е имал някакви мисли, които е трябвало незабавно да се доведат до знанието на милионите изпълнители, защо не се е възползвал от добре смазаната управленска машина, предаваща незабавно всяка заповед без изопачавания? Ако това съобщение е било сериозно, то щеше да бъде още веднъж потвърдено и изпратено по всички тайни канали.

Маршалът на Съветския съюз А. М. Василевски свидетелства, че след това съобщение в печата „не са последвали никакви нови принципни указания относно въоръжените сили и преразглеждане на по-рано приетите решения“ (*„Дело всей жизни“*, с. 120). По-нататък маршалът казва, че в работата на Генералния щаб и Народния комисариат на отбраната нищо не се е променило и „не е трябвало да се променя“.

Съобщението на ТАСС не е било потвърдено по военните тайни канали. Нещо повече, разполагам с документи, че по същото време във военните окръзи е била издадена заповед до войските, която е направо противоположна по смисъл и дух на съобщението на ТАСС, какъвто е случаят с Прибалтийския ВО (*Архив МО СССР, фонд 344, опись 2459, дело II, лист 31*).

Публикациите във военните вестници (крайно недостъпни за странични лица) са също с противоположно на съобщението съдържание (*например „Осажденная Одесса“*, с. 16, автор — вицепадмирал И. И. Азаров).

Съобщението на ТАСС изобщо не се връзва не само с характера на Сталин, но и с централната идея на цялата комунистическа митология. Всеки комунистически тиран (а Сталин най-вече) през целия си живот повтаря една проста и ясна фраза: врагът не дреме. Тая магическа фраза позволява да се обясни и липсата на месо в магазините, и „освободителните походи“, и цензурата, и мъченията, и масовите чистки, и затворените граници, и изобщо всичко, което може да ви дойде на ум. Фразите „врагът не дреме“, „ние сме заобиколени от врагове“ не са само идеология, те са най-силното оръжие на партията. С това оръжие е било унищожавано всичко опозиционно, с това оръжие са били наложени и поддържани всички комунистически

диктатури... И ето че веднъж, само веднъж в историята на всички комунистически режими главата на най-могъщия от всички тия режими заявява на целия свят, че заплахата от агресия не съществува.

Хайде да не възприемаме съобщението на ТАСС като глупаво, смешно, наивно. Хайде да го възприемем като странно, неясно, необяснимо. Хайде да се помъчим да разберем неговия смисъл.

13 юни 1941 година е една от най-важните дати в съветската история. По своето значение тя, естествено, е много по-важна от 22 юни 1941 година. Съветските генерали, адмирали и маршали описват този ден в мемоарите си много по-подробно от 22 юни. Ето едно съвсем стандартно описание на тоя ден.

Генерал-лейтенант Н. И. Бирюков (по това време генерал-майор, командир на 186-а стрелкова дивизия от 62-ри стрелкови корпус от Уралския военен окръг): „На 13 юни 1941 година получихме от щаба на окръга изключително важна заповед, съгласно която дивизията трябваше да се премести на «нов лагер». Адресът на новото разквартируване не ми беше съобщен дори на мене — командира на дивизията. И чак когато минахме през Москва, научих, че нашата дивизия трябва да се разположи в горите западно от Идрица“ (*ВИЖ, 1962, №4, с. 80*).

Ще напомним на читателите, че в мирно време една дивизия има „секретни“, а понякога и „строго секретни“ документи. Документ от „изключителна важност“ може да се появи в дивизионен щаб само по време на война и само в краен случай, когато става дума за подготовка на операция от изключителна важност. Много съветски дивизии по време на цялата война не са имали нито един документ с тая най-голяма степен на секретност. Ще обърнем внимание и на кавичките, в които генерал Бирюков поставя думите „нов лагер“.

186-а дивизия в Уралския окръг не е единствената, получила подобна заповед. ВСИЧКИ дивизии в окръга са получили подобни заповеди.

Официалната история на окръга („*Краснознаменный уральский*“, с. 104) точно фиксира тая дата: „Първа започна да се товари 112-а стрелкова дивизия. Сутринта на 13 юни от една малка жп станция ешелонът тръгна... След него тръгнаха и останалите ешелони. После започна транспортирането на частите от 98-а, 153-та, 186-а стрелкова дивизия.“ За отпътуване са се подготвяли 170-а и 174-та стрелкова дивизия, артилерийските, сапърните, зенитните и други части. За

нуждите на уралските дивизии са били създадени управления на два корпуса, а те на свой ред са били подчинени на щаба на новата 22-ра армия с командващ генерал-лейтенант Ф. А. Ершаков.

Цялата тая маса от щабове и войски се е насочила тайно към белоруските гори под прикритието на съобщението на ТАСС.

22-ра армия не е била единствената.

Армейски генерал С. М. Щеменко пише: „Преди самото начало на войната в граничните окръзи почнаха да пристигат допълнителни сили, което се държеше в най-строга тайна. От вътрешността на страната на запад бяха прехвърлени пет армии“ („*Генеральный штаб в годы войны*“, с. 6).

Армейски генерал С. П. Иванов добавя: „Заедно с тях за предислоциране се готвеха още три армии“ („*Начальный период войны*“, с. 211).

Възниква въпросът: защо не са започнали едновременно да се придвижват на запад всичките осем армии? Отговорът е прост. През март, април и май е било извършено грандиозно тайно прехвърляне на съветски войски на запад. Целият жп транспорт на страната е бил ангажиран за тая колосална тайна операция. Тя е приключила навреме, но десетки хиляди вагони е трябвало да се върнат обратно на десетки хиляди километри. Затова на 13 юни, когато е започнало новото свръхмасабно тайно прехвърляне на войски, просто не е имало достатъчно вагони за всички армии.

Почти е невъзможно да си представим мащабите на приключилото предислоциране. Точни цифри нямаме. Но ето някои откъслечни сведения.

Бившият заместник на народния комисар на държавния контрол И. В. Ковальов: „През май и началото на юни транспортната система на СССР трябваше да осъществи извозването на 800 000 запасняци... То трябваше да се извърши тайно...“ („*Транспорт в Великой Отечественной войне*“, с. 41).

Маршалът на Съветския съюз И. Х. Баграмян описва обстановката през май в Киевския специален окръг: „На 25 май заедно със състава на войските от Далечния изток трябваше да пристигне управлението на 31-ви стрелкови корпус... През втората половина на май получихме заповед, в която ни се нареждаше да посрещнем управлението на 34-ти стрелкови корпус, четири 12-хилядни дивизии и

една планинскострелкова от Севернокавказкия военен окръг... Предстоеше ни в кратък срок да разместим почти цяла армия... В края на май ешелоните започнаха да пристигат един след друг. Оперативният отдел се превърна в нещо подобно на диспечерски пункт, в който се стичаше цялата информация за пристигащите войски“ (ВИЖ, 1967, №1, с. 62).

Такава е била обстановката през май. Точно същата е била и на 13 юни, когато е започнало новото тайно прегрупиране на войските, от които е трябвало да се сформира Втори стратегически ешелон на Червената армия.

В ранните публикации по тоя въпрос съм споменал числения състав на Втори стратегически ешелон: 69 танкови, моторизирани и стрелкови дивизии, без да се смятат десетките полкове и стотиците батальони. По-късните ми изследвания показаха, че съм бъркал. Сега имам сведения за 77 дивизии и огромно количество полкове и батальони, които са почнали тайно придвижване на запад под прикритието на съобщението на ТАСС.

Ето едно от десетките свидетелства, по тоя въпрос.

Генерал-лейтенант от артилерията Г. Д. Пласков (по това време — полковник): „53-та дивизия, в която бях началник на артилерията, се дислоцира на Волга. Старшият команден състав бе повикан в щаба на нашия 63-ти корпус. За съвещанието пристигна командващият окръга В. Ф. Герасименко. Идването на голямото началство ни накара да застанем нащрек: значи предстои нещо важно. Командирът на корпуса А. Г. Петровски, обикновено спокоен и невъзмутим, явно се вълнуваше.

— Другари — каза той, — заповядано ни е да комплектуваме корпус. Необходимо е частите да се комплектуват според изискванията на военновременния щат, за което трябва да използваме неприкосновения запас. Необходимо е срочно да свикаме останалите от списъчния състав. План за реда на товаренето и изпращането на ешелоните ще получите от началник-щаба на корпуса генерал-майор В. С. Бенски.

Съвещанието не беше дълго. Всичко беше ясно. И въпреки намека на генерал Герасименко, че отиваме на учения, всички разбираха, че работата е много по-сериозна. На учения никога не се

взимаше пълният комплект от бойни снаряди. Не се мобилизираха и хората от запаса...“ („Под грохот канонады“, с. 125).

Сега да видим какво е ставало в Първи стратегически ешелон в момента, когато съветското радио е предавало такива, на пръв поглед наивни, декларации.

„На 14 юни военният съвет на Одеския военен окръг получи нареждане за създаването на армейско управление в Тираспол“ (ВИЖ, 1978, №4, с. 86). Тук става дума за 9-а армия. „На 14 юни военният съвет на Прибалтийския специален военен окръг утвърди план за предислоциране на редица дивизии и отделни полкове в граничната зона“ („Советская военная энциклопедия“, т. 6, с. 517)_.

„Едновременно с придвижването на войските от вътрешността на страната към западната граница започна тайно прегрупиране на съединенията в самите гранични окръзи. Под формата на промяна в дислокацията на летните лагери съединенията се придвижваха по-близо до границата... Повечето съединения се придвижваха нощем...“ (Генерал армии С. П. Иванов. „Начальный период войны“, с. 211).

Ето и няколко съвсем стандартни свидетелства от ония дни: Генерал-полковник Л. М. Сандалов (по това време полковник, началник-щаб на 4-та армия в Западния специален военен окръг): „На южния фланг на 4-та армия се появи нова дивизия — 75-а стрелкова. Тя бе вдигната от Мозир и разположена в горите във вид на добре замаскирани палаткови градчета“ („Пережитое“, с. 71).

Официалната история на Киевския военен окръг: „87-а стрелкова дивизия на генерал-майор Ф. Ф. Алябушев на 14 юни под предлог че извършва учения бе изнесена към държавната граница“ („Киевский Краснознаменный, История Краснознаменного Киевского военного округа. 1919-1972“, с. 162). Методът на придвижване на войски към границата под формата на учения не е местна самодейност.

Маршал на Съветския съюз Г. К. Жуков (по това време армейски генерал, началник на Генералния щаб): „Народният комисар на отбраната С. К. Тимошенко препоръча на командващите военни окръзи да провеждат тактическите учения на съединенията по посока на държавната граница и до такъв начин да приближат войските до районите, в които трябваше да се разгърнат според плановете за прикритие. Тая препоръка на народния комисар на отбраната се изпълняваше от военните окръзи, но седна съществена забележка: в

движението не взимаше участие голяма част от артилерията“ („*Воспоминания и размышления*“, с. 242).

Маршал на Съветския съюз К. К. Рокосовски (по това време командир на 9-и механизирани корпус) изяснява простата причина, поради която войските са се придвижвали към държавната граница без артилерията — на артилерията ѝ било заповядано да се придвижи към границата малко по-рано („*Солдатский долг*“, с. 8).

Маршал на Съветския съюз К. А. Мерецков (по това време армейски генерал, заместник народен комисар на отбраната): „По мое нареждане беше проведено учение на механизирания корпус. Корпусът беше вкаран тренировъчно в граничния район и там си остана. После казах на генерал-майор Захаров, че в окръга се намира корпусът на генерал-майор Р. Я. Малиновски, който по време на ученията също трябва да се дислоцира в граничния район“ („*На службе народу*“, с. 204).

Маршал на Съветския съюз Р. Я. Малиновски (по това време генерал-майор, командир на 48-и стрелкови корпус от Одеския военен окръг) потвърждава, че тая заповед е била изпълнена: „Корпусът още на 7 юни беше вдигнат от района на Кировоград и на 14 юни разположен в района на Белци. Това преместване беше извършено под формата на големи учения“ (*ВИЖ. 1961, №6, с. 6*).

Маршал на Съветския съюз В. М. Захаров (по това време генерал-майор, началник-щаб на Одеския военен окръг): „На 15 юни управлението на 48-и стрелкови корпус, 74-та и 30-а стрелкова дивизия под формата на учения бяха съсредоточени в горите на няколко километра от гр. Белци“ (*Вопросы истории, 1970, № 5, с. 45*). Маршалът отбелязва, че управлението на корпуса, корпусните части и 74-та стрелкова дивизия са били вдигнати по сигнал за бойна тревога. Той казва още, че в „ученията“ в тоя момент е участвала и 16-а танкова дивизия.

Маршал на Съветския съюз И. Х. Баграмян (по това време полковник, началник на оперативния отдел на Киевския специален военен окръг): „Наложи ни се да подготвяме цялата оперативна документация, свързана с прехвърлянето на пет стрелкови и четири механизирани корпуса от районите на постоянна дислокация в граничната зона“ („*Так начиналась война*“, с. 64). „На 15 юни получихме заповед да започнем... придвижване и на петте стрелкови

корпуса към границата... Те взеха със себе си всичко необходимо за бойни действия. С цел секретност движението се осъществяваше само нощем“ (*нак там*, с. 77).

Генерал-полковник И. И. Людников (по това време полковник, командир на стрелкова дивизия № 200 от 31-ви стрелкови корпус) е един от тях, които са изпълнявали заповедта.

„В директивата на окръга, постъпила в щаба на дивизията на 16 юни 1941 година, се даваше нареждане да тръгнем на поход... в пълен състав... да се съсредоточим в горите на 10–15 километра североизточно от граничния град Ковел. Препоръчваше се движението да се извършва тайно, само нощем, през гориста местност“ („*Сквозь грозы*“, с. 24).

Маршал на Съветския съюз К. С. Москаленко (по това време генерал-майор от артилерията, командир на 1-ва противотанкова бригада): „Пристигаха нови и нови ешелони с хора и бойна техника“ („*На Юго-Западном направлении. Воспоминания командарма*“, с. 19).

Маршал на Съветския съюз А. И. Ерьоменко (по това време генерал-лейтенант, командващ 1-ва армия): „На 20 юни щабът на 13-а армия получи нареждане от командването на Западния военен окръг да се предислоцира от Могилъв в Новогрудок“ („*В начале войны*“, с. 109).

Към държавните граници се прехвърлят не само армии, корпуси и дивизии. Намираме стотици свидетелства за предислоцирането на много по-малки подразделения. Пример.

Генерал-лейтенант В. Ф. Зотов (по това време генерал-майор, началник на инженерни войски от Северозападния фронт): „Сапърните батальони бяха комплектувани според изискванията на военновременния щат... десет батальона, пристигнали от Далечния изток, бяха напълно въоръжени“ („*На Северо-Западном фронте (1941–1943). Сборник статей участников боевых действий*“, с. 172).

Моята колекция е не само от спомени на маршали и генерали. Офицери от по-нисш ранг говорят същото.

Полковник С. Ф. Хвалей (по това време заместник-командир на 202-ра моторизирана дивизия от 12-и механизирани корпус на 8-а армия): „През нощта на 18 юни нашата дивизия излезе на полеви учения“ („*На Северо-Западном фронте (1941–1943)*“, с. 310). Полковникът веднага добавя: „така се случи, че подразделенията на

дивизията в началото на войната се оказаха непосредствено зад граничните застави“, т.е. в непосредствена близост до държавната граница.

Известен е малък откъс от бойна заповед, която същия ден — 18 юни 1941 година — е получил полковник И. Д. Черняховски (по-късно — армейски генерал), командир на танкова дивизия от същия 12-и механизирани корпус: „Командирът на 28-а танкова дивизия полковник Черняховски веднага след получаването на настоящата заповед да приведе в бойна готовност всички части в съответствие с плановете за вдигане по сигнал за бойна тревога, но тревога да не се обявява. Всичко да се извърши бързо, без да се вдига шум, без паника и излишни разговори; да бъдат в наличност, в рамките на нормата, ръчните и превозимите запаси, необходими за живот и водене на бой...“ (*ВИЖ, 1986, №6, с. 75*). Много жалко, че цялата заповед не е публикувана. Тя си остава строго секретна, както и преди половин век. Според германските трофейни документи първата среща с 28-а танкова дивизия е станала край Шауляй. Но дивизията е имала задачата да се приближи до самата граница.

Маршал на бронетанковите войски П. П. Полубояров (по това време полковник, началник на автобронетанковото управление на Северозападния фронт): „Дивизията (28-а танкова) трябваше да напусне Рига и да заеме позиции на съветско-германската граница“ (*„На Северо-Западном фронте (1941–1943)“*, с. 114). Тая дивизия, както и много други, е още на път, когато германците нахлуват в СССР, и затова просто не е успяла да стигне до границата.

А ето и спомените на майор И. А. Хизенко (*„Ожившие страницы“*).

Първата глава от тази книга е озаглавена „Отиваме към границата“. Става дума за 80-а стрелкова дивизия от 37-и стрелкови корпус. „Вечерта на 16 юни генерал Прохоров (генерал В. И. Прохоров е командир на 80-а стрелкова дивизия от 37-и стрелкови корпус — б.а.) събра щабните работници на съвещание. Той огласи заповедта на командващия Киевския специален военен окръг за предислоциране на дивизията в друг район... говори се, че предстоящият поход ще бъде необичаен...“

Тоя списък може да продължава безкрайно. В личната ми библиотека има толкова много документи за придвижването на

съветските войски към западната граница, че биха стигнали да напиша няколко дебели книги на тая тема. Но да не уморявам читателите с изреждане на маршалски и генералски имена, с номера на дивизии, корпуси и армии. Нека се опитаме да си представим картината цялостно. В Първи стратегически ешелон е имало 170 танкови, моторизирани, кавалерийски и стрелкови дивизии. 56 от тях са били разположени непосредствено до държавните граници, така че не е имало накъде да се придвижват. Но дори и в тоя случай всичко, което е могло да се придвижва до самата граница, се е движило и се е криело в горите покрай границата.

Армейски генерал И. И. Федюнински (по това време полковник, командир на 15-и стрелкови корпус от 5-а армия) свидетелства, че е извел четири полка от състава на 45-а и 62-ра стрелкова дивизия и ги е разположил в „горите близо до границата“ („Поднятые по тревоге“, с. 12).

Останалите 114 дивизии от Първи стратегически ешелон са се намирали на територията на западните гранични окръзи и са могли да се придвижват към границата. Интересува ни следният въпрос: колко от тях са почнали да се придвижват към границата под прикритието на успокоителното съобщение на ТАСС? Отговорът е: ВСИЧКИ! „Между 12 и 15 юни е издадена заповед до западните военни окръзи: всички дивизии, разположени в дълбочина, да се придвижват по-близо до държавните граници“ (А. Грилев, В. Хвостов. *Коммунист*, 1968, №12, с. 68). Към тия 114 дивизии от Първи стратегически ешелон ще прибавим 77-те дивизии от Втори, които, както вече знаем, също са почнали да се придвижват на запад или са се готвили да направят това.

И така 13 юни 1941 година е началото на най-голямото предислоциране на войски в историята на всички цивилизации. Точно сега е моментът отново да вземем в ръце съобщението на ТАСС от 13 юни и да го препрочетем внимателно. В съобщението се говори не само за намеренията на Германия (кой знае защо историците съсредоточават вниманието си върху уводната част на съобщението), но и за действията на Съветския съюз (тази част от съобщението според историците не е интересна).

„Слуховете, че СССР се готви за война с Германия, са неверни и провокационни... сега провежданите летни сборове на бойците от запаса и предстоящите маневри не целят нищо друго освен обучение

на запаса и проверка на работата на жп транспорта, които, както е известно, се провеждат всяка година, така че представянето на тия мероприятия като враждебни на Германия е най-малко нелепо.“

Сравнявайки декларацията с онова, което е ставало в действителност, откриваме известно несъвпадение между думи и дела.

В съобщението на ТАСС се казва „проверка на жп транспорта“. Позволяваме си да се усъмним в това. Прехвърлянето на съветските войски започва през февруари, през март се засилва, през април-май достига грандиозни размери, а през юни придобива наистина всеобщ характер; в придвижването не участвали само дивизиите, които вече плътно са се били доближили до границата, както и тия, които са се готвели за нахлуване в Иран или е трябвало да останат в Далечния изток. Пълното съсредоточаване на съветските войски на границата с Германия било планирано да приключи на 10 юли (*Генерал армии С. П. Иванов. „Начальный период войны“*, с. 211). Почти половин година жп транспортът (основният транспорт на държавата) е парализиран от секретни военни превози. Държавният план през първото полугодие на 1941 година е провален по всички показатели с изключение на военните. Основната причина за това е транспортът, втората — тайната мобилизация на мъжкото население в новосформираните армии. Да се нарече „проверка“ провалянето на държавния план е, меко казано, неточно. То се разбира, че не е никаква проверка. В съобщението на ТАСС се говори за „обичайни учения“, а съветските маршали, генерали и адмирали опровергават това:

Генерал-майор С. Иовлев: „Необичайността на сборовете, които не бяха залегнали в плановете за бойна подготовка, държеше хората нащрек“ (*ВИЖ, 1960, №9, с. 56*).

Вицеадмирал И. И. Азаров: „По правило ученията се провеждаха есен, а сега започнаха по средата на лятото“ (*ВИЖ, 1962, №6, с. 77*).

Генерал-полковник И. И. Людников: „Обикновено запасниците се свикваха след прибирането на реколтата... През 1941 година това правило беше нарушено“ (*ВИЖ, 1966, №9, с. 66*).

Армейски генерал М. И. Казаков, който тогава е бил в Генералния щаб и лично се е срещал с генерал-лейтенант М. Ф. Лукин и други висши военни, тайно придвижващи се към западните граници, е категоричен: „Ясно беше, че те не отиват на маневри“ (*„Над картой былых сражений“*, с. 64).

Да обърнем внимание на още едно обстоятелство: всички маршали и генерали употребяват словосъчетанието „под формата на учения“. Ученията са само предлог, за да се скрие истинската цел на прегрупирането и съсредоточаването на съветските войски. А каква е истинската причина — никой не казва. Четири десетилетия след края на войната истинската цел на това предислоциране продължава да си остава държавна тайна в Съветския съюз.

Тук читателят е в правото си да попита: А може би Сталин е усещал, че се задава нещо лошо, и е съсредоточавал войските си за отбрана? Да, но всичко, за което вече стана дума, говори за едно: провежданите мероприятия нямат отбранителен характер. Войските, които се готвят за отбрана, се окопават. Това е нерушимо правило, усвоено от всеки подофицер още от времето на руско-японската война и всички следващи войни. Войските, които се готвят за отбрана, първо заемат обширните поля, през които противникът ще настъпва, преграждат пътищата, поставят телени заграждения, копаят противотанкови ровове, подготвят отбранителни съоръжения и укрития зад водните прегради. Червената армия не прави нищо подобно. Съветските дивизии, армии и корпуси унищожават изградените отпреди отбранителни съоръжения. Старите телени и минни заграждения **се вдигат**. Войската се съсредоточава не **зад** водните прегради (което е удобно за отбрана), а **пред** тях (което е удобно за настъпление).

Съветските войски не се разполагат в обширните поля, удобни за придвижване на противника, а се крият в горите точно така, както и германските войски, които се готвят за настъпление.

Може би всички тия мероприятия са били просто демонстрация на сила? Не, разбира се. Демонстрацията на сила трябва да се вижда от противника. Червената армия прави точно обратното — не демонстрира подготовката си, а се мъчи да я скрие. Пък и самото съобщение на ТАСС не е написано, за да сплаши противника, а за да го успокои.

Поразително е, че по същото време германската армия извършва буквално същите действия: придвижва се към границите, крие се в горите, макар че всъщност е много трудно да се скрие. Съветски самолети „по погрешка“ летят над германска територия. Никой не ги сваля. Над германска територия с разузнавателна цел летят не само

редови летци, а и командири от доста висок ранг. Ето как генерал-майор от авиацията Г. Н. Захаров, командир на 43-та авиационна дивизия от Западния специален военен окръг, вижда германските войски отгоре: „Създаваше се впечатление, че на огромна територия, в дълбочина, се заражда движение, което постепенно забавя своя ход и спира пред самата граница, сякаш се блъсва в нея като в невидима преграда и е готово всеки момент да я прескочи“ („*Повесть об истребителях*“, с. 43).

Интересно е, че германски летци прелитат над съветска територия също „по погрешка“, че също никой не ги сваля и че виждат същата картина! В старите трофейни архиви намерих впечатления на германски летец, който описва съветските войски със същите буквално думи!

Германските военни историци са направили повече от всички останали, за да разберат смисъла на събитията през 1941 година. Аз съзнателно не цитирам германски документи, за да не повтарям онова, което вече е казано в Германия. Само подчертавам, че думите на съветските офицери, генерали и маршали напълно съвпадат с твърденията на германското разузнаване преди 22 юни 1941 година.

Червената армия като гигантски поток се е устремила към западните си граници.

Има много други независими източници, които твърдят същото. Един от заместниците на авиоконструктора А. Н. Туполев — Г. Озеров, точно тогава заедно с Туполев и цялото му конструкторско бюро е бил в затвора. Озеров написа книга, разпространявана в Съветския съюз чрез Самиздат, т.е. нецензурирана, която попадна на Запад и беше издадена в Западна Германия. Според него дори до съветските затвори е стигал страшният ритъм на гигантското движение на Червената армия към западните граници. „Живеещите във вилите по Белоруското и Виндавското шосе се оплакваха, че нощем не могат да спят от грохота на танкови и артилерийски колони“ („*Туполевская шарага*“, с. 90).

След като публикувах първите си статии по този въпрос, получих много писма. Един ден ще ги поместя в отделна книга. Дори без всякакви коментари те предават картината на чудовищното движение на съветските войски на запад. Пишат ми хора от най-различни националности, с различни съдби. Между тях има естонци, евреи,

поляци, молдовани, руснаци, латиши, немци, унгарци, литовци, украинци, румънци. По това време те всички по различни причини са живели на „освободените“ територии. После войната е пръснала тия хора из цял свят. Писма пристигат от Австралия, САЩ, Франция, Германия, Аржентина, от Западна Германия и дори от... Съветския съюз. Имам писмо и от Канада, от бивш войник от Руската освободителна армия (РОА). През 1941 година той е бил в Червената армия и се е криел с полка си в горите покрай границата, където го е заварила войната. После — плен, участие в руското освободително движение, отново плен, бягство и дълъг живот под чуждо име в чужбина. От него научих заглавията на няколко книги от бивши бойци и командири от РОА, по чудо оцелели след войната. Интересното е, че всички автори започват книгите си от момента, в който започва тайното придвижване на съветските войски към западните граници.

Освен писма лично до мене някои свидетели на събития или хора, които са ги познавали отблизо, изпращат писмата до редакции на научни списания. Някои от тях са публикувани. Британският гражданин Джеймс Рушбрук например обръща внимание на книгата „Обещанието, което Хитлер изпълни“ от Стефан Сценде, написана през 1944 година и публикувана през 1945-а в Швеция. Авторът е полски евреин, който през 41-ва е бил Лвов. Ето неговите впечатления от дните непосредствено пред 22 юни: „Влакови композиции, натъпкани с войници и военно снаряжение, все по-често и по-често минаваха през Лвов в посока на запад. По главните улици на града се движеха моторизирани части, а по жп гарите влаковете бяха пълни само с военни“ (с. 88). На всички, които пишат — до мен и до редакциите на списанията, добавяйки нови и нови щрихи към картината на общото движение на Червената армия на запад — благодаря.

Освен секретните архиви съществува и голямо количество официални публикации, между които и истории на съветски военни окръзи, армии, корпуси, дивизии.

Всеки, който се интересува от дадения въпрос, може да намери много бързо стотици, дори хиляди съобщения от следния род: „Преди началото на войната според указанията на Генералния щаб на Червената армия някои съединения от Западния специален военен

окръг започнаха да се придвижват към държавната граница“ („Краснознаменный Белорусский военный округ“, с. 88).

Ако някой обаче се съмнява в достоверността и на тия източници, има едно доказателство, което не може да бъде опровергано, и то е историята на самата война. След като разгромяват Първи стратегически ешелон и пробиват отбраната, германските части от предната линия неочаквано се сблъскват с нови дивизии, корпуси и армии (например с 16-а армия при Шепетовка в края на юни), за чието съществуване германското командване дори не е подозирало. Целият план за светкавична война е изграден върху идеята за светкавичен разгром на съветските войски, които се намират непосредствено до границата. След като осъществява този план обаче, германската армия открива пред себе си нова стена от армии, които идват отвъд Волга, от Северен Кавказ, от Урал, Сибир, Забайкалието, от Далечния изток. Дори само за една армия са необходими хиляди вагони, които да се композират по гарите, да се натоварят с жива сила и техника, със запаси и боеприпаси и да изминат хиляди километри. Щом германските войски са срещнали сибирски, уралски, забайкалски армии в края на юни, значи извозването им на запад не е започнало на 22 юни, а по-рано.

Наред с прехвърлянето на съветските сухопътни войски на запад, започва и предислоцирането на съветския флот. „Съветският Балтийски флот излезе от източната част на финския залив в навечерието на войната“ („*Эстонский народ в Великой Отечественной войне Советского Союза. 1941-1945*“, т. I, с. 43). Да погледнем картата. Ако флотът е излязъл от източната част на финския залив, възможно е движение само в посока на запад. Разбира се, флотът не е излязъл на учение, „флотът имаше задачата да действа активно в морските комуникации на противника“ (*нак там*). Чудно нещо: още няма война, Сталин още не знае, че Хитлер ще го нападне, а съветският флот излиза от базата си с бойната задача да действа активно.

Едновременно с предислоцирането на войските върви и пребазирането на авиацията. Авиационните дивизии и полкове на малки групи, нощем, под формата на учения, се прехвърлят на аеродруми, някои от които на разстояние по-малко от 10 км от границата. Но за това ще стане дума по-нататък. Сега само щепомним, че освен прехвърлянето на бойни авиационни единици върви усилено прехвърляне и на най-нови самолети, които още не са включени в никакви полкове и дивизии.

Генерал-полковник Л. М. Сандалов: „От 15 юни ще започнем да получаваме нова бойна техника. Кобринският и Пружанският изстребителен полк ще получат нови изстребители Як-4, въоръжени с оръдия, щурмовият полк ще получи Ил-2, бомбардировъчният — Пе-2“ („*На Московском направлении*“, с. 63). Ще напомним на читателя, че изстребителните полкове от онова време разполагат с по 62 самолета, щурмовите — с по 63, а бомбардировъчните — с по 60. Следователно само в една дивизия (10-а смесена авиационна) са очаквали 247 най-нови самолета. И генералът съобщава, че дивизията е започнала да получава новата техника, запазвайки старите самолети. Така дивизията се е превръщала в гигантски боен организъм с неколкостотин самолета. Архивните документи показват, че този процес

е протичал повсеместно. Например 9-а смесена дивизия, която също се е придвижила до самата граница, е разполагала със 176 най-нови МиГ-3, както и с няколко десетки Пе-2 и Ил-2. Но новата техника е пристигала непрекъснато.

На 22 юни сутринта Западният фронт е получил заповед да приеме от аеродрума в Орша 99 МиГ-3 (*„Командование и штаб Советской армии в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.“*, с. 41). След като е било заповядано самолетите да се приемат на 22 юни сутринта, очевидно на 21 юни вечерта те са били готови за път.

Главният маршал на авиацията А. А. Новиков съобщава, че на 21 юни Северният фронт (където тогава той е командващ ВВС с чин генерал-майор) е получил ешелон с изтребители МиГ-3 (*ВИЖ*, 1969, №1, с. 61).

А освен изтребители непрекъснато са пристигали танкове, артилерия, боеприпаси, гориво. „На 22 юни призори на гара Шауляй пристигна ешелон с един полк от тежката артилерия“ (*„Битва за Ленинград 1941-1944“*, с. 22). Естествено, ешелонът не е бил само един и не са пристигали само оръдия. Ето нещо и за камионите. „Към края на юни 1941 година по жп линиите стояха 1320 влакови композиции с камиони“ (*ВИЖ*, 1975, № 1, с. 81). Германската армия напада на 22-ри, а към края на юни близо до фронтовата полоса по жп линиите има такова огромно количество ешелони с камиони. Стандартната вместимост на един военен ешелон от онова време е 900 тона (45 вагона с вместимост по 20 тона на вагон). Ако във всеки вагон е имало по един камион, това значи, че се е очаквало да бъдат разтоварени 59 400 камиона. Но много често, когато няма опасност от противниково нападение (а такава опасност не е имало), камионите са товарят „змиеобразно“: предните колела на всеки камион са качени върху каросерията на предния и така до края. По този начин, за по-икономично, един ешелон е побирал повече камиони. Значи някой е трябвало да събере това огромно количество вагони и камиони, да натовари камионите във вагоните и да ги изпрати на западната граница. Ясно е, че този процес е започнал преди войната. Само дето камионите не са могли да бъдат разтоварени... А в същото време към границата непрекъснато са пътували ешелони с боеприпаси. В. „Красная звезда“ от 28 април 1985 г. отбелязва: „На 21 юни 1941 година вечерта комендантът на жп участъка на станция Лиепая

получава съобщение: «Посрещнете специална композиция. Тя е с боеприпаси. Трябва да ѝ осигурите „зелена линия“ до мястото на назначение»“. Лиепая по онова време е била много близо до границата, но ешелонът е минал транзит, т.е. отивал е на самата граница.

По всички фронтове боеприпасите са били в жп вагони, което обикновено се прави при подготовка за настъпление в голяма дълбочина. При отбранителна война е по-просто, по-сигурно и по-евтино боеприпасите да бъдат на предварително подготвени позиции. След като войските са изразходвали боеприпасите от едната позиция, бързо, без излишен товар те отстъпват на втората, където има други боеприпаси, после — на третата и т.н. Пред настъпление обаче боеприпасите се съхраняват направо в транспортните средства, което е много скъпо и много опасно... „Само на малката гара Калиновка Югозападният фронт държеше 1500 вагона с боеприпаси“ (Г. А. Куманев. *„Советские железнодорожники в годы Великой Отечественной войны (1941–1945)“*, с. 36).

Разполагам с много материали за спасяването на ешелони с боеприпаси през 1941 година. Естествено обаче, не всичко е могло да бъде спасено.

Генерал-полковник от артилерията И. И. Волкотрубенко съобщава, че през 1941 година само Западният фронт е загубил 4216 вагона с боеприпаси (ВИЖ, 1980, №5, с. 71). А фронтовете са били пет, т.е. не само Западният е загубил вагони с боеприпаси. Ще се помъчим мислено да си представим количеството боеприпаси от всички фронтове, което е попаднало в противника, и онова, което е било спасено. В средата на юни всичко това под прикритието на съобщението на ТАСС е пердашило в затворени вагони към границите с Германия.

Маршалът на Съветския съюз С. К. Куркоткин съобщава, че в началото на юни „съветското правителство по предложение на Генералния щаб одобри план за преместването на 100 хиляди тона гориво от вътрешността на страната“ („*Тыл Советских Вооруженных Сил в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.*“, с. 59). Очевидно освен това решение е имало и други подобни. „По жп възлите и дори по глухите линии на жп магистралите се бяха натрупали около 8500 цистерни с гориво“ (пак там, с. 173). Дори ако са били използвани най-малките цистерни, тия от 20 тона, количеството на горивото пак не

е 100 хиляди тона, а много по-голямо. Освен това най-широко разпространената цистерна през 1940 година не е 20-тонната, а 62-тонната. Тия 8500 цистерни са само онова количество, което е стояло по гарите в очакване да бъде разтоварено в първите дни на войната. А трябва да се има предвид и вече унищоженото от авиацията на противника по жп гарите в първите минути и часове след нападението. Генерал-полковник И. В. Болдин (по това време генерал-лейтенант, заместник-командващ Западния фронт) съобщава, че 10-а армия (най-мощната на Западния фронт) е имала достатъчно запаси от гориво в складовете и жп цистерните и в първите минути и часове на войната е загубила всичко („*Страницы жизни*“, с. 92).

В навечерието на войната цялата тая маса от цистерни е отивала към границата заедно с войската, техниката, въоръжението, боеприпасите...

Когато говорим за причините за поражението на Червената армия в началния период на войната, кой знае защо забравяме основната: Червената армия е била във вагони. Всеки изследовател може да намери хиляди съобщения, подобни на тези:

„Точно в началото на войната половината от ешелоните на 64-та стрелкова дивизия бяха на път“ (ВИЖ, 1960, №9, с. 56).

„Войната завари голяма част от съединенията на 21-ва армия в ешелоните, проточили се по жп линиите през цялото огромно пространство от Волга до Днепър“ („По приказу Родины, Боевой путь 6-й гвардейской армии в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.“, с. 5).

„Когато войната започна, 63-ти стрелкови корпус беше на път. Само първите ешелони бяха успели да пристигнат на 21 юни на гарите Добруш и Ново Белица до мястото на разтоварването. Останалите пристигаха до първите дни на юли на различни гари близо до Гомел крайно разпокъсано. А редица части от корпуса например, всички полкове от 53-та стрелкова дивизия, с изключение на 110-и стрелкови и 36-и артилерийски, преди да стигнат до Гомел, бяха обърнати на север“ (ВИЖ, 1966, №6, с. 17).

Армейски генерал С. П. Иванов (по това време полковник, началник на оперативния отдел в щаба на 13-а армия) разказва за 132-ра стрелкова дивизия на генерал-майор С. С. Бирюзов:

„Противникът внезапно атакува ешелона, в който пътуваха за фронта една част от силите на дивизията и нейният щаб. Наложил се да влезем в бой направо от вагоните и платформите“ („Красная звезда“, 21 август 1984 г.).

Маршал на Съветския съюз С. С. Бирюзов (по това време генерал-майор, командир на 132-ра стрелкова дивизия): „Буквално в последния момент бяхме включени в състава на 20-и механизирани корпус. Не бях виждал нито командира, нито началник-щаба на корпуса и дори не знаех къде е разположен техният команден пункт. Вляво от нас действаше 137-а стрелкова дивизия под командването на

полковник И. Т. Гришин. Тя беше пристигнала от Горки... Нашият съсед отдясно, както и ние, беше хвърлен в бой направо от вагоните, когато до мястото на разтоварването все още не бяха пристигнали всички ешелони“ („*Когда гревели пушки*“, с. 21).

Армейски генерал С. М. Щеменко (по това време полковник в оперативното управление на Генералния щаб): „Ешелоните с войските се движеха на запад и югозапад в непрекъснат поток. Ту едни, ту други от нас бяха насочвани към гарите за разтоварване. Сложността и динамиката на обстановката често налагаха разтоварването да бъде прекъсвано и ешелоните да се насочат към друга гара. Случваше се командването и щабът на дивизиите да слизат на едно място, а полковете — на друго, или дори на няколко различни места на голямо разстояние едни от други“ („*Генеральный штаб в годы войны*“, с. 30).

„Вражеската авиация непрекъснато нанасяше удари по жп гарите и жп линиите. Графикът на движение се нарушаваше. Разтоварването често ставаше не на мястото по предназначение, а в други пунктове. Имаше случаи, когато подразделенията попадаха в съседни армии и там влизаха в бой“ (В. А. Анфилов. „*Провал блицкрига*“, с. 463).

„На път бяха единайсет дивизии от 20-а, 21-ва и 22-ра армия. Не бяха приключили съсредоточаването 19-а армия на генерал И. С. Конев и 16-а на генерал М. Ф. Лукин“ („*История второй мировой войны (1939–1945)*“, т. 4, с. 47).

„Колосалното струпване на вагони почти изцяло парализира работата на много жп възли. На повечето гари оставаше само една свободна линия, за да минават влаковете“ (И В. Ковалев „*Транспорт в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.*“, 159).

Генерал-полковник А. С. Клемни говори за началото на юли: „По жп линиите имаше 47 000 вагона с военен товар“ (ВИЖ, 1985, №3, с. 67).

Би могло да се предположи, че всичко това е натоварено след 22 юни и е изпратено на фронта. Но такова предположение е неправилно. След 22 юни фронтите са имали нужда само от празни вагони, за да изтеглят от границата огромните количества от съсредоточеното въоръжение, боеприпаси, горива и други военни запаси.

За да си представим трагичността на ситуацията, струва си например да си спомним отново за генерал М. Ф. Лукин. Той като командващ армия вече воюва в Шепетовка, а неговият щаб още е в

Забайкалието. Ешелоните с армията му са се проточили на хиляди километри. По-късно щабът пристига, но свързочният батальон все още пътува. Такива ситуации са възниквали навсякъде; на едни гари са слизали щабовете без войските, на други — войските без щабовете. Още по-лошо е било, когато ешелоните са спирали не на гара, а в открита местност. Един танков батальон е огромна сила. В ешелона обаче той е беззащитен. Когато войната е заварвала ешелон с тежка бойна техника там, където няма място за разтоварване, налагало се е той да бъде или унищожен, или изоставен. Но и дивизиите, включени в Първи стратегически ешелон и придвижващи се нормално към границата, не са били в по-добро положение. Дивизия, строена в колони по време на поход, е чудесна цел за авиацията. Цялата Червена армия била чудесна цел.

Прехвърлянето на съветските войски е видно от мнозина; всеки обаче е виждал само част от него. Малцина са могли да си представят истинския му размах. Германското разузнаване е смятало, че е налице гигантско нарастване на силите, но дори то е виждало само Първи стратегически ешелон и не се е досещало, че има и Втори (и Трети, за който ще стане дума по-нататък). Мисля, че много съветски генерали и маршали, като изключим най-видните и пряко участвалите в това прехвърляне, също не си представят истинския му размах, а следователно и неговото значение. Тъкмо затова мнозина от тях разказват толкова спокойно за него. Непознаването на общата обстановка и истинските мащаби на съсредоточаването на съветските войски на запад никак не е случайно. Сталин е взел драконови мерки за маскировка. Сталиновото съобщение на ТАСС е една от тия мерки.

Невъзможно е било да се скрие, разбира се, самият факт на предислоцирането. Най-важното обаче е, че неговите мащаби и цел Сталин е успял да скрие от цялата страна, от германското разузнаване и дори от бъдещите поколения.

Генерал-полковник А. С. Яковлев (по това време личен референт на Сталин) свидетелства, че в края на май или началото на юни „в Кремъл се състояло съвещание по въпросите за маскировката“ („Цель жизни. Записки авиоконструктора“, с. 252).

По-горе видяхме някои от мерките, които са взимали съветските генерали: на войските се съобщавало, че отиват на учения, макар висшият команден състав да разбирал, че не става дума за учения, т.е. налице е целенасочена дезинформация на собствените войски. Германското командване по това време прави същото: сред войската се разпространяват слухове за нахлуване във Великобритания, мнозина дори са знаели наименованието на операцията — „Морски лъв“, във войските се появяват преводачи от английски и т.н.

Уместно е да се напомни, че към дезинформация на собствените войски се прибъгва само пред настъпателна операция, за да се скрият от противника намеренията, времето и направлението на главния удар.

При отбранителна война или непосредствено преди да започне такава не е необходимо собствената войска да бъде лъгана — на офицерите и войниците се поставя проста и ясна задача: това е твоят рубеж, нито крачка назад! Умри тук, но не пускай врага!

Фактът, че съветските воители и командири са били лъгани, е свидетелство за подготовка на настъпателна операция. Ако се е подготвяла отбранителна, защо да не се каже на войските: да, братлета, обстановката е напрегната, всичко може да се случи, отиваме да копаем окопи и да залегнем в тях. Ако войските наистина отиват да копаят окопи, няма значение дали ще им се съобщи за целта на преместването, след като пристигнат на новото място или докато са на път. Такова нещо не е било казано на съветските офицери и войници нито когато са тръгвали, нито когато са пристигали. Пред тях била поставяна друга цел и както са я криели тогава, така я крият и сега.

Ще посоча само един от многото примери, за да си представим степента на секретност при прехвърлянето на войските.

Маршал на Съветския съюз М. В. Захаров: „В началото на юни началникът на ВОСО^[1] в Одески военен окръг, полковник П. И. Румянцев, се отби в кабинета ми (по това време бях началник-щаб на окръга) и тайнствено ми доложи, че през последните дни през гара Знаменка минават «Анушки», които идват откъм Ростов и се разтоварват в района на Черкаси. «Анушки» — така се наричаха дивизиите в органите на ВОСО. След два дни получих шифрограма от Черкаси, подписана от заместник-командващия войските на Севернокавказкия военен окръг М. А. Рейтер, в която се искаше разрешение да заемат няколко от бараките на вещевия склад на окръга, за да поместят имуществото на войските от Северен Кавказ, пристигнали в нашия район. Тъй като щабът на окръга ни не бе информиран, че тук ще се съсредоточават войски, позвъних в Оперативното управление на Генералния щаб. Обади ми се заместник-началникът на управлението А. Ф. Анисов. След като му съобщих за шифрограмата, получена от Рейтер, помолих да ми обясни какво става. Анисов ми отговори, че веднага трябва да унищожи шифрограмата и че на Рейтер ще му бъдат дадени необходимите указания от Генщаба, а щабът на окръга да не се намесва в тая работа“ (*Вопросы истории, 1970, №5, с. 42*).

По-нататък маршал Захаров съобщава, че командващият войските на Одеския военен окръг генерал-полковник Я. Т. Черевиченко също нищо не е знаел за „Анушките“. При предислоциране на съветски войски винаги се взимат предпазни мерки и намеренията винаги се пазят в тайна. Това наистина е така. Но всичко си има граници. Един командващ военен окръг в Съветския съюз, особено пък командващ граничен окръг, и неговият началник-щаб са хора с изключителни пълномощия и власт. Те отговарят изцяло и за всичко, което става на територията, контролирана от тях. Посочете ми друг пример, при който командващият окръга и неговият началник-щаб да не знаят, че на територията на техния окръг се съсредоточават някакви други войски! Дори нещо повече: когато командването на Одеския военен окръг случайно научава за съсредоточаване на някакви военни части на територията на окръга, Генералният щаб, командван от Г. К. Жуков, настоява получената информация да се забрави, а шифрограмата, предназначена само за очите на началник-щаба — да се унищожи. Дори ако остане в сейфа му, тя представлява опасност! Впрочем вече споменах, че в съветските архиви има много интересни документи и от този период. И все пак най-интересното или никога не е попадало в архива, или е било унищожено. Следи от унищожени документи са останали в архивите. Ето един пример: на определена страница започва, да речем, някакво изречение, следващата обаче я няма, а понякога липсват стотици следващи страници. Унищожената шифрограма в Одеския военен окръг просто е потвърждение на думите ми.

Интересно е поведението в тази ситуация на генерал-лейтенант Макс Рейтер. Дисциплиниран германец, полковник в щаба на руската армия по време на Първата световна война, войник с пруска закваска, той много добре е знаел как се пази тайна. Но дори и той, заместник-командващият Севернокавказкия военен окръг, след като се оказва на територията на чужд военен окръг със своите „Анушки“, смята, че е напълно естествено да се свърже с равния по ранг местен бос, за да поиска разрешение, когато трябва да направи нещо (разбира се, с персонална шифрограма). От Генералния щаб обаче на бърза ръка го вкарват в „правия път“ и той вече никога не ще пише подобни шифрограми.

А ето и още няколко примера от друг характер.

Генерал-полковник Л. М. Сандалов прави оглед на строителството на отбранителни съоръжения в района на Брест и с учудване открива: укрепленията са толкова близо до границата, че се виждат от германската страна. Изпълнен с недоумение, той задава въпрос на В. И. Чуйков. Чуйков, тая бъдеща сталинградска лисица, въздиша (лицемерно, разбира се): „Много жалко, но е точно така — германците ще видят нашето отбранително строителство“ („*На Московском направлении*“, с. 53). Гудериан е започнал войната именно от другата страна на реката и е виждал всичко много добре: укрепленията са се изграждали и денем, и нощем; нощем — при много силна светлина. Чудно нещо: нито Сандалов, нито Чуйков, нито някой друг ще заповяда строителството да се пренесе на няколко километра в тила, та противникът да не вижда точното разположение на огневите точки и направлението на амбразуриите, по които много лесно може да се разкрие огневата система.

Маршалът на Съветския съюз И. Х. Баграмян през 1940 година наблюдава същата картина в друг окръг: „Изгражда се укрепен район (УР) буквално пред очите на германците. Строителните площадки са заградени с ниски огради. Тия оградки ми приличаха на смокиновите листенца по античните статуи.

— Как мислите — попитах ръководителя на един от строежите, — досещат ли се германците какво правят нашите строители на брега на реката зад тая ограда?

— Безспорно! — отговори ми той, без да се замисля. — Трудно би било да не се досещат за характера на нашето строителство.

Помислих си: подобна тактическа неграмотност у хората, избиращи местата за строителство на укрепления, лесно може да се квалифицира като вредителство. Очевидно точно така е ставало преди години“ (*ВИЖ, 1976, №1, с. 54*).

Да. През 1938 година за подобни действия някой щеше да бъде разстрелян. Но през 1940–1941 година във всички западни военни окръзи укрепленията са се изграждали именно по този начин и нито някой от нещо се е страхувал, нито НКВД се е месел в тая работа, нито някого са арестували и разстрелвали. Защо? „Явна демонстрация на отбранително строителство“ — така го определя Баграмян и веднага добавя: „Планът за строителството беше одобрен от висшестоящото началство.“ За укрепленията в районите са отговаряли лично

командващите окръзи. Но кой е тоя идиот, дето е одобрил плана? По онова време — Г. К. Жуков. Да, да, същият Жуков — най-бляскавият пълководец във Втората световна война, който не е имал нито едно военно поражение в живота си. Същият Жуков, който току-що се е върнал от Монголия, където е изграждал демонстративно отбрана, а после е нанесъл внезапен удар по 6-а японска армия. Същият Жуков, който след няколко месеца ще стане началник на Генералния щаб и ще въведе драконови правила за опазване на военната тайна при предислоцирането на войски, но „явната демонстрация на отбранително строителство“ ще продължава и дори рязко ще се увеличи.

Интересно е и поведението на Баграмян в тая ситуация. Баграмян е най-хитрата лисица, каквато е могла да роди човешката природа, а освен това е бил и талантлив командир в най-добрия смисъл на думата. По време на войната той прави най-блестящата кариера в цялата Червена армия: започва я като полковник, завършва я като армейски генерал, заемайки длъжност, която му дава правото да получи званието маршал на Съветския съюз — и го получава. В дадената ситуация той е изпълнявал на границата лично поръчение на Жуков, действайки като подчинен и като личен приятел. Защо Баграмян не се е развикал моментално да спрат демонстративното строителство?! Защо, след като се е срещнал с Жуков, не му е казал: Георгий Константинович, става нещо страшно! Някакви идиоти строят укрепления на самата граница, тия укрепления струват на страната милиони, а противниковата артилерия ще ги унищожи още в първия час на войната, защото знае разположението на всяко укрепление! И тебе, и мене ще разстрелят за тая работа! Но Баграмян нито се е развикал, нито е заудрял с юмрук по масата. На 22 юни става точно така — укрепленията са унищожени, но Сталин не разстрелва нито Баграмян, нито Жуков, нещо повече — повишава ги. Това доказва, че подобно строителство не е нито идиотизъм, нито неграмотност, а нещо друго.

Според приятелите на Съветския съюз съветските войски не са копаели окопи, защото Сталин е правил всичко възможно да не провокира война. Но обикновените окопи са несравними с железобетонните укрепления. А Сталин изгражда демонстративно гигантска отбранителна линия и не се страхува, че това може да се

окаже повод за нападение от страна на Германия. Защо обаче да не се даде заповед на войските да се окопават? В сравнение с новата линия от железобетонни укрепления окопите в никакъв случай не биха могли да помрачат политическата обстановка. Да, ама не. Пристигащите войски не получават такава заповед. Крият ги в горите. Онова, което е предназначено за отбрана, преднамерено ще го покажем на противника, само че никой не бива да види пристигащите войски, което значи, че те не са докарани за отбрана, а за други цели.

Странен контраст — натрапчиво, демонстративно строителство на самата граница, и унищожаване на шифрограма в щаба на военен окръг. Но това са двете страни на един медал. При Жуков е било така винаги — и по-рано, и по-късно: усилена подготовка за отбрана, извършваща се пред очите на противника, и в същото време — тайно съсредоточаване на войски в горите за внезапен удар...

Ударите на Жуков винаги са били внезапни...

[1] ВОСО — военно-съобщителна служба. — Б.р. ↑

На 13 юни Молотов вика германския посланик и му връчва текста на съобщението на ТАСС (*В. Хвостов, генерал-майор Л. Грылев, Коммунист, 1968, № 12, с. 68*). В съобщението се казва, че Германия не иска да нападне СССР, че СССР не искала нападне Германия, но „сили, враждебни на СССР и Германия, заинтересовани от разгръщане и разширяване на войната“, се опитват да ги скарат, разпространявайки провокационни слухове за приближаването на война. В съобщението тия враждебни сили са назовани поименно: „британският посланик в Москва г-н Крипс“, „Лондон“, „английската преса“.

Нашето изследване няма да бъде пълно, ако не видим какво става в Лондон на 13 юни 1941 година.

Може с основание да предположим, че на тая дата е имало среща между министъра на външните работи на Великобритания А. Идън и съветския посланик И. М. Майски. На срещата Майски хвърля на масата съобщението на ТАСС, удря с юмрук, тропа с крака и настоява Крипс да бъде прибран от Москва, за да не прави интриги между добрите приятели Сталин и Хитлер, за да се пресекат провокационните слухове за война между СССР и Германия. Така ли именно си представяте тая среща? Грешите. Нещата стоят съвсем иначе.

На 13 юни действително се е състояла среща между Майски и Идън. Само че Майски не предава съобщението на ТАСС на британското правителство, не тропа с крака и не удря с юмрук по масата. Срещата протича в приятелска атмосфера. Обсъжда се важен въпрос: мерките, които Великобритания ще вземе, за да помогне на Червената армия, „ако в най-близко бъдеще започне война между СССР и Германия“. Сред конкретните мерки са преки военни действия на британската авиация в подкрепа на Червената армия, военни доставки, координация на действията между военните командвания на двете страни (*„История Второй мировой войны (1939–1945)“, т. 3, с. 352*).

На 13 юни Сталиновата дипломация поставя основите на онова, което след известно време ще бъде наречено „антихитлеристка коалиция“. От страна на Великобритания тук няма нищо лошо: тя е във война с Хитлер. Но Съветският съюз води мръсна игра. С Германия е сключен пакт за ненападение и веднага след това — договор за приятелство. Ако съветското правителство е смятало, че тия документи повече не отговарят на реално създалата се обстановка, те би трябвало да бъдат анулирани. Сталин обаче прави обратното: уверява Хитлер, че СССР изпитва горещи приятелски чувства към Германия и в съобщението на ТАСС разобличава „ония, които искат разширяване на войната“, т.е. — британските политици. В същото време в Лондон се водят разговори за военен съюз с противник на Германия, за конкретни военни мерки против нея. Учудващо: Германия все още не е нападнала Съветския съюз!

Зад неутралния дипломатически тон се крият съвсем сериозни неща. Неотдавна съветските дипломати са водили преговори с Германия за Полша: „... ако на територията на Полската държава станат промени...“ Сега е дошло времето, когато съветските дипломати започват да говорят за Германия зад гърба ѝ с подобен тон. Учудващо е, че на разговорите в Лондон двете страни употребяват словосъчетанието „ако започне война“, вместо — „ако Германия нападне“. С други думи, събеседниците изобщо не изключват възможността войната да започне не с агресия от страна на Германия, а по някакъв друг начин. Интересното е, че в разговорите в Лондон СССР се поставя на първо място: „ако започне войната между СССР и Германия“, точно така е казано и в съобщението на ТАСС: „... слуховете, че войната между СССР и Германия е близка.“ Защо не е казано обратно: между Германия и СССР, щом се предполага, че агресорът ще бъде Германия?

Може би и в този случай ще ми се възрази, че съветският посланик с водил разговори без знанието на Сталин, превишавайки пълномощията си, както ония съветски генерали, които са изпращали армиите си на границата, „без да предизвестят Сталин“? Не. В този случай номерът няма да мине. Лично Майски подчертава, че още през 1932 година, когато е заминавал за Лондон, е имал среща с М. М. Литвинов. Народният комисар на външните работи Литвинов го е предупредил, че той ще изпълнява не инструкциите на Литвинов, а на

„по-висши инстанции“. По-висшите по това време са Молотов (шеф на правителството, чийто член е Литвинов) и Сталин. През 1941 година Литвинов вече и изгонен, остават „по-висшите инстанции“ — Молотов и Сталин. Майски преживява всички чистки и остава на своя пост много дълго, спасявайки главата си тъкмо защото не е нарушавал инструкциите на „висшестоящите инстанции“.

За да придобием точна представа за другаря Майски и за съветската дипломация изобщо, трябва да добавим, че след завръщането си в Москва подир 11 години работа в Лондон той съпровожда Сталин на срещата с Чърчил и Рузвелт, на която настоява за оказване на по-голяма помощ. По-късно издава книгата „Кой помагаше на Хитлер“, от която научаваме, че Хитлер не би могъл да започне Втората световна война без помощта на Великобритания и Франция. Освен това съветският посланик прехвърля вината за „множеството жертви и страдания“ върху плещите на страната, която е предлагала военна и икономическа помощ на Сталин още на 13 юни 1941 година.

Съобщението на ТАСС цели да прекъсне слуховете за неизбежна война между СССР и Германия. Сталин решително се е борил с тия слухове. В началото на юни в Москва отново най-неочаквано се разразява терор. Отново падат глави, при това доста знаменити.

Хитлер е изправен пред същия проблем. Трудно е да се скрие подготовката за война. Хората я виждат и изказват най-различни предположения. На 24 април германският военноморски аташе изпраща тревожно съобщение в Берлин, че се бори с „явно нелепите слухове за предстояща герmano-съветска война“. На 2 май посланикът Шуленбург докладва, че се бори срещу слуховете, но всички сътрудници, пристигащи от Германия, донасят „не само слухове, но и факти, които ги потвърждават“.

На 24 май шефът на отдела за чуждестранната преса в Министерството на пропагандата на Германия Карл Бьомер в пияно състояние казва нещо в повече за отношенията със Съветския съюз. Той незабавно е арестуван. Лично Хитлер се е занимавал със случая и според думите на Гьобелс придал на това събитие „изключително важно значение“. На 13 юни, в деня, когато е било предадено съобщението на ТАСС, че война няма да има, Карл Бьомер застава пред Народния съд (потресаващо — „народен съд“! — също като в СССР!) и заявява, че думите му са пиянско бръщолевене: разбира се, че война между Германия и Съветския съюз изобщо няма да има! Това обаче не спасява нещастния Бьомер от жестоко наказание, което ще послужи за добър урок на цяла Германия: война няма да има! война няма да има! война няма да има! А за да няма и никакви съмнения в чужбина, Рибентроп изпраща на 15 юни строго поверителни телеграми до своите посланици: очакват се големи преговори с Москва. Това, разбира се, трябва да се съобщи на тоя-оня под най-строг секрет. Например съветникът на германското посолство в Будапеща е бил длъжен да съобщи новината под най-голям секрет на унгарския президент.

Принципите на дезинформацията са еднакви за всички: ако не искаш врагът да научи тайните ти, крий ги и от приятелите си! Така че на другия ден след съобщението на ТАСС Германия прибягва към преднамерена дезинформация и на дипломатите, и на военните си съюзници. Както вече знаем, и съветското висше командване е правило същото по отношение на съветските войски.

Вглеждайки се в мрака на германския и съветския социализъм, откриваме потресаващи прилики не само в лозунгите, песните и идеологиите, но и в историческите събития. В историята на националсоциализма има едно събитие, което много прилича на съобщението на ТАСС. На 8 май 1940 година германското радио съобщило, че Великобритания има намерение да нападне Холандия. По-нататък следва най-интересното, а именно: сведенията, че две германски армии са се прехвърлили на границата с Холандия, са „нелепи слухове“, пуснати от „британските подпалвачи на война“. Какво става след това се знае много добре. Съобщението на германското радио и съобщението на съветското радио се повтарят буквално дума по дума. Основната мисъл е: ние не прехвърляме войски, това е измислено от „британските подпалвачи на война“. Знаем, че сравнението не може да послужи за доказателство, но в случая двете съобщения не само си приличат, те са почти копия едно на друго.

След първите ми публикации съветските историци се развикаха; да, придвижване на съветските войски е имало, но съветските историци отдавна са дали задоволително обяснение на тази акция (тя била отбранителна), затова няма смисъл да се търси друго, всичко е ясно.

Не, господа! Не всичко е ясно. И в Съветския съюз никога никой не е давал задоволително обяснение. Тъкмо липсата на обяснение на тия действия привлече вниманието ми. Съветските генерали и маршали не само че нямат обяснение, ами нито един от тях нито веднъж не е посочил точния брой на дивизиите, участвали в това огромно движение: 191! Нито един от тях никога не е споменал дори приблизителната бройка. Можем ли да очакваме задоволително обяснение от генерал, който или не знае, или съзнателно крие мащаба на протичащите събития.

Изтъкнатият съветски познавач на първия период от войната В. А. Анфилов казва за Западния специален окръг: „От вътрешните райони на окръга в съответствие със заповедта на наркома на отбраната на запад са се придвижили десет стрелкови дивизии“ („Бессмертный подвиг“, с. 189). И малко по-нататък говори за Прибалтийския специален военен окръг: „Близо до границата са били прехвърлени четири стрелкови дивизии — 23-та, 48-а, 126-а и 128-а.“

Всичко това е вярно и ние ще намерим множество доказателства, че е било точно така. Но нима от Прибалтийския военен окръг не са се придвижили към границата 11-а и 183-та стрелкова дивизия? Нима всички танкови и моторизирани дивизии по това време са си на мястото?

Някои съветски маршали, включително и Жуков, казват, че от вътрешността на страната към границата са се придвижили 28 стрелкови дивизии. Това е самата истина. Но не цялата. Маршалът на Съветския съюз А. М. Василевски подчертава, че 28-те дивизии са „положили началото за изпълнението на плана за съсредоточаване на войските“ („Дело всей жизни“, с. 119). 28-те дивизии са само

началото. А ние знаем, че е имало и продължение, многократно надвишаващо началото, но маршал Василевски, след като казва нещичко, млъква и точни цифри у него няма да намерим.

За да се обясни явлението, първо трябва точно да се очертаят неговите размери. Всеки изследовател, който се опитва да обясни придвижването на съветските войски и съобщението на ТАСС, прикриващо това движение, не може да бъде възприет сериозно дотогава, докато не се опита, макар и приблизително, да сумира всичко, което е известно и публикувано за това придвижване.

След като обясненията на експертите по този въпрос не ме задоволиха, аз се обърнах към мемоарите на генерали и маршали, които са взели участие в това придвижване или са го ръководили. И тъкмо тук открих удивителната гъвкавост на съветската историческа наука и на съветските мемоаристи, които избягват отговора.

Примери.

Командващият войските на Одеския военен окръг генерал-полковник Я. Т. Черевиченко между 9 и 12 юни е бил в Крим, където е приемал войските от 9-и специален стрелкови корпус. Това го знаем от маршал М. В. Захаров (*Вопросы истории*, 1970, № 5, с. 44). Към този корпус пак ще се върнем. Той е бил доста необикновен и не напразно се е казвал „специален“. Но опитайте се да намерите поне един ред за това събитие у генерал Черевиченко. По някакви причини генералът го премълчава. Между другото това е същият Черевиченко, който приема пристигащия корпус, но не знае, че на територията на неговия окръг се съсредоточава цялата армия на генерал-лейтенант И. С. Конев и заместника му генерал-лейтенант Макс Рейтер.

И. С. Конев по време на войната става маршал на Съветския съюз и ние грабваме книгата му с надеждата да намерим обяснение за това как се е оказал в чужд окръг с „Анушките“ си и защо; но с учудване откриваме, че юначният маршал изцяло е пропуснал първия период от войната. Предпочел е да пише за 1945 година и така е озаглавил книгата си — „Сорок пятый“. Взимаме книгата с мемоари на армейския генерал П. И. Батов — Черевиченко е посрещал неговия корпус в Крим. Но, уви, Батов е пропуснал да напише за най-интересното. А той е бил заместник-командващ Закавказкия военен окръг. Възниква въпросът: как и защо се е оказал в Крим начело на елитен корпус? И още: защо корпусът се е наричал специален? Защо

части и съединения от корпуса са усъвършенствали елементите на бързина при товаренето на войски и бойна техника в бойни кораби от Черноморския флот и дебаркиране на чужд бряг с превземане и разрушаване на петролни кладенци? Защо в специалния корпус на Батов се е водила невиджана пропаганда дори според стандартите на Червената армия за „освободителна война на територията на агресора“? Защо тази пропаганда се е водила от висши представители на Главното управление по политпропаганда, дошли специално от Москва? Защо на 13 юни 1941 година всички от личния състав на 9-и специален корпус са получили кратки руско-румънски разговорници? Отговори на тия въпроси ще намерим в други източници, но не и в Мемоарната книга на генерал Батов, който е командвал този наистина необикновен корпус. Батов просто елегантно пропуска целия този период.

След като не намираме отговор тук, сме принудени да се изкачим на по-високо ниво. Но от посветените в тайните — Сталин, Молотов, Маленков, Берия, Тимошенко, Жуков — мемоари е писал само Жуков. Е, и това не е малко. Жуков е бил началник на Генералния щаб, т.е. лично е отговарял за дислоцирането и предислоцирането на войските и без негово разрешение нито един батальон не би могъл да се премести. Освен това службата ВОСО е била подчинена лично на Жуков, т.е. всичко, свързано с използването на жп транспорта за военни цели: ако Жуков не разреши, нито един вагон с военен товар не може да мръдне от мястото си. И накрая: всяко съобщение на ТАСС, в което се е споменавала Червената армия, се е подготвяло в Генералния щаб, т.е. в „кухнята“ на Жуков.

Жуков е единственият източник, който е имал отношение към целия комплекс от въпроси, поставени в тази глава. В мемоарите си той е бил длъжен да поеме върху себе си цялата отговорност за невярното съобщение на ТАСС или да се разграничи от него: ами някакви си цивилни другари взели, че вдигнали тупурдия, излъчили в ефир едно глупаво съобщение на ТАСС, без да познават истинската обстановка и без да попитат Генералния щаб имали предислоциране на войски, или няма.

И така отговори на всички въпроси трябва да има в мемоарите на Жуков. С вълнение разтваряме дебелия сив том „Спомени и размисли“ и не откриваме нито спомени, нито размисли. Жуков бяга от

отговорите. Неговата книга е написана така, сякаш читателите са умствено непълноценни. „Да — казва Жуков, — прехвърляне на войски имаше.“ Но не казва каква е целта на това прехвърляне. Жуков отминава с мълчание и количеството на войските. Забравя да каже кой и кога е взимал решение за прехвърлянето им. Остава неясно защо началото на предислоцирането и съобщението на ТАСС, което опровергава слуховете за него, съвпадат по време. Разминаване на две ведомства? Или тъкмо обратното — точна координация на действията?

Вместо цифри и обяснения Жуков дава обширно описание на дислоцирането — на цели три страници. Хитростта тук се състои в следното: Жуков не описва прехвърлянето на войските от свое име, а цитира приятеля си Баграмян, който по това време не е имал достъп до държавните тайни. Слушайте Баграмян, който по това време е бил... полковник! Слушайте Баграмян, който по това време е бил в Първи стратегически ешелон и не е имал право да знае нито състава, нито крайната цел на придвижването на Втори стратегически ешелон. Тъй като е в Първи, Баграмян е могъл да наблюдава незначителна част от пристигащите войски. Тъкмо с това описание Жуков се спасява от необходимостта да каже истината.

В какво положение изпада Жуков, който използва цитати от Баграмян? Ами например в същото, в което би изпаднал стъпилият на Луната астронавт, описвайки я с фрагменти от романите на Жул Верн и Хърбърт Уелс, на които не им се е случвало да стъпят на нея.

За какви ни мисли Жуков нас, читателите? Ако искаме да научим мнението на Иван Христофорович Баграмян, ще отворим книгите му и сами ще си ги прочетем. Спор няма, Баграмян пише много и хубаво, той е с блестяща ерудиция и точна памет, майстор е на тънкия анализ, но не е планирал и не е ръководил предислоцирането на Втори стратегически ешелон. И планът, и ръководството са на Жуков. Ето защо от книгите му бихме искали да разберем какво е неговото мнение, да видим обстановката от главозамайващата височина на неговото положение, а не от камбанарията на Иван Христофорович.

Острият завой на Жуков зад гърба на Баграмян е несръчен опит да се избяга от отговора; има данни, че тук не всичко е чисто, не всичко е гладко, че има нещо, което тогава се е налагало да се крие, както се налага да се крие и след петдесет години.

За съобщението на ТАСС и за събитията, станали на същата дата, се говори много. Но говорят само ония, които не са били допуснати до тайните на Втори стратегически ешелон. А ония, които са знаели крайната цел на предислоцирането, мълчат или цитират свидетелствата на непосветените.

Има за какво да мълчат.

А сега да направим равносметка на станалото през тоя ден. На думи: „британските подпалвачи на война“ искат да предизвикат война между СССР и Германия. На дело: Съветският съюз води тайно преговори за военен съюз срещу Германия със същите тия „подпалвачи на война“.

На думи: не прехвърляме войски. На дело: прехвърляме такива количества, каквито никой никога не прехвърлял.

На думи: учения. На дело: предстои нещо много по-сериозно.

ГЛАВА 23

ЗА ИЗОСТАВЕНИТЕ ВОЕННИ ОКРЪЗИ

В Червената армия отдавна е въведено правилото: войските още са в поход, а командването вече тръгва към мястото, където предстои да се действа.

Маршал на
Съветския съюз К. К.
Рокосовски

1

Съветски генерал, който се изкачва по служебната стълба, минава през длъжностите: командир на дивизия, на корпус, командващ армия... И накрая — командващ военен окръг. Но тази длъжност не е просто следващата степен. Това е скок. Командващият окръг е военен началник от висок ранг, но освен това е своего рода военен губернатор на територия от стотици, хиляди, а в някои случаи и десетки милиони километри, на която живеят милиони и дори десетки милиони хора. Командващият военен окръг отговаря не само за войските, но и за използването на населението, на промишлеността, транспорта, комуникациите, селското стопанство, природните ресурси за целите на войната.

Преди войната територията на Съветския съюз е била разделена на шестнайсет военни окръга. Осем са били гранични, други осем не са имали граници с чужди държави и са се смятали за вътрешни. Всеки окръг е важен по свой начин. В един има много войски, в други — по-малко, но затова пък те са мощен промишлен и мобилизационен потенциал.

На 13 май 1941 година седем души командващи вътрешни военни окръзи (Московският е изключение) са получили изключително важно нареждане: във всеки от седемте окръга да се сформира по една нова армия с непосредственото участие на всички щабове и войски от окръга; командващите окръзите лично да оглавят новите армии и точно след един месец, на 13 юни 1941 година, да започне прегрупирането на запад.

И така, седемте командващи вътрешни военни окръзи се превръщат в командващи армии. Но само седем генерали не вършат работа. Всеки командващ армия има нужда от заместници, щаб, началници на артилерията, на инженерни войски, на свързочни и на тила. Откъде да се вземат толкова генерали? Проблеми няма. При Сталин всичко е подготвено, всичко е предвидено. Аз започнах разказа за прегрупирането на войските от дивизията на Уралския военен окръг. На базата на този пример ще обясним и Сталиновото решение. В

Уралския военен окръг се създава 22-ра армия. Командващият окръга генерал-лейтенант Ф. А. Ершаков лично оглавява армията. Членът на военния съвет на окръга комисарят на корпус Д. С. Леонов става член на военния ѝ съвет. Началник-щабът на окръга генерал-майор Г. Ф. Захаров става неин началник-щаб, а щабът на окръга се превръща в щаб на 22-ра армия.

Въпросът е: кого да оставят на Урал? Урал — това е Магнитка, Уралмаш, никому неизвестният тогава Танкоград. Урал — това е стоманеният пояс, който свързва Европа и Азия в неделим монолит. Урал — това са ресурси, заводи, работна сила в лагерите.

Не е ли опасна цялата тази територия да се остави без военен губернатор? Ще ми подскажат, че всеки командир си има заместник, който е предвиден точно за това — да замества командира, докато той отсъства. Но работата е там, че заместник-командващият Уралския военен окръг генерал-лейтенант М. Ф. Лукин вече е получил заповед да се премести в Забайкалието. Там той е сформирал 16-а армия и след съобщението на ТАСС тя тайно е тръгнала на запад. Затова начело на Уралския окръг се оказва никому неизвестният генерал-майор А. В. Катков, фактически без щаб, след като командването на окръга е оглавяло новосформираната армия.

Същото е станало и в Харковския военен окръг. Знаем, че в навечерието на войната на границата с Румъния е сформирана **18-а армия**. Командването и щабът на тая армия са командването и щабът на Харковския военен окръг. Командващият окръга генерал-лейтенант А. К. Смирнов, началник-щабът генерал-майор В. Я. Колпакчи, началникът на авиацията на окръга генерал-майор С. К. Горюнов и всичките им подчинени са прехвърлени на границата с Румъния, в новата 18-а армия. Така че окръгът остава без всякакво ръководство.

19-а армия — това са всички войски и щабове от Севернокавказкия военен окръг. Командващият окръга генерал-лейтенант И. С. Конев е обединил всички войски от своя окръг в 19-а армия, оглавил я е и е поел на запад, оставяйки окръга без всякакъв военен контрол. Теоретически вместо него е трябвало да остане неговият заместник — немският комунист генерал-майор Макс Рейтер, но вече знаем, че по това време той не е бил в Кавказ, а в Украйна и по-точно в Черкаси, където са пристигали ешелоните на 19-а армия. Знаем, че Рейтер е бил в Украйна — не само от мемоарите на М. В.

Захаров, но и от много други източници — например от мемоарите на маршал И. Х. Баграмян („*Так начиналась война*“, с. 63).

Да видим какъв е командният състав на ВВС в Севернокавказкия военен окръг. Командващият е генерал-майор Е. М. Николаенко, началник-щаб на ВВС — полковник Н. В. Корнеев, командир на изстребителната авиодивизия — генерал-майор Е. М. Белейки. След съобщението на ТАСС ги виждаме на същите длъжности, само че не в окръга, а в 19-а армия, която тайно се прехвърля в Украйна.

20-а армия — това е Орловският военен окръг. Командващият окръга генерал-лейтенант Ф. Н. Ремезов е обединил всичките си войски и войските от Московския военен окръг под свое командване, взел е щаба на окръга, след като го е превърнал в щаб на 20-а армия, и е поел тайно на запад, изоставяйки централната част на Русия на произвола на съдбата, без военен контрол.

21-ва армия — това е Приволжкия военен окръг. Командващият окръга генерал-лейтенант В. Г. Герасименко е станал командващ 21-ва армия, началник-щабът на окръга генерал В. Н. Гордов — началник-щаб на армията. Началниците на различните родове войски и служби, стотици други командири заменят в своите названия думите „Приволжки военен окръг“ с „21-ва армия“. Например, ако ви попадне информация, че главният маршал на ВВС Г. А. Ворожейкин в началото на 1941 година (по това време, разбира се, с по-нисък чин) е оглавявал авиацията на Приволжкия военен окръг, без да надничате в архивите, може да твърдите, че след 13 юни той е станал началник на авиацията на 21-ва армия и тайно е отпътувал към границата с Германия. Ако знаете, че генерал-полковник от инженерни войски Ю. В. Бордзиловски по същото време и в същия окръг (с по-нисък чин, разбира се) е служил в инженерния отдел, без всякакво колебание може да твърдите, че след съобщението на ТАСС е служил в инженерния отдел на 21-ва армия.

В Сибирския военен окръг (с командващ генерал-лейтенант С. А. Калинин) е била сформирана 21-а армия, а в Архангелския (с командващ генерал-лейтенант В. Я. Качалов) — 28-а армия.

В един и същи ден, на 13 юни 1941 година, в момента, когато по съветското радио се предават странните съобщения на ТАСС, по безкрайните територии на Централна Русия, Северен Кавказ, Сибир, Урал, от Архангелск до Кубан и от Орел до Чита старият военно-

териториален ред фактически престава да съществува. В случай на бунт, да речем, той не би могъл да бъде потушен — ВСИЧКИ дивизии са се придвижили към границата с Германия. Нещо повече — не би имало и кой да вземе решение за потушаването на евентуалния бунт — фактически всички генерали тайно са отишли на запад. Бунтовете се потушават от НКВД, но в случай на доста сериозни събития само войските на НКВД са крайно недостатъчни, необходима е армия. Между другото във войските на НКВД в този момент са ставали не по-малко странни неща, но за тях — по-нататък.

Възниква въпросът: какво е ставало? Може би Сталин не е имал доверие на своите командващи и е решил да ги свали всичките едновременно? Не, не е така. Всички, на които не е имал доверие, Сталин предвидливо ги е изтребил, а на тяхно място е поставил ония, на които е имал доверие. Трябва да обърнем внимание на обстоятелството, че на мястото на заминалите генерали често пъти не е оставал никой. След като командващият окръг е взимал със себе си своите заместници, началник-щаб, целия щаб и е тръгвал тайно на запад, Сталин не е назначавал нов генерал. Например командващият Сибирския военен окръг генерал-лейтенант С. А. Калинин е превърнал цялата войска и щаб на окръга в 24-та армия и тайно я е извел на запад, а новият генерал е пристигнал в Сибир чак през 1942 година („Советская военная энциклопедия“, т. 7, с. 338). Новите командващи на всички останали вътрешни военни окръзи са идвали или със закъснение от няколко месеца, или са били генерали от третостепенно значение, които никога — нито по-рано, нито по-късно — не са били удостоявани с честта да командват окръг или армия. Ярък пример в това отношение е генерал-майор М. Т. Попов в Приволжкия военен окръг.

Остава да предположим, че всички командири и техните войски е трябвало да направят нещо по-сериозно от запазването на съветската власт във вътрешните райони на Съветския съюз.

От всички осем вътрешни окръга изключение прави Московският. Естествено, Москва си е Москва. Тук за разлика от всички останали вътрешни окръзи командващият не е бил нито генерал-лейтенант, нито дори генерал-полковник, а армейски генерал — И. В. Тюленев.

Но ето че пол прикритието на съобщението на ТАСС съветските генерали, щабовете, войските напускат вътрешните военни окръзи. И дори изключителното положение на Московския не го спасява от тая участ. Всички войски от окръга отиват да подсилят Първи стратегически ешелон и 20-а армия от Втори. Всички оръжейни запаси, боеприпасите, имуществото от Московския военен окръг са изпратени на западната граница. След това идва ред и на командването. Ясно е, че генерал И В Тюленев в този момент е бил с много по-висок чин (а се е ползвал и с голямото доверие на Сталин), за да командва само армия. С решение на Политбюро в присъствието на Сталин Тюленев е назначен за командващ Южния фронт. Заминавайки на юг, той взима със себе си целия щаб на Московския военен окръг начело с генерал-майор Г. Д. Шишенин. Вече знаем състава на Южния фронт: 9-а (свръхударна) и 18-а (планинска ударна) армия, 9-и специален и 3-ти въздушнодесантен корпус, авиацията на фронта...

Решението управлението и щабът на Московския окръг да бъдат преобразувани в управление на Южния фронт и прехвърлени във Винаца, е било взето на 21 юни 1941 година, но има достатъчно сведения, че за офицерите от щаба това решение е било неочаквано, дори нещо повече, много отдели от щаба в тоя момент вече са били в района на границата с Румъния. Например генерал-майор А. С. Осипенко, заместник-командващ ВВС в Московския военен окръг, в началото на 1941 година вече е бил там.

Командването и щабът на окръга, заминавайки за Винаца, всъщност изоставят столичния окръг, без да предават някому командването — на мястото на заминалите командири никой не е бил назначен.

Нима дори Московският военен окръг е останал без военно ръководство? Да. Наистина след нападението на Германия, на 26 юни 1941 година, командването на окръга е поето от генерал-лейтенант П. А. Артемиев (*„Ордена Ленина Московский военный округ“*, с. 204), формално тук е имало някой, а фактически — никой! Артемиев не е военен. Той е чекист. Длъжността, която е заемал, преди да дойде в Московския военен окръг, е началник Управление на оперативните войски на НКВД. През юли Сталин е назначил за член на военния съвет на Московския военен окръг дивизионния комисар на войските от НКВД (по-късно генерал-лейтенант) К. Ф. Телегин. Той също е

чиста проба чекист, който преди това е служил в частите на Осназ, а по време на Голямата чистка е бил политкомисар на войските на НКВД в Московския окръг, после е заемал някакъв отговорен пост в централния апарат на НКВД.

Чудно нещо! Дори по времето на Голямата чистка военните окръзи са си оставали военни. Сега Московският окръг на НКВД по нито не се различава от Московския военен окръг. Теоретически Московският военен окръг съществува, но в Москва няма бойни части на Червената армия, има само две дивизии на НКВД и двацет и пет изтребителни батальона също на НКВД.

Генерал-лейтенант К. Ф. Телегин си спомня, че в момента, когато в щаба на Московския военен окръг идват „новите хора“, т.е. чекистите, много от отделите на щаба рязко са съкратени, а най-важните, без които един военен окръг не може да съществува — оперативният и разузнавателният — изобщо липсват. „Новите хора“, които зле са разбирали военната специфика, е трябвало „да употребят немалко усилия и време, за да се запознаят със състоянието на окръга, с неговите задачи и възможности“.

И така под прикритието на съобщението на ТАСС военни командири от най-висш ранг, които стоят начело на армии, а един дори — начело на фронтови щаб, тайно се прехвърлят на границата с Германия, изоставяйки на произвола на съдбата (и на НКВД) ВСИЧКИ вътрешни военни окръзи. Безспорно е, че подобно нещо в съветската история не се е случвало никога — нито по-рано, нито по-късно, както е безспорно, че такова движение е пряко свързано с война, която за Съветския съюз е абсолютно неизбежна и неотвратима. Ако е имало макар и най-малко съмнение, че войната не е неизбежна, поне тук-там командирите биха останали на своите места. НО! Тия действия на съветското командване не са подготовка за отбранителна война. При една продължителна отбранителна война никой не праща всичките си командири на противниковата граница, част от тях остават на ония територии, на които противникът може да се появи неочаквано. Освен това при продължителна отбранителна война е абсолютно необходимо присъствието на истински военни, а не на полицаи в най-важните индустриални и транспортни центрове на страната, за да бъдат защитавани и за да се използва правилно целият военен потенциал на тила за нуждите на войната.

Само в случай че съветското командване е планирало светкавична война на противникова територия, разчитайки на предвоенните мобилизационни запаси повече, отколкото на въоръжението, което може да бъде произведено в хода на войната, генералите няма какво да правят в индустриалните центрове, тяхното място е на границата.

Не стигаме ли далеч в разсъжденията си? Не. Генерал-лейтенант К. Ф. Телегин, имате думата: „Тъй като се предполагаше, че войната ще се води на противникова територия, складовете, които преди войната се намираха в границите на окръга, с мобилизационни запаси от въоръжение, имущество и боеприпаси, бяха предислоцирани в граничните военни окръзи“ (ВИЖ 1962, №1, с. 36).

Нима това са мои измислици?

ГЛАВА 24

ЗА ЧЕРНИТЕ ДИВИЗИИ

*Сталин ще прибегне до насилие в
невиждани размери.*

Л. Троцки
21 юни 1939 г.

Основната прилика между Първи и Втори стратегически ешелон е, че най-мощните армии в техния състав се разгръщат не срещу Германия, а срещу петролните залежи на Румъния. Основната разлика между Първи и Втори стратегически ешелон е цвetoва. Да, да. Ешелоните са били с различен цвят. Първи е бил със зелен и сиво-зелен цвят (защитен, както казват в армията) — в цвета на милионите войнишки гимнастюрки. Защитният цвят е доминиращ и във Втори ешелон, но той е обилно изпъстрен с черен.

Веднъж ми се случи да присъствам на среща с генерала от запаса Ф. Н. Ремезов, който през 1941 година под прикритието на съобщението на ТАСС е изоставил Орловския военен окръг, обединил е цялата му войска и войските от Московския в 20-а армия и, след като я е оглавил, тайно я е повел на запад. Разговорът се водеше в тесен кръг, външни лица нямаше и затова той беше доста откровен. Слушатели бяха офицери и генерали от щаба на окръга, запознати с тоя въпрос не само от мемоарите на генерала. Завърза се спор. В разгорещения спор един темпераментен полковник зададе на генерал Ремезов следния директен въпрос: защо немците наричат 69-и стрелкови корпус от вашата армия „черен корпус“? Генерал Ремезов не даде задоволителен отговор. Той все се връщаше към 56-а армия, която е командвал по-късно и която поради недостиг на сиви шинели била облечена в черни, железничарски. Но това е било през декември.

Ремезов явно бягаше от отговора. Питаша го за юни 1941-ва, когато недостиг все още не е имало и войниците не са тичали, облечени в шинели — много естествено: било горещо. В 69-и стрелкови корпус доста войници през лятото са били облечени в черна униформа. И те наистина не са били много малко, щом германското разузнаване ги е забелязало и неофициално е нарекло 69-и корпус „черен“.

Тоя корпус не е бил единствен. 63-ти стрелкови от 21-ва армия от Втори стратегически ешелон също фигурира като „черен корпус“ в германските документи. Командирът на тоя корпус Л. Г. Петровски е

бил голям пълководец от гледна точка на всички възможни стандарти. На петнайсет години той участва в щурма на Зимния дворец, минава през цялата гражданска война, три пъти е тежко раняван. В края на гражданската война осемнайсетгодишният Петровски е вече командир на полк. На двавет години блестящо завършва Генералщабна академия. Командва най-добрите съединения на Червената армия, включително 1-ва Московска пролетарска стрелкова дивизия. На 35 години е заместник-командващ Московския военен окръг.

Командирът на корпуса Петровски се проявява в боевете като пълководец от стратегически мащаб. През август 1941 година получава войнското звание генерал-лейтенант и е назначен за командващ 21-ва армия. В коя момент 63-ти стрелкови корпус след ожесточени битки е попаднал в обкръжение. Сталин заповядва на Петровски да изостави корпуса и незабавно да оглави армията. Петровски моли заповедта за назначението му за командващ армията да бъде отсрочена с няколко дни и връща самолета, който е изпратен да го вземе, натоварен с ранени войници.

Петровски извежда от обкръжение своя „черен корпус“ и отново се връща в тила на противника, за да изкара от обкръжение още една дивизия — 154-та стрелкова (командир на дивизията по това време е бригаден командир А. С. Фоканов). По време на пробива Петровски е бил смъртоносно ранен. Германските войници, които са намерили и разпознали трупа му, по заповед на висшестоящото началство погребали съветския генерал с всички подобаващи военни почести. На гроба му е поставен огромен кръст с надпис на немски: „Генерал-лейтенант Петровски, командир на «черния корпус»“.

Съветски източници потвърждават тоя необичаен жест на германското командване по отношение на съветския генерал. За действията на 63-ти „черен корпус“ може да се прочете по-подробно в статия, публикувана във ВИЖ, 1966, № 6. „Советская военная энциклопедия“ (т. 6, с. 314) потвърждава правотата на тая статия. За „черния корпус“ на Петровски се споменава и в книгата на генерал-лейтенант от артилерията Г. Д. Пласков („Под грохот канонады“, с. 163).

Германското разузнаване е отбелязало наличието на черна униформа и в други армии от Втори стратегически ешелон. Когато тая униформа е преобладавала над обичайната зелена, полковете,

дивизиите, а понякога и цели корпуси са получавали названието „черни“. 24-та армия от Втори стратегически ешелон, тайно вдигната от Сибир, не е била изключение. В хода на боевете германците са нарекли „черни“ няколко от нейните полкове и дивизии. Но още преди да влязат в бой, с дивизиите и корпусите на тая армия са ставали доста странни неща.

В края на юни ешелоните на тая армия са се проточвали на разстояние от хиляди километри. По това време командващият армията генерал-лейтенант С. А. Калинин (след като е изоставил Сибирския военен окръг) вече е в Москва и решава проблема за прехраната на 24-та армия. Той е приет от секретаря на Московския градски комитет на партията. Има думата генерал-лейтенант С. А. Калинин: „Секретарят на МГП се свърза по телефона с Народния комисариат на вътрешните работи.

— Другарят, с когото току-що говорих — поясни секретарят на МГК, — има опит в организирането на изхранването. Дълго време се е занимавал с тая работа при строителството на канала Волга-Москва. Той ще ни помогне.

След двайсетина минути в кабинета на секретаря влезе висок, стегнат, строен командир от НКВД с три ромба на яката на гимнастърката, бързо се договорихме по всички въпроси“ (*„Размышления о минувшем“*, с. 133).

Жалко, че генерал Калинин се стеснява да спомене имената на секретаря на МГК и на стройния военен с трите ромба.

След първите боеве 24-та армия попада в сигурни ръце: командването и е поето от генерал-майор от НКВД Константин Ракутин. А генерал-лейтенант С. А. Калинин по лична заповед на Сталин се връща в Сибир. Не, не да командва окръга. Окръгът си остава без военно ръководство. По заповед на Сталин Калинин сформира, десет нови дивизии. Даваме думата на Калинин: „Съединенията се формираха в такива места, където по-рано изобщо не е имало военни части. Аз започнах работата си с посещение на тия пунктове.

Първият ми полет беше до един сибирски град. Няколко години преди войната там, в затъntenите гори, е било построено градче с дървени бараки за дървосекачи. Точно то беше използвано за разквартируване на частите от съединението, което се формираше.

Почти от всички страни градчето беше заобиколено от непроходима тайга“ (*нак там, с, 182*).

Всичко за „градчетата с дървени бараки за дървосекачи“ намираме в „Архипелаг ГУЛАГ“, в трите тома на Александър Солженицин. И така: десет нови дивизии (с над 130 000 души) в Сибирския военен окръг се формират не по места, където по-рано е имало военни части, а в „градчета с дървени бараки“. Може би ще ми се каже, че едва ли са превърнали затворниците във войници. Просто генерал Калинин е използвал празните бараки, за да разквартирува пристигащите мобилизирани запасняци, които тук се подготвят за войници. Добре. Ще се съгласим с това. Но в такъв случай къде са отишли „дървосекачите“? Защо градчето (а то не е единствено) е празно? Ами просто защото генерал Калинин ОЩЕ ПРЕДИ ВОЙНАТА е комплектувал 24-та армия с „дървосекачи“, тайно я е подготвил и я е изпратил на запад. Ето защо полковете и дивизиите в тази и във всички останали армии от Втори стратегически ешелон са били „черни“: „дървосекачите“ много често изобщо не са били обличани във военна униформа. Тъкмо затова армията, която Калинин тайно е прехвърлил на запад, е зачислена на продоволствие не към. Управлението по организация на тила към Генералния щаб на РККА, а към Главното управление на лагерите при Народния комисариат на вътрешните работи. Ето защо Сталин поставя начело на 24-та армия не получекиста Калинин, а чекиста от чиста проба Ракутин. Той по-добре е знаел как трябва да се оправя с „дървосекачите“.

Добре известно е, че по време на войната Сталин прочиства ГУЛАГ, изпращайки на фронта всичко годно да носи оръжие. Понякога поради липса на униформи затворниците са били изпращани на фронта в техните си дрехи. По принцип разликата не е голяма: същите груби ботуши като войнишките, през зимата — същата ушанка, през всички сезони — бушлат^[1], който се различава от войнишкия само по цвят.

А ние живеем с убеждението, което кой знае откъде се е взело, че Хитлер ни е нападнал, а Сталин е изпратил на фронта затворниците, за „да си изкупят вината“.

Но германските войски се сблъскват с „черните“ дивизии и корпуси още в началото на юли 1941-ва. Тия дивизии и корпуси започват да се придвижват към западните граници на 13 юни 1941 година. А армиите от Втори стратегически ешелон, в чийто състав влизат всички „черни“ дивизии и корпуси, са били сформирани още през юни 1940 година, когато Хитлер се е обърнал гърбом към Сталин, изтегляйки от границата със СССР почти всичките си дивизии.

Всяка армия от Втори стратегически ешелон е създавана специално, с оглед внезапната ѝ поява на западната граница. Всяка армия е била създадена в района на най-голямата жп магистрала. Всяка е била от района на концлагерите: там хората са научени на ред, задоволяват се с малко и да се вдигнат от лагерите е много по-лесно, отколкото от селата — и бездруго вече са събрани, групирани на бригади; но най-важното е, че ако се приберат хората от селата, ще плъзнат слухове за мобилизация и война. А Сталин иска всичко да става тихо, кротко, без излишни приказки. Тъкмо затова е написал и съобщението на ТАСС. Тъкмо затова хиляди мъже предварително са събрани в лагерите — първо да ги научат на дисциплина, после без много-много шум да ги пратят на фронта.

След много години за това време ще се напишат книги и ще се пеят песни. Спомнете си Висоцки:

*И другие заключенные
пусть читают у ворот
нашу память застекленную —
надпись: „Все ушли на фронт!“^[2]*

Или написаното от бившия криминален Михаил Дьомин: „Почти цялата армия на Рокосовски се състоеше от лагерници“ („Блатной“ с. 26).

През целия си живот Рокосовски е командвал само една армия — 16-а. Но е забравил да съобщи в мемоарите си от какви хора е била съставена. Рокосовски започва мемоарите си с думите: „През пролетта на 1940 година бях със семейството си в Сочи“, забравяйки да каже, че преди това е бил в ГУЛАГ.

Наистина по-нататък в книгата си между другото споменава: „Животът ме убеди, че може да се вярва дори на ония, които някога по някакви причиниха нарушили закона. Дайте възможност на такива хора да изкупят вината си и ще видите, че доброто у тях ще надделее, обичта към родината, към народа, стремежът на всяка цена да си възвърнат доверието им ще ги направят смели воители“ (К. К. Рокосовски. „Солдатский долг“, с. 136).

С това Рокосовски абсолютно еднозначно признава, че е имал достатъчно възможности да се убеди, че затворникът може да се превърне във войник.

Но не това е главното.

Главното е, че Сталин предоставя на затворниците „възможността да изкупят вината си“ и „да станат храбри воители“ ПРЕДИ НАПАДЕНИЕТО НА ХИТЛЕР. Армиите, специално приспособени да приемат в своя състав затворници в качеството на пушечно месо, са започнали да се формират още преди да се появи планът „Барбароса“! 16-а армия — родоначалницата на Втори стратегически ешелон — е била създадена (в Забайкалието, където е имало достатъчно затворници) в района на Транссибирската магистрала за бързо прехвърляне на запад. Тя и преди Рокосовски е била наказателна. Рокосовски приема командването ѝ чак през август 1941 година. А преди него е била ръководена от друг генерал, жертва на чистките — Михаил Фьодорович Лукин, на когото му предстои да

се отличи в страшната битка край Смоленск, предстои му тежко раняване, плен, ампутация на крак, признание от страна на германците, че е доблестен воин, отказ да им сътрудничи, четири страшни години в германски концлагер, освобождаване и отново ГУЛАГ, по-точно — затвор.

За германското командване срещата с 16-а армия на Лукин е пълна изненада, както и с целия Втори стратегически ешелон. Ето защо германските архиви пазят доста документи за тая среща. Всеки, който има желание, може да намери в тях стотици и хиляди снимки, на които са запечатани моменти от оценяването на съветски войници от Втори стратегически ешелон. И тук, между лицата на млади момчета, току ще се мерне лице на човек, блъскан от живота, облечен във военна униформа без отличителни знаци. И не може да се разбере с черен бушлат ли е или със зелен. Но дори да е със зелен, и той не може да скрие, че човекът не прилича на войник. Освен това тия хора са с груби мазолести ръце, с бръснати глави и изпити лица. Защо са толкова слаби, та те все още не са минали през германските концлагери? Ами ще ви обясня защо: такива като Рокосовски са отивали от ГУЛАГ в армията, но първо са се поохранвали в Сочи, а тия хора са се разминали със Сочи...

Щом германската армия още в началото на юли среща корпуси и дивизии, пристигнали със състава на армиите от далечните уралски, сибирски, забайкалски провинции, значи **Сталин е снабдил затворниците с бойно оръжие преди 22 юни 1941 година.**

[1] Бушлат — сукнена куртка. — Б.р. ↑

[2]

*И други затворници
нека четат пред вратите
нашата памет остъклена
с надпис „Всички отидоха на фронта!“*

— Б.пр. ↑

Нямам представа какво е знаело германското разузнаване **през първата половина на юни** и какво не е знаело. Но хайде да си представим, че е знаело съвсем малко, само отделни откъси, които се знаят сега, а именно:

1. Към западните граници на Съветския съюз тайно се придвижват няколко армии.

2. В състава на тия армии определено количество войници, а понякога цели дивизии (по 15 000 души всяка) и дори цели корпуси (над 50 000 души всеки) са облечени в необичайна черна униформа, която прилича на затворническа.

3. Минимум една от тия армии и зачислена изцяло към ГУЛАГ на НКВД.

4. Съветското правителство в съобщението на ТАСС категорично и публично отрича необичайността на това прехвърляне на войски и неговата масовост и говори за „обичайни учения“.

От началника на военното разузнаване се иска да оцени обстановката и срочно да даде препоръки на правителството. Основният въпрос, на който трябва да се даде категоричен отговор, е: ако ние не нападнем, какво ще направи Сталин — ще из земе оръжието от затворниците и ще ги върне в ГУЛАГ или просто ще ги разпусне да си вървят по домовете? А може би Сталин има и други варианти за използването на въоръжените затворници, които тайно се изпращат на границата с Германия?

ГЛАВА 25

ЗА КОМАНДИРИТЕ НА БРИГАДИ И КОМАНДИРИТЕ НА ДИВИЗИИ

*Може да победи силен противник само оня,
който преди това е победил собствения си народ.*

Шан Ян

V в. преди Христа

1

Ние започнахме разказа за „черните дивизии“ и корпуси с 63-ти стрелкови корпус от 21-ва армия. Във връзка с това споменахме командира на корпуса Петровски и бригадният командир Фоканов. Защо те не са генерали? Отговорът е прост. В „черните“ корпуси и дивизии не само войниците и офицерите, но и висшите командири са били ветерани от „градчетата с дървени бараки за дървосекачи“.

Пред 1940 година за висшия команден състав на Червената армия са били приети воинските звания комбриг (бригаден командир), комдив (командир на дивизия), комкор (командир на корпус), командарм (командващ армия). За отличителни знаци са се използвали ромбове на яките. Един ромб — за командир на бригада, два — за командир на дивизия и т.н. Но ето че през май 1940 година Сталин прави подарък на висшия състав на армията си — той въвежда генералското звание, лампазите, звездите вместо ромбовете. Новите звания: генерал-майор, генерал-лейтенант, генерал-полковник, армейски генерал — изобщо не са свързани със старите воински звания. Правителствена комисия е извършила преатестация на целия висш команден състав, при което много бригадни командири стават полковници, т.е. понижени са с една степен по-долу от званието, което са имали само допреди няколко години. Някои бригадни командири са станали генерал-майори, а бригадният командир И. Н. Музиченко — генерал-лейтенант. Много армейски командири стават генерал-полковници — О. И. Городовиков, Г. М. Щерн, Н. Н. Воронов. В. Я. Качалов е понижен, той става генерал-лейтенант. Затова пък командирът на корпус Г. К. Жуков получава най-високото генералско звание — армейски генерал. Между другото не е широко известен фактът, че Жуков е бил генерал № 1. Той пръв получава генералско звание в Червената армия. С постановление на съветското правителство от юни 1940 година воинско звание генерал и адмирал получават 2056 воини.

Въвеждането на воинското звание генерал е Сталиновата бучка захар след голямото размахване на камшика през 1937–1938 г. Защо

изведнъж другарят Сталин е станал толкова добър? Ами защото е планирал да пусне в обръщение в най-близко бъдеще всичките си командири. В противен случай би могло да не се бърза толкова с бучката захар.

Но на Сталин не му стигат хиляда генерали. Създават се нови и нови дивизии, формират се корпуси и армии. И генералските длъжности се заемат от полковници. Ще срещнем не по-малко от стотина полковници, които заемат генералски длъжности, каквато е длъжността командир на дивизия. А малко по-горе вече срещнахме полковник И. И. Федюнински дори на длъжността командир на 15-и стрелкови корпус от 5-а армия.

Но въпреки всичко командири не стигат. Докато Хитлер е бил обърнат с лице към Сталин, Сталин май се е задоволявал с наличния състав. Хитлер обаче се обръща с лице към запад и гърбом към Сталин. И ето че на Сталин вече му трябва командири от по-висок ранг. При това много, много командири! Ето защо вагоните със затворници бързат към Москва. Тук, на „Лубянка“, посрещат най-учтиво бившите командири, минали през ГУЛАГ, за да им обяснят, че е станала грешка. Наказателните дела са прекратени, присъдите се отменят. Командирите бързат за Сочи, а оттам — под бойните знамена. Но не всички се радват на еднаква почит. Едни получават генералски звания и сред тях е генерал-майор К. К. Рокосовски, бъдещ маршал на Съветския съюз, но повечето от излезлите от затвора си остават със старите воински звания: комбриг, комдив, комкор. Странно положение се създава в Червената армия, където продължават да съществуват две системи на воински звания за висшия команден състав, две системи на отличителни знаци, две различни униформи. Едни командири ходят гордо със звезди и червени лампази (във войската им казват „раирани гащи“), в гиздави парадни униформи, а други, които вършат същата работа, носят скромни ромбчета.

Мелгунов е описал и документално удостоверил един използван от чекистите в Киев похват по време на Червения терор. Оня, който не е искал да отговаря на въпросите на чекистите, без много-много приказки е бил слаган в ковчег, заравян, после изравян и разпитът отново е продължавал.

По принцип Сталин прави същото през „периода преди войната“: в годините на Голямата чистка хиляди командири попадат в ГУЛАГ,

някои със смъртни присъди, други с дългогодишни, и са изпратени в Колима. Според много свидетелства (*например „Колимски разкази“ на В. Шаламов*) животът тук не е по-добър вариант от разстрела. И изведнъж хора, които вече са се простили с живота, пътуват с вагони I класа, охранват се в санаториуми за номенклатурата, дават им в ръцете властта, която са имали някога, и възможността „да изкупят вината си“. Само генералско звание не им дават (т.е. не им дават изобщо никакви гаранции) — командвай, а по-нататък ще видим... Можем ли да си представим как всички тия бригадни и дивизионни командири се залавят за работа? За истинска работа!

Опитайте се да осъдите невинен човек на смърт, а после му дайте работа, за чието изпълнение ще последва амнистия и връщане на заемания висок пост. Как мислите, няма ли да се старае да я свърши?

Сталин си е направил сметката точно. Мнозина от освободените са му служили вярно и предано, хвърляли са се в боя и с дела и готовност за саможертва са доказали, че са достойни за доверие.

Сред тях е командирът на дивизия Г. А. Ворожейкин, назначен за командващ авиацията на 21-ва армия от Втори стратегически ешелон. Той се отличава още в първите боеве и през юли 1941 година е удостоен със званието генерал-майор от авиацията. През август вече е началник-щаб на ВВС на Червената армия. Всяка година Ворожейкин получава ново звание и през 1944-та става маршал.

Бригадният командир А В. Горбатов, пуснат през март 1941 година, получава длъжността заместник-командир на 25-и стрелкови корпус от 19-а армия във Втори стратегически ешелон. Той стига до чин армейски генерал и заема длъжността командващ въздушнодесантни войски на Съветската армия.

Ето как той описва освобождаването си:

„Жена ми отишла в НКВД, оттам буквално долетяла, разказала, че много добре я приели, разговаряли с нея учтиво, поинтересували се как живее и няма ли нужда от парична помощ...

... На 5 март 1941 година в два часа през нощта следователят ме закара от площад «Комсомолская» при мои познати. Остави ме и, след като се сбогува, учтиво ми каза:

— Ето моя телефон. Ако има нещо, може да ми звъните по всяко време. Разчитайте на моята помощ.

Като реликва взех със себе си кърпената торба, галошите, няколкото черни като смола бучки захар и сухара, който пазех за в случай че се разболея“ (А. В. Горбатов. „Годы войны“ с. 168–169). Сравнението със заравянето и изваждането от гроба не е моя идея. Заимствал съм я от армейски генерал Горбатов: „Пети март за мене е датата на второто ми раждане.“

Бригадният командир Горбатов е бил освободен (както и много други) след точно пресмятане на времето: един месец отпуска в санаториум, встъпване в длъжност, а ето ти го и съобщението на ТАСС. И вече виждаме храбрия бригаден командир с неговите „Анушки“ тайно да се придвижва на запад.

А като един истински затворник той не случайно си е запазил „сувенирите“ от ГУЛАГ. Слава Богу, не му потрябвали. Но на някои са им потрябвали. Ето например бригадният командир И. Ф. Дашичев намъква галошите повторно. Пуснат през март 1941 година, той отново влиза в затвора през октомври и лежи най-малко до 1953 година.

Командирите на бригади, дивизии и корпуси били използвани за попълване и на Първи стратегически ешелон. Бригадният командир С. П. Зибин получава 37-и стрелкови корпус, дивизионният командир И. Е. Магон — 45-и стрелкови, бригадният командир М. С. Ткачов — 109-а стрелкова дивизия от 9-и специален стрелкови корпус. Бригадният командир Н. П. Иванов става началник-щаб на 6-а армия. Дивизионният командир А. Д. Соколов — командир на 16-и механизирани корпус, 12-а армия. Дивизионният командир Г. А. Буриченков става командващ Южната зона на ПВО. Дивизионният командир П. Г. Алексеев — командващ ВВС на 13-а армия. Бригадният командир С. С. Крушин — началник-щаб на ВВС в Северозападния фронт. Бригадният командир А. С. Титов става началник на артилерията в 18-а армия. И много, много други.

С бригадните и дивизионните командири са запълвали празнините, след като Втори стратегически ешелон тайно е поел към западната граница.

Ето например бригадният командир Н. И. Христофанов е станал военен комисар на Ставрополския край, а А. М. Хрипунов — началник-отдел в щаба на Московския военен окръг. В щаба на окръга, както вече знаем, са дошли чекисти, които много-много не разбират от

военни работи. Затова са си изписали от ГУЛАГ горкия Хрипунов — да им помага.

И все пак основното предназначение на командирите на корпуси, дивизии и бригади е Втори стратегически ешелон. Тоя ешелон е комплектуван от „дървосекачи“, тъй че и командирите тук са такива. Тъкмо затова тук срещаме и Петровски. Помним, че последната му длъжност е била заместник-командващ Московския военен окръг. После е арестуван. Освободили го през ноември 1940 година и му заповядали да формира 63-ти стрелкови корпус. Ето кога са се появили „черните“ корпуси! От трите дивизии на корпуса две се командват от бригадните командири Я. С. Фоканов и В. С. Раковски, командир на третата дивизия е полковник, Н. А. Прищеча. Той не е бил бригаден командир, но е бил... затворник. И полковници са лежали в затворите, а после са били пуснати за докомплектуването на Втори стратегически ешелон. В затворите и лагерите е имало и майори, и капитани, и лейтенанти.

67-и корпус също е пълен с бригадни командири. Дори начело на корпуса стои командир на бригада — Ф. Ф. Жмаченко (по-късно — генерал-полковник). Погледнете всяка армия, която тръгва тайно от вътрешността на страната — и навсякъде ще видите цели стада от освободени бригадни командири. В 22-ра армия има два корпуса, начело и на двата са бригадни командири. Поветкин — на 51-ви корпус, и Карманов — на 62-ри. Вижете началник-щабове, началниците на артилерията, на инженерните войски, на тиловете, началниците на артилерията, на инженерните войски, на тиловете и на всяка друга служба или род войски — всички са пропуснати от затворите. В тази армия има две много „черни“ дивизии, главно съставени от „дървосекачи“, но и командирите им са от същата среда: на 112-а стрелкова — Я. С. Адамсон, на 174-та — А. И. Зигин.

Няма да претрупваме изложението с десетки други имена и номера на дивизии и корпуси. Всеки, който се интересува от историята на Втората световна война, може сам да си направи колекция от имена на висши военни, пуснати от затворите, на които Сталин е дал възможност „да изкупят вината си“.

Комунистите казват, че това било защитна реакция на Сталин. След като усетил, че става нещо лошо, започнал да укрепва армията. Не, това не е защитна реакция! Сталин е започнал да освобождава

командири на бригади, дивизии и корпуси, преди да се появи планът „Барбароса“. Кулминацията на този процес не е моментът, в който германските войски са вече на границата на СССР, а моментът, в който отиват във Франция.

А сега представете си, че Сталин упорито пробива коридори, унищожавайки неутрални държави, които стоят на пътя му, и наред с това дава възможност на много командири, осъдени на бавна или бърза смърт, „да се родят за втори път“. Не се знае броят им, но явно е огромен. На тия хора са им дали оръжие и власт, но всеки от тях всъщност е осъден на смърт и гори от желание на дело и с кръв (своя и чужда) да се върне на онова високо място, от което го е свалил Сталин. И ето че маса войски под ръководството на командири, пуснати от затворите, тайно се насочват към вашите граници, при това Сталин официално е заявил, че не става нищо сериозно. Как бихте постъпили вие в подобна ситуация?

ГЛАВА 26

ЗАЩО Е БИЛ СЪЗДАДЕН ВТОРИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ЕШЕЛОН?

*Мобилизацията значи война и ние не я
тълкуваме по друг начин.*

Маршал Б. М.
Шапошников

Комунистите обясняват създаването и придвижването на Втори стратегически ешелон на Червената армия към западните райони на страната с получените предупреждения от Чърчил, от Зорге, от не знам си още кой, с една дума — придвижването на Втори стратегически ешелон е реакция на Сталин, предизвикана от действията на Хитлер.

Но това обяснение не издържа критика.

Армейски генерал И. В. Тюленев веднага след нахлуването на германските войски разговаря в Кремъл с Жуков. Ето думите на Жуков: „Доложиха на Сталин, но той продължава да не вярва, смята, че е провокация на германските генерали“ („Через три войны“ с. 141).

Мога да цитирам хиляди подобни свидетелства, но отдавна е доказано, че Сталин до последния момент не е вярвал, че германците могат да нападнат Съветския съюз, та дори и след като са го нападнали.

В изследванията на комунистическите историци нещата не се връзват: Сталин извършва най-крупното прегрупиране на войски в историята на човечеството, за да предотврати германската агресия, в чиято възможност не вярва!

Придвижването на Втори стратегически ешелон от вътрешността на страната не е реакция, предизвикана от действията на Хитлер. Създаването на Втори стратегически ешелон е започнало **преди** „предупреждението“ на Чърчил, **преди** „важните“ съобщения на Зорге, преди масовото прехвърляне на германски войски на съветската граница.

Предислоцирането на войските от Втори стратегически ешелон е жп операция, която изисква продължителна подготовка и предварително точно планиране. Маршалът на Съветския съюз С. К. Куркоткин съобщава, че Генералният щаб е предал всички необходими документи за извозването на войските в Народния комисариат на транспорта и съобщенията на 21 февруари 1941 година („Тыл Советских Вооруженных Сил в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.“, с. 33). Но и на Генералния щаб му е трябвало време, за да

подготви старателно тия документи. Необходимо е било на железничарите точно да се посочи кога, къде, какви композиции трябва да подадат, как да замаскират товаренето и прехвърлянето, какви маршрути да използват, къде и как да подготвят пунктовете за разтоварването на войските. Но за да се подготви всичко това, Генералният щаб е бил длъжен да определи точно къде какви войски и по кое време трябва да се появят. Значи решението за създаването на Втори стратегически ешелон, началото на неговото предислоциране и на включването му в бойни действия трябва да се търси някъде по-рано. И ние го намираме...

Създаването на военни части във вътрешните окръзи и тяхното прехвърляне в западните гранични райони е процес, който е започнал на **19 август 1939 година**. Започнал с решение на Политбюро, той никога не е прекъсвал, а постепенно е набирал скорост. Ето за пример само един военен окръг — Уралския. През септември 1939 година в него се формират две нови дивизии: 85-а и 159-а. 85-а я намираме на 21 юни 1941 година до границата с Германия, в района на Августов, в участъка, където НКВД прерязва бодливата тел. 159-а е също на границата в Рава Руская, в състава на 6-а (свръхударна) армия. В края на 1939 година в същия Уралски военен окръг се създават 110-а, 325-а, 128-а стрелкова дивизия и по-късно ги намираме и трите на границата с Германия. При това 125-а според съветски източници се намира „непосредствено на границата“ с Източна Прусия. В Уралския военен окръг са били формирани още много полкове и дивизии и всички тихомълком са се придвижвали на запад.

Докато Втори стратегически ешелон официално не съществува, докато неговите армии са все още в положение на призраци, висшето съветско ръководство уточнява методите на взаимодействие между войските от Първи и Втори стратегически ешелон. През втората половина на 1940 година армейски генерал Д. Г. Павлов провежда съвещание с командващите армии и с началник-щабове на Западния специален военен окръг. В йерархията на съветските генерали и адмирала Д. Г. Павлов заема четвърто място.

В Западния специален военен окръг се подготвят щабни учения. Уточняват се методите на взаимодействие между командирите, щабове, системите за свръзка в начален период на война. В хода на ученията на съветските щабове им предстои да се придвижват на запад

точно така, както се готвят да направят това в началото на войната. Началник-щабът на 4-та армия Л. М. Сандалов задава въпрос, изпълнен с недоумение: „... А щабове, които се намират на самата граница? Те накъде ще се придвижват?“ (Генерал-полковник Л. М. Сандалов. „Пережитое“, с. 65). Трябва да отбележим, че при подготовка за отбранителна война никога не държи щабове на „самата граница“, а съветските щабове са били изнесени на границата и от момента, в който се установяват общи граници с Германия, непрекъснато са били там.

Интересна е също така реакцията на началник-щаб на гранични войски: заповедта за „придвижване“ у него се асоциира единствено с понятията „придвижване на запад“, „придвижване отгатык границата“. Той дори не може да си представи, че при война щабът може да се мести някъде другаде.

На съвещанието, което се провежда близо до границата, освен командирите от Първи стратегически ешелон присъстват високи гости от Втори начело с командващия Московския военен окръг армейски генерал И. В. Тюленев, който в редицата от хиляда генерали е на трето място. Възползвайки се от присъствието на Тюленев, армейски генерал Д. Г. Павлов обяснява на командващия 4-та армия генерал-лейтенант В. И. Чуйков (бъдещ маршал на Съветския съюз) предназначението на Втори стратегически ешелон: „Когато от тила пристигнат войските на вътрешните окръзи — Павлов погледна Тюленев, — когато в участъка на вашата армия се постигне плътност седем километра и половина на дивизия, тогава ще може да се придвижваме напред, без да се съмняваме в успеха“ (*нак там*).

Присъствието на командващия Московския военен окръг арменски генерал И. В. Тюленев на съвещание в граничен район е много показателно. Още през 1940 година той е знаел каква е неговата роля в началния период на войната: да се яви със своя щаб в граничния окръг, когато Първи стратегически ешелон прекоси държавната граница. Впрочем през февруари 1941 година по настояване на Жуков, който поема Генералния щаб, съветският план е променен и армейски генерал Тюленев с щаб си е трябвало да се прехвърли тайно не на границата с Германия, а на границата с Румъния, тъй като усилията на Червената армия са били насочени точно натам.

Плътноста на войските — „седем километра и половина на дивизия“, която използват съветските генерали, е стандартът за плътност при настъпление. Докато за отбранителни действия на една дивизия по онова време се е давал три-четири пъти по-голям участък. На същото съвещание се уточнява още един важен въпрос — за маскировката на съветските войски по време на придвижването им към западните граници: „придвижването... на новите дивизии може да се проведе под формата на учебни сборова“.

13 юни 1941 година е моментът, в който 77 съветски дивизии от вътрешните военни окръзи са насочени към западните граници „под формата на учебни сборова“. При това положение Адолф Хитлер не е бил склонен да изчака, докато съветските генерали създадат плътност от „седем километра и половина на дивизия“ според изискванията на устава и пръв нанася удара.

След като Германия започва превантивна война, Втори стратегически ешелон (както и Първи) се е използвал за отбрана. Но това съвсем не значи, че е бил създаден с тая цел.

Армейски генерал М. И. Казаков казва за Втори ешелон: „След като войната започна, в плановете за неговото използване се наложи да се внесат кардинални промени“ (ВИЖ, 1972, №12, с. 46).

Генерал-майор В. М. Земсков се изразява много по-точно: „Ние бяхме принудени да използваме тия резерви не за настъпление, а за отбрана“ (ВИЖ, 1971, №10, с. 13).

Армейски генерал С. П. Иванов: „При положение че войските от Първи стратегически ешелон успеят... да пренесат бойните действия на противникова територия, преди да бъдат разгърнати основните сили, Втори стратегически ешелон трябваше да подкрепи Първи ешелон и да нанесе ответен удар съобразно общия стратегически замисъл“ („Начальный период войны“, с. 206). В тая фраза не бива да ни смущава терминът „ответен удар“. Значението на тоя термин може да се разбере, след като се върнем към Зимната война.

Дори след четирийсет години съветската версия гласи, че Финландия е нападнала Съветския съюз, а Червената армия просто е нанесла „ответен удар“.

За настроенията във Втори стратегически ешелон разказва генерал-лейтенант С. А. Калинин. Преди да започне тайното придвижване на запад, той подготвя войските от Сибирския военен окръг (превърнати по-късно в 24-та армия) за бойни действия.

В хода на ученията генералът изслушва мнението на един младши офицер: „А и тия укрепления сигурно няма да ни потрябват. Та ние се готвим не за отбрана, а за настъпление, ще бием врага на негова територия“ („Размышления о минувшем“, с. 124). Генерал Калинин предава думите на младия офицер с известна ирония: гледай го колко е наивен. Но той не казва откъде такова настроение у младия офицер. Ако офицерът не е бил прав, генерал Калинин би трябвало да го поправи, а освен това да обърне внимание на всички командири — от батальонните до тия на корпусните, че младшите офицери нещо не разбират, че насоката на бойната подготовка е едностранчива. Генерал Калинин е бил длъжен незабавно да разпита командирите на останалите батальони, полкове, дивизии и, ако това „неправилно“ мнение се повтаря, да издаде категорична заповед до цялата 24-та армия за промяна в насоката на бойната подготовка. Но генерал Калинин не прави това и неговите войски продължават да се готвят „да воюват на противникова територия“.

Младшите командири не са виновни, че не са били готови за отбрана, вината дори не е и у генерал Калинин. Той е само командващ една армия, а на „противникова територия“ са се готвили да воюват всички армии.

Интересно е казаното от същия генерал в същата книга на с. 182–183. След като е предал армията на генерал К. И. Ракутин, Калинин се е върнал в Сибир и тук, в „градчетата с дървени бараки за дървосекачи“, той готви нови десет дивизии. Има думата Калинин: „Откъде да се започне? Върху какво най-вече да се съсредоточи вниманието при обучението на войските — върху отбраната или върху настъплението? Положението по фронтовете оставаше напрегнато.

Войските на Червената армия продължаваха да водят тежки отбранителни боеве.

Опитът от сраженията показва, че далеч не винаги умело сме изграждали отбраната. Отбранителните позиции бяха често зле оборудвани в инженерно отношение. Понякога дори на предните позиции нямаше система от траншеи. Бойният ред на отбраняващите се най-често се състоеше от един ешелон и малък резерв, което намаляваше издръжливостта на войските. В много случаи хората бяха лошо подготвени за противотанкова отбрана, налице беше известен танкострах...

Наред с това си мислех: «Е, няма все да се отбраняваме, отстъплението е принудително...»

А и отбраната никога не се е смятала и не се смята за основен вид бойни действия.“

Основната задача на държавата и нейната армия през есента на 1941 година е да спре врага, макар и пред стените на Москва, а на всички е ясно, че Червената армия не е готова за отбрана. Но и не я подготвят. Не е готова — ами нищо! Пак ще се готвим за настъпление! Само за настъпление!

Щом дори след нахлуването на Германия, когато германската армия заплашва самото съществуване на комунистическия режим, генерал Калинин продължава да обучава войските само за настъпление, за какво ги е подготвял той преди това?

В резултат на германската превантивна акция се е наложило Втори стратегически ешелон да не бъде използван по предназначение, а за отбрана. Но ние разполагаме с достатъчно документи, за да установим първоначалното предназначение на Втори стратегически ешелон и ролята, която му е била отредена в съветските военни планове. И в него, както и в Първи ешелон, всяка армия е имала своя неповторима индивидуалност, своя физиономия, свой характер. Повечето армии са почнали придвижването леко въоръжени, по-скоро са приличали на могъщ скелет, който е трябвало да придобие плът и мощ след пристигането и тайното разквартируване в горите на западните гранични райони.

Стандартният състав на една армия от Втори стратегически ешелон е два стрелкови корпуса с по три стрелкови дивизии във всеки. Такава армия не е ударна, а обикновена, със съкратен състав.

След пристигането в западните райони всяка армия незабавно е пристъпвала към комплектуване на дивизии и корпуси. Липсата на механизирани корпуси с огромно количество танкове в състава на повечето армии от Втори стратегически ешелон е напълно логична. Първо, такива корпуси са се създавали предимно в западните райони на страната. Ако стане необходимо, няма защо да се прехвърлят от далечните уралски и сибирски провинции — по-просто е пристигащите оттам леко въоръжени армии да се допълват с такива корпуси в западните райони. И още един, по-добър вариант: по-голямата част от механизирани корпуси да се използва при нанасяне на първия внезапен удар, за да се осигури голяма мощ, след което да се вкара в бой Втори стратегически ешелон и всички танкове, оцелели след първите операции, да се предадат на неговите недокомплектувани армии.

Но сред армиите във Втори ешелон е имало и изключения. 16-а армия е била явно ударна. В нейния състав е влизал напълно комплектуван механизирани корпус, който е разполагал с над 1000 танка. Наред с тази армия на запад се е придвижвала и 57-а танкова

дивизия на полковник В. А. Мишулин, която е била оперативно подчинена на командващия 16-а армия. Заедно с тази дивизия 16-а армия е разполагала и с над 1200 танка, а след пълното комплектуване цифрата е трябвало да надхвърли 1340. Още по-мощна е била 19-а армия, която тайно се е предислоцирала от Суверен Кавказ. В състава ѝ са влизали четири корпуса, включително един механизирани (26-и). Има достатъчно сведения, че 25-и механизирани корпус на генерал-майор С. М. Кривошеин е бил също предназначен за 19-а армия. Явно тя е била свръхударна. Дори стрелковите ѝ корпуси са имали необичайна организации и са били оглавявани от командири от много висок ранг. Например в състава на 3-ти стрелкови корпус на генерал-лейтенант Р. П. Хмелницки са влизали четири стрелкови, една планинска стрелкова дивизия и няколко полка с тежка артилерия. Присъствието на планински стрелкови дивизии не е случайно. 19-а армия, най-мощната във Втори стратегически ешелон, тайно е била дислоцирана НЕ СРЕЩУ ГЕРМАНИЯ.

Оттук личи целият съветски замисъл: най-мощната армия от Първи стратегически ешелон — срещу Румъния, най-мощната от Втори, точно зад гърба ѝ — също срещу Румъния.

Платените приятели на СССР пуснаха в ход легендата, че Втори стратегически ешелон е бил предназначен за „контраудари“. Ако е така, най-мощният „контраудар“ е бил насочен срещу петролните залежи на Румъния. 16-а армия, втората по мощ във Втори стратегически ешелон, е била разположена близо до 19-а. Тя също е могла да бъде използвана срещу Румъния, но по-вероятно — срещу Унгария, там, където се стиковат 26-а (ударна) и 12-а (планинска ударна) армия, отрязвайки петролните кладенци от потребителя.

Но с нахлуването в СССР Хитлер нарушава цялото това дислоциране и 16-а и 19-а армия е трябвало спешно да бъдат прехвърлени близо до Смоленск, отлагайки с няколко години „освобождението“ на Румъния и Унгария.

Командващият 16-а армия генерал-лейтенант М. Ф. Лукин не казва на коя територия се е планирало да бъде използвана 16-а армия, на която е бил командир в момента. Но във всички случаи територията не е съветска. „Ние се готвехме за война на противникова територия“ (ВИЖ, 1979, № 7, с. 43). На същата страница маршал Василевски подчертава, че на Лукин трябва да се вярва: „В неговите думи има

голяма доза жестока истина.“ Самият Василевски е голям специалист по битки на „противникова територия“. През 1945 година той нанася внезапен удар на японските войски в Манджурия, демонстрирайки висока класа при нанасянето на внезапен, коварен удар в гърба на противника, зает с война на други фронтове.

Веднага след подялбата на Полша през 1939 година огромно количество съветски войски са били прехвърлени от мястото на постоянна дислокация към новите граници. Но новите територии не са били приспособени за дислоциране на голямо количество войски, особено пък на съвременни — с голямо количество бойна техника.

В официалната „История на Втората световна война“ четем: „Войските от западните гранични окръзи изпитваха големи трудности. Всичко трябваше да се изгражда и оборудва наново... базите и снабдителните пунктове, аеродрумите, пътната мрежа, жп възлите, линиите за връзка...“ (т. 4, с. 27).

В официалната история на Белоруския военен окръг („Краснознаменный Белорусский военный округ“) четем: „Преместването на части и съединения от окръга в западните области на Белорусия предизвика немалки трудности... Личният състав на 3-та, 10-а и 4-та армия беше зает с ремонта и строителството на казарми, складове, военни лагери, с оборудване на полигони, стрелбища, танкодруми. Войските изпитваха огромно напрежение“ (с. 84).

Генерал-полковник Л. М. Сандалов: „Преместването на войските беше свързано с огромни трудности. Казарменият фонд бе много малък... За войските, неподсигурени с казармени помещения, се правеха землянки“ („На Московском направлении“, с. 41).

А войски са пристигали непрекъснато. Генерал Сандалов казва, че за разквартируването на войските през 1939–1940 г. са били използвани складове, бараки, всякакви помещения. „В Брест се струпа огромно количество войски... В долните етажи на казармите се монтираха четириетажни нарове“ (пак там).

Началникът на Управление бойна подготовка на Червената армия генерал-лейтенант В. Н. Курдюмов на съвещание на командния състав през декември 1940 година казва, че войските в новите райони, вместо да се занимават с бойната си подготовка, са принудени да вършат съвсем друга работа.

На същото съвещание началникът на Автобронетанковото управление генерал-лейтенант Я. Н. Федоренко казва, че почти всички танкови съединения през 1939–1940 година са променяли дислокацията си — понякога дори по три-четири пъти. Резултатът: „повечето от половината части, прехвърлени на ново място, нямаха полигони“. Предислоцирането и разквартируването на войските от Първи стратегически ешелон през 1939–1940 г. е извършено с цената на огромни усилия. Но ето че от февруари 1941 година, отначало бавно, а после все по-бързо, започва прехвърлянето на войски от Втори стратегически ешелон в същите райони.

В този момент настъпва една промяна, останала незабелязана от историците: **съветските войски престават да се грижат за това как ще прекарат следващата зима.** Войските от Първи стратегически ешелон, изоставяйки всички землянки и недовършени казарми, тръгват към граничната зона. Става дума за всички войски и за придвижване **непосредствено до границата** (Маршал И. Х. Баграмян. ВИЖ 1976, № 1, с. 62). Войските от Втори стратегически ешелон, вдигнати от вътрешността на страната, не са използвали недовършените казарми и военните градчета, изоставени от Първи стратегически ешелон. Пристигащите войски не са имали намерение да зимуват по тия места и изобщо не са се подготвяли за зимата. Не са правили землянки, не са изграждали полигони и стрелбища, дори не са копаели окопи. Има множество официални документи и мемоари на съветски генерали и маршали, според които войските са живели само на палатки.

Пример: през ранната пролет на 1941 година в Прибалтика се формира 188-а стрелкова дивизия към 16-и стрелкови корпус от 11-а армия. През май тя приема запасняци. Дивизията построява временно лятно палатково градче в района на Козлово-Руда (на 45–50 км от държавната граница). Под прикритието на съобщението на ТАСС дивизията изоставя градчето и тръгва към границата. Всякакви опити да се намери поне намек за подготовка за зимата са обречени на провал — дивизията не с имала намерение да зимува тук. Паралелно върви разгръщането на 28-а танкова дивизия — същата картина. Във всички танкови, във всички новосформирани стрелкови дивизии отношението към зимата се е променило — зимата вече не плаши никого.

Маршал на Съветския съюз К. С. Москаленко (по това време генерал-майор, командир на бригада) получава следната задача от

командващия 5-а армия генерал-майор М. И. Потапов: „... Тук започва да се формира твоята бригада... Ето тук ще заемеш определен участък от гората и ще построиш лагер...“ Мощната, напълно комплектувана бригада в състав над 6000 души и сто тежки оръдия с калибър до 85 мм ще изгради лагера за три дена. След това започва напрегната бойна подготовка по 810 часа на ден, без да влизат в сметката нощните учения, самоподготовката, почистването на оръжието, тренировките с пълно бойно снаряжение („*На Юго-Западном направлении*“, с. 18).

Ако съветските войски са се готвили за отбрана, те би трябвало да се окопават, изграждайки непрекъснатата линия от траншеи от Ледовития океан до устието на Дунав. Но те не го правят. Ако са имали намерение да прекарат в мир още една зима, би трябвало, започвайки от май-април, да строят, да строят и да строят! Но и това не се прави. Някои дивизии са имали някъде отзад, зад гърба си, недовършени казарми. Но много дивизии се създават през пролетта на 1941 година и нямат никъде нищо: нито казарми, нито бараки, а и не правят землянки. Къде другаде са имали намерение да зимуват, ако не в Централна и Западна Европа?

Ето какво пише генерал-майор А. Запорожченко: „Завършващ етап от стратегическото разгръщане на войските беше скритото придвижване на ударни групировки към изходните райони за настъпление, което се осъществяваше в течение на няколко дни и нощи преди нападението. Прикритието се извършваше с помощта на предварително докарани на границата подсилени батальони, които до идването на основните сили контролираха фронтовите участъци, където трябваше да се разположат дивизиите.

Пребазирането на авиацията започна през последните дни на май и завърши преди 18 юни. При това изстребителната и общовойсковата авиация се съсредоточаваше на аеродруми на разстояние 40 км от границата, а бомбардировъчната — на не по-малко от 180 км“ (*ВИЖ, 1984, № 4, с. 42*). В това описание може да ни учуди само датата 18 юни. Съветската авиация не е завършила пребазирането, а едва го е започнала, и то на 13 юни под прикритието на съобщението на ТАСС. Но защо генералът говори за 18 юни? Работата е там, че той говори не за Червената армия, а за германския вермахт. Там е ставало същото: войските са се придвижвали към границата нощем. Първо са били изпратени подсилени батальони. Пристигащите дивизии са заемали изходните райони за настъпление или, по-просто казано, крили са се в горите. Действията на двете армии са огледални. Несъвпадението е само във времето. Отначало съветските войски са действали изпреварващо, после Хитлер ги изпреварва с две седмици; той има по-малко войски и прехвърлянето става на много къси разстояния. Интересното е, че в началото на юни германската армия е била в много неизгодно положение: повечето от войските са били по ешелоните. Оръдията — в един ешелон, снарядите — в друг. Бойните батальони са се разтоварвали там, където не е имало щабове, а щабовете — там, където няма войски. И връзка не е имало, тъй като от съображения за сигурност работата на много радиостанции преди началото на бойните действия е просто забранена. Германските войски също не са правили землянки и не са строили полигони. Но основната прилика е в

огромното количество запаси, войски, авиация, военни болници, щабове, аеродруми — до самата съветска граница, и малцината, които знаят плана за по-нататъшните действия — висшето командване, е пазило това в най-строга тайна.

Всичко, което виждаме в Червената армия и преценяваме като глупост, с две седмици по-напред е ставало в германския вермахт. Но това не е глупост, а подготовка за настъпление.

Какво е трябвало да се случи след пълното съсредоточаване на Втори стратегически ешелон в западните райони? Отговорът на тоя въпрос е бил даден много преди началото на Втората световна война.

Генерал В. Сикорски: „Стратегическото изчакване не може да продължава, след като всички сили са мобилизирани и тяхното съсредоточаване е завършило“ („*Будущая война*“ с. 240). Това е казано от началника на Генералния щаб на полската армия. Но книгата е публикувана в Москва по решение на съветския Генерален щаб за съветските командири. Тя е издадена, защото съветската военна наука е стигнала до твърдото убеждение, според което „най-лошото нещо в началния период на войната при съвременните условия е стремежът да се придържахме към тактиката на изчакване“ („*Война и революция*“, 1931, №8, с. 11).

По тоя въпрос началникът на съветския Генерален щаб, маршалът на Съветския съюз Б. М. Шапошников, е имал категорично мнение: „Дългият престой на мобилизираните запасници под знамената, без перспектива за война, може да подейства отрицателно върху тяхното морално състояние: вместо по-добра, бойната готовност става по-лоша... С една дума, въпреки желанието на командването или пък на дипломацията след обявяването на мобилизация топовете могат да почнат да стрелят сами, по чисто военни причини...“

И така съмнително е предположението, че при съвременните военни условия мобилизираните армии могат дълго време да останат в състояние на военен покой, без да преминат към активни действия“ („*Мозг армии*“, т. 3).

И според тогавашната съветска военна наука, и според сегашната „мобилизацията, концентрацията, оперативното разгръщане и воденето на първите операции е единен, неразривен процес“ (*ВИЖ*, 1986, №1, с. 15). След като е започнала мобилизация и особено след съсредоточаването и оперативното разгръщане на войските съветското командване вече не е могло да спре или дори да забави тоя процес. Това е все едно рязко да спуснеш надолу ръка, да разкопчаеш кобура,

да извадиш пистолета, да го насочиш към противника и в същото време да си играеш със спусъка. Тогава харесва ли ви или не, но изстрелът е неизбежен, защото в мига, в който вашата ръка се е устремила надолу, противникът със същата скорост (а понякога и по-бързо) прави същото.

Историците до ден-днешен не са ни отговорили на въпроса: кой все пак е започнал съветско-германската война през 1941 година? При решаването на този проблем историците комунисти предлагат следния критерий: който пръв е стрелял, той е виновният. А защо да не използваме друг критерий? Защо да не обърнем внимание на обстоятелството кой пръв е започнал мобилизацията, съсредоточаването и оперативното разгръщане на войските, т.е. кой все пак е посегнал пръв към пистолета?

Защитниците на комунистическата версия се хващат за сламка. Те казват: Шапошников е разбирал, че предислоцирането на войските означава война. Но през 1941 година началник на Генералния щаб вече не е бил Шапошников, а Жуков. Може би той е предислоцирал войските, без да разбира, че това значи война?

Не, приятел чета, Жуков е разбирал всичко, и то — по-добре от нас. За да си изясним цялата решителност на съветското висше командване, трябва да се върнем в 1932 година, в 4-та кавалерийска дивизия, най-добрата не само в цялата Червена кавалерия, но и в цялата Червена армия. До 1931 година дивизията е била в Ленинградския военен окръг, разквартирувана там, където по-рано е била императорската конна гвардия. Всеки може да си представи условията, при които е живяла и се е готвила за бой тая дивизия. Няма по-точна дума, с която биха могли да бъдат определени тия условия от думата — великолепни. Но ето че през 1932 година по изключително важни оперативни съображения дивизията е била преместена в зле подготвена база. Маршал Жуков: „В продължение на година и половина дивизията беше принудена сама да си строи казарми, конюшни, щабове, жилища, складове и цялата учебна база. В резултат блестящо подготвената дивизия се превърна в лошо работеща военна част. Липсата на строителни материали, дъждовното време и други неблагоприятни условия не й позволиха навреме да се подготви за зимата, което се отрази крайно тежко на общото й състояние и бойната й готовност. Дисциплината се влоши...“ („Воспоминания и размъшления“, с. 118).

През пролетта най-добрата кавалерийска дивизия в Червената армия е била „в състояние на краен упадък и небоеспособност“. За главен виновник е бил посочен командирът на дивизията с всички произтичащи лоши последици за него, а за дивизията е „намерен друг командир“. Тоя „друг командир“ е бил Г. К. Жуков. Оттук започва и неговият възход. Работата на Жуков е била наблюдавана от командира на корпуса С. К. Тимошенко, но и лично от народния комисар на

отбраната К. Е. Ворошилов — дивизията е носила неговото име. Ворошилов е очаквал от Жуков да възстанови старата слава на 4-та кавалерийска дивизия и Жуков с драконови мерки възстановява тая слава, доказвайки, че на него може да му се възлагат всякакви, дори теоретически неизпълними задачи.

През 1941 година всички участници в тая история се изкачват на по-високо стъпало от онова, на което са били през 1933 година. На много по-високо. К. Е. Ворошилов става член на Политбюро, маршал на Съветския съюз, председател на Комитета на отбраната; С. К. Тимошенко — маршал на Съветския съюз, народен комисар на отбраната; Г. К. Жуков — армейски генерал, заместник народен комисар на отбраната, началник на Генералния щаб. Това е тройката, която ръководи тайното придвижване на съветските войски към границата с Германия.

Те тримата знаят много по-добре от нас, и не на теория, че дори една-единствена дивизия не може да се остави да зимува в гората неподготвена. Войникът може да презимува при всякакви условия. Не това е проблемът. Проблемът е, че на западната граница няма стрелбища, полигони, танкодруми, няма учебни центрове, няма условия за бойна подготовка. Войските трябва или незабавно да влязат в бой, или ще последва неизбежната деградация, влошаване на бойната подготовка. Те знаят, че нито една дивизия не може да бъде оставена да зимува на неподготвено място. Те знаят, че ще се намерят виновни, и знаят какво ще се случи с виновните. Но те фактически разполагат ЦЯЛАТА ЧЕРВЕНА АРМИЯ по места, където няма условия за бойна подготовка:

Войната не започна така, както искаше Сталин, и затова свърши другояче: Сталин спечели половината от Европа. Но за да разберем и докрай да оценим Сталин, нека за миг да си представим следната ситуация: Хитлер не напада Сталин на 22 юни 1941 година. Да речем, че Хитлер е решил да превземе Гибралтар и отлага операция „Барбароса“ с два месеца.

Какво ще прави Сталин в такъв случай?

Първо, той не може да върне армиите си обратно. Много армии и корпуси, създадени през първата половина на 1941 година, изобщо няма къде да се върнат освен в „градчетата с дървени бараки за дървосекачи“. За изтеглянето на войските отново ще са необходими

няколко месеца, жп транспортът ще бъде парализиран, което би означавало икономическа катастрофа. Пък и какъв е смисълът първо половин година да съсредоточаваш войски, а после още половин година да ги разсредоточаваш? Но дори ако след пълното, съсредоточаване започне незабавно разсредоточаване, и в тоя случай не би било възможно процесът да приключи, преди да е настъпила зимата.

Второ, Сталин не може да остави армиите си да зимуват в горите покрай границата. Без напрегната бойна подготовка армиите бързо губят способност да воюват. Освен това по някаква причина Сталин пази в най-строга тайна процеса на създаване и прехвърляне на армиите от Втори стратегически ешелон на запад. Би ли могъл да разчита, че тайната ще бъде напълно запазена, ако остави за няколко седмици тия безбройни армии в горите край границата?

Централният въпрос на моята книга е: **ЩОМ ЧЕРВЕНАТА АРМИЯ НЕ Е МОГЛА ДА СЕ ВЪРНЕ НАЗАД, А И НЕ Е МОГЛА ДЪЛГО ДА ОСТАНЕ В ГРАНИЧНИТЕ РАЙОНИ, КАКВО Й Е ОСТАВАЛО ДА ПРАВИ?**

Комунистическите историци са готови да обсъждат какви ли не детайли и да изнамират какви ли не грешки. Но хайде да се дистанцираме от второстепенните детайли и да дадем отговор на основния въпрос.

На тоя въпрос всички комунистически историци се страхуват да отговорят. Ето защо ви предлагам мнението на един генерал, който „през май 1940 година става заместник-началник на оперативното управление в Генералния щаб, работи над оперативната част от плана за стратегическо разгръщане на съветските въоръжени сили по северното, северозападното и западното направление“ („*Советская военная энциклопедия*“, т. 2, с. 27). В неговия план всичко е било правилно, ето защо, започвайки войната като генерал-майор, след година и половина става маршал на Съветския съюз. Той, а не Жуков управлява Червената армия през последните години от живота на Сталин и слиза от високите постове заедно с неговата смърт.

Маршал Василевски, имате думата: „Опасенията, че на Запад ще се вдигне шум по повод на тъй нареченото агресивно поведение на СССР, трябваше да бъдат отхвърлени. Ние стигнахме до... Рубикона на

войната и трябваше твърдо да се направи крачка напред“ (ВИЖ, 1978, №2, с. 68).

Във всеки грандиозен процес има критичен момент, след който събитията стават необратими. За Съветския съюз този момент е 13 юни 1941 година. След 13 юни войната за Съветския съюз е станала абсолютно неизбежна, и то тъкмо през лятото на 1941 година, независимо от това как би постъпил Хитлер.

ГЛАВА 27

НЕОБЯВЕНАТА ВОЙНА

*В обстановка на вражеско обкръжение
внезапният удар от наша страна, неочакваният
маньовър и бързината решават всичко.*

Й. Сталин

На западните си граници Съветският съюз е имал пет военни окръга, в които тайно, но интензивно са били струпвани войски. Осемте вътрешни военни окръга са били изоставени от съветското командване. От тях към западните граници са се придвижвали тайно всички армии, корпуси, дивизии и почти всички генерали и щабовете.

Освен петте западни и осемте вътрешни военни окръга има Далекоизточен фронт и още три източни гранични военни окръга: Закавказки, Средноазиатски, Забайкалски. Интересно е да надникнем какво става там.

През май 1941 година в Средноазиатския и Закавказкия въпреки опровержението на ТАСС от 9 май 1941 година започва интензивна подготовка за „освобождението“ на Иран. Главната роля е отредена на Средноазиатския окръг, на Закавказкия — второстепенна, спомагателна. Както обикновено последният акорд от подготовката са грандиозните учения в присъствието на висшия команден състав на Червената армия. През май на тия учения е трябвало да дойдат началникът на Генералния щаб армейски генерал Г. К. Жуков и неговият заместник генерал-лейтенант Н. Ф. Ватутин.

Армейски генерал С. М. Щеменко (по това време полковник в Главното оперативно управление на Генералния щаб):

„В края на май основният състав на нашия отдел замина за Тбилиси. Ние бяхме подсилени за сметка на други отдели... Преди да отпътуваме, стана ясно, че нито началникът на Генщаба, нито неговият заместник ще дойдат и ученията ще се ръководят от командващите войските на военните окръзи: на Закавказкия — Д. Т. Козлов, на Средноазиатския — С. Г. Трофименко.

Но още на другия ден след като пристигнахме в Тбилиси, генерал-лейтенант Козлов спешно беше извикан в Москва. Чувстваше се, че там става нещо не съвсем обичайно“ („Генеральный штаб в годы войны“, с. 20).

Така Закавказкият военен окръг точно преди „освобождението“ на Иран остава без командващ. Ще ми напомнят, че генерал Козлов си

е имал заместник — генерал-лейтенант П. И. Батов, тъй че той е останал да командва окръга. Не, Батов е зает. Батов е сформирал от най-добрите войски на окръга 9-и специален стрелкови корпус, прехвърлил го е в Крим и в тоя момент корпусът във взаимодействие с Черноморския флот води интензивна подготовка за провеждането на морска десантна операция. Черноморският флот тренира дебаркиране на дивизия точно от тоя корпус.

Закавказкият военен окръг остава без командващия и неговия заместник до август 1941 година, когато тук се връща генерал Козлов и извършва „освобождението“ на Иран. И сега Хитлер е обърнал картите на Сталин. Поради неочакваните действия на Хитлер „освобождението“ на Иран се налага да се извърши не само със закъснение от няколко месеца, но и с ограничена военна сила, и затова се налага да се мине без „коренни социалнополитически преобразувания“.

Все още не съм си изяснил дали Сталин е повикал в началото на юни 1941 година в Москва командващия Средноазиатския военен окръг генерал С. Г. Трофименко, но въпреки всичко щабът на окръга е бил доста свит и „разкулачен“. Още през март 1941 година от щаба на окръга е бил повикан в Москва полковник Н. М. Хлебников и назначен за началник на артилерията на 27-а армия в Прибалтика. По-късно Хлебников става генерал-полковник от артилерията. Между другото 27-а се е появила официално в западните райони през май 1941 година, но кадрите за нея са били събирани от далечните гранични райони много по-рано. След Хлебников и много други полковници и генерали в Москва е бил повикан началник-щабът на окръга генерал-майор (по-късно армейски генерал) М. И. Казаков.

Генерал Казаков в книгата си „Над картой былых сражений“ пише, че е видял от самолет потресаващо количество жп композиции с войски и бойна техника, които са се прехвърляли от Средна Азия.

Армейски генерал А. А. Лучински (по това време полковник, командир на 83-та планинска стрелкова дивизия) е бил сред ония, които са били в ешелоните, прехвърляни от Средна Азия на запад. Лучински пътува в едно купе с генерал-майор И. Е. Петров (впоследствие армейски генерал). Спомените на Лучински за Петров са наистина безценни. „Пътувахме в едно купе, бяхме извикани в Народния комисариат на отбраната, когато чухме съобщението, че

нашата страна е нападната от фашистка Германия.“ Лучински не казва защо е бил извикан, но пише за приятеля си генерал Петров: „Малко преди войната той беше назначен за командир на 192-ра стрелкова дивизия (Петров превръща дивизията в стрелкова планинска и тайно я праща на границата с Румъния — б.а.), а после на 27-и механизирани корпус и замина с него на фронта“ (ВИЖ, 1976, №9, с. 121–122).

27-и механизирани корпус се прехвърля тайно от Средна Азия на границата с Румъния, а командирът на корпуса в същото време пътува за Москва, за да получи бойна задача. Не веднъж в тази книга срещаме подобна процедура. И 16-а армия е прехвърлена тайно там, а нейният командващ генерал-лейтенант М. Ф. Лукин е в Москва, за да получи бойна задача.

В малката статия на Лучински за генерал Петров всичко изглежда обикновено и делнично. Но хайде да обърнем внимание на реда, по който протичат събитията. Отначало генерал Петров формира 27-и корпус, натоварва го в ешелоните и го праща на **фронта**, а след това във влака чува съобщението, че Германия е започнала войната.

Най-интересното обаче става след няколко дни: 27-и механизирани корпус е разформиран по пътя. В отбранителната война такива чисто настъпателни формирования просто не са необходими. През юли 1941 година след 27-и механизирани корпус са разформирани и останалите. Те са били всичко двайсет и девет.

Ситуацията изглежда абсурдна: 27-и механизирани корпус отива на война преди Хитлер да нападне СССР, но веднага след като той е започнал войната, корпусът е разформиран, преди да се срещне с противника. Това обаче не е абсурд. Корпусът се е прехвърлял от Средна Азия на границата с Румъния, за да воюва, но не е бил предназначен за войната, която е започнал Хитлер, а за война, която е трябвало да започне по съвсем друг начин.

Изводът: ако Хитлер не беше нападнал, 27-и механизирани корпус би взел участие във войната, защото тъкмо затова е изпратен **на фронта**. Но с действията си Хитлер предотвратява войната, за която е бил създаден не само този корпус, но и двайсет и осемте му събрата, във всеки от които е трябвало да има над 1000 танка.

Освен Петров и Лучински във влаковете, пътуващи от Средна Азия за Москва, е имало още доста знаменити командири или такива, на които им е било съдено да станат знаменити. Няма да изреждам

всички. Ще спомена само един, и то просто защото в момента е бил генерал-майор, а после както Казаков, Петров и Лучински е станал армейски генерал. Той се казва А. С. Жадов. За него е известно, че „точно в навечерието на войната А. С. Жадов, който в Средна Азия командваше кавалерийска планинска дивизия, бе назначен за командир на 4-ти въздушнодесантен корпус и пристигна на фронта в разгара на бойните действия“ (ВИЖ, 1971, №3, с. 124).

Ако някой ви каже, че генералите са били събирани на западните граници за нанасяне на „контраудари“, напомнете му за генерал Жадов, който сменя планинска кавалерийска дивизия в Средна Азия с въздушнодесантен корпус в Белорусия. Нима въздушнодесантните корпуси са предназначени за нанасяне на контраудари, за отбиване на нападение?

Забайкалският военен окръг е изоставен, независимо че войските му са се намирали не само на съветска територия, а и в Монголия, където съвсем доскоро се е водила истинска война с участието на стотици танкове и самолети, на хиляди оръдия и десетки хиляди войници.

От всички вътрешни и от източните гранични военни окръзи Забайкалският е единственият, в чийто състав е имало армии. Те са били две: 16-а и 17-а. 17-а армия си е останала в Монголия, но още през 1940 година е била „олекотена“ до такава степен, че поради липса на генерали длъжността заместник-командващ е заемал полковник П. П. Полубояров. Но и той е бил повикан първо в Москва, а после изпратен на Северозападния фронт.

Другата армия от Забайкалския военен окръг — 16-а, тайно е прехвърлена на запад. И макар че сред съпругите на офицерите са се носили слухове, че армията отива на границата с Иран, командирите са знаели, че отиват да воюват, знаели са и срещу кого.

Щабът на Забайкалския военен окръг след заминаването на 16-а армия също е бил „олекотен“ — много офицери и генерали са прехвърлени в армейските дивизии и корпуси. Пример: генерал-майор П. Н. Чернишов е командвал 152-ра стрелкова дивизия от 16-а армия. Издигат го, назначен е за началник-отдел „Бойна подготовка“ на целия Забайкалски военен окръг. Но „когато армията напуска окръга, Пьотър Николаевич заявява, че ще отиде да воюва с дивизията си, и постига своето — връщат го в 152-ра“ (*Генерал-майор А. А. Лобачов. „Трудными дорогами“*, с. 147).

От Забайкалието с лопата са ринели не само полковници и генерали от средна ръка. Оттук са прибирали и истински големи командири. Много големи — командващи окръга. Защо командващи? Нима Забайкалският окръг е имал няколко командващи, а не един? Да, именно — няколко. Вярно, че не всички са командвали вкупом. Поред е ставало. Но опашката е вървяла бързо. През 1940 година командващ Забайкалския окръг е генерал-лейтенант Ф. Н. Ремезов. Пращат го да

оглави Орловския. Там той тайно формира 20-а армия и под прикритието на съобщението на ТАСС я повежда към границата с Германия. След Ремезов Забайкалският окръг е бил командван известно време от генерал-лейтенант И. С. Конев. Оттук го прехвърлят в Севернокавказкия военен окръг, където той тайно е сформирал 19-а армия и под прикритието на все същото съобщение на ТАСС я е отвел на границата с Румъния. А Забайкалският окръг веднага е приет от генерал-лейтенант (по-късно армейски генерал) П. М. Курочкин. Преди съобщението на ТАСС Курочкин е разтоварил 16-а армия, пожелавайки на командирите и бойците успешно изпълнение на „всяка заповед на родината“. Пътят на 16-а армия е бил най-дълъг. Тя е тръгнала по-рано, за да се появи на западната граница с всички останали армии от Втори стратегически ешелон.

А генерал-лейтенант Курочкин? Какво прави той? Да изпратиш цяла армия на границата, и то така, че никой да не те разбере — не е шега работа. Курочкин е изпълнил задачата си и е въздъхнал с облекчение. А на 13 юни, в момента, в който се е предавало съобщението на ТАСС, Курочкин е получил заповед да остави Забайкалския окръг и незабавно да отпътува за Москва, за да получи ново назначение. В. „Красная звезда“ от 26 май 1984 година свидетелства, че на 22 юни 1941 година генерал-лейтенант Курочкин е бил в бързия влак за Иркутск... И Забайкалският военен окръг е оставен без командир. Според съветската военна енциклопедия новият командир на окръга се е появил в Забайкалието чак през септември 1941 година.

На границите с Германия и Румъния са били прехвърляни генерали и офицери не само от вътрешните и полуфронтовите окръзи, но и от истинския фронт. В Далечния изток е имало постоянно огнище на война, въоръжените сблъсъци нееднократно са прераствали в конфликти с участието на стотици танкове и самолети от двете страни. По това време войната между Япония и СССР е изглеждала напълно възможна, а според някои чужди наблюдатели — дори неизбежна. Затова в Далечния изток не е имало военен окръг, а фронт, в чийто състав влизат три армии.

В края на 1940 година генерали (а също и войски от цели дивизии и корпуси) тайно са прехвърляни на запад, и то с нарастващи темпове. Прехвърлянията не са засягали само генерали от средна ръка: много висши командири са вдигнати от Далечноизточния фронт, без да им се намери достойна смяна или изобщо без такава. Например на запад е заминал началникът на оперативното управление на фронтовия щаб генерал-майор Т. П. Котов.

Генерал-майор П. Г. Григоренко (по това време подполковник в щаба на Далечноизточния фронт) си спомня: „На запад бяха изтеглени Иван Степанович Конев, Маркиан Михайлович Попов, Василий Иванович Чуйков и още много други висши военачалници.“

За да оценим дори тоя много малък списък, ще напомня, че генерал-лейтенант В. М. Попов (по-късно армейски генерал) е бил командващ 1-ва армия в Далечния изток, а генерал-лейтенант И. С. Конев (впоследствие маршал на Съветския съюз) — на 2-ра армия. Аз изцяло отхвърлям всички измислици, че преместването на генералите е ставало, защото вече се е предвиждало, че Германия ще нападне Съветския съюз. Попов ще посрещне войната като командващ Северния фронт на **границата с Финландия**, а Конев е придвижвал армията си към **границата с Румъния**.

Интересен е пътят на генерал Конев от длъжността командващ 2-ра армия в Далечния изток до командващ 19-а армия на румънската граница. Конев не върви направо. Криволичи. След като предава 2-ра

армия в Далечния изток през април 1941 година („*Советская военная энциклопедия*“, т. 2, с. 409), Конев приема Забайкалския военен окръг. Той остава там колкото да го видят и без много-много шум тихомълком се появява в Ростов и приема Севернокавказкия военен окръг. Тук Конев завършва формирането на 19-а армия, става неин командващ и „в обстановка на най-строга секретност“ (в случая изразът е на армейски генерал С. М. Щеменко) в края на май 1941 година започва прехвърлянето на дивизията, и корпусите от армията си към границата с Румъния. За кратко време — четири длъжности и преместване от най-източните до най-западните граници. Лисица в генералска униформа. Как иначе да го нарече човек? Преди всички настъпателни операции (но не и преди отбранителните) Сталин е криел най-добрите си генерали и маршали. Това се отнася най-вече за Жуков, Василевски, Конев, Рокосовски, Мерецков. И през пролетта на 1941 година, както обикновено преди всички най-големи настъпателни операции, Конев така заличава следите си, че и най-добрите му приятели не знаят къде е изчезнал.

И това е характерно не само за Конев. Ако погледнем постове, които е заемал временно, за отвлечане на вниманието, ще открием, че същите постове са използвани и от други командири, за да заличат следите си. Ето например генерал-полковник Ф. И. Кузнецов. След като зарязва ръководството на Генералщабната академия, той приема Севернокавказкия военен окръг, после го оставя на Конев и се появява на границата с Източна Прусия на длъжността командващ Северозападния фронт.

След тайнственото изчезване на генерал Конев от Далечния изток 2-ра армия, която той напуска, остава без достоен командир. Генерал М. Ф. Теръхин не може да се смята за достойна смяна на Конев.

А в 1-ва армия от Далечноизточния фронт положението, е още по-интересно. След като генерал М. М. Попов заминава на Северния фронт, на негово място е назначен достоен командир на армията — генерал-лейтенант А. И. Ерьоменко (впоследствие маршал на Съветския съюз). Но той не я командва дълго. На 19 юни 1941 година получава заповед да предаде 1-ва армия и спешно да отпътува за Москва, за да получи ново назначение.

Хитлер тотално обърква картите и вече след нахлуването на германците Ерьоменко става командващ Западния фронт на мястото на отстранения Д. Г. Павлов. Но, разбира се, на 19 юни такъв обрат не се е предвиждал. Павлов здраво си седи на поста командващ Западния фронт. Сталин е повикал Ерьоменко за изпълнение на някаква друга мисия, която и до ден-дневен остава неясна и може би — неосъществена. Лично аз съм имал щастието да се срещам с маршал Ерьоменко и да разговарям с него. Опитвал съм се да изясня тоя въпрос, макар и много предпазливо, за да не предизвикам подозрения. Впечатлението ми е, че маршал Ерьоменко не хитруваше, а наистина не знаеше защо го е повикал Сталин на 19 юни 1941 година. Обърнах му внимание, че не е бил единствен. Ето, казвам, и Курочкин, и Сивков, и Курдюмов, и Жадов, и Петров, и Лучински — всички са пътували за Москва. Това много заинтересува маршала. Много съжалявах, че не съм западен историк с паспорт на чужда държава в джоба, което ми пречеше да навляза в по-големи подробности по време на разговора ми с Ерьоменко.

Ерьоменко, който прояви интерес към казаното от мен, спомена още две-три имена на генерали, изтеглени от Далечния изток, с което почти напълно е била оголена съветската отбрана; генерал-майор Н. Е. Берзарин е бил заместник-командващ 1-ва армия. Ерьоменко ми каза

нещо, което не е написал в мемоарите си: след като е заминал от Далечния изток, той е трябвало да предаде армията на своя заместник Берзарин. Нали затова са заместниците! Но още в края на май Берзарин е бил повикан от Сталин в Москва и тайно е бил назначен за командващ 27-а армия в Прибалтика, в близост до границата с Германия.

Отново мога да чуя възражения, че Сталин е изтеглил Ерьоменко, Берзарин и другите генерали от Далечноизточния фронт, за да подсили отбраната. За да отхвърля окончателно тия възражения, ще спомена името на още един генерал, което ми беше подсказано също от Ерьоменко: генерал-майор В. М. Глазунов (впоследствие генерал-лейтенант, командващ въздушнодесантните войски на Червената армия) в началото на 1941 година е командвал 59-а стрелкова дивизия в 1-ва армия от Далечноизточния фронт. Ерьоменко много обичал 1-ва армия и не е искал да я остави без командир, на произвола на „щабния плъх“ Шелахов. Но Сталин вече е прибрал заместника на Ерьоменко, както и командирите на корпусите, а опитните командири на дивизии отдавна е прехвърлил на запад. Само 59-а дивизия е имала опитен, енергичен, перспективен командир и той е бил генерал Глазунов. Ерьоменко ми каза, че веднага е изпратил шифрограма до Генералния щаб е предложение генерал Глазунов да оглави 1-ва армия. От командир на дивизия — направо командващ армия, това е голям скок, но какво да се прави, когато други опитни командири в Далечния изток вече не са останали?!

Москва се съгласява, че Глазунов е наистина достоен командир, и затова с шифрован отговор заповядва да предаде дивизията и веднага да се яви на границата е Румъния, за да поеме командването на 3-ти въздушнодесантен корпус. А 1-ва армия от Далечноизточния фронт тъй си остава без боен командир.

По заповед на Сталин в началото на юни 1941 година на западните граници са съсредоточени не само ВСИЧКИ военновъздушни десантни войски, включително неотдавна прехвърлените от Далечния изток, но буквално в последния момент той събира генералите от пехотата и кавалерията от далечните граници и бързо ги превръща в командири на въздушнодесантни корпуси. Това се отнася не само за генералите Глазунов и Жадов, но и за генералите М. А. Усенко, Ф. М. Харитонов, И. С. Безугли.

Спешното префасониране на генералите от пехотата и кавалерията в десантници не е подготовка за отбрана и дори не е подготовка за контранастъпление. Това са ярки признаци на агресия — неизбежна, предстояща, съкрушителна.

ГЛАВА 28

ЗАЩО СТАЛИН Е РАЗГЪРНАЛ ФРОНТОВЕТЕ?

*Войната на бедните срещу богатите ще
бъде най-кървавата от всички войни, които
някога са се водили между хората.*

Ф. Енгелс

Терминът „фронт“ на съветския военен език означава преди всичко войскава формация, която се състои от неколкостотин хиляди до милион, че дори и повече войници, фронтът се състои от управление, щаб, няколко армии, няколко авиационни съединения, части на ПВО, части и съединения за подкрепление, фронтови тилове. Само в състава на тиловите части и учреждения, подчинени непосредствено на управлението на всеки фронт, би трябвало да има не по-малко от 200 000 войници, по данни отпреди войната. В мирно време фронтове няма, има военни окръзи, фронтове се създават при възникване на война (*СВЭ, т. 8, с. 332*).

През 1938 година отношенията с Япония са изострени до такава степен, че в състава на РККА е създаден Далечноизточният фронт. Във фронта отначало са били включени две армии, а по-късно, след две години — още една. На 13 април 1941 година с Япония е подписан договор за ненападение, но Далечноизточният фронт не е разформирован.

През 1939–1940 година на съветските граници за кратко време се създават фронтове за „освободителни походи“ в Полша, Румъния, Финландия. Но след края на походите фронтовете незабавно са били разформирани и вместо тях са били създадени военни окръзи. Историците упрекуват Сталин: с Германия е сключен пакт, с Япония — също, но срещу Япония има фронт, а срещу Германия — няма.

На пръв поглед не е логично. Но какво прави Хитлер? Хитлер проявява хитрост. В първата половина на 1941 година фюрерът създава щабове, насочени срещу Великобритания, които носят гръмки имена, но нямат войски, а срещу Съветския съюз разгръща почти цялата си войска, само че без гръмогласни наименования на щабовете. На пръв поглед би ни се сторило, че срещу Великобритания са насочени мощни сили, на ако се вгледаме по-внимателно, ще открием, че Хитлер тайно събира близо до границите със Съветския съюз елитните си войски и най-добрите си генерали. Така се подготвя внезапен удар. И Сталин обаче постъпва по същия начин: в Далечния изток е създаден фронт, но

генералите и войските тайно го напускат. Покрай западните граници продължават все още да съществуват само военни окръзи, но тук е мястото, където се извършва съсредоточаване на войски. Сравнението между Далекоизточния фронт и всеки от западните военни окръзи никак не е в полза на фронта. Пример: Далекоизточният фронт има три армии, и трите — обикновени; а в Западния специален военен окръг армиите са четири, като трите са ударни, а четвъртата е свръхударна. Освен това на територията на тоя окръг пристигат още три армии от Втори стратегически ешелон. На Далекоизточния фронт никой не идва, войските не се увеличават, напротив, изтеглят се цели корпуси и дивизии. В Далекоизточния фронт има един механизирани корпус, в Западния окръг те са шест. В Далекоизточния фронт няма въздушнодесантни части, в Западния окръг има цял корпус. Сравненията могат да продължат. Но да не забравяме, че Западният специален военен окръг не е най-силният; Киевският е далеч по-могъщ. Ако той бъде сравнен с Далекоизточния фронт, последният напълно ще ни разочарова. Далекоизточният фронт е параван, за да се демонстрира пред цял свят, че тук може да има война. Но и петте западни окръга са също параван, за да се демонстрира, че тук изобщо не се предвижда да има война. А всъщност петте западни гранични окръга отдавна са се превърнали в нещо съвсем необикновено. Те са били обикновени до 1939 година. А след подписването на пакта в тях е съсредоточена такава ударна мощ, каквато рядко е имал който и да е от съветските фронтове в хода на най-ожесточените военни сражения.

В Далечния изток фронтът е бил създаден така, че всички да научат за него. На запад са създадени цели пет фронта, не един, но така, че никой да не научи за тях. В предишните глави говорих за Северен, Северозападен, Западен, Югозападен, Южен фронт и това не е грешка. Официално тези фронтове са създадени след нахлуването на Германия в Съветския съюз като реакция срещу това нахлуване. Но ако надникнем в архивите, ще останем поразени: от февруари 1941 година тия названия вече фигурират в документите, които тогава са били строго секретни. Част от тези документи вече са разсекретени и пуснати в оборот сред научните кръгове. Цитирам: „През февруари 1941 година военните съвети на граничните окръзи бяха изпратили... указания за незабавно оборудване на фронтовите командни пунктове“ (ВИЖ, 1978, №4, с. 86).

Официално на западните граници има пет военни окръга. Неофициално всеки военен окръг вече подготвя фронтови командни пунктове, т.е. създава не военнотериториални структури, а чисто военни, които възникват само по време на война и само за ръководене на войски по време на война.

Комунистическите историци ни уверяват, че преди 22 юни 1941 година между Съветския съюз и Германия е имало мир, който на 22 юни бил нарушен от Германия. Тази смела хипотеза не е потвърдена от факти, фактите говорят обратното. **След като през февруари 1941 година Съветският съюз е създал командни фронтови пунктове, той фактически е влязъл във война с Германия, макар че не го е заявил официално.**

В мирно време командващият военен окръг има две функции и ролята му е двойствена. От една страна, той е чисто военен командир, на когото са подчинени няколко дивизии, а понякога — няколко корпуса или дори няколко армии. От друга — той контролира строго определена територия, изпълнявайки ролята на военен губернатор или наместник.

В случай на война граничният военен окръг се превръща във фронт, при което могат да възникнат три ситуации.

Ситуация първа: фронтът воюва на териториите, където преди войната се е намирал военният окръг. В този случай командващият фронта си остава чисто военен командир и освен това продължава да контролира поверените му територии, изпълнявайки в районите на тила ролята на военен губернатор.

Ситуация втора: под натиска на противника фронтът отстъпва. В този случай командващият си остава военен командир, но при оттеглянето взема със себе си органите на териториалното ръководство.

Ситуация трета: още в началото на войната фронтът преминава на противникова територия. Единствено при тази ситуация се извършва разделение на функциите на командващия. Той си остава само военен командир и води войските си напред, а на територията на окръга трябва да остане някой от по-нисш ранг, за да изпълнява функциите на военен губернатор.

Има едно събитие от февруари 1941 година, незабелязано от съвременните историци. В Западния специален военен окръг е била открита длъжността за още един заместник-командващ окръга. Какво значение има това? Месеци наред допълнителната длъжност заместник-командващ е била вакантна. Накрая я заема генерал-лейтенант В. Н. Курдюмов.

Значението на това събитие е огромно.

В мирно време в Минск се намират: командващият окръга генерал Д. Г. Павлов, неговият заместник — генерал-лейтенант И. В.

Болдин, неговият началник-щаб генерал-майор В. Е. Климовских. При мобилизацията Павлов става командващ Западния фронт, Климовских — началник-щаб, а Болдин по план трябва да стане командващ подвижна група на Западния фронт.

Ето какво искам да изтъкна: ако Западният фронт е трябвало да воюва там, където е бил преди войната, т.е. в Белорусия, не би имало нужда от никакви структурни промени. Но Западният фронт се готви да мине на противникова територия. Ще го водят генералите Павлов, Болдин, Климовских. Ако те вземат със себе си всички армии, корпуси, дивизии, бригади, кой ще остане в Минск? Ето точно за такъв случай е въведена длъжност за още един заместник, която е допълнителна и заета от генерал-лейтенант Курдюмов. Разделението на структурите вече е извършено, и то в мирно време. Армейски генерал Павлов е съсредоточил вниманието си върху чисто военните проблеми, а неговият заместник — върху чисто териториалните. Когато Западният фронт начело с Павлов се окаже на противникова територия, генерал Курдюмов ще остане в Минск, за да изпълнява ролята на териториален военен губернатор, да пази местните власти, комуникациите, да контролира промишлеността и транспорта, да извършва допълнителна мобилизация и да подготвя резерви за фронта, който е отишъл далеч напред.

Генерал Курдюмов, който е командвал управлението за бойна подготовка в Червената армия, сега е назначен в Минск. От гледна точка на „освободителната“ война решението е великолепно: генерал с опит е на възлово място, през което ще минават все нови и нови резерви на запад. Той най-добре от всички може да даде на преминаващите войски последни указания, преди да влязат в бой.

Четири армии, десет корпуса, десет авиодивизии, разположени на територията на Киевския специален военен окръг, също се готвят да минат на противникова територия. Тях ще ги поведе командващият Югозападния фронт генерал-полковник М. П. Кирпонос. По тая причина е необходимо функциите на командващия спешно да се разделят: Кирпонос да запази за себе си чисто военните и да предаде чисто териториалните на някой друг. Тъкмо затова е създадена допълнителната длъжност „заместник“, на която е назначен генерал-лейтенант В. Ф. Яковлев. Кирпонос с войските ще мине напред, Яковлев ще остане в Киев. От началото на февруари започва все по-

ясно да личи разделението на двете структури. В Тернопол се създава таен команден пункт — център на военна структура, в Киев се запазва щабот — център на териториална структура. В Бровари, в района на Киев, е изграден свръхмощен подземен команден пункт за териториална система на управление. В Тернопол се изгражда команден пункт от много лек тип: землянки с дъсчен покрив. Напълно логично: военната структура не е предназначена да остане дълго време в Украйна, защо да се зидат яки бетонни зандани?

В Прибалтийския специален военен окръг също е извършено разделение на структурите. Висшият команден състав отива в Паневежис, който се превръща в таен център на чисто военна структура от Северозападния фронт, а в Рига е оставен второстепенният генерал Е. П. Сафронов, който ще осъществява военнотериториален контрол, след като основната маса съветски войски мине на запад.

Колкото до Одеския военен окръг, съществува известен малък нюанс. Тук също е станало разделение на структурите. Но от щаба на окръга се отделя не щаб на целия фронт, а щаб на най-мощната от всички съветски армии — 9-а. По-голямата част от щабните офицери от Одеския военен окръг начело с началник-щаба генерал-майор М. В. Захаров тайно са прехвърлени в щаба на 9-а армия. Маршал И. С. Конев свидетелства, че на 20 юни щабот на 9-а армия е бил вдигнат по сигнал за бойна тревога и тайно изкаран от Одеса на полеви КП (*ВИЖ*, 1968, № 7, с. 42). Командващият Одеския военен окръг генерал-полковник Я. Т. Черевиченко отдавна не е в Одеса. Той тайно е минал през Крим, за да приеме пристигналия от Кавказ 9-и специален стрелкови корпус, след което, без да спира в Одеса, заминава с влак за тайния команден пункт на 9-а армия, чието командване му е наредено да поеме. Маршал М. В. Захаров съобщава, че когато германците са нахлули в СССР, Черевиченко е бил във влака (*Вопросы истории*, 1970, № 5, с. 46), 9-а армия е трябвало да напусне пределите на съветската територия, ето защо в Одеса се е появил още един генерал — Н. Е. Чебисов, **преди** германците да нахлуят в Съветския съюз. След като военната структура на 9-а армия напуска Одеса, генералът е трябвало да остане на полупразните от военна гледна точка територии, за да осъществява военнотериториален контрол.

А Ленинградският военен окръг е изключение. Тук също тайно е създаден Северният фронт, но разделение на структурите не се извършва. Абсолютно логично: Северният фронт все още не се готви да напусне територията на Карелия, затова не е необходимо командирите да се делят на такива, които ще отидат далеч напред, и на такива, които ще останат. Северният фронт ще действа почти на същата територия, където преди това е бил военният окръг, затова създаването на две различни структури в случая не е необходимо. Ето защо в Ленинградския военен окръг не е въведена и допълнителната длъжност заместник. И бойните действия, и контролът върху територията тук ще се осъществяват от един център — от щаба на Северния фронт.

3

На 13 юни 1941 година, в деня, когато радиото предава съобщението на ТАСС, е извършено окончателното и пълно разделение на управленските структури в западните гранични военни окръзи; с изключение на Ленинградския. Същия ден наркомът на отбраната е дал заповед фронтовите управления да бъдат изведени на полевите командни пунктове.

От тоя момент в Белорусия има две независими военни системи на управление: тайно създаденият Западен фронт (с командващ армейски генерал Д. Г. Павлов и команден пункт в гората, в района на гара Лесная), и Западният специален военен окръг (с командващ генерал-лейтенант В. Н. Курдюмов и щаб — в Минск). Павлов продължава да играе ролята на командващ окръга, но той вече официално е командващ фронта и неговият щаб се намира в тайния команден пункт, за да действа независимо от Западния военен окръг.

По същото време и в Украйна възникват две независими структури на военно управление: Югозападният фронт и Киевският специален военен окръг. Маршал Баграмян свидетелства, че със специална шифрограма Жуков е наредил това „да се пази в най-строга тайна, за което, да бъде предупреден личният състав на щаба на окръга“ (*„Так начиналась война“*, с. 83).

Тук, както и в Минск, се разиграва същата комедия: за страничния наблюдател военното ръководство на Украйна се осъществява единствено от щаба на Киевския специален военен окръг. Личният състав на щаба изрично е предупреден да не допуска излишни приказки за някаква друга система на военно ръководство. Но освен щаба на окръга на същата територия е създадена нова структура на военно управление — Югозападният фронт.

Генерал-лейтенант П. М. Курочкин (по това време генерал-майор, началник свързочни войски на Северозападния фронт) съобщава същото за Прибалтика.

Създаването на две независими управленски системи неизбежно води до създаване на две независими свързочни системи. В

Прибалтика фронтовите свързочни войски е оглавил лично генерал-майор Курочкин, а неговият бивш заместник полковник Н. П. Акимов ръководи независимата свързочна система на военния окръг.

Генерал Курочкин енергично създава свързочната система на тайно съществуващия Северозападен фронт. Това се прави уж с „проверочна цел“. А за да не се породи подозрение у противника от неочаквания порой от разговори по новите военни канали, за свързка се използват гражданските телефонни линии. Впрочем думата „граждански“ трябва да се постави в кавички. Такива в Съветския съюз не е имало. През 1939 година държавната съобщителна система е била напълно военизирана. Народният комисар на съобщенията е бил на пряко подчинение на народния комисар на отбраната. Във всички нормални държави военната свързочна система е съставна част от държавните съобщения, а в Съветския съюз — обратно: държавната съобщителна мрежа е съставна част от военната, а народният комисар на съобщенията на СССР Пересипкин официално е заместник-началник на съобщенията на Червената армия.

Управлението на Северозападния фронт отива в полевия команден пункт не като на учение, а като на война: „създаваше се висша оперативна организация за ръководство на бойни действия“ (Генерал-лейтенант П. М. Курочкин. „Позывные фронта“, с. 117).

Военновременната свързочна система е била предварително добре подготвена и регулирана. „Всички документи, свързани с плана, честотите, позивните, паролите, се пазеха в щаба на окръга и в случай на война трябваше да бъдат разпратени до войските. А радиостанциите в окръга бяха няколко хиляди, следователно, за да се преустрои всичко според изискванията на военното време, беше необходима минимум седмица. Предварително провеждане на такива мероприятия не се разрешаваше“ (нак там, с. 115). Ще отбележим, че преминаването на цялата свързочна система от мирен на военен режим в Червената армия е било извършено не с оглед на предположението, че противникът може да нападне и затова ще се наложи смяната на режима да се проведе фактически мигновено, а с оглед на предположението, че предварителният сигнал ще дойде от Москва в определеното от нея време. С други думи, планът за преустройството на свързочната система е бил създаден не за отбранителна война, а за агресивна, както и за периода на нейната тайна подготовка. И тоя

скрит подготвителен период за агресия от страна на Червената армия е настъпил. На 19 юни 1941 година началник-щабът на Северозападния фронт генерал-лейтенант П. С. Кленов дава заповед на генерал-майора от свързочни войски Курочкин:

„— Да се действа според изискванията на големия план. Ясно ли ви е за какво става дума?

— Да, ясно ми е — доложих аз“ (П. М. Курочкин. „На Северо-Западном фронте (1941–1943). Сборник статей“, с. 195).

Жалко, че на нас не всичко ни е ясно за „големия план“ и че никой от съветските генерали не ни обяснява какво значи „голям план“. Но ни е ясно, че съветските генерали са имали планове и че те вече са влезли в действие. След няколко дни нещо е трябвало да се случи в съответствие с „големия план“, но с действията си Хитлер не е позволил „големият план“ да се осъществи, принуждавайки съветските командири да действат не според набелязаните планове, а да импровизират.

Ето как генерал Курочкин е осигурявал изпълнението на „големия план“: „Отдел «Свързочни войски» изпрати документи, които се отнасяха до организацията на радиовръзката... в щабовете на армиите и съединенията на окръжно подчинение. Всички документи, преработени по съответния начин, трябваше да минат през корпусните, дивизионните, полковите, батальонните командни инстанции и да стигнат до екипите на всяка радиостанция. За всичко това, както вече казах, беше необходима най-малко една седмица“ (нак там, с. 118).

И така строго секретните документи, които би трябвало да стигнат до изпълнителите **само в случай на война**, след 19 май стигат до хиляди изпълнители. Този процес е необратим. Тайните повече не могат да се крият и да се върнат в сейфовете, войната е станала абсолютно неизбежна. Подготовката на настъпателна война донякъде прилича на подготовката за държавен преврат: планът се изработва от много малка група хора, която не доверява на хилядите участници дори частица информация, но веднага след като ръководителите на заговора довеждат до знанието на хиляди изпълнители части от своя план, действията стават абсолютно неизбежни. В противен случай заговорниците загубват елемента внезапност, който е главният им коз, и принуждават противника да вземе екстрени мерки.

Но може би генерал-лейтенант Кленов е дал заповед да се доведат до знанието на хиляди изпълнители отделни елементи от „големия план“, предвиждайки германската агресия? Съвсем не. Генерал Кленов категорично не вярва във възможността Германия да нахлуе в Съветския съюз. Дори след като това вече е станало, Кленов не ще да повярва и не взима никакви мерки за отпор. Към генерал Кленов и неговите агресивни предложения на декемврийското съвещание (1940 г.) на висшия команден състав ще се върнем във втория том на тая книга. Кленов е предлагал да се водят само агресивни войни, които започват с внезапен удар на Червената армия. По агресивност той надминава дори Жуков и е имал смелостта да спори с него в присъствие на Сталин на тема как трябва да се нанесе внезапен удар. А не са вярвали, че нахлуването на Германия в СССР е възможно, както и неговият покровител А. А. Жданов, както впрочем и много други съветски военни и политически лидери, включително самият Сталин.

На 13 юни 1941 година и в течение на следващите няколко дни в Съветския съюз са били задействани всички механизми на войната. Процесът на разгръщането на съветските фронтове толкова се е задълбочил, че хилядите изпълнители вече са били посветени в тайни от извънредно значение. В средата на юни 1941 година Съветският съюз вече е стигнал критичната точка, след което войната става неизбежна.

Ако Хитлер беше решил да пусне в ход плана „Барбароса“ няколко седмици по-късно, Червената армия щеше да бъде в Берлин не през 1945 година, а много по-рано.

Преди да направи крачка напред, командирът оглежда местността, която се намира пред него. Разбира се, разузнаването вече е научило много неща и за много неща е доложило; разбира се, че командирът вярва на разузнаването си, но все пак, преди да направи крачка напред, той още веднъж оглежда цялата местност с набитото си командирско око. Ако напред трябва да върви батальон, батальонният командир дълго и внимателно оглежда местността през бинокъла си. Ако напред трябва да върви корпус, е, тогава лично неговият командир оглежда местността. Това не е традиция и не е празен ритуал. Преди да поведе войските си, командирът е длъжен лично да види и да усети пространството пред себе си: ето там има долчинка — да не затънат танковете в калта, а там — малък мост — дали не са изпилени подпорите? А там, от оная горичка — чакай контраатака...

Ако командирът лично не усети пространството пред себе си, ако неговото въображение не може да извърви цялото пространство преди пехотинеца и ако командирът преди битката не може да прецени всички трудности, които ще се стоварят върху гърба на неговия войник, разплатата ще бъде само една — поражение. Ето защо всеки командир независимо от ранга си, преди да влезе в настъпателна битка, облича войнишки дрехи и пълзи по корем в калта покрай държавната граница или предната линия, часове наред оглежда пространството пред себе си и се опитва преди битката да си представи и да предвиди всички трудности, които го очакват утре.

Визуалното изучаване на противника и на местността се нарича рекогносцировка. Появата на рекогносцировъчни групи на границата не е най-приятният възможен сюрприз! Не е много хубаво, ако от другата страна на границата часове наред през бинокъл ви гледа командир на съветска танкова дивизия. Но представете си, че в района на вашите граници се е появил командващ съветски военен окръг, при това не сам, а в компанията на член на Политбюро и не по цели часове, а седмици наред те се навъртат в граничните застави. Какво ще си помислите в такъв случай?

А така е било преди всяко „освобождение“. Ето например още през януари 1939 година командващият Ленинградския военен окръг К. А. Мерецков и А. А. Жданов, който малко след това става член на Политбюро, с кола са обикаляли цялата граница с Финландия. Техните пътувания продължават през пролетта, лятото и есента. И точно в края на есента, когато те си свършват работата и се връщат в Ленинград, „финландската военщина провокира войната“.

От началото на 1941 година германските офицери и генерали започват от време на време, а после все по-интензивно, да правят същото на герmano-съветската граница, което съвсем скоро са правили Мерецков и Жданов на съветско-финландската. Над бюрото ми виси една прочута снимка: генерал Х. Гудериан с офицери от своя щаб провежда последната рекогносцировка край Брест в нощта срещу 22 юни 1941 година. Не само Гудериан, а всички германски генерали са наблюдавали съветската територия. Колкото повече е приближавала датата, определена за начало на „Барбароса“, толкова по-важни генерали са се появявали на герmano-съветската граница. Съветските генерали и маршали отбелязват присъствието на все повече и повече рекогносцировъчни групи (*Главен маршал на авиацията А. А. Новиков. „В небе Ленинграда“*, с. 41). Германските рекогносцировъчни групи са се криели, маскирали са действията си по всякакъв начин, обличали са се в униформи на граничари, на редници, но, естествено, едно опитно око може да различи рекогносцировъчна група от граничен патрул. От съветско-германската граница се сипят доклади, че германски офицери интензивно се занимават с рекогносцировка. Това е явен признак за приближаването на война.

Маршал на Съветския съюз Захаров (по това време генерал-майор, началник-щаб на 9-а армия) съобщава, че през април 1941 г. се е създала „нова обстановка“ (курсивът е на Захаров), за която е характерно, че „на р. Прут се появяват групи от офицери във войнишки униформи на румънската и германската армия. По всички признаци личи, че те извършват рекогносцировка“ (*Вопросы истории*, 1970, №5, с. 43). Рекогносцировка означава подготовка за настъпление и маршал Захаров знае, че това е така, през 1970 година, както го е знаел и през 1941-ва. Появата на рекогносцировъчни групи от другата страна на границата все още не означава начало на война, но съвсем определено означава край на мира.

Но какво правят съветските командири? Защо не взимат бързи мерки с отбранителен характер, за да дадат отпор на агресията, чиято неизбежност се потвърждава от интензивната дейност на противниковите рекогносцировъчни групи? Съветските генерали не реагират по една проста причина: много са заети — и те извършват рекогносцировка.

Генерал-майор П. В. Севастиянов (по това време началник на политотдела на 5-а стрелкова дивизия от 16-и стрелкови корпус на 11-а армия от Северозападния фронт): „Когато наблюдавахме германските граничари от някакви си трийсетина крачки и срещяхме погледите им, ние абсолютно с нищо не показвахме, че те съществуват за нас, че проявяваме и най-малък интерес към тях“ („Неман — Волга — Дунай“, с. 7).

Описанието на генерал Севастиянов означава, че той неведнъж е наблюдавал германските граничари от „трийсетина крачки“ и че това е ставало редовно. Ето го и въпроса: другарю генерал, всъщност вие каква работа имате толкова близо до границата? Ако сте бил разтревожен, че германците могат да нахлуят в СССР, би трябвало да заповядате да се опънат пет-шест реда бодлив тел покрай границата и за да не се изкуши някой да се промъкне през нея, обилно да наръсите граничната полоса с мини-капани. А за телените заграждения да направите истинско минно поле с дълбочина около три километра, зад него — противотанкови редове, защитени от фугаси, а отзад още двайсет-трийсет реда бодлив тел, и то опънат на метални колове. А още по-добре би било да се използват не колове, а стоманени релси и забити не в земята, а в бетон, в бетон! И зад всичко това — пак минно поле, фалшиво. И чак зад него — истинско. После — още един противотанков ров, зад него — прегради от клони, храсти, дървета и пр., и пр. Ако един генерал се готви за отбрана, изобщо не му е необходимо от упор да гледа германските граничари. Той трябва да изучава не чуждата, а собствената си територия и колкото по-задълбочено, толкова по-добре. А на границата може да има малки подвижни отряди, които в случай на нападение могат лесно да се изтеглят през тайните проходи в зоната със заграждения, минирайки след себе си пътя на изтеглянето.

Горе-долу в такъв дух се е готвила за отбрана Финландия и на финландските генерали изобщо не им е било необходимо да стоят на

граничната бразда и да оглеждат чуждата територия...

Да, но Червената армия не строи заграждения по границите си и съветските генерали, както и техните германски колеги, по цели седмици и месеци прекарват на края на своята територия, на няколко крачки от държавната граница.

Полковник Д. И. Кочетков си спомня, че командирът на съветската танкова дивизия в Брест (генерал-майор от танковите войски В. П. Пуганов, командир на 22-ра танкова дивизия от 14-и механизирани корпус на 4-та армия от Западния фронт — б.а.) избрал такова място за щаб на дивизията и такъв кабинет за тоя щаб, че „ние седяхме с полковия комисар А. А. Иларионов в кабинета на командира на дивизията и гледахме с бинокли германските войници на отсрещния бряг на Западен Буг“ (*„С закритыми люками“*, с. 8).

Идиотизъм! — възмуцаваме се ние. Започне ли война, в прозореца на командира на танковата дивизия може да се стреля просто с автомат от отвъдния бряг, а още по-сигурно е с оръдие да го разпердушният. По щаба на дивизията можеш да стреляш с каквото ти падне: с картечница, с минохвъргачка, може да го държиш под снайперистки прицел, но с оръдие по него можеш да стреляш с право мерене, дори без пристрелка — няма как да не го улучиш.

Но да не се възмуцаваме. От отбранителна гледна точка такова разположение на щаб на танкова дивизия, меко казано, не е много сполучливо. Но нали танковата дивизия в Брест, „в непосредствена близост до границата“ (*„Советские танковые войска“*, с. 27) не е тук за отбрана! А ако погледнем ситуацията от настъпателна гледна точка, всичко си е наред. Германската танкова групировка на Гудериан от отсрещната страна е изнесена буквално на брега. И самият Гудериан на отвъдния бряг прави същото: разглежда с бинокъл съветския бряг през прозореца. От време на време Гудериан в съответна маскировка се появява с бинокъла си досами реката. А преди да започне „Барбароса“, излиза дори без маскировка: стои си в генералската униформа със своите офицери и гледа с бинокъла си, както гледат и неговите съветски противници. Не бива да наричаме съветските генерали идиоти. Та нали не виждаме нищо идиотско в действията на германските. Това е просто обичайна подготовка за настъпление. Така се прави винаги и във всички армии, включително съветската, включително германската. Разликата е само в това, че Съветският съюз

е подготвял операция с несравнимо по-голям размах от германската операция „Барбароса“, затова съветските командири са започнали рекогносцировъчни мероприятия много по-рано от германските, но са имали намерение да ги завършат през юли 1941 година. Има източници, според които Баграмян, изследвайки планинските проходи в Карпатите, е „извършил щателна рекогносцировка на голям участък от границата“ (ВИЖ, 1976, №1). А това е станало през септември 1940 година.

От съветска страна рекогносцировка извършват командири от всякакъв ранг. Началникът на инженерните войски на Югозападния фронт генерал-майор А. Ф. Илин-Миткевич в момента, в който войната започва, е бил на самата граница, в Рава Руская (Полковник. Р. Г. Умански. „На боевых рубежах“, с. 39).

По заповед на армейски генерал К. А. Мерецков през юли 1940 година е била извършена рекогносцировка по цялата западна граница. В нея са участвали хиляди командири от различен ранг, включително генерали и маршали, заемащи много високи постове, а Мерецков, който до неотдавна е оглеждал финландската граница, сега прави същото по границите с Румъния и Германия. Имате думата, другарю маршал: „Лично проведох продължително наблюдение от предните гранични постове“ („На службе народу“, с. 202). „После обиколих граничните части“ (пак там, с. 203). Мерецков заедно с командващия Югозападния фронт генерал-полковник М. П. Кирпонос повтарят рекогносцировката по целия участък на Киевския специален военен окръг. „От Киев заминах за Одеса, където се срещнах с началник-щаба на окръга генерал-майор М. В. Захаров... заедно с него заминах за съветско-румънската граница. Гледаме отсрещната страна, а оттам ни гледат група военни.“ Тук трябва да отбележим, че генерал Мерецков извършва рекогносцировката заедно със същия този Захаров, който съобщава, че провеждането на рекогносцировъчни мероприятия от групи германски генерали и офицери е създадо през април 1941 година „нова ситуация“. А не сте ли се замисляли, другари маршали и генерали, над обстоятелството, че германските рекогносцировки, започнали през април 1941 година, са били просто в отговор на масираните съветски рекогносцировки, започнали още от юли 1940 година?

Но да се върнем към Мерецков. От Одеския военен окръг той бърза за Белорусия, където с армейски генерал Д. Г. Павлов щателно рекогносцира съветско-германската граница и германската територия. Кратка визита в Москва — и Мерецков вече е на Северния фронт. Пътьом той съобщава, че не е намерил в щаба командващия Северозападния фронт, който от доста време е на границата. От щаба отсъства и командващият Северния фронт генерал-лейтенант М. М. Попов — и той е на границата.

Към всичко това ще добавим, че през 1945 година Сталин и неговите генерали щателно са подготвили и блестящо са нанесли внезапен удар срещу японските войски, след което завладяват Манджурия, Северна Корея и някои китайски провинции. Подготовката и нанасянето на внезапния удар са били осъществени точно така, както и подготовката на удара срещу Германия през лятото на 1941 година. На границата се появява все същият Мерецков. Вече е маршал на Съветския съюз. Той идва на границата с Манджурия тайно, под псевдонима „генерал-полковник Максимов“. Един от основните елементи на подготовката е рекогносцировката. „Лично обиколих с всъдехода, някъде и на кон, всички участъци“ („Красная звезда“ 7 юни 1987 г.).

Генерал-лейтенант от инженерни войски В. Ф. Зотов (по това време генерал-майор, началник на инженерните части от Северозападния фронт) потвърждава, че командващият Северозападния фронт генерал-полковник Ф. И. Кузнецов почти целия юни 1941-ва, буквално до 22-ри, е прекарал в района на щаба на 125-а стрелкова дивизия. Тук е бил и военният съвет на фронта. А щабът на 125-а стрелкова дивизия е бил толкова близо до границата, че „първият снаряд е улучил точно него“ („На Северо-Западном фронте“, с. 173–174). Би могло да се каже: ах, какви глупаци са тия руснаци, да разположат щабовете толкова близо до границата! И аз така казвах. А после събрах сведения за разположението на щабовете на съветските дивизии и корпуси по границите с Турция и Манджурия. Там няма нищо подобно. Щабовете на дивизиите са били разположени на 10 км от границите. Но когато са се готвили за „освободителните походи“, са изнасяли щабовете до самата граница. И не само щабовете на дивизии, но дори на корпуси, армии, фронтове. Така Жуков е изнесъл своя щаб на Халхин Гол, преди да нанесе внезапния удар. Така са постъпвали

всички съветски генерали и маршали преди всяко настъпление. Между другото Гудериан е правил същото. И Манщайн. И Ромел. И Клайст.

Командирите на съветските дивизии и корпуси, разположени във вътрешността на страната, също са посещавали границата, и то доста интензивно. Маршалът на Съветския съюз К. К. Рокосовски (по това време е бил генерал-майор и е командвал механизирани корпуси, но не на самата граница) си спомня, че често е навещавал И. И. Федюнински, чийто корпус е бил буквално на границата. Армейски генерал Федюнински в мемоарите си пише, че колегите му наистина са го навещавали, и споменава Рокосовски. Можем да намерим стотици и хиляди подобни моменти в мемоарите на съветските генерали и маршали.

Маршалът на Съветския съюз К. С. Москаленко, по това време генерал-майор от артилерията, командир на 1-ва противотанкова бригада от Резерва на Главното командване (РГК), непосредствено свързва съобщението на ТАСС с рязкото засилване на рекогносцировъчната активност на съветските командири. Командващият 5-а армия генерал-майор от танковите войски М. И. Потапов обсъжда с генерал Москаленко съобщението на ТАСС и му поставя следната задача: „Подбери свестни, грамотни във военно отношение хора и ги прати на границата, нека направят рекогносцировка на местността, да поогледат германците и тяхното поведение. Пък и за тебе ще бъде от полза“ (*„На Юго-Западном направлении“*, с. 21).

Да не забравяме, че при отбранителна операция една противотанкова бригада няма какво да прави на предни позиции. Командващият армия вкарва в сражение противотанкова бригада само в най-критична ситуация, когато противникът вече е разкъсал отбраната на батальоните, полковете, бригадите, дивизиите и корпусите, когато е възникнала криза от армейски мащаб и направлението на главния удар на противника вече съвсем ясно се очертава. И това може да се случи единствено в дълбочина на съветската отбрана. Но бригадата на генерал Москаленко не е армейска и дори не е фронтова. Тя е бригада от РГК. При отбрана може да бъде вкарвана в бой, когато отбраната на армиите и дори на фронтовете вече е разкъсана и явно се очертава криза от стратегически мащаб.

За да бъде ликвидирана подобна криза, бригадата не трябва да е на границата, а на десетки, дори на стотици километри от нея, т.е. там, където може да възникне стратегическа криза. При подготовка на отбранителна операция командир на противотанкова бригада от РКК категорично няма какво да прави на границата. Но ако се готви грандиозно съветско настъпление от Лвовската издтина към вътрешността на противниковата територия, левият фланг на най-мощната военна групировка в историята на човечеството ще бъде прикрит от Карпатите (и от планинските армии, които ще се появят там), а десният трябва да бъде прикрит от свръхмощна противотанкова формация, и го на самата граница. Тъкмо там е била бригадата и генерал Москаленко по заповед на генерал Потапов отива да извърши рекогносцировка на противотанковата територия.

Ако някой се опита да обясни съветските рекогносцировки с обстоятелството, че Съветският съюз се е готвил за отбрана и затова, видите ли, съветските командири са наблюдавали какво става отгатак границата, ще им напомня, че в състава на съветските рекогносцировъчни групи е имало много сапъори, включително и сапъори от най-висша класа. Ако се подготвя отбрана, на сапъорите изобщо не им трябва да гледат местността на противника, те си имат достатъчно работа на собствена територия и колкото по-навътре е оттеглянето на собствена територия, толкова повече работа има за сапъорите.

Но съветските сапъори кой знае защо часове наред са разглеждали територията на противника.

Ако съветските рекогносцировки са се извършвали с отбранителна цел, не е трябвало да се правят на границата, а на сто километра далеч от нея, във вътрешността на собствената територия, да се изберат удобни за отбрана позиции, да им се направи рекогносцировка, а след това да започне интензивна подготовка на тия позиции за отбранителни битки. След това целият висш команден състав е трябвало да се оттегли от старата гранична линия, отново да направи рекогносцировка на старите позиции, които са изоставени, после да застане на линията на Днепър и т.н., и т.н.

А рекогносцировка от гранични застави е рекогносцировка, която предполага агресия.

На 21 юни 1941 година се е провело тайнствено заседание на Политбюро. Съветският историк В. А. Анфилов съобщава: „Ръководителите на комунистическата партия и членовете на съветското правителство през целия ден на 21 юни 1941 г. бяха в Кремъл и решаваха изключително важни държавни и военни въпроси“ („Бессмерный подвиг“, с. 185).

Известни са решенията само на четири от обсъжданите въпроси, но не се знае колко са били всичките и какви са били другите решения.

Ето какво се знае.

На 21 юни 1941 година е решено Червената армия да се въоръжи с подвижна установка за залпова стрелба БМ-13, да започне серийното ѝ производство и производството на реактивни снаряди М-13, а също така — формирането на реактивни артилерийски части. През близките няколко седмици Б-13 ще получи неофициалното си име — „Катюша“.

„На 12 юни 1941 година Политбюро на ЦК на ВКП(б) взе решение да се създадат «фронтони обединения на базата на западните гранични райони»“ (Генерал-лейтенант П. А. Жилин, член-кореспондент на АН СССР. „Великая Отечественная война (1941–1945)“, с. 64).

Това решение е хиляди пъти по-важно от първото. Естествено, фронтоните са съществували и преди това, Политбюро просто със задна дата оформя вече взети решения, но въпреки всичко това е изключително важно: **петте фронта** са създадени и юридически тайно оформени **не след нахлуването на германците, а преди него**.

Ето в какво се състои важността на взетото решение. Заседанието на Политбюро е продължавало цял ден и е свършило късно през нощта. След няколко часа Жуков се обажда по телефона на Сталин и се опитва да го убеди, че на границата става нещо необичайно. Тоя момент е описан от много очевидци и историци. Няма никакви съмнения, че не само Сталин, но и Молотов, и Жданов, и Берия не са били склонни да вярват, че е възможно германците да нахлуят в СССР. Нежеланието да се повярва се потвърждава от всички

действия на Червената армия: зенитната артилерия не стреля по германските самолети, войските на Първи ешелон са без патрони, а от Генералния щаб се сипят драконови заповеди: на провокации да не се поддават (Жуков и Тимошенко не са вярвали много, че германците могат да нападнат Съветския съюз).

Въпрос: щом висшите съветски политически и военни ръководители не вярват във възможността от германска агресия, защо току-що са създадени фронтовете?

Отговор: ФРОНТОВЕТЕ СА БИЛИ СЪЗДАДЕНИ НЕ ЗА ДА СЕ ДАДЕ ОТПОР НА ГЕРМАНСКАТА АГРЕСИЯ, а с друга цел.

Ето още едно от решенията, взети от Политбюро на 21 юни 1941 година: създадена е Група армии към Резерва на Главното командване (РГК). За командващ Групата армии е назначен първият заместник народен комисар на отбраната маршалът на Съветския съюз С. М. Будьони, за началник-щаб генерал-майор А. П. Покровски (впоследствие генерал-полковник). В състава на Групата армии са били включени седем армии от Втори стратегически ешелон, които, както знаем, тайно са се придвижили към западните райони. Генерал-полковник Покровски в спомените си нарича новото обединение малко по-иначе: Група войски към Резерва на Щаба на Върховното главнокомандване (*ВИЖ, 1978, №4, с. 64*). Това название показва, че на 21 юни е бил създаден и Щаб на Върховното главнокомандване — висш орган на управление на въоръжените сили по време на война. Или най-малко неговото създаване е било предрешено на 21 юни.

Напълно възможно е обаче решението за създаване на Група войски към Резерва на Щаба на Върховното главнокомандване да е било взето по-рано, а на 21 юни само да е било утвърдено от Политбюро. Доказателство за това са многобройните свидетелства, че нахлуването на германците е заварило генерал-майор А. П. Покровски вече на бойния му пост в западните райони на страната (*ВИЖ, 1978, №11, с. 126*).

Във всеки случай още преди германците да нахлуят, Втори стратегически ешелон не е бил обикновено обединение от седем различни армии, а боен механизъм с единно ръководство. За какво е направено това? За отбрана? Не. Единното ръководство на армиите от Втори стратегически ешелон е било напълно излишно за отбранителна война и то е било разформирано преди Втори стратегически ешелон да се срещне с противника. Втори стратегически ешелон изобщо не е необходим в мирно време; в европейската част на страната той няма къде да бъде разквартируван и няма къде да прави учения.

Щом като Групата армии към Резерва на Щаба на Върховното главнокомандване не е създадена за мирно време, нито за

отбранителна война, тогава какво е предназначението ѝ?

„На 21 юни Политбюро на ЦК на ВКП(б) възложи на началника на Генералния щаб армейски генерал Г. К. Жуков общото ръководство на Югозападния и Южния фронт, а на заместник народния комисар на отбраната армейски генерал К. А. Мерецков — ръководството на Северния“ (*Армейски генерал С. П. Иванов и генерал-майор Н. Шеховцев. ВИЖ, 1981, №9, с. 11*). Доскоро К. А. Мерецков е командвал армия в процеса на „освобождението“ на Финландия. Сега го пращат пак там като представител на Щаба на Върховното главнокомандване. Неотдавна Г. К. Жуков е командвал Южния фронт в процеса на „освобождаването“ на източнорумънските територии. Сега го пращат пак там като представител на Щаба на Върховното главнокомандване, за да координира действията на двата фронта.

Уверяват ни, че Сталин е изпратил Жуков на румънската граница, а Мерецков — на финландската, за да подготвят отбраната срещу нахлуването на германците. Добре, да приемем, че е така. Странното е друго: Сталин изпраща Жуков и Мерецков да предотвратят събития, в чиято възможност не вярва.

Мерецков заминава незабавно. Жуков остава за няколко часа в Москва и началото на „Барбароса“ го заварва в Генералния щаб. Но това е случайност. Ако операция „Барбароса“ беше започнала с няколко часа по-късно, и Жуков щеше да бъде частица от мощния ураганен поток, който е отнасял към западните граници генерали от Генщаба и бригадни командири от ГУЛАГ; затворници и техните конвоири; командири от запаса и от далечните граници; възпитаници на академии и техните преподаватели.

Съветските историци казват за германските командири: „... през юни, непосредствено преди нахлуването на Германия в СССР, Браухич и Халдер посещават войските непрекъснато“ (*В. А. Анфилов. „Бессмертный подвиг“, с. 65*). А Жуков и Мерецков нещо друго ли правят?

Действията на двете армии просто си приличат. Без да знаят за действията на противника, вермахтът и Червената армия взаимно се копират дори в най-дребните детайли. Истина е, че съветските командири изнасят командните пунктове близо до границата също като техните германски колеги. Истина е, че Червената армия съсредоточава две свръхмощни групировки по фланговете на границата точно както

германската армия. Истина е, че съветските самолети са съсредоточени до самата граница, както и германските. Истина е, че на съветските летци им е забранено да свалят германски самолети до определен момент, точно както на германските летци им е забранено да свалят съветски самолети, за да не предизвикат конфликт преждевременно и ударът да бъде съвсем неочакван. Истина е, че командният пункт на Хитлер е в Източна Прусия, в района на Растенбург, а съветският Главен преден команден пункт (ГПКП) се намира в района на Вилнюс. Това е същият географски паралел и съветският команден пункт е на точно такова разстояние от германската граница, на каквото германският — от съветската. Ако двата командни пункта, съветският и германският, се нанесат върху картата, а тя се сгъне по линията на държавната граница, командните пунктове ще легнат един върху друг.

НО! Хитлер вече е заминал за тайния си команден пункт... а Сталин?

На 21 юни след заседанието на Политбюро много от неговите членове бързо заминават, за да заемат бойните си постове.

Жданов, който по линия на Политбюро е контролирал „освобождението“ на Финландия, се готви на 23 юни да бъде в Ленинград. Хрущов, който е контролирал „освобождението“ на източнополските области и на Румъния, бързо отлита за Киев (и може би за Тираспол). Андреев, който в Политбюро отговаря за военните превози, бърза към Транссибирската магистрала, за да ускори придвижването на армиите от Втори стратегически ешелон, и още на другия ден неговото пристигане ще бъде забелязано в Новосибирск.

А Сталин? Нима и той като Хитлер се готви да замине за тайния си команден пункт?

Решението на Политбюро за тайното разгръщане на петте фронта по западните граници е означавало, че през 1941 година Съветският съюз е трябвало да започне активни действия на запад. Причината е изключително сериозна: всеки от съветските фронтове освен всичко друго е изяждал на месец почти 60 000 глави едър рогат добитък. Ако се чака до идущата година, петте фронта ще изядат над три милиона глави едър рогат добитък. А освен петте фронта трябва да се изхранват седем армии от Втори стратегически ешелон и три от НКВД, разгърнати в тила. Трябва да се изхранват и четирите флота, съветските войници, които се готвят да „освобождават“ Иран, авиацията, войските от ПВО, но основното е военната промишленост, където гърлата са още повече.

Това нищо не е, ще ми кажат, аргументирайки се със социалистическото селско стопанство, с колхозите... Няма да споря. Ето сведения от съветския Генерален щаб: „Въпреки големите успехи в областта на селското стопанство в навечерието на войната проблемът за зърното по силата на редица обстоятелства не беше решен. Държавният резерв и изкупуването на зърното не покриваха нуждите на страната от хляб“ (*ВИЖ, 1962, №7, с. 10*). С една дума, успехите са големи, а хляб няма. А ето и мнението на Сталиновия народен комисар на финансите, члена на ЦК А. Г. Зверев: „В началото на 1941 година количеството на едрия рогат добитък в страната още не е стигнало равнището от 1916 година“ („*Записки министра*“, с. 188).

Равнището от 1916 година не е стандартно за Русия, а е равнище, до което селското стопанство на страната е спаднало след двегодишна опустошителна и разорителна война. В „мирно време“ количеството на едрия рогат добитък в Съветския съюз е по-малко от онова, което Русия е имала в разгара на Първата световна война! Равнището от 1916 година според стандартите от предидущите десетилетия е крайно ниско и почти катастрофално, поради което стават възможни безредиците, разрушаването на традиционния начин на живот, когато народните маси излизат на улицата.

Издигнати от мътната вълна на безредиците и заграбили властта, комунистите не са подобрили продоволственото положение на страната, а са го влошили до такава степен, че страната и след четвърт век все още се е опитвала да се издигне до много ниското равнище, до което икономиката е паднала в резултат от Първата световна война! Сталин създаде колосална армия и военна промишленост, но пожертва богатството на нацията, натрупвано с векове, пожертва жизненото равнище на народа, като го снижи под равнището, на което живеят хората по време на световна война.

От началото на 1939 година Сталин започва интензивно да прехвърля ресурсите от катастрофално мизерното селско стопанство към армията и военната промишленост, които мълниеносно са нараствали, докато селското стопанство се е свивало ужасяващо. Процесът е набирал скорост. Нали помните 1320 жп ешелона, натоварени с камиони, които са на съветските западни граници. Откъде са дошли? Ами от колхозите, а не от военната промишленост! Или например през май, когато тайно са мобилизирани 800 000 запасници. За един месец количеството на хората в армията, които трябва да се изхранват, се е увеличило почти с един милион. За чия сметка расте армията? Знаем вече — за сметка на затворниците. Е, разбира се, и за сметка на селяните. Работниците от военните заводи не подлежат на мобилизация! А в колхозите?

Така че петте ненаситни фронта, създадени **ПРЕДИ** нахлуването на германците, и тайната мобилизация на селяни и техника за тия фронтове **ПРЕДИ** прибирането на реколтата са означавали неминуем глад през 1942 година дори без намесата на германците. **Гладът през 1942 година е бил предрешен на заседанието на Политбюро от 21 юни 1941 година.** След като ненаситните фронтове са били създадени, още същата година е трябвало да бъдат вкарани в действие. В противен случай врагове на Сталин ще бъдат освен Хитлер и милиони въоръжени мъже в собствената му армия. Внезапният удар на Червената армия през 1941 година е обещавал завладяване на нови богати територии и продоволствени запаси (например в Румъния). Ако тия запаси не стигнат, не е страшно: гладът, възникнал в хода на войната, е обясним и разбираем.

Вече знаем, че Сталин е трябвало на всяка цена да вкара армиите в бой през 1941 година независимо от действията на Хитлер просто

защото в западните райони на страната тия армии не са могли нито да презимуват, нито да провеждат учения. Ето още една причина, която прави войната през 1941 година неизбежна: ако Сталин не вкара в бой петте фронта, седемте армии от Втори стратегически ешелон и трите армии на НКВД, през пролетта на 1941 година ще се създаде ситуация, при която цялата тая маса от войски просто няма да има с какво да се изхранва.

Единственият съветски маршал, на когото Сталин е вярвал безусловно — Б. М. Шапошников, още през 1939 година е бил категоричен, че да се мобилизират стотици хиляди и милиони хора и да се държат в района на границите бездействия е невъзможно. Една армия може да бъде контролирана много по-лесно в хода на война, отколкото милиони мобилизирани въоръжени хора, които се измъчват от чакане и безделие. Опитайте се тая маса от въоръжени хора и да не я храните! Какво ще се получи?

Създавайки фронтите, Сталин нарушава и бездруго крехкия баланс между гигантската армия и изтощеното, разорено селско стопанство. Тогава възниква ситуацията: или всичко, или нищо. А и да чака до 1942 година Сталин вече просто не е могъл.

ГЛАВА 29
ЗАЩО СТАЛИН НЕ Е ВЯРВАЛ НА ЧЪРЧИЛ?

1

А защо да му вярва?

Кой е Чърчил? Комунист? Голям приятел на Съветския съюз? Горещ привърженик на световната комунистическа революция?

След като човек получи писмо, което съдържа доста необикновена информация, си задава въпроса: колко е сериозен източникът на информацията? Мисля, че и Сталин си е задал тоя въпрос. Кой е Чърчил от гледна точка на съветските комунисти? Чърчил е първият от политическите лидери в света, който още през 1918 година е разбрал огромната опасност от комунизма и е направил немалко, за да помогне на руския народ да се спаси от страшната комунистическа зараза. Тия усилия не са били достатъчни, но все пак Чърчил е направил много повече от всички останали световни лидери, взети заедно. Чърчил е враг на комунистите и никога не го е крил. През 1818 година той лансира идеята за сътрудничество с Германия в борбата срещу съветската комунистическа диктатура. Чърчил активно и настойчиво се е борил против съветските комунисти още когато е нямало Хитлер, а е съществувал само ефрейтор Адолф Шикългрубер.

Ленин е определил Чърчил като „най-големия ненавистник на Съветска Русия“ (*т. 41, с. 350*).

Ако вашият най-голям враг и ненавистник ви изпрати писмо с предупреждения за опасностите, които ви дебнат, много ли ще му повярвате?

За да разберем отношението на Сталин към писмата на Чърчил, трябва да си припомним политическата обстановка в Европа.

В дипломатическата война през 30-те години положението на Германия е най-неизгодно. Разположена в центъра на Европа, тя е била и в центъра на всички конфликти. Каквато и война да започне в Европа, Германия неизбежно е нейна участница. Затова дипломатическата стратегия на много страни през 30-те години се свежда до следната позиция: вие воювайте с Германия, а аз ще се помъча да остана встрани. Мюнхен-38 е ярък образец на тази философия.

Дипломатическата война през 30-те години е спечелена от Сталин и Молотов. С пакта Молотов-Рибентроп Сталин дава „зелена улица“ на войната, оставайки „неутрален“ наблюдател и готвейки милион парашутисти „за всеки случай“.

Великобритания и Франция загубват дипломатическата война и са принудени да водят истинска, Франция бързо излиза от войната. Какъв е политическият интерес на Британия?

Ако погледнем положението от страна на Кремъл, можем да си представим, че Чърчил е имал един-единствен политически стремеж: да намери гръмоотвод за германската „светкавична война“ и да отклони германския удар от Британия към всяка друга страна. Във втората половина на 1940 година такъв гръмоотвод е могъл да бъде само Съветският съюз.

По-просто казано, на Британия (според мнението на Сталин, което той открито изразява на 10 март 1939 година) ѝ се иска да сбие Съветския съюз и Германия, а тя да стои настрани от боя. Не зная такава ли е било намерението на Чърчил, но точно в такъв аспект Сталин е възприемал всяко действие на британското правителство и дипломация.

Адмирал Н. Г. Кузнецов пише: „Сталин, естествено, имаше достатъчно основания да смята, че Англия и Америка се мъчат да ни сбият с Германия“ („Накануне“, с. 321).

Сталин е могъл да се досети за съдържанието на всяко писмо, изпратено от Чърчил, и без да го чете. Какво му е необходимо на Чърчил? Какво го безпокои? Сигурността на комунистическия режим в Съветския съюз или си има по-важни проблеми? За какво може да мечтае Чърчил в политически план? Само за едно: по някакъв начин да си разменят ролите със Сталин — Сталин да воюва с Хитлер, а Чърчил да наблюдава сбиването от страни.

В дадената ситуация Чърчил е прекалено заинтересувано лице, за да може Сталин да повярва на думите му.

За да разберем отношението на Сталин към писмата на Чърчил, трябва да си припомним и стратегическата ситуация в Европа. Основният стратегически принцип е концентрацията. Концентрация на силата срещу слабостта. В Първата световна война Германия не е могла да приложи основния стратегически принцип, защото е воювала на два фронта. Стремехът да бъдеш силен едновременно на два фронта води до общо отслабване, а опитите усилията да се концентрират на един от фронтовете означават автоматично отслабване на другия, от което противникът незабавно ще се възползва. Поради наличието на два фронта по време на Първата световна война Германия е била принудена да се откаже от принципа на концентрацията и следователно — от стратегията на съкрушителния удар, заменяйки го с единствената възможна алтернатива — стратегията на изтощаването. Но ресурсите на Германия са били ограничени, а на противниците ѝ — неограничени. Затова воденето на изтощителна война за Германия означава единствено катастрофален край.

През Втората световна война германският Генерален щаб и самият Хитлер много добре са разбирали, че война на два фронта означава катастрофа. През 1939–1940 г. Германия фактически е имала непрекъснато не повече от един фронт. Затова германският Генерален щаб е имал възможността да прилага принципа на концентрацията и го е прилагал блестящо, съсредоточавайки германската военна мощ първо срещу един, после срещу друг противник.

Каква е основната задача на германската стратегия? Да не се допусне война на два фронта. Да имаш само един фронт значи да имаш блестящи победи. Двата фронта са отказ от основния стратегически принцип, преход от стратегията на съкрушителния удар към

стратегията на изтощаването, провал на „светкавичната война“, край и катастрофа.

За какво може да мечтае Чърчил през 1940 година в стратегически план? Само за едно: за Германия войната да се превърне от война на един фронт във война на два фронта.

Лично Хитлер е смятал, че да се воюва на два фронта е невъзможно. На 23 ноември 1939 година висшият команден състав на германските въоръжени сили има съвещание, на което Хитлер е казал, че война срещу Съветския съюз може да се започне чак след като свърши войната на Запад.

А сега си представете, че през 1940 година някой ви съобщава, че Хитлер има намерение да се откаже от великия стратегически принцип и вместо концентрация готви разсредоточаване на силите; че някой упорито ви шепне на ухото: Хитлер преднамерено иска да повтори грешката на Германия от Първата световна война. Всеки ученик знае, че война на два фронта за Германия означава самоубийство. По-късно Втората световна война ще потвърди това правило още веднъж, при което лично за Хитлер войната на два фронта ще означава самоубийство в буквалния смисъл на думата.

Ако през 1940 година, след падането на Франция, някой ви беше казал, че Хитлер се готви за самоубийствена война на два фронта, щяхте ли да му повярвате? Аз — не.

Ако такова нещо ми съобщи съветското военно разузнаване, бих посъветвал началника на ГРУ генерал Коликов да остави поста си и да се върне в академията, за да изучи още веднъж причините за поражението на Германия в Първата световна война. Ако новината за самоубийствената война ми е съобщил някой лаик, бих му отговорил: Хитлер не е идиот, по-вероятно е ти да си идиот, драги приятелю, щом смяташ, че Хитлер доброволно ще почне война на два фронта.

Чърчил е най-заинтересованият човек в света Хитлер да воюва на два фронта. Ако Чърчил ви каже под секрет, че Хитлер се готви за война на два фронта, как ще се отнесете към съобщението му?

Освен политическата и стратегическата обстановка трябва да се има предвид и атмосферата, в която Чърчил е пишел, а Сталин е чел посланията му.

На 21 юни 1940 година пада Франция. Пиратските действия на германските подводници по морските пътища рязко се засилват. Над островната държава Великобритания, свързана с целия свят с най-тесни търговски връзки, е надвиснала заплахата от морска блокада, от изключително остра търговска, индустриална и финансова криза. Нещо по-лошо, германската военна машина, която в този момент на мнозина им се струва непобедима, вече интензивно се готви да стъпи на Британските острови.

В тази обстановка на 25 юни Чърчил пише писмо на Сталин. На 30 юни германските въоръжени сили превземат британския остров Гърнси. В хилядолетната история на Британия не са много случаите, когато противник е дебаркирал на Британските острови. Какво ще последва? Дебаркиране в самата Англия? Гърнси е паднал без съпротива. Колко дълго ще се съпротивлява Британия?

Точно на другия ден след като Германия е превзела Гърнси, Сталин получава послание от Чърчил.

Хайде да си зададем въпроса: какви са интересите на Чърчил? Какво иска той? Да спаси комунистическата диктатура в Съветския съюз или Британската империя? Мисля, че тъкмо британските интереси принуждават Чърчил да напише писмото. Щом като ние разбираме това, да не би Сталин да не го е разбирал? За него Чърчил не е неутрален наблюдател, който от приятелски чувства посочва опасността, а човек, изпаднал в тежко положение, на когото е нужна помощ, нужни са съюзници в борбата срещу страшния враг. Затова Сталин се отнася към писмата на Чърчил много, много предпазливо.

Чърчил е писал няколко писма на Сталин. Но за нещастие те всички са получавани в моменти, когато самият Чърчил е бил в много тежко положение. Ето например най-известното писмо от тази серия, получено от Сталин на 19 април 1941 година. Всички съветски и други

историци са единодушни, че тъкмо това писмо е най-важното предупреждение към Сталин. Писмото е доста цитирано от много историци. Но нека първо да обърнем внимание не на текста, а на положението, в което се е намирал Чърчил. На 12 април германската армия е превзела Белград. На 13 април Ромел е стигнал до границите на Египет. На 14 април Югославия капитулира. На 16 април Лондон е бомбардиран, засегната е катедралата „Св. Павел“. През април Гърция е пред капитулация, а британските войски там са в катастрофално положение. Въпросът е — ще успеят ли да се евакуират или не. В тая обстановка Сталин получава най-важното писмо на Чърчил.

Естествено е Сталин да има подозрения не само относно мотивите на Чърчил, но и относно източниците на информация. Чърчил е писал писма на Сталин и през юни 1940 година. Но защо същият той Чърчил не е писал подобни писма до правителството на Франция и до британските войски на континента през май същата година?

Чърчил пише писмото на Сталин през април 1941 година, а след месец германските въоръжени сили провеждат блестяща операция и превземат Крит. Защо британското разузнаване, би могъл да си помисли Сталин, така добре работи за интересите на Съветския съюз, но нищо не прави за интересите на Великобритания?

Освен всичко това има една много по-сериозна причина, поради която Сталин не е вярвал на „предупрежденията“ на Чърчил: Чърчил изобщо не го е предупреждавал, че Германия ще нахлуе в Съветския съюз.

Комунистическата пропаганда направи твърде много, за да затвърди мита за „предупрежденията“ на Чърчил. С тази цел Хрущов цитира посланието на Чърчил до Сталин от 18 април 1941 година. Изтъкнатият съветски военен историк (и много ловък фалшификатор) В. А. Анфилов цитира това послание във всичките си книги. Маршал Жуков го е включил цялото в книгата си. Армейски генерал С. П. Иванов — също. Официалната „История на Великата отечествена война“ упорито ни набива в главите предупрежденията на Чърчил и също цитира изцяло посланието. Освен в тия източници посланието на Чърчил може да се намери в десетки и стотици съветски книги и статии.

Ето какво пише в него:

„Получих достоверна информация от заслужаващ доверие агент, че германците, след като са решили, че Югославия вече е в мрежите им, т.е. на 20 март, са започнали да прехвърлят в южната част на Полша три бронетанкови дивизии от петте, които се намират в Румъния. В момента, в който те са научили за сръбската революция, това придвижване е било отложено. Ваше превъзходителство лесно ще оцени тия факти.“

Всички съветски историци публикуват в тоя вид посланието на Чърчил, като настояват и твърдят, че точно това е „предупреждението“. Лично аз не виждам никакво предупреждение.

Чърчил говори за три танкови дивизии. Според неговите стандарти това е много. Според стандартите на Сталин — не чак толкова. Самият Сталин по това време създава тайно 63 танкови дивизии, всяка от които по количество и качество на танковете е по-силна от една германска дивизия. Е, защо е трябвало да се сети, че

Германия ще нападне СССР, след като е получил съобщение за три танкови дивизии?

Ако считаме, че това съобщение е достатъчно убедително „предупреждение“ за подготовка към агресия, в такъв случай не бива да обвиняваме Хитлер в агресивност, защото германското разузнаване му е донесло сведения за десетки съветски танкови дивизии, които са се групирани по границите с Германия и Румъния.

Чърчил предлага на Сталин „сам да оцени значението на тия факти“. А как могат да бъдат оценени? Полша е историческата врата на всички агресори, нахлуващи в Русия от Европа. Хитлер е искал да прехвърли три танкови дивизии в Полша, но се е отказал.

В сравнение с Полша Румъния е много по-лош плацдарм за агресия: германските войски в Румъния се снабдяват много по-трудно, отколкото в Полша; при агресия от румънска територия пътят към жизненоважните центрове на Русия е много по-дълъг и тежък за агресора — той ще трябва да преодолява множество прегради, включително Днепър в долното му течение.

Ако Сталин се беше готвил за отбрана и ако бе повярвал на „предупреждението“ на Чърчил, би трябвало да въздъхне с облекчение и да намали военните приготовления. На туй отгоре Чърчил съобщава причината, поради която германските войски не се прехвърлят в Полша, а остават в Румъния — германците имат проблеми в Югославия и по-специално в Сърбия. С други думи. Чърчил казва, че германските танкови дивизии са оставени в Румъния съвсем не за агресия на изток, срещу Съветския съюз, а обратното, че са насочени на югозапад, т.е., че са обърнати с гръб към Сталин.

По онова време Британия е водила изключително интензивна дипломатическа и военна битка в целия Средиземноморски басейн, особено в Гърция и Югославия. Телеграмата на Чърчил е от изключителна важност, но в никакъв случай не може да се разглежда като предупреждение. В много по-голяма степен тя е покана до Сталин: германците искаха да прехвърлят дивизии в Полша, но се отказаха, няма от какво да се боиш, при това дивизиите им в Румъния са с гръб към тебе! Оцени тия факти и действай!

В хода на войната, изпаднал в критично положение, Сталин е изпращал подобни послания до Чърчил и Рузвелт: Германия е съсредоточила основните си усилия против мене, застанала е с гръб

към вас, моментът е много удобен! Хайде, откривайте по-бързо втория фронт! А после идва ред на западните съюзници: след като откриват втория фронт и изпадат в тежко положение, западните лидери се обръщат към Сталин със същото послание през януари 1945 година: Сталин, не можеш ли да удариш още по-силно?!

Ние нямаме право да разглеждаме писмата на Чърчил като предупреждение: Чърчил е написал първото си голямо писмо до Сталин на 25 юни 1940 година, когато план „Барбароса“ още не съществува! Писмата на Чърчил се базират не на познаване на германските планове, а на трезва сметка. Просто Чърчил обръща внимание на Сталин върху европейската ситуация: днес Британия има проблеми с Хитлер, утре проблеми с него ще има Съветският съюз. Чърчил приканва Сталин към обединяване срещу Хитлер, т.е. към намеса на Съветския съюз във войната на страната на Великобритания и на цяла покорена Европа.

Изтъкнатият британски военен историк Б. Лидъл Харт е направил блестящ анализ на тогавашната стратегическа обстановка. Според Йодъл, цитиран от Лидъл Харт, Хитлер неведнъж е казвал на генералите си, че Великобритания има една-единствена надежда — съветското нахлуване в Европа (*B. Liddel Hart. History of the Second World War, p. 151*). Самият Чърчил на 22 април 1941 година е записал: „Съветското правителство знае много добре, че ние имаме нужда от неговата помощ“ (*D. Woodward. British Foreign Policy in the Second World War, p. 611*). А каква помощ очаква Чърчил от Сталин? И как Сталин може да я окаже освен с удар срещу Германия?

Сталин има достатъчно основания да не вярва на Чърчил. Но специално той би трябвало да разбира, че след падането на Великобритания ще остане сам срещу Германия. Разбира ли Сталин това? Естествено. И го казва в отговора си на посланието на Чърчил от 25 юни 1940 година: „... политиката на Съветския съюз цели да избегне войната с Германия, но Германия може да нападне Съветския съюз през пролетта на 1941 година, ако по това време Великобритания е загубила войната“ (*цитирам по книгата на R. Goraiski. World War II Almanac: 1931–1945, p. 124*).

От тоя отговор излиза, че Сталин има намерение да живее в мир, търпеливо да изчака падането на Великобритания и, останал сам срещу Хитлер, да чака нахлуването на германците в СССР.

А, колко глупав е Сталин, възмущават се някои историци. Ние обаче няма да се възмущаваме: това послание не е адресирано до Чърчил, а до Хитлер! На 13 юли 1940 година Молотов по заповед на Сталин предава на германския посланик граф фон Шуленбург записания разговор между Сталин и британския посланик Крипс. Странен ход, нали? Да водиш преговори с Чърчил (чрез посланика Крипс) и тайно да предаваш секретните протоколи от преговорите на Хитлер (чрез посланика граф фон Шуленбург)! А между другото Сталин и в тоя случай хитрува: той предава на Хитлер не оригинала на меморандума, а прецизно редактирано копие, в което са запазени с голяма точност множество излишни детайли, но изцяло са променени ключови изречения. Мисля, че в случая може да се говори не за две копия на един меморандум, а за два различни документа, в които разликите са повече от приликите.

Ако изчистим Сталиновото „копие“ от дипломатическия талаш и погледнем меморандума в чист вид, тоя документ говори на Хитлер следното:

1. Адолф, воювай и не се бой за своя тил, върви напред и не се обръщай — зад тебе стои добрият приятел Йосиф Сталин, който иска само мир и при никакви обстоятелства няма да те нападне.

2. Тук, в Москва, имаше преговори с британския посланик, не се бой, тия преговори не са насочени срещу тебе. Нали виждаш, пращам ти дори секретните протоколи от разговорите с Крипс. А Чърчил пратих по дяволите! (Не го е пратил!)

Може ли да вярваме на сладките песни на кремълските сирени? Много историци вярват. Да, но Хитлер не е вярвал и след като доста добре е помислил над „копието“ със запис на разговора между Сталин и Крипс на 21 юли 1940 година, дава заповед да се започне разработка на плана „Барбароса“. С други думи, Хитлер решава да воюва на два фронта. Това решение за мнозина е неразбираемо и необяснимо. Много германски генерали и фелдмаршали не са разбрали и не са одобрили това наистина самоубийствено решение. Но **Хитлер вече не е имал друг избор**. Той е вървял все по-напред и по-напред на запад, на север, на юг, а Сталин е стоял с вдигната брадва зад него и е пеел сладки песни за мир.

Хитлер е допуснал една непоправима грешка, но не на 21 юли 1940 година, а на 19 август 1939-а. След като дава съгласие да се подпише пакта Молотов-Рибентроп, Хитлер се изправя пред неизбежна война срещу Запада, имайки зад гърба си „неутралния“ Сталин. Тъкмо от този момент Хитлер вече води война на два фронта. Решението да започне изпълнението на плана „Барбароса“, преди да изчака победата на запад, не е фаталната грешка на Хитлер, а само опит да поправи допуснатата фатална грешка. Но вече е било много късно. Войната се е водила на два фронта и да я спечели е било невъзможно. Дори превземането на Москва не би решило проблема: отвъд Москва, на 10 000 км се простират безкрайни територии, гигантски индустриални мощности, неизчерпаеми природни и човешки ресурси. Винаги е много лесно да се започне война срещу Русия, но да се завърши — никак. Естествено, на Хитлер не му е било трудно да воюва в европейската част на СССР: ограничена територия, множество добри пътища, мека зима. Но готов ли е бил да воюва в Сибир, в безкрайните простори, където наистина няма пътища, където наистина има кал, където жестокостта на студа е близка до жестокостта на сталинския режим?

Сталин е знаел, че за Хитлер войната на два фронта е самоубийство. Той е смятал, че Хитлер няма да тръгне към самоубийство и няма да започне война на изток, преди да я завърши на

запад. Сталин търпеливо е чакал последния акорд на германо-британската война — дебаркирането на германските танкови корпуси на Британските острови. Сталин, пък и не само той, е оценявал блестящата десантна операция в Крит като генерална репетиция за дебаркиране в Англия. И е взимал всички възможни мерки, за да убеди Хитлер в миролюбието си. Затова съветските зенитни оръдия не стрелят по германските самолети, а съветските вестници и ТАСС тръбят, че война между СССР и Германия изобщо няма да има.

Ако Сталин беше успял да убеди Хитлер, че СССР е неутрална страна, германските танкови корпуси безспорно щяха да дебаркират на Британските острови. И тогава...

Тогава наистина! би възникнала небивала ситуация: Полша, Чехословакия, Дания, Норвегия, Белгия, Холандия, Люксембург, Югославия, Албания вече нямат нито армии, нито правителства, нито парламенти, нито политически партии. Милиони хора са вкарани в нацистките концлагери и цяла Европа чака освобождение. Какво е останало на европейския континент? Полкът за лична охрана на Хитлер, охраната на нацистките концлагери, германските тилови части, военните училища и... пет съветски въздушнодесантни корпуса, десетки хиляди бързоходни танкове, създадени специално за действия по автостради (нали помните, че автостради на съветска територия няма), десетки хиляди самолети, чиито пилоти не са обучени да водят въздушни боеве, но са обучени да нанасят удари по наземни цели; дивизии и цели армии на НКВД, армии, комплектувани от съветски затворници, свръхмощни формирования на безмоторна авиация за десанти над противникова територия, планински дивизии, обучени за бързи преходи през планини, зад които има петрол — кръвта на войната.

Оказвал ли се е някой в по-благоприятна ситуация за „освобождение“ на Европа? Но нали тая ситуация не е възникнала от само себе си. Тя е създавана от Сталин — дълго, упорито, последователно от най-малки късчета като най-фина мозайка. **Сталин е този, който е помагал на Хитлер да дойде на власт, за да направи от него истински Ледоразбивач на революцията. Сталин е този, който е насочвал Ледоразбивача към Европа. Сталин е този, който е настоявал френските и другите комунисти да не пречат на Ледоразбивача да разбива Европа. Сталин е този, който е**

снабдявал Ледоразбивача е всичко необходимо за победоносното движение напред. Сталин е този, който си е затварял очите пред всички престъпления на нацистите и се е радвал, „когато светът се е тресал из основи, когато са загивали могъщества и са падали величия“ (цитатът е от в. „Правда“).

Хитлер обаче разгадал замисъла на Сталин. Ето защо Втората световна война завършва катастрофално за Сталин: той получава само половината от Европа и нещичко от Азия.

И последният въпрос. Щом Чърчил не е предупреждавал Сталин, че Германия се готви да нахлуе в СССР, защо тогава комунистите със зъби и нокти са се вкопчили в тази легенда? За да покажат на съветския народ, че Чърчил е бил свестен човек? Или за да докажат, че на западните лидери трябва да се вярва? Не, разбира се.

Легендата за „предупрежденията“ на Чърчил е необходима на комунистите, за да оправдаят подготовката си за агресия: да, признават те, ние подготвихме внезапен удар. Но идеята е не само наша, Чърчил ни я подсказа с предупреждението си.

ГЛАВА 30
ЗАЩО СТАЛИН НЕ Е ВЯРВАЛ НА РИХАРД
ЗОРГЕ?

1

Сталин много сериозно се е готвил за война. Полагал е специални грижи за съветското разузнаване, което сега е известно под името ГРУ. Достатъчно е да прочетем списъка на всички началници на ГРУ от момента на създаването на тая организация до 1940 година, за да оценим цялата дълбочина на „трогателните грижи“ на Сталин за неговите доблестни разузнавачи. Ето го тоя списък:

Аралов — арестуван, прекарал няколко години като следствен с прилагане на „мерки за физическо въздействие“

Стига — ликвидиран

Никонов — ликвидиран

Берзин — ликвидиран

Уншлихт — ликвидиран

Урицки — ликвидиран

Ежов — ликвидиран

Проскуров — ликвидиран

Естествено, че след ликвидирането на лидера на военното разузнаване на ликвидация са подлежали и неговият първи заместник, заместниците, съветниците, началниците на управления и отдели. А при ликвидирането на началник-отделите винаги е падала сянка и върху оперативните офицери, и върху агентурата, която са ръководили. Унищожаването на шефа на военното разузнаване е означавало минимум двойно унищожение на цялата военно-разузнавателна мрежа.

Разправят, че грижите на Сталин за неговите военни разузнавачи са имали катастрофални последици. Не вярвайте на слухове. ГРУ преди Втората световна война, в хода на войната и след нея е било, беше и си остава най-ефективната разузнаваческа организация в света. ГРУ рязко превъзхожда по качество на събираната информация своя главен противник и съперник — съветската тайна полиция ЧК — КГБ. Постоянните кървави чистки на военното разузнаване не са отслабвали неговата мощ. Напротив — на смяна на едно поколение е идвало ново, по-агресивно. Смяната на поколенията е нещо като смяна на зъбите у акулите. Новите зъби никнат на редици, избутвайки старите, зад които

се виждат все нови и нови. Колко по-голямо става това мерзко чудовище, толкова повече зъби има в отвратителната му муцуна — те се сменят все по-често и стават все по-дълги и по-остри.

В бързата смяна на поколенията често (много често) загиват и невинни (според комунистическите стандарти) разузнавачи, но колкото и странно да е, от това съветската акула не е ставала беззъба. Помните ли как Хитлер избива немалко пламенни фашисти в една от най-масовите фашистки организации — СА? Нима от това режимът е станал по-слаб?

Разликата между Сталин и Хитлер е там, че Сталин се е готвил за война много сериозно. Той е организиран „нощи на дългите ножове“ не само срещу комунистическите си щурмоваци, но и срещу генерали, маршали, конструктори, разузнавачи. Той е смятал, че е много важно да получава от разузнаването чанти, пълни с тайни, но още по-важно за него е било да не получи чанта с бомба под писалището си. Сталин е изхождал не само от личните си интереси, но и от държавните. Стабилността на висшето държавно, политическо и военно ръководство на страната в критични и свръхкритични ситуации е един от най-важните елементи от готовността на държавата за война.

В критична ситуация никой не е пъхал под писалището на Сталин бомба и това не е случайност. С постоянния, целенасочен терор срещу ГРУ Сталин не само си е набавял информация от много, много високо качество, но е опазвал висшето ръководство от „всякакви случайности“ в моменти на криза.

Рихард Зорге е шпионин от оная редица зъби, които Сталин на 29 юни 1938 година е наредил да бъдат изтръгнати профилактично.

Съветското разузнаване не е толкова глупаво, че да публикува най-интересните съобщения на Зорге. Но анализът дори на малкото публикувани съобщения ни праща в задънена улица. Няма да изреждам много от посланията на Зорге (те доста си приличат), ще цитирам само три, достатъчно характерни.

Януари 1940-а: „С благодарност приемам вашите поздрави и пожелания за почивка. Но ако излезе в отпуск, това веднага ще съкрати информацията.“

Май 1940-а: „От само себе си се разбира, че във връзка със съвременното военно положение ние отлагаме завръщането си. Още веднъж ви уверяваме, че сега не е време да се поставя този въпрос.“

Октомври 1940-а: „Мога ли да разчитам, че след края на войната ще мога да се върна у дома?“

Не ви ли се струва странно: разузнавач пита в началото на войната дали ще му позволят да се прибере, след като тя свърши? Между другото след този въпрос Зорге изрежда многобройните си заслуги пред съветската власт. Що за странна телеграма? Всеки разузнавач знае, че след войната ще му разрешат да се върне у дома. Защо трябва за такъв въпрос да се използва ефирът? Всяко излизане в ефир от строго секретна радиостанция с таен код е много рисковано за цялата шпионска организация на Зорге. Нима агентурната радиостанция и свръхсекретните кодове са създадени, за да може Зорге да задава такива въпроси?

Още по-странно звучи третата телеграма в сравнение с първите две (повтарям, че такива телеграми не са само две, а повече). ГРУ казва на Рихард Зорге: тръгвай в отпуск по всяко време, забрави тая война и идвай тука да си починеш! Тогава защо ще иска разрешение да се върне след войната, когато най-настойчиво му предлагат да се върне веднага, още по време на войната?!

За Зорге в Съветския съюз са написани много книги и статии. В някои от тях звучи странна похвала: той бил толкова велик разузнавач, толкова верен комунист, че дори личните си пари, спечелени с тежък

журналистически труд, харчил за нелегалната си дейност. Що за глупости! Да не би лагерниците в Колима да са престанали да добиват злато? Да не би ГРУ толкова да е обедняло, че така да унижава нелегалния си резидент?!

Но най-интересното съобщение направи списание „Огонёк“ (1965, № 17), в което се казва, че Зорге е разполагал с много важни документи, но не могъл да ги предаде в Центъра, защото Центърът не пращал куриер. Тоя въпрос и нас ни озадачи.

А обяснението било много просто.

Точно по време на тия събития човекът, който е завербувал Рихард Зорге — Ян Берзин, блестящият шеф на съветското военно разузнаване, след жестоки мъчения е ликвидиран. Соломон Урицки, другият шеф на ГРУ, които лично е давал указания на Зорге, е ликвидиран. Съветският нелегален резидент Я. Горев, осигурил транзита на Зорге от Германия, е в затвора. Тайната сътрудничка на Рихард Зорге — Айна Куусинен, жена на заместник-началника на ГРУ, на „президента на финландската демократична република“, бъдещ член на Политбюро на ЦК на КПСС, е в затвора. Жената на Рихард Зорге Екатерина Максимова е арестувана, признала си е, че има връзки с враговете, и е ликвидирана. Нелегалният резидент на ГРУ в Шанхай, бившият заместник на Зорге Карл Рам, след като е повикан в „отпуск“ в Москва, е ликвидиран. Сега Зорге получава заповед да се върне в отпуск. Знае ли той истинската причина за повикването? Знае я. И съветските комунистически източници не крият: „Зорге отказва да се върне в СССР“, „безспорно той се е досещал какво го очаква в Москва“. Публикациите на тая тема през 60-те години, по време на „размразяването на ледовете“ не бяха малко.

И така за Москва Зорге е враг и го викат на разстрел. На упоритите повиквания той отговаря: на разстрел няма да дойда, не искам да си прекъсвам интересната работа.

А сега да вникнем в думите на един съветски историк-комунист: „... отказва да се върне в СССР.“ Как се нарича на комунистически жаргон такова нещо? Ами — невъзвращенец. В ония времена е бил измислен дори по-точен термин — злостен невъзвращенец. Та ето защо Зорге плаща на агентите от джоба си: Центърът вече не го финансира. Не бързат да му пращат и куриер. Как така ще пращат куриер при злостен невъзвращенец!

Не желаейки да се върне, за да бъде осъден на разстрел на бърза ръка, Зорге продължава да работи за комунистите, но вече не в ролята на секретен сътрудник (съкратено — сексот), а по-скоро в ролята на ентузиаст доносник, който скърца с перото не за пари, а за удоволствие. Сметката на „Рамзай“ е точна: сега няма да замина, а след войната ще разберат, че съм казвал само истината, ще ми простят и ще ме оценят. Центърът също не прекъсва окончателно връзката с него: приема телеграмите му, но явно само за да каже в отговор: върни се, върни се, върни се! На това „Рамзай“ отговаря: много съм зает, много съм зает, много съм зает!...

Първият отговор на поставения въпрос е: Сталин не вярва на Рихард Зорге, защото Зорге е невъзвращенец с минимум две смъртни присъди. Едната явно са му я лепнали през 1938 година по общия списък на другарчетата му. А вече по-късно — за злостно невъзвращенство — са му добавили още една. Как така другарят Сталин ще вярва на човек, който не вярва на другаря Сталин?

3

Някой е съчинил легендата, че Рихард Зорге бил изпращал в ГРУ някакви важни сведения за нахлуването на Германия в Съветския съюз, но не му били повярвали.

Зорге е велик разузнавач, но по повод нахлуването на Германия в СССР не е съобщавал в Москва нещо важно. Нещо повече, Зорге е станал жертва на дезинформация и е захранвал ГРУ с неверни сведения.

Ето една негова телеграма от 11 април 1941 година: „Представител на Генералния щаб (на германския — б.а.) заяви, че веднага след като войната в Европа свърши, ще започне война със Съветския съюз.“

И Хитлер е коварен тип. Той подготвя нахлуването, разпространявайки лъжа, която много прилича на истина. Знаел е, че подготовката за нахлуването вече не може да се крие. Затова казва под секрет (но така, че всички да го чуят): „Да, аз искам да нападна Сталин... след като приключи войната на запад.“

Ако се вярва на тая телеграма на Зорге (и на други подобни), няма място за вълнение. Войната на запад продължава ту угасвайки, ту разгаряйки се с нова сила, но краят ѝ не се вижда. Чак когато свърши, тогава е възможно германската военна машина да прехвърли усилията си на изток. С други думи, Зорге казва, че Хитлер има намерение да воюва само на един фронт.

Това се знае в ГРУ и без Зорге. Въз основа на задълбочен анализ на всички икономически, политически и военни аспекти на създалата се ситуация ГРУ прави два извода:

1. Германия не може да спечели войната на два фронта.
2. Хитлер няма да започне война на изток, преди да завърши войната на запад.

Първият извод е правилен. Вторият — не. Понякога започват война без перспективата да я спечелят.

Още преди „предупрежденията“ на Зорге новият началник на ГРУ генерал-лейтенант Ф. И. Голиков на 20 март 1941 година

представя на Сталин подробен доклад, който завършва с извода: „Най-вероятно е действията против Съветския съюз да започнат в момента след победата над Англия или след като бъде сключен мир с нея, и то почетен за Германия.“

А Сталин знае простата истина, че Хитлер няма да започне война на два фронта, и без Голиков, и без неговия доклад. Ето защо в отговор на писмото на Чърчил от 25 юни 1940 година той казва, че Хитлер може да започне война срещу СССР през 1941 година, при условие че Британия вече е прекратила съпротивата си.

Но Хитлер, когото Сталин е вкарал в стратегически капан с пакта Молотов-Рибентроп, изведнъж е разбрал, че няма какво да губи, защото Германия и бездруго има два фронта и започва да воюва и на двата. Нито Голиков, нито Сталин са очаквали подобно нещо. Това е самоубийствено решение, но Хитлер вече не е имал друг избор. Сталин просто не е могъл да си представи, че след като Хитлер е попаднал в стратегически капан, ще направи тоя самоубийствен ход. Началникът на ГРУ генерал Голиков също не е предполагал такова нещо. А Зорге (и някои други) с техните неверни сведения просто са подпомагали да се утвърди едно погрешно мнение.

Ще ми напомнят, че по-късно, на 15 юни, Зорге е посочил точната дата на нападението — 22 юни. Много добре. Но, моля ви, на кой Рихард Зорге да се вярва? На този, който казва, че Хитлер няма да воюва на два фронта, или на онзи, който съобщава датата 22 юни, т.е., че Хитлер ще воюва на два фронта. Съобщенията на Зорге взаимно се изключват. Освен това сведенията на Зорге си остават просто сведения. ГРУ не вярва на НИКАКВИ сведения и добре прави. Необходими са сведения с доказателства.

Зорге е велик разузнавач на ХХ век. И най-голямото отличие — званието Герой на Съветския съюз, което му присъждат посмъртно, не е дадено напразно. Но величието на Зорге се намира в съвсем друга плоскост.

Основният обект на неговата работа не е Германия, а Япония. Началникът на ГРУ С. Урицки лично му е поставил следната задача: „Смисълът на вашата работа в Токио е да отклоните евентуалната война между СССР и Япония. Основният обект е германското посолство“ („Огонёк“, 1965, № 4). Германското посолство е само прикритие, което Зорге използва, за да изпълни основната си задача. Ще обърнем внимание на един детайл: не да предупреди за подготовката за нахлуване, а да отклони нахлуването, т.е. да насочи японската агресия в друго русло.

Широко известно е, че през есента на 1941 година Зорге е съобщил на Сталин, че Япония няма да влезе във война със Съветския съюз. Използвайки тая изключително важна информация, Сталин изтегля от далекоизточните граници съветските дивизии, хвърля ги под Москва и по тоя начин променя стратегическата ситуация в своя полза.

По-малко известна е причината, поради която Сталин тоя път е повярвал. Ами повярвал е, защото Зорге не само е съобщил, но е представил и доказателства. За доказателствата съветските историци предпочитат да мълчат и това е напълно естествено: щом Зорге казва, че Япония няма да тръгне срещу Съветския съюз, това може да се докаже само ако се посочи другият противник, срещу когото Япония готви внезапен удар. Зорге посочва точно кого се готви да нападне Япония и предоставя неопровержими факти.

Комунистическата пропаганда съвсем преднамерено раздухва мита за „предупрежденията“ на Зорге преди агресията на Германия. Това се прави, за да се отклони вниманието от неговите наистина потресаващи успехи в проникването във висшите военно-политически сфери на Япония. Дейността на Зорге далеч не се ограничава с предупреждението, че Япония няма да нападне СССР и дори не с

обстоятелството, че е посочил с доказателства апетитите на японския милитаризъм. Неговите достижения в тая област са много по-големи. В съответствие със задачата, поставена от ГРУ, Зорге не само е предрекъл събитията, но в редица случаи ги е насочвал. През август 1951 година с делото на Зорге се е занимавал Конгресът на САЩ. В хода на изслушването е било неопровержимо доказано, че съветското военно разузнаване в лицето на нелегалната резидентура „Рамзай“ е направила много Япония да започне агресивна война в Тихия океан и да насочи тая агресия срещу САЩ (*Hearings of American Aspects of the Richard Sorge Spy Case. House of Representative Eighty Second Congress. First Sessin. August 9, 22 and 23. Washington, 1951*).

Зорге не е създал „японския ледоразбивач“, но е направил много, за да го обърне в посоката, необходима на Сталин. Когато Зорге е подкрепял сведенията си с доказателства, Сталин им е вярвал без колебание.

Разузнаването е най-неблагодарната работа на тоя свят. Сбъркалият, проваленият, обесеният — той е знаменит.

Като Зорге например.

Но освен неудачници Сталин е имал наистина изключителни разузнавачи, които са се радвали на успехи, постигнали са невероятни резултати и при това не са станали знаменити, т.е. не са били обесени. Един съветски разузнавач е имал достъп до истинските тайни на Хитлер. Маршалът на Съветския съюз Гречко свидетелства: „...11 дни след като Хитлер окончателно бе приел плана за войната срещу Съветския съюз (18 декември 1940 година), този факт и основните данни от решението на германското командване бяха известни на нашето разузнаване“ (*ВИЖ, 1966, №6, с. 8*).

Сигурно никога няма да научим името на разузнавача, извършил тоя подвиг. Не е изключено да е същият резидент на ГРУ, който през 1943 година се е сдобил с плана на операция „Цитадела“. Но това е само мое предположение. Повтарям, военното разузнаване при Сталин е било на много голяма висота и това би могъл да направи и някой друг разузнавач.

През декември 1940 година началникът на ГРУ генерал-лейтенант Ф. И. Голиков е докладвал на Сталин, че според потвърдени сведения Хитлер е взел решение да воюва на два фронта, т.е. да нападне Съветския съюз, без да изчаква края на войната на запад.

Тоя документ от изключителна важност е бил обсъден в края на януари в много тесен кръг на висшето съветско командване в присъствието на Сталин, който не е повярвал на документа и е заявил, че всеки документ може да бъде подправен. Сталин е настоявал Голиков така да организира работата на съветското военно разузнаване, че във всеки момент да се знае наистина ли Хитлер се готви за война, или блъфтира. Голиков е докладвал, че такива мерки вече е взел. ГРУ внимателно е следяло редица аспекти от военната подготовка на Германия, по които ГРУ би могло точно да определи момента, в който ще започне подготовката за нахлуване в СССР.

Според Голиков такава все още нямало. Сталин е поискал от Голиков да обясни колко точно би могло да се знае това. Шефът на ГРУ е отговорил, че може да го съобщи единствено на Сталин и никому другиму.

Впоследствие Голиков редовно е докладвал лично на Сталин, съобщавайки всеки път, че подготовка за нахлуване на Германия в СССР още няма.

На 21 юни е имало заседание на Политбюро. Голиков е доложил за грандиозно съсредоточаване на германски войски по съветските граници, за струпване на огромни запаси от боеприпаси, за прегрупиране на германската авиация, за германци, минали на съветска страна, и за още много, много други неща. Той е знаел номерата на почти всички германски дивизии, имената на техните командири, местата, където са разположени. Знаело се е много, включително и названието на операцията — „Барбароса“, времето, когато ще започне, и много други изключително важни тайни. След това Голиков е доложил, че подготовката за нахлуване още не е започнала, а без подготовка не е възможно да се започне война. На заседанието Голиков бил попитан гарантира ли за думите си. Той отговорил, че гарантира с главата си за информацията и, ако греши, Политбюро ще бъде в правото си да стори с него онова, което е сторило с всичките му предшественици.

10–12 часа по-късно операция „Барбароса“ започва. А какво е сторил Сталин на Голиков? Не бойте се, нищо лошо. Още на 8 юли Сталин изпраща Голиков във Великобритания и САЩ и лично го инструктира. След успешната визита Голиков командва армии и фронтове, а през 1943 година Сталин го назначава на много важния пост заместник народен комисар на отбраната (т.е. заместник на Сталин), отговарящ за кадрите. Сталин е поверявал деликатната работа с подбора и разпределението на кадрите само на най-проверени хора. Берия например не се е ползвал с такова доверие.

След смъртта на Сталин Голиков се издига още повече и става маршал на Съветския съюз.

Ясно е защо в мемоарите си той дума не обелва за това как е контролирал подготовката на Германия за войната, как е останал жив, защо след „Барбароса“ толкова бързо се е издигнал.

Ако си спомним съдбата на всичките му предшественици, при които не се е случвало нищо такова, каквото е нахлуването на Германия в СССР, и сравним съдбата им с тая на Голиков, недоумението ни просто надхвърля всякакви граници.

Лично мене загадката „Голиков“ ме измъчваше дълго и в Академията на ГРУ намерих отговор за себе си. По-късно, когато работех в централния апарат на ГРУ, открих потвърждения на отговора, който бях намерил.

Голиков е докладвал на Сталин, че Хитлер не се готви за война срещу Съветския съюз. Оказва се, че е докладвал истината. Хитлер действително не се е готвил за такава война.

Голиков е знаел, че Сталин на документи не вярва (не е вярвал и Голиков), поради което е смятал, че трябва да намери някакви ключови индикатори, които безпогрешно ще покажат началния момент на подготовката. Всички резиденти на ГРУ в Европа са получили заповед да наблюдават какво става с... овцете, да внедряват своя агентура във всички ключови организации, свързани пряко или косвено с „овчия проблем“. В продължение на няколко месеца са били събрани и щателно обработени сведения за количеството на овцете в Европа, за големите центрове, в които се отглеждат, за кланиците. Голиков два пъти дневно е получавал сведения за цената на овнешкото в Европа.

Освен това съветското разузнаване е почнало истински лов на мръсни парцали и хартия, които войниците оставят там, където чистят оръжието си. Войските са живели при полеви условия. Всеки войник чисти оръжието си минимум веднъж дневно. Парцалите и хартията, които се използват за тая цел, обикновено се изгарят или се заравят в земята. Но, естествено, това правило не навсякъде се е спазвало, затова ГРУ е имало достатъчно възможности да получава огромни количества мръсни парцали.

Доста мръсни парцали са били изпращани в СССР. За да не възникнат подозрения, в тия парцали се е увивала някаква железария и по различни пътища е пристигала в СССР. В случаи на усложнения полицията обръща внимание на металните детайли (обикновено те са били съвсем безобидни), но не и на мръсните парцали, с които са увити.

Освен това от чужбина легално и нелегално, в много по-големи количества от необходимите, са били внасяни газени лампи, примуси и

най-различни примитивни фенери и запалки.

Всичко това се е анализирало от стотици съветски експерти и незабавно е било докладвано на Голиков. Той е информирал Сталин, че Хитлер още не е започнал подготовката за нахлуване в СССР, а на цялото това съсредоточаване на войски, както и на документите от германския Генерален щаб, не бива да се обръща внимание.

Голиков е смятал (напълно основателно), че за война срещу Съветския съюз е необходима много сериозна подготовка. Според него най-важен елемент от готовността на Германия за война срещу СССР били овчите кожуси. Необходими били големи количества — не по-малко от 6 000 000. Голиков е знаел, че в Германия няма нито една дивизия, готова да воюва в СССР. Той зорко е наблюдавал какво става с европейските овце. Знаел е абсолютно точно, че когато Хитлер наистина реши да нападне СССР, той трябва да издаде заповед за подготовка на операцията. Генералният щаб веднага ще издаде заповед промишлеността да започне производство на милиони кожуси. Тоя момент неминуемо ще се отрази на европейския пазар.

Въпреки войната цените на овнешкото месо няма да скочат, напротив, ще тръгнат надолу поради едновременното клане на милиони овце. В същия момент цената на кожите трябва рязко да скочи.

Голиков е смятал, че за война в СССР германската армия трябва да използва нов вид смазочно масло за оръжието си. Традиционното германско оръжейно масло се е втвърдявало на студа, частите клеясвали и оръжието не е действало. Голиков е чакал момента, когато в германската армия ще бъде сменено маслото за почистване на оръжието. Съветската експертиза на мръсните парцали е показвала, че вермахтът използва традиционното си смазочно масло и няма никакви нареждания да се мине към ново. Съветските експерти са наблюдавали и състоянието на германското гориво. Традиционното германско гориво при студ се е разпадало на неизгарящи фракции. Голиков е знаел, че ако Хитлер въпреки всичко се реши на самоубийствения ход да воюва на два фронта, той (или неговият Генерален щаб) би трябвало да издаде заповед да се смени марката на произвежданото течно гориво и да започне масово производство на гориво, което не се разлага при студ. Съветското разузнаване е внасяло отвън тъкмо образци на германско течно гориво в споменатите фенери, запалки и

други подобни предмети. Още много други неща, наблюдавани от ГРУ, би трябвало да бъдат предупредителен сигнал.

Но Хитлер започва операция „Барбароса“ без всякаква подготовка!

Защо е постъпил така, сигурно завинаги ще остане тайна. Германската армия е била създадена за война в Западна Европа, но Хитлер нищо не е направил, за да подготви армията си за война в Русия.

Сталин не е имал за какво да наказва Голиков. Голиков е направил всичко, което е в човешките възможности и дори свръх тях, за да разкрие подготовката за нахлуването, но такава подготовка не е имало. Имало е само съсредоточаване на огромно количество германски войски. А Голиков е заповядал вниманието да не се насочва към всички германски дивизии, а само към ония, които са готови да нахлуят, т.е. към ония, в чиито складове има по 15 000 овчи кожуси. Така подготвени дивизии за война не е имало в целия вермахт.

Не с виновен Голиков, че не е видял подготовка за нахлуване. Сериозна подготовка, каквато той е очаквал, не е имало и затова не я е видял.

ГЛАВА 31

КАК ХИТЛЕР Е ПРОВАЛИЛ ВОЙНАТА

Нас много добре ни бяха подготвили за агресивна война. И не е наша вината, че не извършихме агресия.

Генерал-майор П. Г.
Григоренко

1

На 15 юни 1945 година група съветски военни следователи провеждат разпит на висши военни ръководители на фашистка Германия. В хода на разпита генерал-фелдмаршал В. Кайтел заявява: „Аз твърдя, че всички подготвителни мероприятия, извършвани от нас до пролетта на 1941 година, имаха отбранителен характер в случай на евентуално нападение от страна на Червената армия. Тъй че цялата война на изток може да се нарече до известна степен превантивна... Ние решихме да... изпреварим нападението на Съветска Русия и с неочакван удар да разгромим нейните въоръжени сили. През пролетта на 1941 година у мене се оформи мнението, че голямото съсредоточаване на руски войски и евентуалното нападение срещу Германия може да ни постави в стратегическо и икономическо отношение в изключително критично положение... Едно нападение от страна на Русия щеше да постави Германия в крайно неизгодна сипания още първите седмици... Нашето нападение беше непосредствен резултат от тая заплаха...“

Генерал-полковник А. Йодл, главният конструктор на германските военни планове, е на същото мнение. Съветските следователи енергично са се опитвали да отклонят Кайтел и Йодл от тая позиция. Не са успели. Кайтел и Йодл не променят позициите си и съгласно присъдата на така наречения „международен трибунал“ в Нюрнберг са обесени като едни от „главните виновници за войната“. Едно от основните обвинения срещу тях е „разпалване на непровокирана агресивна война“ против Съветския съюз.

20 години след Нюрнберг се появяват нови свидетелства. Мой свидетел е адмиралът на Съветския съюз Н. Г. Кузнецов (през 1941 година — флотски адмирал, народен комисар на ВМВ на СССР, член на ЦК, член на Щаба на Върховното главнокомандване от момента на неговото създаване). Ето показанията му: „За мене е безспорно едно: Й. В. Сталин не само че не изключваше възможността от война с Хитлерова Германия, а напротив, считаше, че тая война е... неизбежна... Й. В. Сталин провеждаше подготовка за война —

подготовка широка и разностранна, изхождайки от срокове... набелязани лично от него. Хитлер обърка сметките му“ („Накануне“, с. 321).

Адмиралът съвсем открито и ясно ни казва, че Сталин е считал войната за неизбежна и сериозно се е готвил за нея. Но той не е имал намерение да влезе във война в отговор на агресия от страна на Германия, а в момент, избран от него. С други думи, Сталин се е готвил да удари пръв, т.е. да извърши агресия срещу Германия, но Хитлер нанася изпреварващ удар и обърква всички планове на Сталин.

Адмирал Кузнецов е свидетел от най-висок ранг. През 1941 година в съветската военна йерархия той заема дори по-високо положение от Жуков. Кузнецов е народен комисар, Жуков — заместник; Кузнецов е член на ЦК, Жуков — кандидат-член.

Нито един от авторите на военни мемоари през 1941 година не е заемал по-високо положение от Кузнецов и нито един не е бил толкова близък на Сталин. Затова Кузнецов е моят най-важен свидетел, след Сталин, разбира се. Между другото това, което Кузнецов казва след войната, изцяло съвпада с онова, което е говорил преди войната, още през 1939 година на XVIII партиен конгрес. Конгресът е набелязал нов път на развитие: да се ограничи терорът вътре в страната и да се пренесе в съседните страни: „Това, което е създадено в СССР, може да бъде създадено и в други страни!“ На тоя конгрес на „победителите“, които са решили да станат „освободители“, речта на Кузнецов може би е най-агресивната. Тъкмо заради тази реч в края на конгреса Кузнецов става член на ЦК, прескачайки кандидат-членството, и получава поста народен комисар.

Всичко, което Кузнецов казва открито, много години преди него е казано от Сталин в поверителните му речи. Всичко, което говори Кузнецов, се потвърждава от действията на Червените армия и флот. И накрая: на адмирал Кузнецов в този случай трябва да се вярва, защото неговата книга е прочетена от всичките му приятели и врагове, от политическите и военните ръководители на СССР, от маршали, дипломати, историци, генерали и адмирали, от платените приятели на Съветския съюз в чужбина и НИКОИ никога не се е опитвал да отрече думите му!

Да сравним думите на Кайтел и на Кузнецов.

Генерал-фелдмаршал Кайтел казва: Германия не е подготвяла агресия срещу Съветския Съюз, агресия е подготвял Съветският съюз. Германия просто се е защитавала от неизбежната агресия, прилагайки изпреварващ удар. Адмиралът на Съветския съюз Кузнецов казва същото: да. Съветският съюз се готвеше за война и неминуемо би влязъл в нея, но Хитлер със своя удар провали тия планове.

Аз разбирам, че съдиите от „международния трибунал“ не са имали голямо желание (и професионална честност) да намерят истинските виновници за войната. Но не разбирам защо същите тези „съдии“ след признанията на адмирал Н. Г. Кузнецов не се събраха незабавно в Нюрнберг и не снеха част от обвиненията срещу Кайтел, Йодл, германския вермахт и изобщо срещу цяла Германия?

Господа съдии, не бихте ли могли да ни обясните странната си позиция? Обвиняемите в Нюрнберг не си признаха вината за агресия срещу Съветския съюз. „Потърпевшата“ страна признава, че никой не е извършил агресия срещу нея, а „потърпевшият“ се е готвил да нанесе удар. Защо вие, господа съдии, толкова бързахте да обесите Кайтел и Йодл, но не бързате да обесите Кузнецов, Молотов, Жуков? Защо, господа съдии, запазвате в сила вашите обвинения срещу Германия, но не бързате да повдигнете обвинения срещу Съветския съюз?

Съветските маршали и генерали не скриват намеренията си. Началникът на Генералщабната академия на въоръжените сили на СССР генерал С. П. Иванов и група видни съветски историци са написали научното изследване „Началният период на войната“. В тая книга Иванов не само признава, че Хитлер е нанесъл изпреварващ удар, но посочва и времето: „... германо-фашисткото командване буквално през последните две седмици преди войната успя да изпревари нашите войски“ („Начальный период войны“, с. 212).

Ако Съветският съюз се е готвил за отбрана или дори за контранастъпление, не може да става дума за изпреварване. Но ако Съветският съюз се е подготвял да нанесе удар, този удар е могъл да бъде изпреварен с удар, който се нанася от другата страна малко по-рано. През 1941 година, както казва Иванов, германският удар е бил нанесен с изпреварване от две седмици.

Признанията от този тип не са малко. Ето още едно. Взето е от сп. „Военно-исторический журнал“ №4 от 1984 г. Списанието е орган на Министерството на отбраната на СССР и не може да бъде отпечатано без парафите на министъра на отбраната и началника на Генералния щаб (по това време — маршалите С. Соколов и С. Ф. Ахромеев). Списанието обяснява защо близо до границата са били струпани запаси от боеприпаси, течно гориво, провизии. Отговорът е прост: за настъпателни действия.

На с. 34 в същия брой открито се говори, че германското нападение е провалило съветските планове.

Но ако Червената армия се е готвила за отбрана или дори за контранастъпление, провалянето на плановете ѝ не би било толкова лесно, напротив — нахлуването на германците би послужило за сигнал на съветските войски да започнат изпълнение на набелязаните планове. Единствено в случай че Червената армия се е готвила за настъпление нахлуването на Германия в СССР е могло да провали тези планове, защото вместо да действат според плановете си, съветските

войски е трябвало да се отбраняват, т.е. да импровизират, да правят това, което не е предвидено.

А сега да се върнем в юни 1941 година. На 6 юни 1941 година германското разузнаване е получило сведения, че съветското правителство възнамерява да се премести в Свердловск.

В Германия това се знае само от Хитлер и хората от най-близкото му обкръжение. Доктор Гьобелс отбелязва в дневника си, че е получил такова съобщение, и изразява погнусата си от съветското ръководство и от намерението му да избяга далеко на изток.

Истинска оценка обаче на това съобщение може да се даде едва сега. Сега вече знаем, че в Свердловск е бил създаден **фалшив команден пункт**. Чак в хода на войната става ясно, че за резервна столица не е бил готвен Свердловск, а Куйбишев, където в критична обстановка са били преместени много правителствени учреждения на СССР и чужди посолства. Но и Куйбишев не е цялата истина, а полуистина. В Куйбишев са били съсредоточени единствено ония учреждения, чиято загуба не би оказала влияние върху стабилността на военно-политическото ръководство на страната — Върховният съвет с „президента“ Калинин, второстепенните народни комисариати, посолствата. Всички важни учреждения са били наблизко, но не в Куйбишев, а в гигантските подземни тунели, изкопани в скалите на Жигули. Преди войната строителството на този гигант е било замаскирано от строителството на друг гигант — Куйбишевската ВЕЦ. Тук са били пращани хиляди затворници, хиляди тонове строителни материали и строителна техника и на всички им е било ясно защо: за строителството на ВЕЦ. След войната целият гигантски строеж е преместен нагоре по течението на Волга и ВЕЦ е построена на ново място. Първото е било избрано там, където ВЕЦ не може да се построи, но където може да се направи великолепен подземен или поточно подскален КП.

В германските архиви отпреди войната не съм намерил никакви сведения за Куйбишев като резервна столица, а още по-малко за подземния команден пункт в Жигули. Германското разузнаване е имало сведения само за Свердловск. Но правителството не може да се

премества на команден пункт, който не съществува. Тогава кой разпространява сведения за преместване във фалшив команден пункт? Това може да го направи само онзи, който го е измислил, т.е. съветското правителство, а по-точно шефът на това правителство — Й. В. Сталин, фалшив команден пункт се прави точно с такава цел: в един прекрасен ден противникът да научи за него. Този ден е дошъл и германското разузнаване е получило „тайната“, изфабрикувана специално за него.

Сведенията на германското разузнаване за намеренията на съветското правителство да се премести в Свердловск е „тайна“ от същата серия, от която са речта на Сталин, дърдоренето на съветските посланици и съобщението на ТАСС.

Щом германското разузнаване е получило неверни сведения за намеренията на съветското ръководство, значи съветското ръководство точно в този момент се е мъчило нещо да скрие. Не е трудно да се досетим за какво става дума. Щом съветското ръководство е разпространило неверни сведения за намерението си да се премести на изток, повече от сигурно е, че е възнамерявало да направи нещо противоположно.

Хитростта се състои в това, че освен грандиозния команден пункт в Жигули, чието разположение, макар и трудно, все пак е възможно да бъде определено, е имало още един правителствен команден пункт. А той е бил в една жп композиция. В случай на война този КП под прикритието на няколко бронирани влакови композиции на НКВД, съпровождани и от три влака на Народния комисариат на съобщенията, е могъл всеки момент да се появи в района на бойните действия. Тази способност — да бъде близо до района на главните военни събития — е отразена в названието на влака: ГПКП — Главен преден команден пункт. За този КП са били направени няколко много добре скрити и замаскирани жп станции, към които още в мирно време са били прокарани линии за правителствена връзка. Тези линии просто е трябвало да се свържат с апаратурата във влаковете.

Излишно е да се обяснява, че подвижни КП са предназначени за настъпателна война, за ситуации, при които войските бързо се придвижват напред, а командването с тромавите си средства за управление и връзка трябва да настига настъпващите фронтове и армии. При отбранителна война е по-просто, по-сигурно и по-

безопасно да се управлява от кремълски кабинет, от подземна станция на московското метро или от жигульовските тунели.

Ако се съберат малките къчета информация и се съединят, с голяма доза увереност може да се твърди, че на жп магистралата Минск-Вилнюс (по-близо до Вилнюс) е бил разположен команден пункт от доста крупен калибър.

Няколко дни след като германските ръководители са получили „тайното“ сведение за преместването на съветското правителство на изток, започва тайното му преместване към западните граници в районите на Минск и Вилнюс.

Всеки военен знае как се мести голям щаб при учения или в бойна обстановка. Оперативният отдел избира мястото за бъдещия щаб, а висшестоящият командир го одобрява и дава разрешение за преместването. Гората, в която ще се разположи щабът, се огражда, за да не минават външни лица, после се появяват сапърите и свързочниците, после — началникът на свързочни войски от дадената дивизия (корпус, армия или фронт), който лично проверява дали връзката с всички абонати работи безотказно, и чак след всичко това се появява щабът, на чиито офицери им остава само да включат телефоните и шифровалните си апарати към изпробваната и предварително проверена система за връзка.

Червената армия през 1941 година работи като единен, добре регулиран механизъм: в горите покрай границата идват десетки началници на свързочни войски от стрелковите и механизираниите корпуси, а подир тях започва тайното разполагане на командните пунктове на корпусите. След това незабавно идват началниците на свързочни войски от армиите, тяхната поява е признак, че тук скоро ще дойдат щабовете на армиите. Верен признак — щабовете наистина пристигат. Ето например в деня, когато е излъчено съобщението на ТАСС, в потайни къчета на девствени, добре охранявани гори пристигат началниците на свързочни войски от фронтовете. Връзката е проверена и щабовете на фронтовете тайно се строят в колони за преместването.

Настъпва моментът, в който на 150 км от границата с Източна Пруссия ще пристигне най-големият началник на свързочни войски. Към Вилнюс тайно пътува народният комисар на съобщенията И. Т. Пересипкин. Можем ли да се досетим за кого идва да проверява

връзката? Пересипкин има само един началник — председателят на Съвета на народните комисари другарят Й. В. Сталин.

Пересипкин пътува към границата с Източна Прусия, но така, че никой да не разбере. Пътува с обикновен влак, който се движи по редовно разписание, но към влака е прикачен специален вагон, в който е самият Пересипкин със заместниците си. Пътуването на народния комисар на съобщенията е абсолютна тайна. Дори шифрограмите, които той получава от Москва, са подписани с неговото име — „Пересипкин“, та шифровчиците, които осъществяват връзката с правителството, да знаят, че Пересипкин все още е в Москва и за никъде не е заминал.

Но най-добре е да чуем самия Пересипкин. Другарю маршал на свързочни войски, имате думата:

„Буквално в навечерието на войната Й. В. Сталин ми нареди да замина за Прибалтика. Кой знае защо свързах тая отговорна задача с напиралите военни събития. Вечерта на 21 юни 1941 година заедно с група отговорни работници от наркомата аз заминах за Вилнюс. Ние бяхме на път, когато войната започна...“ („Связисты в годы Великой Отечественной войны“, с. 17).

На 22 юни сутринта на гара Орша Пересипкин получава телеграма от Москва: „ВЪВ ВРЪЗКА С ПРОМЯНА В ОБСТАНОВКАТА НЕ БИХТЕ ЛИ СЧЕЛИ ЗА НЕОБХОДИМО ДА СЕ ВЪРНЕТЕ В МОСКВА. Пересипкин“ (нак там, с. 32–33).

Пересипкин пътува с жп транспорта, който не само че е изцяло военизиран, но няколко дни преди войната е получил заповед да бъде готов да работи на военновременен режим и в бойна обстановка. (В. А. Анфилов. „Бессмертный подвиг“, с. 184). Пересипкин отива в районите, където гигантски войнишки маси тайно се съсредоточават на границите, след като са получили заповед да вземат със себе си „само най-необходимото за живот и бой“ (нак там). Пересипкин отива на територията на военен окръг, където вече има фронт, където **щабът вече е разпратил строго секретните данни** до хиляди изпълнители, данни, които е забранено да се разпращат, преди да е започнала война. Пересипкин отива в район, където тайно се създава правителствен команден пункт. Отива по лична заповед на Сталин и знае, че „това пътуване е свързано с напиралите военни събития“.

Но Хитлер е нападнал и ето че Пересипкин, зарязал своя таен вагон, на случаен попътен камион хвърчи към Москва.

Излиза, че ако Хитлер не беше нападнал, народният комисар на съобщенията другарят Пересипкин щеше да пристигне на тайния команден пункт в района на Вилнюс и да действа съобразно с „напиращите военни събития“, т.е. щеше да координира системата за военна, правителствена и държавна връзка по време на войната. Тъй като Хитлер е нападнал, отиването на война се налага спешно да бъде отменено...

Сталин изпраща Пересипкин на война, но нападението на Хитлер е пълна изненада и за Сталин, и за Пересипкин. Нападението на Хитлер, тази „промяна в ситуацията“ е толкова сериозна, че принуждава съветското правителство да отмени множество важни мероприятия, заставя го да импровизира до такава степен, че наркомът на съобщенията на СССР се връща в Москва с първия попаднал камион.

ЧЛЕНОВЕТЕ НА СЪВЕТСКОТО ПРАВИТЕЛСТВО ВЕЧЕ СА ТРЪГНАЛИ НА ВОЙНА СРЕЩУ ГЕРМАНИЯ, НА ВОЙНА, В КОЯТО НЕ СЕ Е ПРЕДВИЖДАЛО НАХЛУВАНЕ НА ГЕРМАНИЯ В СССР.

Същата нощ, по същата жп линия Москва — Минск е трябвало да се преместят в западните райони ръководните дейци от Народния комисариат на отбраната, НКВД, Народния комисариат за държавен контрол и от други важни правителствени учреждения на Съветския съюз. Целта на пътуването е: война. За тайно заминаване на западната граница са се готвили: народният комисар на вътрешните работи, кандидат-член на Политбюро и генерален комисар на държавна сигурност Л. П. Берия; членът на ЦК, народен комисар на държавния контрол, армейски комисар I ранг Л. З. Мехлис; кандидат-членът на ЦК, нарком на отбраната маршал на Съветския съюз С. К. Тимошенко и други лидери от Сталиновата империя. Не е изключено да се е готвил за тайно заминаване и лично другарят Сталин.

За всеки лидер е била създадена смесена група от висши представители на ръководствата на най-важните народни комисариати във военно време. Сутринта на 21 юни създаването на оперативните групи е приключило. Всяка група просто е чакала лидера си, който е бил на съвещанието на Политбюро, за да го съпроводи. Всички членове на оперативните групи на 21 юни сутринта знаят, че отиват на война. Е, те знаят, че мястото на назначението е Минск (което също е вярно), а не Вилнюс, но от Минск до Вилнюс разстоянието е никакво.

Всички членове на групите знаят, че Съветският съюз вече е във война с Германия, макар че това все още не е официално съобщено и бойните действия още не са започнали. Но нали групите отиват тайно на запад тъкмо за да започнат тия действия.

Но чудно нещо: никой, включително и лидерите на групите, които заседават в Кремъл, не подозират за подготвеното нахлуване на германците. Нещо повече, когато вечерта се изсипва порой от донесения, че нахлуването е факт, висшите съветски ръководители не искат да им повярват. От Кремъл, от Народния комисариат на отбраната, от Генералния щаб към границата летят безброй заповеди и телефонни крясъци: на провокации не се поддавайте!

И тук възниква въпросът: щом съветските ръководители не са вярвали, че е възможно германците да нахлуят, на каква война са се готвили да отидат? Отговорът е един: НА ВОЙНА, КОЯТО НЕ ТРЯБВА ДА ЗАПОЧНЕ С НАХЛУВАНЕТО НА ГЕРМАНИЯ В СССР!

Групите за съпровождане на лидерите прекарват часове на мъчително чакане и най-сетне в 6 часа сутринта на 22 юни им съобщават, че заминаването за западната граница се отлага, тъй като Хитлер е започнал войната.

Ако съветските лидери са били готови да отпътуват за тайните командни пунктове на западната граница, за да отблъснат германското нашествие, щом са получили сигнал, че то е факт, би трябвало да бързат на запад, но те отлагат отиването на война. Готови са били да отидат на границата и да ръководят война, но не и война, която започва по германски сценарий, а по съветски. Хитлер ги лишава от това удоволствие.

Ето едно стандартно свидетелство.

Избрал съм го измежду много други, защото е най-прясно. Свидетелят Д. И. Ортенберг на 21 юни 1941 година е заемал поста завеждащ организационно-инструкторския отдел на Народния комисариат за държавен контрол. Той сам е описал длъжността си: „според военните понятия нещо като началник-щаб“.

Генерал-майор Ортенберг, имате думата:

„Понякога ме питат:

— Ти кога отиде на война?

— На двадесет и първи юни.

— ?!

Да, така беше.

... Сутринта ме повикаха в Народния комисариат на отбраната и ми казаха, че група работници от комисариата начело с маршал С. К. Тимошенко заминава за Минск. Предупредиха ме, че ще замина с нея. Предложиха ми да се върна вкъщи, да се облека във военна униформа и да се явя в народния комисариат... Приемната беше препълнена с военни. С папки, с карти, явно възбудени. Приказват шепнешком. Тимошенко бил в Кремъл... На 22 юни към пет часа сутринта народният комисар се върна от Кремъл. Извика ме:

— Германците са почнали войната. Заминаването ни за Минск се отлага“ (Д. И. Ортенберг. *„Июнь — декември сорок первого“*, с. 56).

Кой знае откъде се е взела легендата, че на 22 юни 1941 година Хитлер е започнал войната на изток и едва ли не насила е вкарал Съветския съюз във войната. Но ако чуем тия, които са били близо до най-големите съветски лидери през ония дни, часове и минути, нещата изглеждат другояче: на 22 юни Хитлер е провалил Сталиновия план за война, той е пренесъл войната на територията, на която тя е била родена на 19 август 1939 година. Хитлер не е позволил на съветските лидери да водят войната така, както те са искали, принудил ги е да импровизират и да правят това, за което не са били готови: да защитават собствената си територия. Хитлер, естествено, не можа да спре натиска на световния комунизъм, но го възпря, задържа го, изтощи го.

Това не е моя измислица.

Казват го съветските генерали.

ГЛАВА 32

ИМАЛ ЛИ Е СТАЛИН ПЛАН ЗА ВОЙНА?

Тъй като Сталин не е разяснявал и не е излагал мненията и плановете си, мнозина мислят, че изобщо не е имал такива типична грешка на бърбиви интелегенти.

Робърт Конкуест

„Стратегическата отбрана представлява принудителен вид бойни действия, тя не се планира предварително“ — така пише в съветските военни учебници (В. А. Анфилов *„Бессмертный подвиг“*, с. 517). Но и без учебници знаем, че отбранителните действия на Червената армия през лятото на 1941 година са били чиста импровизация. Преди войната Червената армия не се е готвила за отбрана и учения на отбранителни теми не е провеждала. В съветските устава няма нито дума за отбрана в стратегически мащаби. Червената армия не само че не е имала планове за отбрана, но проблемите за водене на отбранителни операции не са били разработвани дори в чисто теоретичен аспект. Нещо повече, съветският народ и неговата армия дори морално не са били готови за отбрана. Народът и армията са се готвили за отбранителни задачи с методите за настъпление: „Тъкмо интересите на отбраната изискват от СССР да води широки настъпателни операции на територията на враговете и това ни най-малко не противоречи на характера на отбранителната война“ (*„Правда“*, 19 август 1939 г.).

Още в първите часове след нахлуването на германците Червената армия се опитва да премине в настъпление. В съвременните учебници тези действия се наричат контраудари и контранастъпления. Но и това е импровизация. Нито на едно учение преди войната проблемът за контраудара не е бил разработван. Нещо повече, не е разглеждан дори теоретически: „Въпросът за контранастъплението... преди Великата отечествена война не се поставяше“ (*„История Великой Отечественной войны Советского Союза. 1941-1945“*, т. 1, с. 441).

И така преди войната съветските щабове не са разработвали планове за отбрана, нито планове за контранастъпление.

Може би изобщо нищо не са правили? Не, те усилено са работили. Разработвали са планове за война. Маршал Василевски свидетелства, че през последната година преди войната офицерите и генералите от Генералния щаб, от щабовете на военните окръзи и флота са работили между 15 и 17 часа на денонощие, без почивни дни

и отпуски. За същото говорят маршалите Баграмян, Соколовски, армейските генерали Щеменко, Курасов, Маландин и много други. Има сведения, че генерал Анисов е работил по 20 часа в денонощието, същото се говори и за генерал Смородинов.

През февруари 1941 година началник на Генералния щаб става армейски генерал Г. К. Жуков. От този момент Генералният щаб фактически минава на военновременен режим. Самият Жуков е работил напрегнато и не е позволявал на другите да се отпускат. Преди това, през лятото на 1939 година, той се появява на Халхин Гол, тогава все още като командир на корпус. Жуков лично се е запознал с обстановката, бързо е направил планове и е започнал енергично да ги осъществява. Най-малката небрежност в работата на всеки от подчинените му е означавала незабавна смърт. За няколко дни Жуков е дал под съд седемнайсет души офицери с искане на смъртна присъда. Във всеки случай военният съд е издал такива присъди. От седемнайсетте, дадени под съд, от смъртна присъда е бил спасен само един след намесата на висшето командване, останалите са разстреляни. През февруари 1941 година Жуков се издига толкова високо, че властта му нараства многократно и вече няма кой да спасява нещастниците от неговия гняв. Ветераните от Генералния щаб си спомнят неговото управление като най-страшния период от историята на щаба, много по-страшен от Голямата чистка. По това време Генералният щаб и всички останали щабове са работили с нечовешко напрежение.

Но как е възможно съветската армия да влезе във война без планове? Странно е и друго. Ако Червената армия не е имала планове, Сталин, след като е разбрал това, би трябвало да разстреля Жуков и всички останали, които са били длъжни да ги изработят. Това обаче не става. Нещо повече: Василевски, Соколовски, Батутин, Маландин, Баграмян, Щеменко, Курасов започнали войната като генерал-майори и дори като полковници, а я завършват с маршалски звания или минимум с четири генералски звезди. Наистина, по време на войната те всички са се проявили като блестящи стратегии. Всички са били добросъвестни и дори скрупульозни щабни педанти, които не могат да си представят живота без план. Но как става така, че в първите месеци на войната Червената армия е била принудена да импровизира? И защо Сталин не само че не е разстрелял Жуков и неговия екип от

„плановици“, но дори нито веднъж не ги е упрекнал? На директния въпрос: имало ли е съветското командване план за войната, Жуков отговаря категорично: да, имаше. Тогава възниква въпросът: щом е имало план, защо Червената армия е действала като стихийна маса без всякакъв план? Щом съветските щабове са работили много интензивно по съставянето на военни планове, но не за отбрана и не за контранастъпление — какви са били тия планове? Отговорът е: чисто настъпателни.

Сталин не е разстрелял Жуков и останалите по много проста причина — на тях никога не им е била поставяна задачата да разработват планове за отбранителна война. За какво да бъдат обвинявани? На Жуков, Василевски, Соколовски и на другите видни стратегии Сталин е поставил задачата да разработват някакви други планове. Тези планове са били много хубави, но още от първия момент на отбранителната война те са станали излишни като танковете, предназначени за автостради, както десантните корпуси.

Шило в торба не стои.

Съветското командване е взело мерки да бъде унищожено всичко, което има отношение към съветските военни планове, разработени преди войната. Но планове са имали фронтвете, флотът, десетките армии, над стоте корпуса, бойните кораби, стотиците дивизии, хилядите полкове и батальони. Тъй че нещичко е останало.

Изследванията на Академията на науките на СССР показват, че съветският Черноморски флот преди войната е бил готов „за активни бойни действия срещу вражески кораби и транспортни плавателни съдове край Босфора и подстъпите към базите на противника, а също така за съдействие на сухопътните войски при движението им по Черноморското крайбрежие“ (*„Флот в Великой Отечественной войне“ с. 117*).

Флотски адмирал С. Горшков съобщава, че не само Черноморският флот, но и Балтийският, и Северният са имали чисто отбранителни задачи, само че тяхното изпълнение се е планирало с методите за настъпление. Адмирал Горшков не си измисля. Така се е смятало преди войната. Така се е говорело и на тайните съвещания на съветското командване, и открито във вестник „Правда“: „Да се води отбранителна война не значи, че трябва да стоиш на границите на собствената си страна. Най-добрата отбрана е бързото настъпление до пълното унищожаване на противника на негова територия“ (*„Правда“, 14 август 1939 г.*).

Действията на съветския флот в първите минути, часове и дни на войната показват достатъчно убедително: планове е имало, само че не отбранителни. На 22 юни 1941 година подводниците от съветския Черноморски флот веднага излизат в открито море и се насочват към бреговете на Румъния, България и Турция. Същия ден подводници на Балтийския флот се насочват към бреговете на Германия и тяхната задача е да „потопяват всички кораби и плавателни съдове на противника според правилата на неограничената подводна война“ (*заповед на командващия Балтийския флот от 22 юни 1941 година*). В

заповедта не се прави изключение дори за корабните лазарети, плаващи под флага на Червения кръст (!).

От 22 юни авиацията на Черноморския флот извършва бойни действия в подкрепа на Дунавската военна флотилия, за да ѝ открие пътя по течението на реката. На 25–26 юни бойните кораби от Черноморския флот се появяват в района на румънското пристанище Констанца и извършват интензивен артилерийски обстрел с явното намерение за морски десант. По същото време Дунавската военна флотилия започва десантни операции в делтата на Дунав.

На 22 юни гарнизон от съветската военноморска база Ханко, разположена на финландска територия, вместо да мине в глуха защита, започва интензивни десантни операции, превземайки за няколко дни 19 финландски острова. На 25 юни въпреки огромните загуби на съветската авиация в първите минути и часове на войната 487 самолета от Балтийския и Северния флот нанасят внезапен удар по летищата на Финландия. Въпреки огромните загуби съветската авиация се държи дръзко и агресивно. На 22 юни 1-ви авиационен корпус нанася масиран удар по военни обекти на Кьонигсберг. Това не е импровизация. На 22 юни сутринта в 6,44 ч. съветската авиация получава заповед да действа според плановете. Няколко дни тя се опитва да прави това. На 26 юни 1941 година 4-ти авиационен корпус започва да бомбардира петролните находища в Плоещ. За няколко дни добивът на петрол в Румъния спада двойно. Дори при това положение, когато цялата съветска авиация фактически е разбита още на летищата, тя намира достатъчно сили да нанесе огромна вреда на петролната промишленост на Румъния. При всяка друга ситуация съветската авиация би била още по-опасна и с действията си в петролните райони напълно би парализирала цялата германска военна, индустриална и транспортна мощ, Хитлер много добре е разбирал заплахата и е считал, че нахлуването в Съветския съюз е единствената възможна защита. Само че и това не го спаси...

Реакцията на Червената армия срещу нахлуването на германците не е реакция на таралеж, чиито бодли са настръхнали, а реакция на огромен крокодил, на когото са нанесли свръхмощен изненадващ удар. С изтичаща кръв съветският крокодил се опитва да атакува. Крокодилът умее предпазливо да дебне жертвата си и да атакува внезапно. Ала точно в момента, в който я е дебнел, е получил много жесток удар; дори това обаче не го спира и той продължава да атакува; и тъй като не умее да прави нещо друго, не променя намерението си. На 22 юни 1941 година 41-ва стрелкова, дивизия от 6-и корпус на 6-а армия, без да изчака заповеди отгоре, действайки според плановете отпреди войната, минава държавната граница в района на Рава Руская. На 22 юни сутринта командващият Северозападния фронт генерал-полковник Ф. И. Кузнецов, без да изчаква заповед от Москва, издава заповед до войските си да нанесат удар в направление на Тилзит — Източна Прусия. За щаба на Северозападния фронт, за командващите армии и техните щабове това решение не е изненадващо: няколко дни преди това вариантът за нанасяне на удар по Тилзит е бил разиграван на щабни учения... и командирите на съединенията и техните щабове са били много добре запознати с него („Борьба за советскую Прибалтику“, с. 67).

Действията на командващия Северозападния фронт не са били импровизация. Просто генерал-полковник Кузнецов е действал според плана отпреди войната. Вечерта на същия ден, все още без да знае за действията на генерал Кузнецов, висшето командване му заповядва да прави тъкмо това, което той вече е направил: да нанесе удар по Тилзит в Източна Прусия. На съседния фронт — Западния — висшето командване поставя задачата да се нанесе свръхмощен удар в направление на полския град Сувалки. Това не е изненада и за командващия Западния фронт. Той и бездруго знае каква е задачата на неговия фронт и много преди да получи нареждането от Москва, е издал заповед за настъпление към Сувалки. Да настъпваш, когато германската авиация не е парализирана от внезапен удар, а тъкмо

обратното, когато съветският Западен фронт е загубил още в първите часове на войната 738 самолета, не е най-добрият вариант.

Западният фронт, неговият командващ и щабът, командващите армии и техните началник-щабове още преди да започне войната са знаели, че непосредствената им задача е да обкръжат германската групировка в района на Сувалки. Съвсем очевидно е, че съветският удар в направление на Сувалки се е готвил далеч преди започването на войната. Бойната задача е била определена за всички съветски командири. Разбира се, командирите на тактическо равнище не са имали право да знаят тия задачи, но те са били точно определени и формулирани, запечатани в секретни пакети и са се пазели в сейфовете на всички щабове, включително и на батальонните. Пример: батальонът от разузнаването на 27-а стрелкова дивизия, съсредоточен близо до границата, в района на град Августов, се е готвил за водене на бойно разузнаване по посока на полския град Сувалки (*Архив на МО на СССР, фонд 181, опис 1631, дело 1, лист 128*). Задачата на батальона е била да осигури бързо настъпление на цялата 27-а дивизия от района на Августов към Сувалки. От публикувани източници знаем дори повече, отколкото от архивите. Преди войната в района на Августов са били съсредоточени огромни съветски военни сили. Тъкмо това е мястото, където съветските граничари прорязват бодливия тел на границата. Тъкмо това е мястото, откъдето командващият 3-та армия генерал-лейтенант В. И. Кузнецов и представителят на Главното командване генерал-лейтенант от инженерните войски Д. М. Карбишев часове наред са наблюдавали от граничната застава германската територия. Тъкмо това е мястото, където генерал Карбишев готви щурмови групи за блокиране и неутрализиране на железобетонните отбранителни съоръжения на противника. Само на съветска територия няма и не може да има железобетонни отбранителни съоръжения!

Много преди войната в района на Августов са били струпани чудовищни маси от съветски войски. Тук, на съветска територия, до самата граница и паралелно с нея минава Августовският канал. Ако са се готвили за отбрана, войските би трябвало да бъдат разположени зад канала, за да го използват като непроходим противотанков ров. Но съветските войски са минали на западния бряг на канала и са се разположили върху тясната ивица между границата, на която вече няма

бодлив тел, и канала. На 22 юни, на разсъмване, тук са били избити хиляди съветски войници, по които е открит ураганен огън. Войските не са могли да отстъпят: зад тях е бил каналът.

Може би това е традиционната руска глупост? Не. Германците от другата страна на границата също са струпали огромни войнишки маси до самата граница и също са махнали своя бодлив тел. Ако Червената армия беше нанесла удар един ден преди 22 юни, загубите на германците нямаше да бъдат по-малки. Разположението на войските до самата граница е изключително опасно, в случай че противникът нанесе внезапен удар, но такова разположение е изключително удобно за първия, който ще го нанесе. И двете армии са се готвили да ударят внезапно...

Съветските генерали никога не са крили, че пред тях са били поставяни чисто настъпателни задачи. Армейски генерал К. Галицки, който говори за концентрацията на съветските войски в района на Августов, подчертава, че съветското командване не е вярвало в евентуално германско нашествие, а съветските войски са се готвили за настъпателна операция.

Щом съветските фронтове, насочени срещу Източна Прусия и Полша, са се готвили за настъпление, за фронтовете, съсредоточени срещу Румъния, България, Унгария, Чехословакия, това важи с още по-голяма сила. Предположението не е мое. Съветските генерали говорят за това.

Генерал-майор А. И. Михалев направо признава, че съветското командване не е планирало да използва Южния фронт, нито Югозападния за отбранителни или контранастъпателни действия. „Стратегическите цели на фронтовете трябваше да бъдат постигнати чрез решително настъпление на нашите войски“ (ВИЖ, 1989, №5, с. 49). Такива признания са напълно достатъчни в Нюрнберг отново да се събере съдебен състав и причините за съветско-германската война да бъдат разгледан още веднъж.

Германските генерали казват, че Червената армия се е готвила за настъпление. Списанието на Министерството на отбраната на СССР казва същото. В какво се състои вината на германските генерали?

Ние можем да вярваме или да не вярваме на съветските публикации, но действията на Червената армия в първите дни на войната говорят най-добре за съветските намерения. Жуков е

координирал действията на Южния и на Югозападния фронт. И двата фронта са насочени към Румъния, България, Унгария и Чехословакия. До края на юни Жуков е настоявал за настъпление и е изисквал от командващите фронтовете само едно — да настъпват. Чак през юли той и неговите колеги стигат до извода, че крокодилът, който е ранен смъртоносно, не може да настъпва.

Трябва да признаем на съветския крокодил, че е имал достатъчно сили да отстъпи, да лекува раните си, отбранявайки се от противника, който непрекъснато му нанася удари, да набере нови сили и да стигне до Берлин. Колко далеко щеше да отиде съветският крокодил, ако не беше получил жестокия удар на 22 юни 1941 година, ако не бяха загубени стотици самолети и хиляди танкове, ако не германската, а съветската армия беше нанесла първия удар? Щеше ли германската армия да има пространство за отстъпление? Имала ли е неизчерпаеми ресурси от хора и време, за да възстанови армията си след първия внезапен съветски удар? Имали ли са германските генерали планове за отбрана?

ГЛАВА 33

ВОЙНАТА, КОЯТО НЕ СЕ СЪСТОЯ

Руското главно командване си знае работата много по-добре от главното командване на всяка друга армия.

Генерал фон
Малентин

1

Според Хитлер съветското нахлуване е било неизбежно, но той не го е очаквал в близките няколко седмици. Германските войски са били ангажирани с провеждането на второстепенни операции, а началото на „Барбароса“ се е отлагало. На 22 юни 1941 година операцията най-сетне започва. Ако „Барбароса“ беше отложен още веднъж, да речем, от 22 юни за 22 юли, Хитлер нямаше да се самоубие през 1945 година, а по-рано.

Има доста данни, че датата за началото на **съветската операция „Гроза“ е била определена и тя е 6 юни 1941 година**. Мемоарите на съветските маршали, генерали и адмирали, архивните документи, математическият анализ на сведенията за движението на хиляди съветски жп композиции — всичко говори за 10 юли като за дата, на която ще приключи пълното съсредоточаване на Втори стратегически ешелон близо до западните граници. Но според съветската военна теория към решително настъпление може да се мине не само след пълно съсредоточаване на войските, а и ПРЕДИ това. В такъв случай част от войските на Втори стратегически ешелон биха могли да се разтоварят на противникова територия, след което да бъдат вкарани в бой.

Жуков (както и Сталин) е обичал да нанася своите внезапни удари в неделя сутрин. 6 юли 1941 година е последната неделя преди пълното съсредоточаване на съветските войски.

Армейски генерал С. П. Иванов направо посочва тази дата: „... германските войски успяха да ни изпреварят буквално с две седмици.“

Нека си представим, че Хитлер е отложил „Барбароса“ с 3–4 седмици... Нека се опитаме да си представим какво би станало в тоя случай. Не е необходимо кой знае колко да напругаме въображението си — достатъчно е да погледнем групирането на съветските войски, нечуваната концентрация на войските, аеродрумите до самата граница, десантните корпуси и автострадните танкове, струпването на подводници по пристанищата на границата и десантните самолети по летищата. Достатъчно е да отворим предвоенните съветски устави, учебниците на съветските военни академии и на военните училища, вестниците „Красная звезда“ и „Правда“.

И така — германските войски провеждат интензивна подготовка за нахлуване, което е определено да стане на... **22 юли** 1941 година. В пълен ход е съсредоточаването на войски; по гари, станции и спирки се разтоварват ешелони, горите покрай границата са препълнени с войски, нощем групи самолети от далечните летища кацат на полевите аеродруми близо до границата, в ход е интензивно строителство на нови пътища и мостове. С една дума, всичко е като в Червената армия... Червената армия от другата страна, изглежда, изобщо не реагира на германската подготовка.

На 6 юли 1941 година в 3 часа и 30 минути московско време десетки хиляди съветски оръдия разкъсват тишината, обявявайки на света за началото на великия освободителен поход на Червената армия. Артилерията на Червената армия превъзхожда по количество и качество артилериите на страните от целия останал свят. До съветските граници са съсредоточени огромни запаси от боеприпаси. Темпът на артилерийската стрелба стремително нараства и се превръща в адски грохот по фронта, дълъг хиляди километри — от Черно море до Балтика. Първият артилерийски залп съвпада точно с момента, в който хиляди съветски самолети пресичат държавната граница. Германските аеродруми са разположени крайно неудачно — до самата граница, и германските летци нямат време да вдигнат самолетите във въздуха. А на германските аеродруми е отрупано

голямо количество самолети. Те са наредени крило до крило и пожарът в един се пренася върху съседните като огън в кибритена кутия.

Над аеродрумите се издигат стълбове черен дим. Тия черни стълбове са ориентир за съветските самолети, които пристигат ято след ято. От германските аеродруми са успели да излетят във въздуха само отделни самолети. На германските летци им е забранено да откриват огън по съветските самолети, но въпреки забраната на командването някои летци влизат в бой, унищожават съветски самолети и, изразходвали всичките си патрони, се хвърлят в последна самоубийствена атака — челен таран. Загубите на съветски самолети са огромни, но изненадата си остава изненада. Всяка армия, включително съветската, германската, японската, при внезапен удар не се чувства най-добре.

Артилерийската подготовка набира сили. Вдигнатите по сигнал за бойна тревога съветски батальони и полкове, които се намират на самата граница, получават водка. В горите покрай границата гърми мощно „ура“: пред войските е прочетена бойната заповед на Върховния главнокомандващ другаря Сталин: „Часът на разплатата настъпи! Съветското разузнаване разкри коварството на Хитлер, дойде времето, когато той трябва да плати за всичките си злодеяния и престъпления! Храбри богатири, светът ви гледа и очаква своето освобождение!“ В нарушение на всички установени норми и забрани на войниците им се казва какво е количеството на съветските войски, на танковете, артилерията, самолетите, подводниците, които те участват в освободителния поход. Над горските поляни и просеки отново гърмва мощно „ура“. По горските и полските пътища се нижат безкрайни танкови колони в посока към границата, засенчвайки хоризонта с облаци прах. „Не жалете огъня, глухари!“ — викат танкистите с омазани лица на оглушалите артилеристи. Грохотът на артилерийската стрелба нараства и, стигнал до критичната точка, изведнъж секва. Звънтящата тишина натиска тъпанчетата на ушите и в тоя миг полята се изпълват с танкове и пехота. Дрънчат веригите, яростен е ревът на съветската пехота. Барутният дим и горчивият пушек от дизелите на танковете се смесват с нежния аромат на полските цветя. А над главите на войниците на ята прелитат стотици и хиляди съветски самолети в посока запад. Артилерията, млъкнала за миг, отново, сякаш без желание, започва своя мощен разговор и от

артилерийска подготовка минава към артилерийски съпровождащ огън. Обаждат се батареите, които съсредоточават стрелбата по далечни цели. Бавно, но неумолимо темпът на стрелбата отново нараства. В боя влизат нови и нови артилерийски полкове, които се включват в многогласния хор.

Съветските войски, без да влизат в продължителни боеве с разпокъсани противникови групи, се устремяват напред. Мостовите в Брест са превзети от диверсантите на полковник Старинов. Съветските диверсанти са учудени: германските мостове дори не са били минирани. С какво да се обясни такава степен на неподготвеност за война?

Внезапното нападение действа смайващо. Изненадващият удар винаги води до низ от катастрофи, всяка от които влече подир себе си други: унищожаването на авиацията по аеродрумите прави войските уязвими от въздуха, а те (оставени без траншеи и окопи в граничните райони) са принудени да отстъпват. Отстъплението означава, че на границата са зарязани хиляди тонове боеприпаси и гориво, отстъплението означава, че са изоставени аеродрумите, на които противникът незабавно унищожаваша оцелелите самолети. Отстъпление без боеприпаси и гориво означава неминуема гибел. Отстъпление означава загуба на контрол от страна на командването. То не знае какво става във войските и затова не може да взема целесъобразни решения, а войските изобщо не получават заповеди или получават такива, които не съответстват на създалата се обстановка. Навсякъде по линиите за свръзка работят съветски диверсанти, които са минали границата предварително. Те или прекъсват линиите, или се включват в тях, предавайки фалшиви сигнали и заповеди на противниковите войски. Действията на противника се превръщат в отделни разпокъсани битки. Германските командири питат Берлин: „Какво да правим?“ Въпросът е сериозен. Вермахтът не се е готвил за отбрана. Войските са зле подготвени за отбрана. Учения за водене на отбранителни боеве не е имало, планове за отбрана — също. Какво да се прави? Да се настъпва? Да се действа по плана „Барбароса“, съставен преди войната? Без авиация? Без господство във въздуха?

3-та съветска армия нанася внезапен удар по Сувалки. На помощ ѝ се притичва 8-а армия от Прибалтика. Още първите минути тук се завързват кръвопролитни битки с огромни загуби на съветски войски.

Но те имат едно предимство: разполагат с най-новите танкове КВ, чиято броня е непробиваема за германските противотанкови оръдия. Във въздуха свирепства съветската авиация. Зад германската групировка е пуснат 5-и въздушнодесантен корпус. 8-а, 11-а и 3-та съветска армия са затънали в продължителни кръвопролития боеве със свръхмощната германска групировка в Източна Прусия, но зад това гигантско полесражение съветската 10-а армия, пробивайки почти несъществуващата отбрана, се насочва към Балтийско море, отрязвайки три германски армии, две танкови групировки и командния пункт на Хитлер от останалите германски войски.

От района на Лвов най-мощният съветски фронт нанася удар срещу Краков и спомагателен — срещу Люблин. Десният фланг на съветската групировка е прикрит от планините. На левия фланг се разгаря грандиозна битка, в която Червената армия загубва хиляди танкове, самолети и оръдия, стотици хиляди войници. Под прикритието на тази битка две съветски планински армии — 12-а и 18-а, нанасят удари покрай планинските хребети, отрязвайки Германия от източниците на петрол. В планините са спуснати съветски десантни корпуси, които, след като превземат проходите и ги задържат, не позволяват прехвърлянето на резерви в Румъния.

Главните военни действия не са нито в Полша, нито в Германия. В първия час на войната 4-ти съветски авиационен корпус във взаимодействие с авиацията на 9-а армия и Черноморския флот е нанесъл удар по петролните находища в Пloeц, превръщайки местността в огнено море. Пloeц е бомбардиран денонощно. Нощем заревото от петролни пожари се вижда на десетки километри, а денем стълбовете от черен дим засенчват хоризонта. В планините, северно от Пloeц, е спуснат 3-ти въздушнодесантен корпус, който, действайки на малки неуловими групи, унищожават всичко, свързано с добива, транспортирането и преработката на петрола.

В пристанището на Констанца и южно от нея е дебаркирал 9-и специален корпус на генерал-лейтенант Батов. Неговата цел е същата: петролопроводите, петролохранилищата, петролните рафинерии. В Румъния е нахлула най-мощната от всички съветски армии — 9-а.

10-а съветска армия не е успяла да излезе на Балтийско море. Тя е претърпяла чудовищни загуби. 3-та и 8-а са напълно унищожени, а техните тежки танкове КВ — разбити от германската зенитна

артилерия. 5-а, 6-а и 26-а съветска армия са загубили стотици хиляди войници и са спрени пред подстъпите на Краков и Люблин. В този момент съветското командване вкарва в боя Втори стратегически ешелон. Германската армия има само един ешелон и незначителни резерви, а Червената армия има два стратегически ешелона и три армии на НКВД зад тях. Освен това точно преди началото на войната в Съветския съюз е обявена мобилизация, която още първата седмица от войната дава на съветското командване 5 милиона запасници за възстановяване на загубите и над триста нови дивизии в течение на първите няколко месеца за продължаване на войната.

Пет въздушнодесантни корпуса са напълно унищожени, но на съветска територия са останали техните щабове и тилови подразделения; те приемат десетки хиляди запасници за възстановяване на загубите, а освен това приключва формирането на пет нови въздушнодесантни корпуса. Съветските танкови войски и авиацията също са понесли загуби, но съветската военна промишленост не е разрушена от противниковата авиация. В Харков, Сталинград, Ленинград, където са най-големите танкови заводи в света, производството на танкове не е прекъснато, напротив — рязко се е увеличило. Но и това не е най-главното.

В германската армия има още танкове, но няма гориво за тях. Останали са бронетранспортъори в пехотата и влекачи в артилерията, но и за тях няма гориво. Германия има мощен флот, но той не е в Балтийско море. Но дори да е тук, няма да има гориво за активни операции. В германската армия има хиляди ранени и те трябва да бъдат закарани в тила. Има санитарни коли, но нямат гориво. Германската армия има огромно количество автомобили и мотоциклети за маневриране на войските, за тяхното снабдяване, за разузнаване, но и за тях няма гориво...

Горивото е в Румъния, която не може да бъде защитена с традиционна отбрана. Това е разбирал Сталин. Това е разбирал и Жуков.

Вярно е, че и Хитлер го е разбирал, и то много добре.

През август 1941 година Втори стратегически ешелон е завършил операцията Висла — Одер, завземайки мостовете и плацдармите на Одер. Оттук е започнала нова операция в голяма дълбочина. Безкрайни потоци артилерия, танкове, пехота се движат

отвъд Одер. В канавките покрай пътищата са отрупани камари от гъсенични вериги, хванали лека ръжда; цели дивизии и корпуси, съоръжени с бързоходни танкове, озовавайки се на германските пътища, захвърлят веригите, преди да извършат стремителен скок напред.

Срещу войските се движат безкрайни колони от пленници. Хоризонтът не се вижда от прах. Ето ги потисниците на народа: бакали, буржоазни лекари и буржоазни архитекти, фермери; банкови чиновници. Тежка е работата на чекистите. При всяка почивка — бърз разпит на пленниците. После НКВД ще се оправя с всеки поотделно и ще определи степента на вината му пред трудовия народ, но още сега измежду милионите пленници трябва да се отделят най-опасните — бившите социалдемократи, пацифистите, социалистите и националсоциалистите, бившите офицери, полицаи и духовници.

Милионите пленници трябва да се изпратят далечно на изток и север, като им се даде възможност да изкупят вината си пред трудовия народ. Но жп транспортът не приема пленници. Жп транспортът работи за победата. С него превозват боеприпаси, гориво и подкрепления.

Къде да се оставят пленниците? Ами ето тук, в района на Освиенцим, 4-ти механизирани корпус вече е превзел концлагера. Доложили са горе. Чакат разрешение да го използват по предназначение. Не можело. Заповядали са в Освиенцим да се направи музей. Налага се близо до него да се строят нови концлагери.

А на запад се нижат войскове колони. От преминаващите колони комисарите заделят по няколко души, откарват ги в Освиенцим и нареждат: гледайте и разказвайте на другарите си!

С колите на политотделите войниците догонват батальоните си и разказват:

— Какво има в Освиенцим, братле?

— Нищо интересно — вдига рамене патил и препатил войник с черен бушлат. — Всичко е като у нас. Само дето климатът им е по-хубав...

Батальонът пие лютата водка, преди да влезе в бой. Има добри новини: разрешили са да се взимат трофеи, да грабят са им разрешили. Комисарят крещи. Преграква. Цитира Иля Еренбург: „Ще пречупим гордостта на надменния германски народ!“

Смят се черните бушлати: е, по кой начин ще я пречупваме, с поголовно изнасилване ли?

Всичко това не е било ли? Не, било е! Само че не през 1941-ва, а през 1945-а. Тогава са разрешили на съветския войник да граби, определяйки това с термина „да взима трофеи“. И „германската гордост да се пречупи“ са заповядали. И милиони хора са попаднали в лапите на съветската тайна полиция. И в безкрайни колони са ги карали там, откъдето не всички са се върнали.

И малцина са тия, които помнят, че лозунгът „Да се освободи цяла Европа и целият свят“ за първи път е прозвучал не през 1945 година, а в края на 1938-а. Завършвайки Голямата чистка в Съветския съюз, Сталин пренаписа цялата история на комунизма и постави нови цели. Това беше направено в книгата „**История на ВКП(б). Кратък курс**“. Тя стана настолна книга на **всички комунисти в СССР** и на комунистите от цял свят. Тая книга завършва с една глава, в която се говори, че Съветският съюз се намира в капиталистическо обкръжение. Сталин поставя великата цел: капиталистическото обкръжение да се замени със социалистическо. Борбата с капиталистическото обкръжение трябва да продължава, докато последната страна в света не стана „република“ от състава на СССР.

Основна тема на политическите занятия в Червената армия става „СССР в капиталистическо обкръжение“. Пропагандистите, комисарите, политработниците и командирите довеждаха всеки боец от Червената армия до простото и логично Сталиново решение на проблема. И над железните батальони на Червената армия гърми песента за освободителната война, за войната, която започва със заповедта на Сталин:

*Разя огнѐм, сверкая блеском стали,
Пойдут машины в яростный поход,
Когда нас в бой пошлѐт товарищ Сталин,
И первый маршал в бой нас поведѐт.^[1]*

Хитлер прояви непредпазливостта да повярва на Сталин, обърна се гърбом към него и тогава, през лятото на 1940 година, като сигнал за тревога гръмна призивът за велика освободителна война, която ще

превърне всички страни в света в републики от състава на СССР. Един съветски генерал от авиацията описва тази бърза и желана война така: „Какво щастие и радост ще грее в очите на ония, които тук, в Кремълския дворец, ще приемат последната република в братството на народите от цял свят! Аз ясно си представям: бомбардировачи, разрушаващи заводи, жп възли, мостове, складове, позиции на противника; щурмови самолети, атакуващи с ураганен огън войскови колони, артилерийски позиции; десантни кораби, чиито дивизии дебаркират във вътрешността на противниковата територия. Могъщият и страшен въздушен флот на Страната на съветите заедно с пехотата, артилеристите, танкистите свято ще изпълни своя дълг и ще помогне на угнетените народи да се спасят от палачите“ (Г. Байдуков. „Правда“, 18 август 1940 г.).

Георгий Байдуков е забележителен летец и забележителен командир. Той е от първата десетка на Героите на СССР, получил е звание генерал-полковник от авиацията, прекрасно е воювал. Но през 1940 година Байдуков е виждал войната в съвсем друга светлина. В неговата огромна статия за бъдещата война няма нито дума за отбранителна война, нито дума за самолетите изстребителни, които трябва да водят въздушни боеве, защитавайки родното небе. Байдуков е пленен от мисълта за бомбардировачи, щурмови и десантни самолети, които са необходими за „освободителната“ война. Само в „Правда“ има толкова много подобни публикации, че могат да запълнят десетки томове. Полската комунистка Ванда Василевска и американският комунист Теодор Драйзър от страниците на „Правда“ вещаеха, че на буржоазните палачи не им остава дълго време да пият работническа кръв, че пролетариатът на Запад скоро ще се освободи от веригите си.

Съветските комунисти открито бяха провъзгласили своята цел: да освободят целия свят, а Европа — на първо място. Тия планове активно се осъществяваха. Докато Германия воюваше на запад, към Съветския съюз бяха присъединени пет нови „републики“, след което се очакваше ново, рязко увеличение на броя на републиките в състава на СССР и това не бяха празни приказки. За нанасяне на внезапен удар срещу Германия и Румъния бяха съсредоточени гигантски сили. Но дори един-единствен удар срещу Румъния щеше да бъде смъртоносен за Германия...

[1]

*Сразявайки с огън, пламтейки с блясъка на
стоманата,
ще тръгнат танковете в яростен поход,
когато на бой ни изпрати другарят Сталин
и първият маршал на бой ни поведе.*

— Б.пр. ↑

СПИСЪК НА ЦИТИРАНАТА ЛИТЕРАТУРА

Авторханов, А. Загадка смерти Сталина. Франкфурт-на-Майне, Посев, 1976.

Азаров, И. Осажденная Одесса. М., Воениздат, 1962.

Анфилов, В. Бессмертный подвиг. М., Наука, 1971.

Анфилов, А. Провал „блицкрига“. М., Наука, 1974.

Баграмян, И. Так начиналась война. М., Воениздат, 1971.

Бажанов, В. Воспоминания бывшего секретаря Сталина. Париж, Третья волна, 1980.

Басов, А. Флот в Великой Отечественной войне. 1941–1945. М., Наука, 1980.

Бирюзов, С. Когда гремели пушки. М., Воениздат, 1962.

Бирюзов, С. Битва за Ленинград. 1941–1944. (Под ред. С. П. Платонова). М., Воениздат, 1964.

Болдин, И. Страницы жизни. М., Воениздат, 1961.

Болдин, И. Борьба за Советскую Прибалтику. Таллин, Ээсти раамат, 1980.

Брежнев, Л. Малая земля. М., Политиздат, 1978.

Васиевский, А. Дело всей жизни. М., Политиздат, 1973.

Ваушасов, С. На тревожных перекрестках. Записки чекиста. М., Политиздат, 1971.

Великая Отечественная война (1941–1945). Краткий научно-попул. очерк. (Под ред. П. А. Жилина). М., Политиздат, 1973.

Воронов, Н. На службе военной. М., Воениздат, 1963.

Горбатов, А. Годы и войны. М., Воениздат, 1965.

Григоренко, П. В подполье можно встретить только крыс. Нью-Йорк, Детинец, 1981.

Дозорные западных рубежей. Документальные очерки по истории войск Краснознаменного Западного пограничного округа. (Авт. коллектив). Киев, Политиздат Украины, 1972.

Еременко, А. В начале войны. М., Наука, 1964.

Жуков, Г. Воспоминания и размышления. М., АПН, 1969.

Забайкальский военный округ. (Краткий военно-истор. очерк). Иркутск, Вост.-Сиб. книжн. Изд-во, 1972.

Захаров, Г. Повесть об истребителях. М., ДОСААФ, 1977.

Зверев, А. Записки министра. М., Политиздат, 1973.

Казаков, М. Над картой былых сражений. М., Воениздат, 1971.

Калинин, С. Размышления о минувшем. М., Воениздат, 1963.

Киевский Краснознаменный. История Краснознаменного Киевского военного округа. 1919–1972. М., Воениздат, 1974.

Ковалев, И. Транспорт в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг. М., Наука, 1981.

Кожевников, М. Командование и штаб Советской Армии в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг. М., Наука, 1977.

Конев, И. Сорок пятый. М., Воениздат, 1966.

Кочетков, Д. С закрытыми люками. М., Воениздат, 1962.

Краснознаменный Белорусский военный округ. Минск, Беларусь, 1973.

Краснознаменный Уральский. История Краснознаменного Уральского военного округа. М., Воениздат, 1983.

Кривошеин, С. Ратная быль. М., Молодая гвардия, 1962.

Кузнецов, Н. Накануне. М., Воениздат, 1966.

Куманев, Г. Советские железнодорожники в годы Великой Отечественной войны (1941–1945). М., АН СССР, 1963.

Курочкин, П. Позывные фронта. М., Воениздат, 1969.

Лобачев, А. Трудными дорогами. М., Воениздат, 1960.

Людников, И. Сквозь грозы. (Автобиограф. очерк). Донецк, Донбасс, 1973.

Майский, И. Кто помогал Гитлеру. (Из воспоминаний советского посла). М., ИМО, 1962.

Мерецков, К. На службе народу. (Страницы воспоминаний). М., Политиздат, 1968.

Москаленко, К. На Юго-Западном направлении. (Воспоминания командарма). М., Наука, 1969.

На Северо-Западном фронте (1941–1943). Сборник статей участников боевых действий. (Под ред. П. А. Жилина). М., Наука, 1969.

Начальный период войны. (Под ред. С. П. Иванова). М., Воениздат, 1974.

Новаков, А. В небе Ленинграда. (Записки командующего авиацией). М., Наука, 1970.

Озеров, Г. Туполевская шарага. Франкфурт-на-Майне, Посев, 1973.

Ордена Ленина Московский военный округ. М., Московский рабочий, 1985.

Ортенберг, Д. Июнь — декабрь сорок первого. М., Советский писатель, 1984.

Партия и Армия. (Под ред. А. А. Епишева). М., Политиздат, 1980.

Пересыпкин, И. Связисты в годы Великой Отечественной. М., Связь, 1972.

Пласков, Г. Под грохот канонады. М., Воениздат, 1969.

Пограничные войска СССР. 1939 — июнь 1941. (Сборник документов и материалов). М., Наука, 1970.

Покрышкин, А. Небо войны. М., Молодая гвардия, 1968.

По приказу Родины. Боевой путь 6-й гвардейской армии в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг. М., Воениздат, 1971.

Решин, Е. Генерал Карбышев. М., ДОСААФ, 1971.

Рокосовский, К. Солдатский долг. М., Воениздат, 1968.

Рослый, И. Последний привал — в Берлине. М., Воениздат, 1983.

Сандалов, Л. На Московском направлении. М., Наука, 1970.

Сандалов, Л. Пережитое. М., Воениздат, 1966.

Севастьянов, П. Неман — Волга — Дунай. М., Воениздат, 1961.

Сикорский, В. Будущая война. Её возможности, характер и связанные с ними проблемы обороны страны. (Перевод с польск.). М., Воениздат, 1936.

Советские Вооруженные Силы. М., Воениздат, 1978.

Советские танковые войска. М., Воениздат, 1973.

Старинов, И. Мины ждут своего часа. М., Воениздат, 1964.

Триандафиллов, В. Размах операции современных армии. М., Воениздат, 1932.

Тухачевский, М. Избранные произведения. М., Воениздат, 1964.

Тыл Советских Вооруженных Сил в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг. (Под ред. С. К. Куркоткина). М., Воениздат, 1977.

Тюленов, И. Через три войны. М., Воениздат, 1960.

Уманский, Р. На боевых рубежах. М., Воениздат, 1960.

Федюнинский, И. Поднятые по тревоге. М., Воениздат, 1964.

Хизенко, И. Ожившие страницы. (Дневник политработника 80-й ордена Ленина стрелковой дивизии). М., Воениздат, 1963.

Часовые советских границ. (Кратк. очерк истории пограничн. войск СССР). М., Политиздат, 1983.

Шапошников, Б. Мозг армии. (В 3-х книгах). Москва — Ленинград, Госиздат (отдел военной литературы), 1927–1929.

Шебунин, А. Сколько нами пройдено... М., Воениздат, 1971.

Штеменко, С. Генеральный штаб в годы войны. М., Воениздат, 1968.

Эстонский народ в Великой Отечественной войне Советского Союза. 1941–1945. Таллин, Ээсти раамат, 1973.

Яковлев, А. Цель жизни. Записки авиаконструктора. М., Политиздат, 1968.

История Великой Отечественной войны Советского Союза. 1941–1945. (В шести томах). М., Воениздат, 1960–1965.

История второй мировой войны (1939–1945). (В 12-ти томах). М., Воениздат, 1973–1982.

Собрание сочинений В. И. Ленина.

Собрание сочинений К. Маркса и Ф. Энгельса.

Собрание сочинений И. В. Сталина.

Советская военная энциклопедия. (В 8-ми томах). М., Воениздат, 1976–1980.

Вестници: „Комсомольская правда“, „Красная звезда“, „Правда“.

Списания: „Бюллетень оппозиции“, „Военный вестник“, „Вопросы истории“, „Военно-исторический журнал“ (ВИЖ), „Война и революция“, „Коммунист“, „Огонёк“.

R. Goraiski. World War II Almanac 1931/1945. London, Hamish Hamilton.

Hearing on American Aspects of the Richard Sorge Spy Case. House of Representatives Eighty Second First Session. August 9, and 22 and 23. Washington, 1951.

B. H. Liddell Hart. History of the Second World War. London, PAN, 1978.

K. Mallorz and A. Ottar. Architecture of Aggression. Architectural Press, Wallop G. B., 1973.

A. *Price*. World War II Fighter Conflict. London, Macdonald and Jane's, 1975.

D. *Woodward*. British Foreign Policy in the Second World War.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.